

**PKK/KCK TERÖR ÖRGÜTÜNE KATILIM
SEBEPLERİ BAĞLAMINDA TÜRKİYE'DE
TERÖRİZMLE MÜCADELEYE YÖNELİK
TRC3 BÖLGESİ SOSYOEKONOMİK
DURUMU ÜZERİNE BİR ETKİNLİK
İNCELEMESİ**

Doktora Tezi

Armağan KUTLU

Eskişehir 2025

**PKK/KCK TERÖR ÖRGÜTÜNE KATILIM SEBEPLERİ BAĞLAMINDA
TÜRKİYE'DE TERÖRİZMLE MÜCADELEYE YÖNELİK TRC3 BÖLGESİ
SOSYOEKONOMİK DURUMU ÜZERİNE BİR ETKİNLİK İNCELEMESİ**

Armağan KUTLU

DOKTORA TEZİ

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Selim BAŞAR

Anadolu Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Temmuz 2025

Eskişehir

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Armağan KUTLU'nun "PKK/KCK Terör Örgütüne Katılım Sebepleri Bağlamında Türkiye'de Terörizmle Mücadeleye Yönelik TRC3 Bölgesi Sosyoekonomik Durumu Üzerine Bir Etkinlik İncelemesi" başlıklı tezi 24/06/2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı Doktora Programında Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

		<u>Ünvanı Adı Soyadı</u>	<u>İmza</u>
Üye (Danışman)	:	Prof.Dr.Selim BAŞAR	
Üye	:	Prof.Dr.Mustafa KARACA	
Üye	:	Prof.Dr.Deniz KAĞNICIOĞLU	
Üye	:	Prof.Dr.Özcan DAĞDEMİR	
Üye	:	Prof.Dr.Serap PALAZ ÇAKIR	

Prof.Dr.Nafiz Öncü CAN
Anadolu Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ÖZET

PKK/KCK TERÖR ÖRGÜTÜNE KATILIM SEBEPLERİ BAĞLAMINDA TÜRKİYE'DE TERÖRİZMLE MÜCADELEYE YÖNELİK TRC3 BÖLGESİ SOSYOEKONOMİK DURUMU ÜZERİNE BİR ETKİNLİK İNCELEMESİ

Armağan KUTLU

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı

Doktora Programı

Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Temmuz 2025

Danışman: Prof.Dr.Selim BAŞAR

Terör ve terörizm tarihsel süreçte toplumlar için ana bir sosyal sorun sahası olarak yer almıştır. Ülkemizde, Cumhuriyet döneminde PKK terör örgütü çok sayıda can ve mal kaybına yol açmış, terörizmle mücadelede harcanan kaynaklar sebebiyle ülkemizin refah seviyesinin gelişmesi önünde yıllarca büyük bir engel teşkil etmiştir. Günümüzde askeri başarılar ve teknolojik imkanlardan istifade edilerek terör örgütü bitirilme noktasına getirilse de, militan temininde kullandığı stratejiler ile varlığını sürdürmede başarılı olmaktadır. Çalışmada; PKK/KCK terör örgütünün, özellikle Güneydoğu Anadolu illerinin sosyo-ekonomik yapısından kaynaklanan dezavantajlardan ne derecede faydalanarak militan temin ettiği, söz konusu bölgede terörün önlenmesine yönelik Devlet eliyle uygulanan sosyal politikaların dezavantajları gidermedeki etkinliği, terör örgütünün genç kitleleri kazanmak için kullandığı yeni teknikler, terör sosyal sorunu ile etkileşim içerisinde bulunan yeni sosyal sorun sahaları ve bu sahalara yönelik uygulanabilecek çözüm önerileri ele alınmıştır.

Anahtar Sözcükler: Terör, terörizm, sosyal sorun, sosyal politika, sosyo ekonomik, PKK/KCK terör örgütü.

ABSTRACT

AN EFFECTIVENES REVIEW ON THE SOCIO-ECONOMIC SITUATION OF TRC3 REGION ON THE FIGHT AGAINST TERRORISM IN TURKEY IN THE CONTEXT OF THE REASONS FOR JOINING THE PKK/KCK TERRORIST ORGANIZATION

Armağan KUTLU

Department of Labor Economics & Industrial Relations

Programme in PhD

Graduate School of Anadolu University, July 2025

Supervisor: Prof.Dr.Selim BAŞAR

Terror and terrorism have historically been a major social problem area for societies. In our country, during the Republican period, the PKK terrorist organization has caused a large number of casualties and property losses, and has been a major obstacle to the development of our country's welfare level for years due to the resources spent on the fight against terrorism. Today, even though the terrorist organization has been brought to the point of ending by utilizing military successes and technological means, it is successful in maintaining its existence with the strategies it uses in recruiting militants. In this study; the extent to which the PKK terrorist organization recruits militants by taking advantage of the disadvantages arising from the socio-economic structure of the Southeastern Anatolian provinces, the effectiveness of the social policies implemented by the state to prevent terrorism in the region in question, the new techniques used by the terrorist organization to gain young masses, new social problem areas that interact with the social problem of terrorism and the solution suggestions that can be applied to these areas are discussed.

Keywords: Terror, terrorism, social problem, social policy, socio-economic, PKK terrorist organization

....../....../2025

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “Bilimsel İntihal Tespit Programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Armağan KUTLU

STATEMENT OF COMPLIANCE WITH ETHICAL PRINCIPLES AND RULES

I hereby truthfully declare that this thesis/dissertation is an original work prepared by me; that I have behaved in accordance with the scientific ethical principles and rules throughout the stages of preparation, data collection, analysis and presentation of my work; that I have cited the sources of all the data and information that could be obtained within the scope of this study, and included these sources in the references section; and that this study has been scanned for plagiarism with “Scientific Plagiarism Detection Program” used by Anadolu University, and that “it does not have any plagiarism” whatsoever. I also declare that, if a case contrary to my declaration is detected in my work at any time, I hereby express my consent to all the ethical and legal consequences that are involved.

Armağan KUTLU

ÖN SÖZ /TEŞEKKÜR

Bu çalışmayı gerçekleştirirken ve doktora çalışmalarım süresince bana değerli bilgileri ve tecrübeleri ile yol gösteren Prof.Dr.Deniz KAĞNICIOĞLU, Prof.Dr.Mustafa KARACA ve danışmanlığımı yapan Prof.Dr Selim BAŞAR başta olmak üzere Anadolu Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalının çok değerli öğretim üyelerine teşekkürlerimi iletir, gerçekleştirdiğim çalışmayı; terörle mücadele için her türlü mevsim koşulunda, zor şartlarda ülkenin dört bir yanında, Suriye ve Irak kuzeyinde görev icra eden güvenlik güçlerimize, bu mücadele esnasında hayatını kaybeden Aziz Şehitlerimize ve yaralanan Gazilerimize hediye etmeyi bir borç bilirim.

....../....../2025

ETİK KURUL BELGESİ BEYANNAMESİ

Bu tez çalışmasının hazırlanmasında, yürütülmesinde, verilerin analizinde Etik Kurul İzni'ne gerek yoktur.

Armağan KUTLU

ÜRETKEN YAPAY ZEKÂ KULLANIM BEYANI

Bu tez çalışmasının hazırlanması, yürütülmesi, verilerin analizi vb. aşamalarının herhangi birinde üretken yapay zekâ programlarından yararlanmadığımı beyan ederim

Armağan KUTLU

....../....../2025

DECLARATION OF GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE USAGE

I declare that I have not used generative artificial intelligence programs at any stage of the preparation, execution, data analysis, etc. of this study.

Armağan KUTLU

İÇİNDEKİLER

BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANI	v
STATEMENT OF COMPLIANCE WITH ETHICAL PRINCIPLES AND RULES	vi
ÖN SÖZ/TEŞEKKÜR	vii
ETİK KURUL BELGESİ BEYANNAMESİ	viii
ÜRETKEN YAPAY ZEKA KULLANIM BEYANI	ix
DECLARATION OF GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE USAGE	x
İÇİNDEKİLER	xi
TABLolar DİZİNİ	xiv
ŞEKİLLER DİZİNİ	xvi
GÖRSELLER DİZİNİ	xxii
KISALTMALAR DİZİNİ	xxiv
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	4
1 SOSYAL SORUN OLARAK TERÖRİZM	4
1.1 Sosyal Sorun ve Sosyal Politika	4
1.2 Terör ve Terörizm	12
1.2.1 Terörizmin nedenleri	18
1.2.1.1 Ulus ötesi politik ve jeopolitik nedenler	21
1.2.1.2 Ülke içi politik nedenler	22
1.2.1.3 Ülke ekonomisine dayanan nedenler	24
1.2.1.4 Sosyo-kültürel nedenler	27
1.2.1.5 Hukuksal nedenler	31
1.2.1.6 Bireysel-psikolojik nedenler	33
1.2.2 Terör örgütlerinin eleman kazanma süreçleri	36
1.2.3 Terörle mücadele uygulamaları (Dünya Geneli)	37
İKİNCİ BÖLÜM	45

2 SOSYAL BİR SORUN OLARAK TERÖRİZMİN TÜRKİYE'DEKİ YERİ VE PKK/KCK TÖ SORUNSALI	45
2.1 PKK/KCK Terör Örgütü	45
2.2 PKK/KCK Terör Örgütüne Katılım Sebepleri	50
2.3 PKK/KCK Terör Örgütünün Militan Temin Sistemi	55
2.4 PKK/KCK Terör Örgütünün Propaganda Teknikleri	57
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	75
3 ÜLKEMİZDE TERÖRDEN EN ÇOK ETKİLENEN BÖLGENİN SOSYO- EKONOMİK DURUM ANALİZİ	75
3.1 Sosyal Sorundan En Çok Etkilenen Bölge/İller	77
3.2 Sosyal Sorundan Etkilenerek Terör Örgütüne Katılan Kesim	79
3.3 TRC3 Bölgesi Sosyo-ekonomik Durum İncelemesi	81
3.3.1 Sosyoekonomik Durum	82
3.3.2 Mevcut sosyoekonomik durumun terör örgütü militan temin stratejilerine yansımaları	120
3.3.3 Z kuşağı karakteristikleri	132
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	140
4 YAKALANAN/TESLİM OLAN PKK/KCK TÖ MİLİTANLARI ÜZERİNDEN KATILIM SEBEPLERİ ANALİZİ	140
4.1 Araştırmanın Sorunsalı ve Amacı	140
4.2 Araştırmanın Önemi ve Katkısı	141
4.3 Araştırmanın Yöntemi	142
4.3.1 Evren-örneklem	142
4.3.2 Veri toplama araçları	142
4.3.3 İşlem	144
4.3.3.1 Eğitim seviyesi karşılaştırması	144
4.3.3.2 Katılım yaşı karşılaştırması	146
4.3.3.3 Doğum illeri karşılaştırması	146
4.3.3.4 Katılım sebepleri karşılaştırması	147
4.3.3.5 İstihdam durumu karşılaştırması	148
4.3.3.6 Sosyoekonomik seviye karşılaştırması	148
4.3.3.7 Cep telefonu sahiplik durumu	148
4.3.3.8 Sosyal medya kullanım durumu	149

4.3.3.9 Propagandaya maruz kalma durumu.....	150
4.3.3.10 TÖ'ne katılım sebepleri ile diğer değişkenlerin ilişkisi.....	150
4.3.3.10.1 Yaş değişkeni-katılım sebebi.....	150
4.3.3.10.2 Eğitim seviyesi-katılım sebebi.....	151
4.3.3.10.3 Sosyoekonomik seviye-katılım sebebi.....	152
4.3.3.10.4 İstihdam durumu-katılım sebebi.....	153
4.3.3.10.5 Doğum illeri-katılım sebebi.....	154
4.3.3.11 Propaganda ile diğer değişkenlerin ilişkisi.....	155
4.3.3.11.1 Propaganda-istihdam ilişkisi.....	156
4.3.3.11.2 Propaganda-ekonomik durum ilişkisi.....	156
4.3.3.11.3 Propaganda-cep telefonu kullanımı ilişkisi.....	158
4.3.3.11.4 Propaganda-sosyal medya ilişkisi.....	159
4.3.3.12 Kadın militanların durumu.....	161
SONUÇ	165
KAYNAKÇA	172
ÖZ GEÇMİŞ	177

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1.1 Literatürde Terörizmin Tanımlanmasında Sık Olarak Tekrarlanan Unsurlar

.....15

Tablo 1.2 Küresel Terör Endeksinde İlk On’da Yer Alan Ülkelerin Gelir Seviyeleri (2012).....20

Tablo 2.1 Bazı Sosyodemografik Özellikler Kapsamında Güneydoğu Bölgesinde Yaşanan Terörün ve Militan Katılımlarının Sebepleri.....52

Tablo 2.2 PKK/KCK Terör Örgütünün Kullanımındaki Medya Türlerinin Fayda ve Mahzur Cetveli.....64

Tablo 3.1 Kişi Başı GSYH (TL) 2019-2022.....83

Tablo 3.2 Eşdeğer Hanehalkı Fert Gelirine Göre Sıralı Yüzde 20’lik Gruplar İtibariyle Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert gelirinin Dağılımı/2022-2023.....84

Tablo 3.3 TRC3 Bölgesi İşsizlik Oranı/2020-2023.....86

Tablo 3.4 TRC3 Bölgesi İstihdam Oranı/2020-2023.....87

Tablo 3.5 TRC3 Bölgesi Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü/2020-2023.....110

Tablo 3.6 TRC3 Bölgesi Toplam Doğurganlık Hızı/2009-2023.....111

Tablo 3.7 TRC3 Bölgesi Annenin Yaş Durumuna Göre Doğumlar/2017-2023.....112

Tablo 3.8 TRC3 Bölgesi Ortalama Eğitim Süresi/2019-2023.....112

Tablo 3.9 TRC3 Bölgesi Okuma-Yazma Bilmeyenlerin Sayısı/2019-2023.....113

Tablo 3.10 TRC3 Bölgesi Göç Hızı/2019-2023.....119

Tablo 3.11 TRC3 Bölgesi Göç Etme Nedenleri/2018-2021.....119

Tablo 3.12 TRC3 Bölgesi Sosyal Politika Uygulamalarının Başarı Değerlendirmesi	120
Tablo 3.13 Kuşak Farklılıkları ve Karakteristik Özellikleri	135
Tablo 3.14 Dijital Okuryazarlık Düzeyinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı	139
Tablo 4.1 Örneklem 500 TÖ Militanın Eğitim Durum Dağılımı	145
Tablo 4.2 Örneklem 500 TÖ Militanın Katılım Yaşı Dağılımı	146
Tablo 4.3 Örneklem 500 TÖ Militanın Doğum İli Dağılımı	147
Tablo 4.4 Örneklem 500 TÖ Militanın Katılım Sebebi Dağılımı	147
Tablo 4.5 Örneklem 500 TÖ Militanın İstihdam Durumu Dağılımı	148
Tablo 4.6 Örneklem 500 TÖ Militanın Ekonomik Durumu Dağılımı	148
Tablo 4.7 Örneklem 500 TÖ Militanın Cep Telefonu Sahiplik Dağılımı	149
Tablo 4.8 Örneklem 500 TÖ Militanın Sosyal Medya Kullanım Dağılımı	149
Tablo 4.9 Örneklem 500 TÖ Militanın Propagandadan Etkilenme Dağılımı	150
Tablo 4.10 Örneklem 500 TÖ Militanın Propagandadan Etkilenme-Cep Telefonu Sahiplik durumu Korelasyon Analizi	158
Tablo 4.11 Örneklem 500 Militanın Sosyal Medya Kullanım-Propagandaya Maruz Kalma Korelasyon Analizi	160
Tablo 4.12 Örneklem 500 Militanın Cinsiyet Dağılımı	161
Tablo 4.13 Örneklem 500 Militanın Cinsiyet- Katılım Sebebi Dağılımı	162
Tablo 4.14 Örneklem 500 Militanın Yaş-Cinsiyet- Katılım Sebebi Dağılımı	162
Tablo 4.15 Örneklem 500 Militanın Yaş-Cinsiyet- Ekonomik Durum-Katılım Sebebi Dağılımı	163

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 1.1 Ülkelerin 2002-2011 Yılları Arası Gelir Düzeylerine Göre Yaşadıkları Terör Olayı Sayıları (Global Terrorism Index 2012).....	20
Şekil 1.2 Radikalleşmenin Terörizme Dönüşümü.....	38
Şekil 1.3 McCauley Radikalleşmede İkili Piramit Modeli.....	39
Şekil 1.4 Boruma Göre Radikalleşmenin 4 Aşaması.....	39
Şekil 1.5 Moghaddam'ın 6 Basamak Metaforu “The Staircase to Terrorism”, 2005	40
Şekil 2.1 Terör Örgütüne Katılım Sebepleri Dönemsel Karşılaştırma (1975-2010/2016-2020).....	54
Şekil 2.2 Propaganda Mesaj Aktarım Süreci.....	58
Şekil 2.3 PKK TÖ Militan Temin Evreleri ve Propaganda Araçları.....	61
Şekil 2.4 Türkiye Haber Erişim Kaynakları (2015-2022).....	62
Şekil 2.5 Ülkemizde En Çok Kullanılan Medya ve Mesajlaşma Platformları (2015-2022).....	63
Şekil 2.6 Ülkemizde Haberlere Ulaşmak İçin Kullanılan Kaynak Durumu (2015-2022)	63
Şekil 2.7 Bilgi Bozukluğu Çeşitleri.....	67
Şekil 2.8 Yanlış Bilgi Türleri.....	67
Şekil 3.1 1984-2020 Yılları Arası PKK TÖ'ne Katılım Sayıları.....	75
Şekil 3.2 2016-2023 PKK TÖ ile Çatışma Miktarları Grafiği.....	76
Şekil 3.3 Dünya Terörizm Çözüm Yöntemleri Oranı.....	77

Şekil 3.4 PKK TÖ Katılım Miktarları İl Bazlı (1975-2010).....	78
Şekil 3.5 Militanların Katılım Yaşlarına Göre Dağılımları (2001-2012).....	79
Şekil 3.6 Militanların Katılım Yaşlarına Göre Dağılımları (2013-2016).....	80
Şekil 3.7 TRC3 Bölgesi Kamu Yatırımları (2008-2017).....	82
Şekil 3.8 İllere Göre Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması-2017.....	82
Şekil 3.9 Medyan Gelirin Yüzde 50'sine Göre Yoksulluk Oranı/2020-2021.....	85
Şekil 3.10 Medyan Gelirin Yüzde 50'sine Göre Yoksulluk Oranı/2022-2023.....	85
Şekil 3.11 TRC3 Bölgesi İşgücü Bileşenleri-2023.....	88
Şekil 3.12 TRC3 Bölgesi İşgücüne Dahil Olmama Nedenleri-2023.....	88
Şekil 3.13 TRC3 Sektörlere Göre İşgücü Oranı-2023.....	89
Şekil 3.14 TRC3 Bölgesi İstihdam Edilenlerin Ücretli İş Durumu-2023.....	89
Şekil 3.15 Mardin İli 4a Sigortalılık Durumu-2023.....	90
Şekil 3.16 Mardin İli 4b Sigortalılık Durumu-2023.....	90
Şekil 3.17 Mardin İli 4c Sigortalılık Durumu-2023.....	91
Şekil 3.18 Mardin İli 4/a, b, c Sigortalılık Durumu-2023.....	91
Şekil 3.19 Mardin İli Sosyal Güvenlik Destek Primi Alanlar-2023.....	92
Şekil 3.20 Mardin İli İşsizlik Ödeneği Başvuru-Tahsis Durumu-2023.....	92
Şekil 3.21 Mardin İli Aktif İşgücü Programlarına Katılanların Cinsiyet Dağılımları-2022.....	93
Şekil 3.22 Mardin İli Mesleki Eğitim Kurslarına Katılanların Cinsiyet Dağılımları-2022.....	93
Şekil 3.23 Mardin İli İş ve Meslek Danışmanlığı Dağılımları-2022.....	94

Şekil 3.24 Mardin İli Sendikalaşma Sayıları-2022.....	94
Şekil 3.25 Batman İli 4a Sigortalılık Durumu-2023.....	95
Şekil 3.26 Batman İli 4b Sigortalılık Durumu-2023.....	95
Şekil 3.27 Batman İli 4c Sigortalılık Durumu-2023.....	96
Şekil 3.28 Batman İli 4/a, b, c Sigortalılık Durumu-2023.....	96
Şekil 3.29 Batman İli Sosyal Güvenlik Destek Primi Alanlar-2023.....	97
Şekil 3.30 Batman İli İşsizlik Ödeneği Başvuru-Tahsis Durumu-2023.....	97
Şekil 3.31 Batman İli Aktif İşgücü Programlarına Katılanların Cinsiyet Dağılımları-2022.....	98
Şekil 3.32 Batman İli Mesleki Eğitim Kurslarına Katılanların Cinsiyet Dağılımları-2022.....	98
Şekil 3.33 Batman İli İş ve Meslek Danışmanlığı Dağılımları-2022.....	99
Şekil 3.34 Batman İli Sendikalaşma Sayıları-2022.....	99
Şekil 3.35 Şırnak İli 4a Sigortalılık Durumu-2023.....	100
Şekil 3.36 Şırnak İli 4b Sigortalılık Durumu-2023.....	100
Şekil 3.37 Şırnak İli 4c Sigortalılık Durumu-2023.....	101
Şekil 3.38 Şırnak İli 4/a, b, c Sigortalılık Durumu-2023.....	101
Şekil 3.39 Şırnak İli Sosyal Güvenlik Destek Primi Alanlar-2023.....	102
Şekil 3.40 Şırnak İli İşsizlik Ödeneği Başvuru-Hakeden Durumu-2022.....	102
Şekil 3.41 Şırnak İli Aktif İşgücü Programlarına Katılanların Cinsiyet Dağılımları-2022.....	103
Şekil 3.42 Şırnak İli Mesleki Eğitim Kurslarına Katılanların Cinsiyet Dağılımları-2022.....	103

Şekil 3.43 Şırnak İli İş ve Meslek Danışmanlığı Dağılımları-2022.....	104
Şekil 3.44 Şırnak İli Sendikalaşma Sayıları-2022.....	104
Şekil 3.45 Siirt İli 4a Sigortalılık Durumu-2023.....	105
Şekil 3.46 Siirt İli 4b Sigortalılık Durumu-2023.....	105
Şekil 3.47 Siirt İli 4c Sigortalılık Durumu-2023.....	106
Şekil 3.48 Siirt İli 4/a, b, c Sigortalılık Durumu-2023.....	106
Şekil 3.49 Siirt İli Sosyal Güvenlik Destek Primi Alanlar-2023.....	107
Şekil 3.50 Siirt İli İşsizlik Ödeneği Başvuru-Tahsis Durumu-2023.....	107
Şekil 3.51 Siirt İli Aktif İşgücü Programlarına Katılanların Cinsiyet Dağılımları-2022.....	108
Şekil 3.52 Siirt İli Mesleki Eğitim Kurslarına Katılanların Cinsiyet Dağılımları-2022.....	108
Şekil 3.53 Siirt İli İş ve Meslek Danışmanlığı Dağılımları-2022.....	109
Şekil 3.54 Siirt İli Sendikalaşma Sayıları-2022.....	109
Şekil 3.55 Şırnak İli Eğitim Düzeyi.....	114
Şekil 3.56 Şırnak İli Eğitim Oranı.....	115
Şekil 3.57 Mardin İli Eğitim Düzeyi.....	115
Şekil 3.58 Mardin İli Eğitim Oranı.....	116
Şekil 3.59 Siirt İli Eğitim Düzeyi.....	116
Şekil 3.60 Siirt İli Eğitim Oranı.....	117
Şekil 3.61 Batman İli Eğitim Düzeyi.....	117
Şekil 3.62 Batman İli Eğitim Oranı.....	118

Şekil 3.63 Güneydoğu Anadolu Bölgesi Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Oranı/2011-2021.....	118
Şekil 3.64 PKK TÖ'ne Katılanların Eğitim Durumu Karşılaştırması/(1975-2012)-(2012-2020).....	121
Şekil 3.65 PKK TÖ'ne Katılanların Sosya-ekonomik Durumları ile Ülke Milli Gelir Dağılım Durum Karşılaştırması/(1975-2012).....	122
Şekil 3.66 Şırnak SES Dağılım Durumu.....	123
Şekil 3.67 Mardin SES Dağılım Durumu.....	124
Şekil 3.68 Siirt SES Dağılım Durumu.....	125
Şekil 3.69 Batman SES Dağılım Durumu.....	126
Şekil 3.70 Genç Nüfus En Çok ve En Az İller Sıralaması 2023.....	127
Şekil 3.71 Şırnak Demografi (Yaş Grupları ve Çoğunlukta Olduğu Bölgeler).....	128
Şekil 3.72 Mardin Demografi (Yaş Grupları ve Çoğunlukta Olduğu Bölgeler).....	129
Şekil 3.73 Siirt Demografi (Yaş Grupları ve Çoğunlukta Olduğu Bölgeler).....	130
Şekil 3.74 Batman Demografi (Yaş Grupları ve Çoğunlukta Olduğu Bölgeler).....	131
Şekil 4.1 PKK/KCK TÖ'ne Katılım Sağlayanların Eğitim Seviyeleri (1975-2012 / 2012-2020).....	145
Şekil 4.2 Örneklem 500 TÖ Militanının Yaş-Katılım Sebebi İlişki Haritası.....	151
Şekil 4.3 Örneklem 500 TÖ Militanının Eğitim Seviyesi-Katılım Sebebi İlişki Haritası.....	152
Şekil 4.4 Örneklem 500 TÖ Militanının Ekonomik Durumu-Katılım Sebebi İlişki Haritası.....	153
Şekil 4.5 Örneklem 500 TÖ Militanının İstihdam Durumu-Katılım Sebebi İlişki Haritası.....	154

Şekil 4.6 Örneklem 500 TÖ Militanının Doğum İli-Katılım Sebebi İlişki Haritası	155
Şekil 4.7 Örneklem 500 TÖ Militanının İstihdam Durumu-Propagandaya Maruz Kalma İlişki Haritası	156
Şekil 4.8 Örneklem 500 TÖ Militanının Ekonomik Durumu-Propagandaya Maruz Kalma İlişki Haritası	157
Şekil 4.9 Örneklem 500 TÖ Militanının Cep Telefonu Sahiplik-İstihdam Durumu-Propagandaya Maruz Kalma İlişki Haritası	157
Şekil 4.10 Örneklem 500 TÖ Militanının Cep Telefonu Sahiplik-Ekonomik Durumu-Propagandaya Maruz Kalma İlişki Haritası	158
Şekil 4.11 Örneklem 500 TÖ Militanının Cep Telefonu Sahiplik- Propagandaya Maruz Kalma İlişki Haritası	159
Şekil 4.12 Örneklem 500 TÖ Militanının Sosyal Medya Kullanımı- Propagandaya Maruz Kalma İlişki Haritası	160
Şekil 4.13 Örneklem 500 TÖ Militanının Cinsiyet-Doğum İli İlişki Haritası	161
Şekil 4.14 Örneklem 500 TÖ Militanının Cinsiyet-Eğitim Seviyesi İlişki Haritası	164

GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Görsel 1.1 IPSOS Sosyal Sorun Araştırması 2017 (Dünyada En Büyük Sorun)...	6
Görsel 1.2 IPSOS Sosyal Sorun Araştırması 2017 (Ülkelerde En Büyük Sorun)...	6
Görsel 2.1 HTŞ ve SMO ile Rejim/PKK Arasında Suriye’de Gerçekleşen Çatışmalarda Türkiye’yi Karalama Gayreti.....	68
Görsel 2.2 Barış Pınarı Harekatı Esnasında Türkiye’nin Suriye’de Kimyasal Silah Kullandığı Yalan Haberi.....	69
Görsel 2.3 Güvenlik Güçlerince Mardin Kırsalında PKK Militanlarına Karşı Düzenlenen Bir Operasyonda Yalan Haber.....	69
Görsel 2.4 PKK Belgeseli Bakur/Kuzey Filmi.....	70
Görsel 2.5 PKK Belgeseli Ji Bo Azadiye/Özgürlük Uğruna.....	71
Görsel 2.6 PKK Filmi Güneşin Kızları.....	71
Görsel 2.7 PKK Filmi Kobani.....	72
Görsel 2.8 PKK Filmi Ayrı Kızkardeşler.....	72
Görsel 2.9 Call of Duty/Modern Warfare Oyun Temaları.....	73
Görsel 2.10 Frédérique Geerdink’in “This Fire Never Dies/One Year with PKK” İsimli Kitabının Amazon Alışveriş Platformu Satış Görseli.....	74
Görsel 3.1 PKK TÖ Ölü Ele Geçirilen Militanların Bölgesel Dağılımı (2015-2022).....	78
Görsel 3.2 İl Bazlı GSYH-2022.....	83
Görsel 3.3 İşsizlik Oranı-2023.....	86
Görsel 3.4 İstihdam Oranı-2023.....	87

Görsel 3.5 İşgücüne Katılma Oranı-2023	87
Görsel 3.6 TRC3 Bölgesi Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü-2023	110
Görsel 3.7 İller Bazında Toplam Doğurganlık Hızı-Çocuk Sayısı-2023	111
Görsel 3.8 İller Bazında Ortalama Eğitim Süresi-2023	113
Görsel 3.9 İller Bazında Okuma-Yazma Bilmeyenlerin Sayısı-2023	114
Görsel 3.10 Genç Nüfusun İl Toplam Nüfuslarına Oranı-2021	127
Görsel 3.11 Kuşak Diyagramı	134
Görsel 3.12 Y ve Z Kuşakları Endişe Alanları 2022	137
Görsel 4.1 Wild Web Woods Oyun Ekran Görseli	170

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
BM	: Birleşmiş Milletler
ETA	: Euskadi Ta Askatasuna-Bask Yurdu ve Özgürlük
HPG	: Hezen Parastina Gel-Halk Savunma Güçleri
IRA	: Irish Republican Army-İrlanda Cumhuriyet Ordusu
İŞİD	: Irak Şam İslam Devleti
İBDA-C	: İslami Büyük Doğu Akıncıları Cephesi
KCK	: Koma Civakên Kurdistanê-Kürdistan Topluluklar Birliği
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
PJAK	: Partiya Jiyana Azad a Kurdistanê-Kürdistan Özgür Yaşam Partisi
PKK	: Partiya Karkerên Kurdistanê-Kürdistan İşçi Partisi
PYD	: Partiya Yekitiya Demokrat-Demokratik Birlik Partisi
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TÖ	: Terör Örgütü
YPG	: Yekîneyên Parastina Gel-Halk Savunma Birlikleri
YPS	: Yekîneyên Parastina Sîvîl-Sivil Savunma Birlikleri
YRK	: Yekîneyên Parastina Rojhilatê Kurdistan-Doğu Kürdistan Savunma Birlikleri

GİRİŞ

Kökeni insanlığın var oluşuna kadar uzanan "terör ve terörizm" problemi, çağımızda dünya toplumlarının başat sosyal sorun sahalarından biri olarak ortaya çıkmaktadır. 2'nci Dünya Savaşı sonrası, birbirlerine nükleer göz dağı veren iki kutuplu süper güç hegemonya (Soğuk Savaş/The Cold War) döneminin bitişi ile birlikte, ülkeler arası rekabette terörizm (*vekalet savaşları*)¹ ve terörizm ile mücadele olgusu ön plana çıkmıştır. Milletlerarası anlaşmazlıklarda aktörler, terörü hasımlarına yönelik silah olarak kullanabilmektedirler. Terörizm, günümüzde "asimetrik"² bir savaş türü olarak tanımlanmaktadır (Frida, 2012). Alışageldik harp taktikleri ile mücadele edilmesi ve bitirilmesi çok zahmetlidir. Konvansiyonel savaşta kullanılan klasik askeri stratejiler ile yapılan planlar ve saha uygulamalarında yaşanan başarısızlıklar, devletlerde güvenlik tehditleri oluşmasına ve buna bağlı olarak insani ve maddi kayıplar yaşanmasına, toplumsal düzenin olumsuz etkilenmesi ile kaos ortamına yol açabilmektedir.

Bu tür bir tehditle mücadele yine tehdittin doğasında yer alan asimetrik davranışlar ile mümkün olabilmektedir. Öncelikle devletlerin terörizme sebep teşkil eden kaynakları/nedenleri çok iyi analiz etmesi ve çözüm yolları geliştirmesi gerekmektedir.

Terörizmin sosyal sorun olarak kabul görmesine teşkil eden nedenler; ülkelerin coğrafyasına, ideolojilerine, dinlere/mezheplere, yaşam koşullarına, etnik sorunlara, ekonomik güç gibi çok çeşitli etmenlere dayanabilmektedir (Berman, 2002). Farklı ülkelerin terörizm sorunları aynı sebeplere dayanmayabilmektedir. Bunun en güzel örneği; çıkar çatışması yaşayan devletler açısından "kiminin teröristi, kimine göre özgürlük savaşçısı" olarak adlandırılabilir (Laqueur, 1987).

Terör ve terörizm ile mücadelede devletlerin elindeki en önemli güç çarpanı "sosyal politika" uygulamalarıdır. Terörizmle mücadele tarihinde, geçerli sosyal politikalar üretebilen ve bunları sahada tatbik edebilen devletlerde bu sorunun üstesinden gelinebildiğine yönelik örnekler bulunmaktadır (*IRA örneği İngiltere, ETA örneği İspanya*).

¹ Vekalet Savaşları: Bu savaş türünde devletler birbirine doğrudan saldırmazlar ancak uzaktan ve sürekli savaş halindedirler. Karşıt güçlerin birbirine doğrudan saldırmak yerine üçüncü bir tarafın vasıtasıyla mücadele ettiği bir savaş türüdür .

² Asimetrik Savaş: Güçsüz olan askeri birlikler tarafından daha güçlü askeri birliklere karşı yürüttüğü gayrinizami harp unsurlarını ihtiva eden savaş yöntemidir. 11 Eylül saldırıları sonrası ortaya çıkmış bir kavramdır .

Sosyal politikaların geliştirilmesi ve belirli bir sorunun çözümüne yönlendirilebilmesinin devlet bütçelerinde önemli miktarlarda maliyetleri bulunmaktadır. Terörizme kaynak teşkil eden sorun sahalarının ve bu sahaların önceliklendirme analizinin doğru yapılamadığı durumlarda, öngörülemeyen maliyet ve zaman kayıpları ile karşılaşılabilir. Ortaya çıkacak bu menfi durum, terörizmin şiddetini artırmasına neden olabileceği gibi, kaybedilen zaman ve maddi kayıpları giderebilmek için büyük miktarlarda maddi kaynak ve iş gücü ihtiyacı oluşacak yeni politikaların yürürlüğe konmasına neden olabilmektedir. Zamanın boşa kullanılması ve bu süre zarfında bütçede yaşanan kayıplar, bununla birlikte gittikçe tırmanan terör hareketleri, devletler açısından karşılaşılmaması istenmeyen bir sonuç olacaktır.

Ülkemizde geçmiş dönemlerde çeşitli terör hareketleri görülmüştür. Özellikle 51 yıl gibi uzun bir zaman diliminde ülkemizi terörizm tehdidi ile karşı karşıya bırakan PKK/KCK terör örgütü, bu terör hareketlerinin en başında yer almaktadır. Bu terör örgütü, kolluk kuvvetlerimiz ve ordumuzun insanüstü gayretleri ile birçok defa çöküş noktasına getirilmesine rağmen, eleman teminini devam ettirebilmesinde gösterdiği imkân ve kabiliyeti ile varlığını sürdürebilmeyi sağlamıştır. Karşılaşılan bu durum sonucunda, ülkemizi hedef alan terör problemi hala bir tehdit ve sosyal sorun olarak mevcudiyetini korumaya devam etmektedir. 12 Mayıs 2025 tarihinde PKK Terör Örgütünün kendini feshettiğini açıklamasına rağmen halen fesih kapsamı konusunda (Suriye ve İran'daki TÖ varlığını kapsama durumu) görüş ayrılıkları mevcuttur. Terörizmle mücadelede asıl nokta terör örgütlerini eylem yapamaz hale getirmek, bunun için de eylemi gerçekleştirecek örgüt üyelerini bertaraf etmeye yönelik “örgüte katılımın engellenmesi” olgusudur. Özellikle genç nüfusun terör örgütüne katılımlarını engellemeye yönelik toplum tabanlı önlemlerin alınmasına, birebir sahada yapıcı çalışmaların gerçekleştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kapsamda; PKK terör örgütünün eleman temin yöntemleri ve stratejilerinin, ülkemizin mevcut sosyo-politik ve sosyo-ekonomik yapısıyla ilişkilerinin, terörden yoğunlukla etkilenen ve örgütün hedefi haline gelen Güneydoğu Anadolu bölgesinde uygulanan sosyal politika araçlarının etkinlik başarı seviyesinin incelenmesi ihtiyacı hasıl olmuştur.

Çalışmada; ülkemizden PKK/KCK Terör Örgütüne katılıma yol açan güncel toplumsal sorunların neler olduğu ve bu sorunlarla etkileşim halinde olan sosyo-ekonomik durumun

sosyal politika uygulamaları ile giderilme veya başarı elde edilme seviyeleri incelenmiştir.

Uluslararası ve ulusal güvenilir kaynaklarca yapılan araştırmalardan elde edilen veriler ışığında, araştırmanın I'inci bölümde sosyal sorun ve sosyal politika arası etkileşim, terörizm ve nedenleri kavramsal çerçeve içeriğinde tanımlanarak genel olarak uluslararası boyutta ve özel olarak ülkemizi kapsayacak şekilde ele alınmıştır.

II'nci bölümde; ülkemizde sorun sahası olarak görülen terörizme temel teşkil eden PKK/KCK TÖ'nün genel olarak yapısı, örgüt amaçları, eleman temin yöntemleri, yıllara göre istismar ettiği sosyal kitlenin durumu ve bu kitlenin sosyal sorunlarının önceliklendirme sıralaması ortaya konmaya çalışılmıştır.

III'üncü bölümde; terörle mücadele kapsamında terör örgütüne en çok katılım sağlanan illerin sosyo-ekonomik tasviri ve sosyal politika uygulamalarının olumsuz sosyo-ekonomik yapı üzerine etkinliği, terör örgütünün hedefinde bulunan yaş kuşağı incelenmiştir.

IV'üncü bölümde; ilk üç bölümde elde edilen ikincil verilerin/bulguların örneklem olarak alınan 500 terör örgütü militanının güvenlik güçlerine verdikleri mülakatlarından derlenen birincil veriler ile karşılaştırması ve terör sosyal sorununa tesir eden yeni alt sosyal sorunların tanımlanması yapılarak, bu sorunların çözümüne yönelik uygulanabilecek sosyal politika tabanlı uygulamalar/değerlendirmeler/teklifler ortaya konmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1 SOSYAL SORUN OLARAK TERÖRİZM

1.1 Sosyal Sorun ve Sosyal Politika

Sosyal sorun kavramı genel anlamda; bir ülkedeki toplum içerisinde yaşayan bireylerin veya zümrelerin emsallerine nazaran farklı nedenlerle karşılaştıkları eşitsizlik durumları olarak tanımlanabilmektedir.

Sosyal sorun kavramına yönelik literatürde birçok tanımlama bulunmaktadır. Günümüzdeki sosyal sorun sahalarına en yakın olanı; temel olarak toplum içerisinde belli bir çoğunluğun kendi değerlerine uymadığı ve düzeltilmesi için harekete geçilmesi gerektiğini düşündüğü olgular olarak nitelendirilmektedir (Çoban, 2022).

Burada akla gelebilecek ilk soru; bir sorunun sosyal sorun olarak kabul edilebilme kriterlerinin neler olduğudur. Zira toplum içerisinde bir olguyu sorun olarak gören “çoğunluk” kavramı göreceli bir yer teşkil etmektedir.

Parrillo’ya göre toplumsal (sosyal) sorunun tanımlanmasında fikir birliğinin gerekliliği düşüncesi ön plana çıkmaktadır. Toplumu tehdit eden bir olgunun sorun olarak tanımlanabilmesi için toplumda statüko olarak güçlü konumda yer alan bazı grup ve üyelerin karşılaştığı durumları kendilerini menfi olarak etkileyen veya tehdit eden bir problem kaynağı olarak nitelendirmesi gerekliliği bulunmaktadır (Parrillo, 2008). Bu tanıma göre, toplumdaki güçlü ve güçsüz kesim arasında görüş birliği olması aranmamaktadır, sadece güçlü kesimlere tanınan hak ile sosyal adalet açısından eşitsiz durumların vuku bulmasının kaçınılmaz olacağı durumlar ile karşılaşılabilmesi muhakkak olacaktır. Toplumun farklı kesimlerinde yer alan sosyal sınıflardaki birey ve gruplar, ortaya çıkan sorun sahasını kendi hayat koşullarında yer alan bakış açısından değerlendirme eğilimindedir. Bu gibi bir ortamda toplumda sözü geçen/hâkim statükoda bulunan kesimlerce tehditte sebebiyet veren olgular kabul görene kadar zayıf kesimde yer alanların karşılaştığı sorunların yok sayılabildiği bir süreç ortaya çıkabilmektedir. Örneğin işçiler için az maaş almak bir geçim sorunu teşkil ederken işveren kesimi için bunun düzeltilmesi kârında azalmaya, mali kaybına yol açabilecek bir tehdit (sorun sahası) olarak anlaşılabilmektedir. Bu sosyal adaletsizliği gidermeye yönelik toplumsal sorunun tanımlanmasında, kabul görmesinde ve çözümler üretilmesinde statükolar arasında bir nevi hakemlik görevi görebilecek bir mekanizma ihtiyacı hasıl olmaktadır.

C.Wright Mills bu konuyu şöyle ele almıştır; belirli bir çevredeki bireylerin sorunları ile kamuyu ilgilendiren meselelerin aynı özellikte olmadıklarını savunmuştur. Bir sorunun sosyal sorun olarak kabul edilebilmesi için kamusal boyutunun (çoğunluk kavramının en anlamlı vücut bulduğu hali) varlığından söz etmek gerektiğini vurgulamıştır (Mills, 1959). Yani toplumsal sınıflar arası yaşanabilecek sorun tanımlama çatışmalarında kamuyu temsil eden devlet olgusu toplumun tamamını veya belirli kesimlerini etkileyen sorunların sosyal sorun kapsamında tanımlanmasında gerçek kişilerin rolünü tüzel boyuta taşıyarak yeniden şekillendirmekte ve ana belirleyici rolü üstlenmektedir. Önceki paragraflarda işçi-işveren kesimleri arası ücret sorunsalına farklı yaklaşımların ülkemizde yıllık asgari ücretin belirlenmesi çalışmalarına yansması ve devletin iki kesim arasında uzlaştırıcı rol üstlenmesi buna ayrıca güzel bir örnek teşkil etmektedir.

Sosyal sorunların neler olduğunu veya olabileceğini ele alırsak, dünya genelinde kabul gören sosyal sorunların; işsizlik, açlık, göç, bağımlılık, yoksulluk, ayrımcılık, salgınlar, terör, çocuk işçiliği, küresel ısınma gibi konu başlıklarında yer aldığı görülmektedir. Ancak bir ülke için sosyal sorun olan bir olgu diğer ülke için sorun teşkil etmediği veya önem sırasında gerilerde yer aldığı durumlar ile karşılaşılabilir. Örneğin gelişmiş ülkelerde yoksulluk, çocuk işçiliği gibi sorun sahaları son sıralarda yer alırken az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde bu sorunlar daha ön sıralarda yer bulabilmektedir. Burada temel kıstas her bir ülke/toplumun kendine has dinamiklerinin devlet politikalarının sosyal sorunlarla farklı seviyede etkileşim halinde olduğudur.

Dünya genelinde araştırmalar icra eden IPSOS, Bill ve Melinda Gates Vakfı tarafından 2017 yılında yapılan bir araştırmada %51'lik ortalama ile dünyada en büyük ortak sosyal sorun alanının terörizm olduğu (Görsel 1.1) tespit edilmiştir (<http-1>).

Görsel 1.1

IPSOS Sosyal Sorun Araştırması 2017

Kaynak: (http-1)

Aynı araştırmada ülkelere göre ilk sırada yer alan sorun sahalarına bakıldığında ülkemiz için %67 ortalama ile en öncelikli sorun sahasının da yine terörizm olduğu (Görsel 1.2) görülmektedir.

Görsel 1.2

IPSOS Sosyal Sorun Araştırması 2017

Kaynak: (http-1)

Ülkemizdeki terörizm ile birlikte sosyal sorun sahalarında; işsizlik, gelir dağılımında eşitsizlik, yoksulluk, eğitim eşitsizliği, ayrımcılık konu başlıkları da öne çıkmaktadır.

Kamuya mâl olmuş sosyal sorun sıfatını kazanan sorunlarla mücadele etmeye yönelik başvurulacak çözüm yolları, yapılacak hamleler sosyal politika kavramı içerisinde yer almaktadır.

Sosyal sorunlar ve sosyal politikalar arasındaki ilişki, kapsamlı bilimsel araştırmalara konu olmuştur. Bilim insanları, sosyal sorunların sadece nesnel koşullar olmadığını, daha ziyade kolektif bir tanımlama süreci aracılığıyla sosyal olarak inşa edildiğini savunmaktadırlar (Blumer, 1971). Bu bakış açısı, sosyal sorunların kolayca tanımlanabileceği ve ele alınabileceği fikrine meydan okumakta ve bunun yerine bu sürecin karmaşık ve genellikle tartışmalı doğasını vurgulamaktadır. Bazı bilim insanları da, sosyal politikayı “Kamu ve sorunları” ile “Hükümetlerin ne yaptığı, neden yaptıkları ve ne gibi bir fark yarattığı” olarak tanımlamış ve kamu politikasının toplumların sorunlarını nasıl öğrendikleri ve çözmeye çalıştıkları üzerine bir çalışma olduğunu öne sürmüştür.

Lasswell'e göre kamu politikası, sosyal bilimlerin sosyal problem çözme yöntemleri olarak hizmet ettiği bir politika bilimi olarak anlaşılmalıdır. Pressman ve Wildavsky'nin yaptığı bir araştırmanın sonucunda ise sosyal politikaların uygulanması, hükümet müdahalelerinin etkinliğini belirlemede kritik bir faktör olmuştur (Natesan ve Marathe, 2015).

Nihayetinde, sosyal sorunlar ve sosyal politikalar arasındaki ilişki, her biri diğerini şekillendiren ve etkileyen dinamik ve karşılıklı bir ilişkidir. Sosyologların belirttiği gibi, sosyal sorunlar bir boşlukta var olmazlar, daha ziyade kamusal söylem ve resmi politika yoluyla sorunların tanımlanmasını, meşrulaştırılmasını ve ardından şekillendirilmesini içeren karmaşık bir kolektif tanımlama sürecinden kaynaklanırlar (Manion, 2015).

Aynı zamanda, hükümetler ve diğer kurumlar tarafından yürürlüğe konan sosyal politikalar, sosyal sorunların doğası ve gidişatı üzerinde derin bir etkiye sahip olabilirler.

Sosyal politika kavramının ortaya çıkışı sanayi devrimi dönemine kadar dayanmaktadır. İlk dönemlerinde işçi sınıfının şartlarını iyileştirmeyi sağlamaya yönelik izlenen politikalar olarak dar anlamda betimlense de, geniş anlamda toplumların geneline hitap eden refah düzeyinin sağlanması, toplumsal çatışmaların giderilmesine yönelik günümüz

Defacto³'suna uyumlu halde kapsamlı bir alana hitap etmektedir. Bu çerçevede, güncel sosyal politika anlayışına en yakın tanım; yaratacağı sosyal adalet ve eşitlik düzeni ile toplumsal refahı inşa etme gayesi güden, kapsamı, toplumun sosyal sorun bakış açılarının tamamını içeren, devletin yürüttüğü ekonomi alanındaki politikalarına sosyal boyut (sosyo-ekonomik) kazandırma amacında olan ve ülkede ekonomi hayatında görülen aksaklıkları onarıcı ve yapıcı yeni politikaların üretilmesini sağlayan, elde edilecek fayda ile toplumda sosyal dengeyi sağlayacak bir bilim dalı olarak ifade edilmektedir (Oral ve Şişman, 2018).

Buradan da görüleceği şekilde sosyal sorun tanımlamasında geçen problemlerin tamamı, toplumun refah dengesiyle ilişkili olduğu için ve toplumsal sınıflar arası uzlaşsı sağlayan devlet tarafından tanımlandığı için sosyal politikanın kapsamı içerisinde yer almaktadır. Çözüm üretme sorumluluğu da kamu tüzel kişiliğini temsilen devlete düşmektedir.

Devlet sorunlarla mücadele ederken değişik sosyal politika araçlarına başvurabilmektedir. Örneğin çalışma hayatının düzenlenmesi, sosyal güvenlik uygulamaları, sağlık, eğitim, yoksulluk ve işsizlikle mücadele, vergilerin toplanması ve kullanılmasına yönelik hukuki ve idari düzenlemeler oldukça önemli kamu müdahalesi araçlarına örnek olarak gösterilebilir.

Sosyal politikalar kaynağını devlet hazinesinden, temel anlamda vatandaşların vergi ve kamusal diğer ödemelerinden almaktadır.

Sosyal politika alanı, bir bilimsel disiplin alanı olarak diğer sosyal bilim bölümleri içerisinde önemli bir farka sahiptir. Bu fark; sosyal politikaların yasama, yürütme ve yargı erklerinin tamamıyla içtimai bir ilişki durumu bulunması, bunun neticesinde devlet merkezli yürütülmesi ve serbest piyasa koşullarının insafına bırakılamayacağı gerçeğidir. (Ören, 2015). Bunu şu şekilde ifade edebiliriz; sosyal politikalar maddi getiri gayesi gütmeyen toplumsal problemlerin çözümüne yönelik planlanır, şekillendirilir, koordine edilir ve uygulanır. İcra aşamasında, devletin yasama erkiyle oluşturduğu kanunlar, yasal mevzuatlar, uzun, orta ve kısa süre ölçekli stratejik seviyede beklenti planlamaları ve hukuki dayanaklar, müeyyideler ile korunması sağlanır. Bu durum, serbest piyasa inisiyatifinde gerçekleştirilecek olursa, topluma mâl edilen sorunlar, maddi getiri gayesi güdülerek işlem görecektir. Bu şekilde tanımlanacak politika araçları ile

³ Wikipedia, "De facto": Gerçek hayatta uygulamanın nasıl olduğu anlamına gelmektedir. Diğer eşanlamlıları: fiiliyat, gerçekte, pratikte.

izafi olacak ve gerçek durumdan oldukça uzaklaşılan durumlar ile karşılaşılması kaçınılmaz olacaktır.

Sosyal politikaların üretim aşamasında, devlet tarafından belirlenecek bir hedefe ve bu hedefe ulaşmak için bir amaca sahip olunması gerekmektedir. Amaç yönünden ele alındığında, icra edilecek sosyal politika kendisini üretene göre dar ve geniş ölçekte bir amaca sahip olabilir.

Örneğın bu amaç “bir ölkede yaşanan suç olaylarını azaltmak” şeklinde genel hatlı bir durum teşkil edebilirken, “bir şehirdeki kentsel dönüşüm kapsamında belirlenen bölgelerdeki vatandaşların, tahsis edilecek yeni iskânlara geçişini kolaylaştırmak” şeklinde daha spesifik ve dar çerçeveli de olabilir, hatta bu durum bir bölge veya şehir, ile, mahalle, sokak, cadde ile sınırlandırılmış olacak şekilde daha kısmi odaklı politikalar ile türetilbilir (http-2).

Hedef yönünden ele alındığında, politika üretici tarafından belirlenecek hedeflerin zaman, mekân ve kaynakların kullanımı yönünden ulaşılabilir olması, sorun sahasının bertaraf edilmesini müteakip yeniden nüksetmesinin önlenir olması gerekmektedir. Hedefe ulaşmak için geniş bir zaman dilimi esas alınarak bir sosyal politika icra edilecekse, dönem içerisinde ara hedeflerin konması, belirli aşamalarda bu hedeflerin cari durumun gerekleri ve yaşanan gelişmelere göre güncellenebilir cinsten olması gerekir.

Örneğın yukarıda verdiğımız suç olaylarını azaltmak amacına yönelik hedefler “İlk beş senelik dönemde cinayet vakası oranlarında öngörölecek %40’lık azalma ve bunun devamında gelecek her beş senelik periyotlarda %10’arlık azalma” şeklinde ulaşılacak başarı durumunun verisel olarak ölçölebileceğı ve etkisinin toplum genelinde bariz bir şekilde hissedilebileceğı cinsten olmalıdır. Bu tipteki hedefler konulurken, sınırları tam olarak belirlenmemiş “toplumsal güvenlik seviyesinin artırılması” gibi genele yayılan, ölçölmesi imkansız beklentilerin, hedef olarak seçilmemesi gerekmektedir. Zira beklenen hedefe ulaşılma durumunu ölçmek için yapılabilecek etki araştırmalarında, güvenlik seviyesinin artıp-artmadığına yönelik kesin bir sonuç almak mümkün olamayacaktır. Yani bir sosyal politikanın geliştirme sürecinde, ölçölmesinde faydalanılacak etki araştırma araçlarının neler olacağı ve nasıl kullanılacağı da tasarlanmalı ve hedefler buna göre kontrol edilebilir ve ulaşılabilir şekilde tanımlanarak konulmalıdır. Bir diğerk seçenek olarak da hedef konulmasını müteakip sorun sahasında büyük sapmalar olmadığı sürece bu hedef değıştirilemez olmalıdır.

Bu husus özellikle tanımlanan hedefe erişilme durumunun ölçülmesini sağlayacak etki araştırma araçlarını geliştirmek açısından oldukça önemlidir (<http-3>).

Bir sosyal politikanın geliştirilmesinin en basit şekli; toplumda yara açmış, genel kabul görmüş bir problem sahasının çözülmesi veya toplumsal bir zafiyetin giderilmesi şeklindedir. Bu duruma yaklaşım tarzı ise politikayı üretenin dahil olduğu ideolojik ekole göre şekillenebilmektedir.

Örneğin bir ülkede iş gücü kapasitesinin endüstriyel boyutta az olması bir sanayileşme politikası öngörülüyorsa sorun teşkil etmektedir, fakat tarım bazlı bir toplum için bu durum sorun olarak görülemez. Bir başka bakış açısıyla; bir ülke genelindeki eğitim seviyesinin düşük olması, çağın gereklerini kavrayabilen, yeterli eğitim araçları ile donatılmış bir toplum hedefleniyorsa sorundur, ancak despot yaklaşım tarzını benimsemiş aşırı otoriter bir rejim için bu durum sorundan ziyade istenilen bir durumu ifade edebilir. Bu örneklerden de anlaşılacağı gibi dünya genelinde ortak kabul görmüş bir sosyal politika çözüm havuzu bulunmamaktadır. Her bir ülkenin kendi iç yapısını tanıyan, toplumsal dinamiklerine aşina sosyal politika geliştiricilere ve sahaya tatbik edicilere ihtiyacı bulunmaktadır (<http-3>).

Tasarım yönünden sosyal politikalar, çağımızda rasyonel ve olgusal yaklaşım metotları ile geliştirilmektedir. Belirtilen iki metot da temelinde sosyal politikanın tasarım aşamalarına planlayıcıların yaklaşım şeklini, bakış açılarını kapsamaktadır.

Rasyonel metot daha çok kurama dayalı bir ağırlığa sahiptir. Bir örnekle ele alınırsa; bir ülkede yaşayan vatandaşların sağlık alanındaki hizmetlere ulaşımının kolaylaştırılmasının istendiği hedef olarak belirlenirse, bu hedefe ulaşmak için kuramsal açıdan izlenebilecek çok çeşitli yollar bulunmaktadır. Vatandaşların fiziki olarak sağlık müesseselerine ulaşımını kolaylaştırmak amacıyla hastane sayılarını artırmak, ekonomik anlamda muayene ücretlerini azaltıcı bir yol izlemek veya çalışan vatandaşların sağlık hizmetine zamansal ulaşımını kolaylaştırmak için muayene olacak çalışanlara yönelik günlük izin düzenlemesini yazılı mevzuat ile zorunlu hale getirmek başvurulacak yöntemlerden bazılarıdır (<http-3>).

Olgusal metotlar ise daha çok günlük pratik çözümleri ihtiva etmektedir. Önceki paragrafta ele alınan sosyal sorun kapsamına olgusal yönden bakılacak olursa; vatandaşların sağlık hizmetlerine “neden” yeterli ulaşımına sahip olmadığına yönelik

toplumun gerçek olguları irdelenir, çözüm yöntemleri şekillendirilir. Yapılan tespitte spesifik bir yerleşim yerinde vatandaşların hastaneye gitmesinin önündeki en büyük engelin ulaşım taşıtlarının kullanım tahditi olduğu ortaya çıkarsa, ucuz toplu taşıma veya günün belirli saatlerinde hastaneye servis hizmeti düzenlenmesi şeklinde çözüm yöntemleri geliştirilebilir (http-3).

Ülkemizde uygulanan sosyal politika araçları, nicelik olarak oldukça fazla, nitelik olarak da toplum içerisinde göreceli tartışmalara sebebiyet verse de iyi düzeyde tasarlanmış bir yapıya sahiptir. Ülkemizdeki sosyal politika tasarımlarına etki araştırmaları nadiren dahil edilmekte, bu nedenle de uygulanan politikanın istenen hedefe ulaşp ulaşmadığına dair reel bir veriye erişme durumu güçleşmektedir. Bu durum sadece ülkemizde görülen bir sorun sahası değildir. Sosyal politikada, ölçmeye ve geri bildirimle dayalı etki araştırmaları dünya genelinde ağırlıklı olarak 20'nci yüzyılın son çeyreğine doğru ele alınmaya başlamıştır. Bunun sebebi, bu tipte yapılacak etki araştırmalarının maddi olarak külfetli olması ve saha çalışmalarının oldukça fazla zorluklar içermesidir. Maddi yönden sorun; araştırmaların gerçekleştirilmesi için oldukça fazla sayıda nitelikli iş gücüne ihtiyaç duyulması ve bu iş gücünde yer alacak bireylerin gerçekleştirecekleri hizmetleri karşılığında ödenecek ücretlerin politika yapıcıya büyük bir maliyet yaratmasıdır.

Diğer bir saha zorluğu da; sosyal politika aracının etkileşiminin ölçüleceği ülke nüfuslarının örneklem büyüklüklerinin nüfus kitle sayısı bazında milyonlar ile ifade ediliyor olmasıdır. Gerçekçi bir etkileşim sonucunun elde edilebilmesi için politika uygulamasına maruz kalan insan nüfusundan detaylı veri toplanması ve bu verilerin işlenerek, anlamlandırılması zorunluluğu bulunmaktadır (http-3).

Önceki paragraflarda belirtildiği üzere politika sonuç analizlerini görebilmek için saha uygulamalarında karşılaşılan en büyük problemler yüksek maliyet ve nüfustan veri toplama zorluğudur. Ayrıca bunlara ilave olarak sosyal politika uygulamasının bizzat kendisi de bazen yüklü maliyetler içerebilmekte, hedef kitleye yani kamuoyuna doğrudan müdahale şeklinde uygulanan politikalar kitlesel tepkilere sebebiyet verebilmektedir.

Bu tahdit sahalarına ilave olarak, uygulanan politikanın “taşma” etkisi riski de bulunmaktadır. En temel şekliyle taşma etkisi, uygulamaya konulup yürütülen sosyal politikanın planlanan etki alanı dışına sirayet ederek diğer alanlarda oluşturduğu öngörülemez menfi sonuçlarına denir. İyi bir politika tasarımcısı, planlama aşamasında bu taşma etkisinin görülebileceği alanları ve ortaya çıkabilecek istenmeyen sonuçları

tahayyül edebilen ve yerinde tedbir getirebilecek detaylı hesaplamaları yapabilen kişidir. Örnek vermek gerekirse; bir ülkedeki iş gücünü sanayileşmeye uygun hale getirirken, tarımsal alanda bulunan çalışan sayısında oluşacak kaybın, o ülkenin tarım ve hayvancılığa dayalı sektöründe yaşanacak kendine yetebilme denge kaybına, buradan geçimini sağlayan kırsal bölgelerde yaşayan halkın sosyal ve kültürel dinamiklerinde yaratacağı tahribata yönelik önceden yapılacak planlamalar ile politika uygulamasının oluşturacağı menfi taşma etkisinin asgariye çekilmesi sağlanmalıdır. Ancak elbette planlayıcıların öngöremeyeceği bazı sonuçların ortaya çıkabileceği de kabullenilmelidir. Bir başka örnek olarak; ABD'nin New York şehrinde yaşanan suç miktarını azaltmak için yürürlüğe konan kolluk kuvveti baskısının taşma etkisi yaratarak kendini diğer eyaletlerde ırk ayrımcılığına dayalı halk hareketleri ve artan protestolar olarak göstermesi olarak ele alınabilir (<http-3>).

Tüm bu maliyet ve tahdit sahalarına rağmen sosyal politikalar, devletlerin sahip olduğu en güçlü terörizmle mücadele silahlarıdır. Detaylı planlanıp, sürekli geri bildirim ile uygulama takibi sağlandığı takdirde ülkedeki toplumsal refahı artırmak ile birlikte teröre zemin oluşturabilecek toplumsal bozulmayı önleyip vatandaşların teröre meyletmesine engel olabilecek bir güçtür.

1.2. Terör ve Terörizm

Terör ve terörizm olgusu temelinde birbiri ile bütünleşik, sürekli etkileşimli kavramları içermektedirler. Terör kavramı etimolojik olarak Latince kaynaklı olan “tereré” kelimesine dayanmaktadır. Diğer dillere çevrildiğinde; ürkütmek, sindirmek, korkutmak, yıldırma ve kaygı yaratmak vb. anlamlarda ifade edilmektedir (Örgün, 2001).

Terör kökenli kelimenin ülkemizde kullanımı Osmanlı dönemine dayanmakta olup Osmanlıca’da “tedhiş” kelimesi, Arapça’da ise “dehşet” sözcüğü bu kelimenin anlamlarına en yakın olarak kullanılan sözcükleri ifade etmektedir.

Tarihsel süreçte ele alınan terör sözcüğü tanımlarının bir kısmına bakılması durumunda; Terör, “belirli bir kurala dayanmayan ve sistematik bir şekilde bir politik gayeye erişebilmek için gerçekleştirilen şiddet hareketleri” (Örgün, 2015), “siyasal hedefli şiddet hareketleri” (Demirel, 2001), “örgütlü ve illegal bir zemin ile yöntemlere dayanan, topluma zarar verici eylemler” (İlhan, 2001) şeklinde belirtildiği görülmektedir. Uluslararası Toplumsal ve Davranış Bilimleri Ansiklopedisi’nde ise terör; “çeşitli cinste ideolojilerin uygulanmasına yardımcı olan, ülkeler tarafından maddi ve gayri maddi

araçlar ile desteklenebilen, siyasi amaçlı şiddet tehdidi” şeklinde nitelendirilmiştir (International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences, 2004).

Ülkemiz yasal mevzuatlarından 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunda;

“Terör; zorlama ve şiddet kullanarak; korkutma, baskı, sindirme, yıldırma veya tehdit yöntemlerinden biriyle, T.C. Anayasasında belirtilen Cumhuriyetin temel niteliklerini, siyasi, sosyal, hukuki, ekonomik, lâik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, T.C. Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir”

şeklinde belirtilmektedir (http-4).

“Terörizm” kelimesi tarihte ilk kez, M.Ö.431 yılında Yunanistan’da askeri lider ve filozof olan Xenophon tarafından;"terörün" savaş zamanında rakiplere karşı psikolojik baskı yaratmak maksadıyla araç olarak kullanılması şeklinde betimlenmiştir (http-5).

Ünlü Amerikalı bilim adamı, ekomoni politikacısı ve terör uzmanı Noam Chomsky ise; “Şiddet veya şiddet tehdidinin, politik, dini ya da ideolojik hedeflere ulaşmak için kullanılmasıdır. Yöntemi ise; tehdit, cebir ya da korkutmadır.” şeklinde tanımlanmıştır (Chomsky, 2001).

Terörizm olgusu literatürde çok çeşitli anlamlara sahip olmak ile birlikte devletlerin kendi iç yürütme teşkilatlarında da kurumsal anlamda farklı tanımlamalara yol açtığı durumlar ile de karşılaşılabilir. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri (ABD) federal yönetim yapısında yer alan ve terörizmle mücadelede başat rol alan yürütme organlarının üç farklı birimi, terörizmi şu şekillerde tanımlamışlardır (Ronczkowski, 2004).

ABD içerisinde federal polis/kolluk görevi gören FBI, terörizmi; “Siyasi ya da sosyal hedeflere ulaşma gayesiyle; şahıslara veya mülkiyete karşı illegal güç (şiddet) kullanarak devleti, bireyleri veya toplumu korkutmak ve baskı yapmak” şeklinde tanımlamaktadır (http-6).

ABD Dışişleri Bakanlığınca (Secretary of State); “ABD federal kanunlarında suç teşkil ettiği kabul edilen, ABD vatandaşlarına yönelik olmakla birlikte hayati tehlike ihtiva eden şiddet eylemleri ve bu eylemlerle toplum üzerinde korku ve baskı yaratmak suretiyle merkezi devletin siyasi kararlarını etkileyerek yönlendirme veya insan kaçırma, suikast

vb. girişimler ile devletin temel davranışlarını etkilemeyi hedefleme” olarak belirtilmektedir (Frowein, 1988).

ABD askeri güç unsurunun stratejik yönetim birimini oluşturan Pentagon (Savunma Bakanlığı) ise terörizmi; “Siyasi, ideolojik ve dini hedeflere ulaşmak için; devleti, o ülkedeki toplumu hedef alarak korkutma, baskı yaratma gayesiyle şiddete dayalı illegal eylemler gerçekleştiren güç” olarak ele almaktadır (Laqueur, 1987).

Asırlardır üzerine tartışılmasına rağmen terör ve terörizmin literatürde üzerinde uzlaşıya varılmış ortak bir tanımı bulunmamaktadır. Günümüzde yaygın olarak duyduğumuz Laqueur’ın “Birinin teröristi diğerinin özgürlük savaşçısıdır” söylemi bunun en büyük kanıtıdır (Laqueur, 1987).

Terörizm tanımlamasına yönelik olarak literatürdeki ortak kullanılan kelimeler üzerine yapılmış olan en kapsamlı çalışma Schmid ve Jongman’ın 1988 yılında yayınladığı “Politik Terörizm” adlı kitabıdır. Söz konusu eserde, çeşitli ülkelerce değişik tarihsel dönemlerde yapılan 109 farklı tanımlama incelenerek tanımlamalar içerisinde tekrar eden şekillerde kullanılan 22 nitelendirme tespit edilmiştir. Bu nitelendirmeler Tablo 1.1’de sunulmuştur (Schmid ve Jongman, 1988).

Genel ortalamaya bakıldığında, bir tanımlamada bu nitelendirmelerden 8 tanesinin bulunduğu görülmektedir. Buradan yola çıkarak Schmid ve Jongman 16 nitelendirmeyi kullanarak oldukça geniş kapsamlı bir tanımlama yapmıştır.

Buna göre en geniş tanımıyla terörizm: “Kendini gizleyen birey, zümre veya devlet boyutunda aktörler tarafından ortaya konan, suikast eylemlerinden çok farklı olarak şiddet uygulanan kişi/kesimin ana hedef teşkil etmediği, suça dayalı, siyasi veya kendine has nedenlerle tekrar eden şiddet hareketleriyle, büyük kesim üzerinde kaygı yaratma metodudur. Şiddet uygulanmak üzere toplum içerisinde hedef olarak belirlenen bireyler, mesaj verilmek istenen büyük kitle içerisinde rastgele veya sembolik anlam taşıyan hedefler arasından seçilmektedir. Terörist, maktül ve asli hedef arasında başlayan tehdit ve şiddete dayanan etkileşim süreci, gözdağı verme, baskı yapma veya propaganda yapma önceliklerine göre ana kitleyi, terörün hedefi ve istekleri için bir araç veya dikkat çekme vasıtasına dönüştürebilmektedir” şeklinde tanımlanmaktadır (Schmid ve Jongman, 1988).

Tablo-1.1*Literatürde Terörizmin Tanımlanmasında Sık Olarak Tekrarlanan Unsurlar*

Sıra Nu.	Unsur	Kullanım Oranı (%)
1	Şiddet, güç	83,75
2	Politika/Siyaset	65
3	Korku, terör	51
4	Tehdit	47
5	Psikolojik etkiler ve beklenen tepkiler	41,5
6	Kurban-Hedef Ayrımı	37,5
7	Amaçlı, planlanmış, organize hareket	32
8	Savaş metodu, strateji, taktik	30,5
9	Fazla normallik, kabul edilmiş kuralların ihlali, insani sınırlardan yoksun	30
10	Baskı, gasp, itaat	28
11	Propaganda amacı	21,5
12	Keyfilik, şahsi olmayan, rastlantısal karakterli, ayırım yapmayan	21
13	Siviller, savaşmayanlar, tarafsızlar, yabancı kurbanlar	17,5
14	Gözdağı	17
15	Kurbanların masumluluğu	15,5
16	Grup, hareket, suç örgütü	14
17	Sembolik görünüş, başkalarına gösteri	13,5
18	Meydana gelen şiddetin hesaplanamaz, tahmin edilemez, beklenemez olması	9
19	Gizlilik, örtülü doğası	9
20	Tekrarlılık, şiddetin seri karakteri	7
21	Suç	6
22	Üçüncü kişi tarafından yapılan istekler	4

Kaynak: Schmid ve Jongman, 1988

Yukarıda yapılan terör ve terörizm tanımlamaları göz önüne alındığında kelime kökeni olarak “terör” ve “terörizm” kelimeleri ek alarak biri diğerinden türemiş gibi algılansa da, kavramsal yönden farklılık içeren olguları teşkil ettikleri anlaşılmaktadır. Terör, etkisi uzun zaman dilimine yayılmış şiddeti ve korkuyu ifade ederken, terörizm ise bu durumun oluşmasını hedefleyen stratejiyi oluşturmaktadır. Diğer bir bakış açısıyla terör, silahlı propagandanın silahlı olarak gerçekleştirilen eylemsellik kısmını, terörizm ise, propaganda-kandırma-savunma şeklinde söylem kısmını ifade etmektedir.

Bir başka deyişle; terörizm, politik-ideolojik amaç gözetilerek, bilinçli ve belirli bir plana dayalı olarak terör hareketi yaratmaktır. Terör, sistematik ve belirli bir gayeye uygun şekilde terörizm tarafından bir araç olarak kullanılmaktadır (Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi, Ocak 2011).

Terörün ve terörizmin spesifik olarak tarihsel başlangıç noktasını belirlemek oldukça zordur. Şahsi amaçlara uyan terör hareketleri insanoğlunun habitatında yer almasından dolayı ilk insanın varoluş hikayesine kadar götürmek mümkündür. Bu hususta, ilk insan olarak semavi dinlerin kutsal kitaplarında belirtilen Hz. Adem'in çocuklarından Kabil'in, erkek kardeşi Habil'e yönelik düzenlediği planlı cinayet tarihin ilk terör eylemi olarak nitelendirilebilmektedir.

Politik gaye güden ilk örgütlü terörizm hareketi de Roma İmparatorlarından en ünlüsü olan Jül Sezar'ın, üvey oğlu Bürütüs ve yandaşları tarafından suikaste maruz kalması olarak kabul edilmektedir. Meydana gelen bu olaydan itibaren ülkelerin siyasi liderleri birer terör hedefi haline gelmeye başlamışlardır (Çelik, 2012). İlk çağlarda, çoğunlukla bireysel/küçük ölçekli şahsi çıkarlara hizmet eden terör hareketleri görülmüştür. Belirli bir strateji dahilinde planlı, ideolojik ve sistematik örgütlenme içeren terör olayları ise Orta Çağ'da vuku bulmaya başlamıştır.

Tarihte bilinen ilk ideolojiye dayalı terör örgütlerinden biri, 65-75 (M.S.) yılları arasında faaliyet göstermiş olan "Siccari" örgütüdür (Yavuz ve Şahin, 2011). Bu hareket (diğer adıyla Zelelotlar), isimlerini sessizlik içerisinde gerçekleştirmeye gayret ettikleri suikast eylemlerinde kullandıkları "*sicca*" isimli kısa bıçaklarından almışlardır. Bu örgütün gayesi, Yahudi topraklarında Roma hakimiyeti ve kanunları ile mücadele etmektir. Bu nedenle yaptıkları eylemlerinde Romalı askerleri ve Roma yandaşı Yahudileri hedef alarak, Roma mülklerine saldırmışlardır (Çelik, 2012).

Terörizm tarihinin bir başka önemli nirengi taşı olarak 11'inci yüzyılda İran'da faaliyet gösteren Haşhaşiler, dönemleri itibariyle oldukça ses getirici terör eylemlerine imza attıkları ve kullandıkları yöntemlerle günümüz terör örgütlerine örnek teşkil ettikleri için ele alınabilir. Haşhaşilerin kurucusu olan Hasan el Sabbah, terörün siyasallaşarak tarihte bilinen ilk kurumsal çatısının oluşumuna ön ayak olmuş ve çağdaş anlamdaki terörizmin babası ünvanını kazanmıştır (Yavuz ve Şahin, 2011). Bu tarikat tabanlı terör örgütünün en önemli terör eylemlerine Selahaddin Eyyubi'ye düzenlenen suikast girişimi ve ünlü Selçuklu vezirlerinden biri olan Nizamül Mülk'ün bir suikast ile katledilmesi olayları örnek olarak gösterilebilir.

Terörizm kelimesi günümüzde kabul gördüğü hali ile ilk olarak Fransa'da Yakın Çağ'ı başlatan Fransız İhtilali ile ortaya çıkmıştır. İhtilal ve sonrası döneme, Fransız devrimci lideri Maximilien Robespierre (Jakoben)'nin uyguladığı kanlı şiddet hareketi sebebiyle Fransız halkı tarafından "Terör Krallığı" ismi verilmiştir (Ronczkowski, 2004).

19'uncu yüzyılda ise Amerikan İç Savaşı'nda yenilen taraf olan güneylilerin, siyahi Amerikan vatandaşları ve kuzeylilere baskı yapma maksadıyla kurduğu Klu Klux Klan isimli radikal örgüt ile Rus Çarlığında anarşistlerce kurulan rejim muhalifi Norodnaya Volga⁴ adlı örgüt bu dönemin kanlı eylemlerini gerçekleştiren önemli terör örgütlerindendir. 1914 yılında, 1'inci Dünya Savaşının çıkmasına sebep olan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu veliahtı Ferdinand'ın Saraybosna'da suikaste maruz kalarak öldürülmesi eylemi, sonucunda büyük insan kitlelerinin ölümüne yol açması sebebiyle dünya terörizm tarihi içerisindeki yeri ve önemi büyüktür (Çakmak, 2008).

Birinci Dünya Savaşı'ndan kısa bir süre sonra Avrupa kıtasında başlayıp tüm dünyaya yayılan İkinci Dünya Savaşı "partizan"⁵ hareketlerinin yaygınlaşmasına yol açmış, kendi ülkeleri için kahraman vafına sahip bu eylemciler rakip devletlerce terör örgütü olarak tanımlanmıştır. İkinci Dünya Savaşının sonucunda dünyanın iki süper güç çevresinde kutuplaşması ve "soğuk savaş"⁶ olgusunun ortaya çıkması terör/terörizm olaylarında kayda değer artışa neden olmuştur. Süper güçlerin taraf olduğu blokların, birbirlerine karşı mücadelesini sıcak konvansiyonel çatışmadan kaçınarak terör örgütlerini kullanmak suretiyle gerçekleştirmesi, terörizm tarihine "vekalet savaşı"⁷ olgusunu kazandırmıştır. Bu dönem süresince, özellikle Sovyetler bloğunun desteklediği Marksist ideolojili örgütler eylemlerde bulunmuşlardır. SSCB'nin çöküşü ile birlikte Soğuk Savaş (The Cold War) periyodu bitmiş, aşırı sol ideolojilere dayanan terör eylemlerinde azalış yaşanmıştır. Tek kutuplu yeni dönemde dini radikalizme dayalı terör olayları giderek artan bir trende sahip olmuştur.

⁴ "Halkın İradesi" anlamına gelmektedir.

⁵ 2'nci Dünya Savaşı'nda işgal altındaki bölgelerde oluşturulan düzensiz sivil-askerî güçler.

⁶ ABD önderliğinde Batı Bloğu ile Sovyetler Birliği'nin önderliğinde Doğu Bloğu ülkeleri arasında Truman Doktrini'nin ilanından (1947) SSCB'nin dağılmasına (1991) kadar devam ettiği kabul edilen uluslararası siyasi ve askeri gerginlik.

⁷ Karşıt güçlerin birbirine doğrudan saldırmak yerine üçüncü bir tarafın vasıtasıyla mücadele ettiği bir savaş türüdür. Güçler; bazen devletleri, bazen paralı askerleri, gayriresmî ülkeleri veya üçüncü bir tarafı kullanılabilmektedirler.

Terörün tehdit önceliğinin ve ağırlığının küresel ölçekte geniş kapsamlı olarak anlaşılması 11 Eylül 2001'de New York'ta İkiz Kuleler'e ve ABD Savunma Bakanlığı (Pentagon)'na El Kaide terör örgütüne gerçekleştirilen terör saldırıları ile mümkün olmuştur. Orta Doğu coğrafyasında yaşanan Arap Baharı gösterileri, Mısır, Libya ve Yemen 'de şiddet hareketlerinin tırmanmasına sebebiyet vermiş, Suriye'de yaşanan iç savaş ile de dine dayalı etnik tabanlı terör hareketleri bu bölge ile birlikte Avrupa ülkelerini de etkiler bir hal almıştır. Bu dönemde, Afganistan'da kuvvetli bir yapı teşkil eden El Kaide isimli terör örgütünün bir kolu olan ve Amerika'nın Irak'a asker sevk ederek işgalinden sonra Suriye ve Irak'ta toprak kazanımı ve bölge kontrolünde kuvvetlenme sürecine giren Irak-Şam İslam Devleti (İŞİD/DEAŞ/ISIS) her ne kadar son yıllarda kan kaybederek etki alanını yitirmiş gibi görünse de, bu terör örgütünün gerçekleştirdiği ses getirici terör eylemleri, günümüzde ülkemizi, komşu ülkeleri ve Avrupa'yı halen etkiler vaziyettedir.

Ayrıca soğuk savaş döneminde birbirine rakip ülkelerin nemalandırdığı terör örgütlerinin çıkar amaçlı bu devletlere hizmet ettiği ve isteklerini yaptığı vekalet savaşları ortamı hedefler değişse de başka hedeflere yöneltilerek devam ettirilir bir hal almıştır. Sovyetlerin Afganistan'ı işgali sırasında El Kaide terör örgütünün ABD başta olmak üzere batılı devletler tarafından desteklenmesi, PKK/KCK terör örgütünün bir kolu olan PYD/YPG'nin yine Suriye'de ABD tarafından açıkça desteklenmesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

1.2.1 Terörizmin nedenleri

Terör hareketleri ve beraberinde terörizmin ortaya çıkmasında insan çevre etkileşimi ön plana çıkmaktadır. Bireyin bulunduğu çevre içerisinde “haksızlığa uğramışlık” duygusuna sahip olması ve bu duyguya yönelik öc alma, misilleme yapma düşüncesi terörün ana nedenini teşkil etmektedir. Ancak bu duygu tek başına bireyin bir terörist haline dönüşmesine yeterli değildir. Bununla beraber sosyal statüsünde yoksulluk, açlık, aşağılanma, alay edilme, sömürülme, kötü muamele/şiddet görme, ezilme tarzında ortaya çıkan dışsal diğer olumsuz uyarılarla haksızlığa uğramışlık duygusunun reaksiyona girmesi, bireyin benliği üzerinde beklenmedik değişikliklere yol açabilmektedir. Dışlanan birey, yasal yollardan vicdanını tatmin edemeyeceğine kanaat getirdiğinde, kendisinin bu duruma düşmesine yol açan etkenlere kaynak teşkil eden çevreyi düşman olarak tanımlamakta ve bu çevreye karşı “nasıl zarar verebilirim”

sualine cevap aramaktadır. Bu ise, birey tarafından şiddet kullanımı ve illegaliteye yönelim olarak ortaya konmaktadır (Kılıç, 2007).

Buradan da anlaşılabileceği şekli ile terör eylemini gerçekleştirecek bireyi bu duruma iten bulunduğu çevre ile uzun süre olumsuz etkileşimde bulunması olarak gösterilebilir.

Önceki bölümlerde değindiğimiz terör ve terörizm tanımlamasına yönelik literatürde ve ülkeler arasında yaşanan görüş ayrılıklarının terör/terörizmin nedenlerinde de ortaya çıktığı görülmektedir.

Kuzey yarım kürede yer alan refah seviyesi yüksek, gelişmiş ülkeler ile güney yarım kürede bulunan yoksul ülkelerde, terörizmi ortaya çıkaran nedenlere yaklaşımlarda farklılıklar görülmektedir. Refah seviyesi yüksek ülkeler; terörü dinlerde yer alan radikallere, siyasal ideolojilere sahip bireylerin terörizme yatkın oluşuyla ilişkilendirmek isterken, fakir ülkeler; sosyal, siyasal ve ekonomik şartların olumsuzluğunun buna neden olduğuna inanmaktadırlar (Türkiye Barolar Birliği, 2006).

Yine bu bağlamda, şaşırtıcı bir gerçektir ki en yaygın görüş yoksulluk üzerinde toplanmış ve yoksulluk-terör arasındaki etkileşim literatürde geniş olarak incelenen olgular arasında yer almıştır.

Yeni Zellandalı ekonomist MacCulloch 1981-1987 yılları arasındaki dönemde 61 devletin terör faaliyetleri üzerine yaptığı bir çalışmada, ekonomik refah seviyesi fazla ülkelerde bu faaliyetlerin daha az olduğu bulgusuna ulaşmıştır (MacCulloch, 2005).

Berman'a göre de; fakirlik, sosyo-ekonomik eşitsizlikler, gelir ve eğitim düzeyinin düşük olması ile yetersiz istihdam, işsizlik, yaşanan/yaşanması muhtemel terörün sebepleri içerisinde sayılmıştır. Berman, toplumun aşırı yoksul kesimlerinin terör ve suç örgütleri tarafından özellikle hedef olarak belirlendiğini belirtmiştir (Berman, 2002).

Her ne kadar yoksulluk ile terör arası yaygın bir bağ olduğu tezleri çoğunlukta bulunsa da ülkelerin terör nedenleri içinde bulundukları soyal ve ekomomik şartlar ile siyasi durumlara yönelik çeşitlilik gösterebilmektedir. Bu çerçevede, yoksulluk sorununun tek başına her ülke için ortak sebep olduğunu söylemek oldukça zordur.

Bir araştırma kuruluşu olan Institue of Economic and Peace'in 2012 yılında yayımladığı Küresel Terörizm Endeksi raporunda sıralamada ilk 10 içerisinde yer alan ülkeler, terör olayları ve gelişmişlik durumları incelendiğinde (Tablo 1.2 ve Şekil 1.1) meydana gelen

terör olayı sayısı yönünden alt orta gelir grubunda bulunan ülkelerin çoğunluğu oluşturmaktadır.

Tablo 1.2

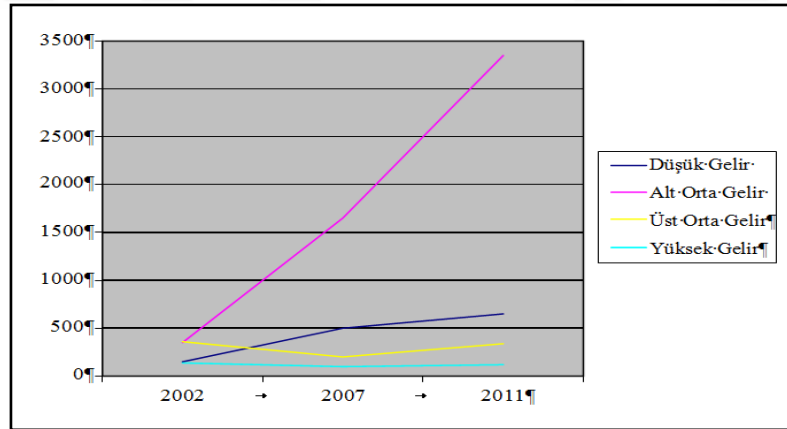
Global Terörizm Endeksi Sıralamasında Yer Alan İlk On Ülkenin Ekonomik Durumları (2012)

Ülke	Gelir Sınıfı
Irak	Alt orta gelirli
Pakistan	Alt orta gelirli
Afganistan	Düşük gelirli
Hindistan	Alt orta gelirli
Yemen	Alt orta gelirli
Somali	Düşük gelirli
Nijerya	Alt orta gelirli
Tayland	Alt orta gelirli
Rusya	Üst orta gelirli
Filipinler	Alt orta gelirli

Kaynak: Global Terrorism Index 2012

Şekil 1.1

Gelir Düzeylerine Göre Ülkelerin 2002-2011 Yılları Arası Yaşadıkları Terör Olayı Sayıları (Global Terrorism Index 2012)

Kaynak: Global Terrorism Index 2012

Dünya üzerinde görülen terör hareketlerinin birçok çeşidi bulunmakta ve her biri farklı nedenlere dayanmaktadır. Birleşmiş Milletler'in 1314'üncü toplantısında sunulan "Terörizmin Temel Nedenleri ve Uluslararası Terörizm" isimli raporda da; "Sefalet, hüsrân, dert, keder ve umutsuzluk terörizme götürür. Teröristler ulusal ve uluslararası siyasal, ekonomik ve toplumsal gelişmelerden etkilenirler, kişisel nedenleri de bulunabilir. Ancak, teröristleri somut eylemlere yönelten somut nedenleri bilimsel bir

doğrulukla saptama imkânı yoktur” şeklinde belirtilmiştir (Türkiye Barolar Birliği, 2006). Yani her terör hareketi birbirinden farklı olduğu gibi teröristte farklıdır. Ülkelerin içerisinde bulunduğu sosyal sorunların öncelik ve şiddet derecesi bireylerin teröre yatkın olmasında rol oynamaktadır.

Bu kapsamda, terör ve terörizmin nedenleri irdelenirken tek bir perspektiften değil, terör olgusu ile etkileşimde olan, şiddetlenmesine yol açan tüm sosyal sorunların bir bütün olarak ele alınarak incelenmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda, dünya üzerinde görülen terör olaylarının en yaygın kabul gören nedenleri aşağıda sunulmuştur.

1.2.1.1 Ulus ötesi politik ve jeopolitik nedenler

Devletlerin dünya üzerinde jeopolitik konuşlanması ve bu konuş itibariyle doğrudan elde ettikleri stratejik güç unsurları ile aralarındaki ilişkilerde bazı avantaj ve dezavantajları bulunabilmektedir. Devletlerin birbirleri ile olan ilişkilerinde bu durum ekonomik güçlerini, siyasi güçlerini, psikososyal güçlerini, askeri güçlerini, coğrafi güçlerini, demografik güçlerini, teknolojik ve bilimsel güçlerini doğrudan etkileşime dahil etmekte ve şekil vermektedir.

Mücadele içerisinde bulunan hasım devletler, içinde bulunduğumuz zamanda maliyetli olabilecek “konvansiyonel savaş”⁸ seçeneği yerine daha az maliyetli ve “düşük yoğunluklu savaş”⁹ türü olan terör-terörizm enjektesini kullanarak rekabetlerinde milli diğer ülkenin güç unsurlarını hedef almaya çalışmakta veya bu güç unsurunun üstünlüğünü kendi çıkarına çevirmeye gayret sarfetmektedirler. Bu gayelerle uluslararası boyutta terörizmin oluşum nedenlerini şu şekilde sıralanabilmektedir:

- Kendine ekonomik ve askeri refah getirmek maksadıyla sömürgecilik,
- Güçsüz bir ülkenin kaynaklarına el koymak için işgal,
- Bireylerin vatandaşı olduğu ülkelerden kovulmaları,

⁸ Konvansiyonel savaşta, düzenli ordular, birbirleriyle kitle imha silahları kullanmadan görece doğrudan savaşır. Konvansiyonel olmayan savaş tanımı ise diğer tüm tip çatışmaları tanımlamak için kullanılır: Baskın, gerilla harbi, terörizm içerir. Aynı zamanda nükleer, kimyasal veya biyolojik silahların kullanılması da konvansiyonel olmayan savaş sayılmaktadır.

⁹ İki süper güç ya da büyük ülkeler arasındaki siyasi nedenlerle yapılan çarpışmalar yüksek yoğunluklu, ayaklanmaları bastırmak, gerilla savaşı ya da devrimcilere karşı özel birliklerle çarpışmak düşük yoğunluklu savaş sayılmaktadır.

- Daha önce sürgüne gönderilmiş politik aktörlerin ülkelerine geri dönüşüne izin verilmemesi,
- Bir başka devletin egemenliği altında yaşayan kitlelerin self-determinasyon¹⁰ ve bağımsızlık hakkının reddedilmesi,
- Uluslararası organizasyonların, bazı politik aktör veya kitlelere karşı karşılaşılan sosyal ve siyasal problemler karşısında takındığı tavrın karşılık görmemesi,
- Gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin doğal kaynak zenginliği fazla ve muhtemel bir savaş halinde köprü görevi görececek alanlarda hakimiyet kurmak istemeleri,
- Hedefteki bir ülkeyi bölme veya işgal etmenin hazırlık safhası olarak ayaklanma başlatılması, sınıflar arası dezavantajların ön plana çıkartılarak kargaşa yaratılması ve anlaşmazlıklarının provoke edilmesi,
- Doğrudan mücadeleye gücü yetmeyen bazı devletlerin hasım devletlerinden kurtulmak maksadıyla milletlerarası terör eylemlerini yardım ve yataklık yapması, desteklemesi,
- Güçlü devletlerin diğer devletler arasındaki uluslararası meselelere karışması olarak nitelendirilmektedir (İşeri, 2008).

1.2.1.2 Ülke içi politik nedenler

Yukarıda sayılan uluslararası siyasi nedenlere bağımlı veya bunlardan bağımsız olmak üzere ülke dahilinde bazı menfaatleri sağlamak ya da güç kullanarak inisiyatifi ele geçirmek maksadıyla bazı gruplar arasında veya devlet ile grup/gruplar arasında şiddet/terör kullanılan mücadele hareketleri de görülebilmektedir.

Bu hareketler ülke içi siyasi ve toplumsal hoşnutsuzluklar tabanında ortaya çıkabilmektedir. Bu çerçevede, şiddete ve devamında terör eylemlerine yol açabilecek toplumsal hoşnutsuzluklar oldukça çeşitlidir, dünya genelinde en çok yakınılanları şu şekilde sıralanabilmektedir:

- Din ve mezhep baskıları,
- Birey özgürlüklerinin sınırlandırılması,

¹⁰ Kendi kaderini tayin hakkı.

- Grupların siyasi görüşlerine yönelik kısıtlamalar,
- Toplumsal hak ve özgürlüklere sınırlı düzeyde izin verilmesi ya da veirlmemesi,
- Bir gruba ait baskın ideolojinin yöntemlerine göre siyasî ve sosyal yapıyı değiştirme gayreti,
- Toplum içerisinde azınlık unsurların mevcudiyeti,
- Rejime yönelik bunalım yaşanması,
- Kamu otoritesinin zayıflığı,
- Başka rejimlere yönelik özlem çekilmesi,
- Kamu otoritesinin toplum içerisinde belirli grupların çıkar elde etmesi için kullanılması,
- Ülkede faaliyet gösteren siyasi partilerin destekledikleri veya temsil ettikleri ideolojiler arasındaki farklılıkların zıtlaşmasında meydana gelen artış,
- Siyasi partiler arası güç mücadelelerinin kalıcı uzlaşmazlığa dönüşmesi,
- Devletin ana yapısını temsil eden kuvvetler ayrılığı organları (yasama, yürütme ve yargı erkleri) arasında şiddetli görüş ayrılıklarının oluşması,
- Hükümet bunalımlarının sık tekrar eden bir hal alması,
- Kamu kuruluşlarında görülen yozlaşmanın artması,
- Ülkede görülen yolsuzlukların artması,
- İktidarı elinde bulunduran zümrenin çağın gereklerine göre kendisini yenileyememesi,
- Devletin yeteneksiz ve vasıfları uygun olmayan kadrolar ile idare edilmesi,
- Demokrasi uygulamaları adı altında, toplum güvenliği ve Anayasa ile güvence altına alınan temel hakların korunması arasındaki hasas dengenin zafiyete uğraması,
- Ortaya çıkan iç ve dış güvenlik zafiyetlerinin artması,
- Devletin kolluk kuvvetlerini temsil eden güvenlik güçlerinin kamuoyunda itibarını yitirmesi (İşeri, 2008).

1.2.1.3 Ülke ekonomisine dayanan nedenler

Bir ülkede hakim kesimce uygulanan politikalar “milli güç unsurları”¹¹ na yön verir. İktisadi güç, bu unsurlardan birisidir. Ülkenin hakimiyeti altındaki doğal kaynaklar ve söz konusu kaynakların ülkede yaşayan vatandaşların sosyal refahını sağlamak için değerlendirilmesi, bu güç unsurunun yegane kapsamını belirtmektedir. Bu kaynaklardan yeteri kadar faydalanılamaması veya uygun olmayan yöntemlerle ziyan edilmesi, ülkelerde yaşayan bireylerin işsizlik, yoksulluk ve beraberinde gelen gelir paylaşımında oluşan dengesizlikler şeklinde birbiriyle doğrudan bağlantılı sorun sahaları ile yüzleşmesine sebebiyet verebilmektedir.

Çağımızda devletlerin kendi başına var olma mücadelesinde başat güç olarak kabul edilen ekonomi, global ve milli çevrede vuku bulan güncel olaylardan kolaylıkla etkilenebilecek bir düzene sahiptir. Menfi durumlarda, ülkeler sahip oldukları güçlerini yitirmekte, askeri güçlerinin bekasını sağlamakta yetersiz kalmakta, ülke vatandaşlarının devlet idaresi ve yürüttüğü politikalara yönelik hoşnutsuzluk seviyesi tırmanabilmektedir. Bu durum, terör örgütlerine yaramakta, dezavantajları istismar etmektedirler. Kendini bu kaos ortamında çözümsüz ve sahipsiz bulan bireyler ve gruplar tepkilerini terör/şiddet eylemleri yaratarak veya mevcut bir illegal yapıya katılarak gösterebilmektedirler.

Kaybolan ekonomik stabilite ile başlayan yoksulluk, vatandaşları suça ve kamu otoritesine başkaldırıya yönlendirebilmektedir. Bu durum, ülkelerin dahili sorunu olduğu gibi, küreselleşen dünyada terör örgütlerinin uluslararası birer aktör haline evrilmesi sebebiyle dünya genelini ilgilendiren bir sorun olarak da görülmektedir.

Çözüm geliştirilemediğinde, bu sorunlar kaynaklı eleman kazanımı sağlayan terör/suç örgütleri toplum üzerinde hegemonyalarını artırarak, toplumsal çöktüşlere ve kaos ortamına yol açabilmektedirler.

Yukarıda sayılan nedenlerle terörizmin, ülkelerin iktisadi durumu ile karşılıklı ilişkisinin çağımızın global bakış açısından değerlendirilmesi gerekmektedir.

¹¹ Milli Güç Unsurları; Siyasi (politik) Güç, Askeri Güç, Ekonomik Güç, Coğrafi Güç, Demografik Güç, Psiko-Sosyal ve Kültürel (Sosyo-Kültürel) Güç, Bilimsel ve Teknolojik Güç olmak üzere yedi grupta toplanmaktadır.

Terör ve yoksulluk arasında kuvvetli ilişki olduğu savını destekleyen otoritelerin temel dayanağı, açlık, işsizlik ve yoksulluk ile yaşayan çok sayıda umutsuz insan bulunurken, bunun yanında ortaya çıkan sınırsız iktisadi ve bilimsel gelişmenin yarattığı çok az sayıda refah seviyesi yüksek bireyin bulunmasıdır (Türkiye Barolar Birliği, 2006).

Gelişmiş ülkelerdeki politikacı, devlet adamı ve önde gelen şahsiyetlerin ekonomik yozlaşmaya dayanan yoksulluk olgusu ile terör arasındaki ilişkiye yönelik görüşlerinin bazıları aşağıda sunulmuştur:

Britanyalı politikacı Patricia J. Hewit:

“Şayet gelişmekte olan dünyadaki yoksulluk ve buna bağlı oluşan açlık ve ezilmişlik duygusu ile mücadele etmezsek asla terörizmle ve evrensel barışa yönelik diğer tehditlerle baş etmemiz mümkün olamaz Avrupalı devletler bunu kendi tarihlerine bakarak net bir şekilde görebilir. Kalıcı istikrara yönelik refah sağlanmadıkça Avrupa kıtasına gelecek kalıcı bir barıştan söz etmek mümkün değildir. Almanya, Fransa ve Avrupa Ekonomik Topluluğunun (AET) diğer kurucu ülkeleri birbirlerine ticaret bağı ile muhtaç oldukları için yeniden bir savaşa girmeyeceklerdir. Barış ile toplumsal refah arasında doğrudan bir ilişki olduğu gibi yoksulluk, baş kaldırılar, çatışmalar, savaş ve terörizm arasında da bir bağlantı vardır. Avrupa ülkeleri olarak özgür ve adil bir dünya ticaret sistemi inşa edemezsek gelişmekte olan diğer ülkeler bunun bedelini ödeyecektir. Ne yazık ki Avrupa devletleri de bunun bedelini küresel boyutta yükselen ve kendilerini hedef alan terörizm ve güvensizlik ortamı olarak ödeyecektir.”

şeklinde belirtmiştir (http-7). Bu demeciyle Hewit, terörizmi yoksulluk için ödenen bedel olarak gördüğünü ve dünya için topyekün mücadele edilmedikçe tehdit önceliğini koruyacağını vurgulamıştır.

ABD menşeli CNN yayın kuruluşunun sahibi Ted Turner, 11 Eylül 2001’de İkiz Kuleleri (Dünya Ticaret Merkezini) hedef alan saldırının sebebini “Dünya üzerinde bir çok insanın sefalet içinde yaşaması ve daha iyi şartlarda bir yaşam elde edebilmek için umut ve dayanma gücünün olmaması” şeklinde belirtmiştir (http-8).

Güney Afrika devlet başkanlarından Thabo Mvuyelwa Mbeki, 2001 yılında Birleşmiş Milletler genel kurulunda yaptığı bir konuşmasında “Yoksulluğun derin anlamda adaletsizliği, adaletsizliğinde terörü beslediği” demecinde bulunmuştur (http-9).

Kore Cumhuriyeti’nin devlet başkanlarından Kim Daejung; terör hareketlerinin temelinde yoksulluk olduğunu beyan etmiştir (Pinker, 2004).

Nobel ödülü almış olan Güney Afrikalı din adamı Desmond J. Tutu; yoksulluk ve kindarlık gibi dışsal durumlar ve adaletsizliğin, insanları dargınlık ve ümitsizlikle doldurduğunu belirtmiştir (Pinker, 2004).

ABD Başkanlarından George Bush 2002 yılında verdiği bir demecinde;

“11 Eylül saldırılarının bize verdiği en büyük ders; önemsenmeyecek kadar zayıf bir devlet intibası bulunan Afganistan ve benzeri devletlerin ABD ulusal çıkarlarına büyük bir tehdit oluşturabileceğidir. Ülkelerinde görülen zayıf idari yapı, yoksulluk ve yolsuzluk sorunları bu gibi zayıf devletleri sınırları içerisindeki suç örgütlerinin, terörist örgütlerin ve uyuşturucu kartellerinin tehdidiyle karşı karşıya bırakmaktadır. Bu kapsamda, terörizm ile mücadelede öncelik verilmesi gereken konulardan biri, zayıf devletlerin teröre zemin hazırlayan zafiyetlerinin ortadan kaldırılması, kendi kendine yetebilen, özgür ve demokratik ulus devletlerin oluşturularak korunmasıdır.”

şeklinde belirterek konuya verdiği önemi ifade etmiştir (Türkiye Barolar Birliği, 2006).

Yoksulluğun doğrudan terörizme sebebiyet verdiği savı uluslararası ortamda siyasetçiler arasında oldukça kabul görmektedir. 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında ABD Başkanlarından Bill Clinton ve 07 Temmuz 2005’te Londra’da yaşanan bombalı saldırıları müteakiben de dönemin Britanya Başbakanı Tony Blair’ın basına verdiği demeçlerinde yoksulluk olgusu ile terörizm arasında oldukça kuvvetli bir bağ bulunduğundan bahsetmişlerdir (Türkiye Barolar Birliği, 2006).

Pakistan Devlet Başkanlarından Pervez Müşerref; yetersiz eğitim ve yoksulluğu küresel terör sorununun en büyük tetikleyicisi olarak tanımlamıştır (Türkiye Barolar Birliği, 2006).

Yukarıda geçen beyanlara rağmen dünya genelinde yapılan akademik araştırmalarda sosyo-ekonomik durum ile terör arasında anlamlandırılmış bir ilişki bulunduğuna yönelik kuvvetli bir sonuç elde edilememiştir (Piazza, 2011).

Bu kapsamda, iki olgu arasında doğrudan bir ilişki farklı yorumlara konu olsada, global ölçekte kitle çoğunluğunun, özellikle de ülkelerin siyasi aktörlerinin yoksulluk olgusunu terörizmin genel geçer sebebi olarak görmek istedikleri anlaşılmaktadır.

Yoksulluk olgusunun elverişli bir zemin olduğu düşünüldüğünde, burada çeşitli problemlerin yeşererek büyümesi mümkün olabilmektedir. Bu çerçevede, önemli olan terörizme doğrudan etki etsin ya da etmesin yoksulluğun azaltılmasına yönelik yoksulluğa yol açan sorunlar ile mücadele edilmesi gerekliliğidir.

Uluslararası alanda terörizmin ekonomik kaynaklı olduğunu nitelendiren sebepler aşağıdaki şekilde sıralanabilmektedir:

- Yoksulluk ve beraberinde gelen açlık, umutsuzluk sebebiyle kaygı duyma, kendini değersiz hissetme, hayal kırıklığı ve ekonomik adaletsizliğin ortaya çıkardığı ruhsal bunalım,
- Sermayeye cebren el koyulması,
- Endüstri, tarım, yer ve su altı zenginlikleri ile iletişim alanlarında belirli bir zümrenin maddi çıkar beklentilerine zarar verme, tehdit oluşturma,
- Günümüz uluslararası rekabetçi serbest iktisadi sistem,
- Bir ülkede yaşayan toplumun ortalama gelir seviyesi ortalamasının oldukça düşük ve bu gelirin ülke vatandaşları arasında dağılımının eşitsizlikler içermesi,
- Gelir dağılımında yaşanan dengesizliğin toplum içinde sınıflaşmaya sebebiyet vermesi,
- Gizli ve açık işsizlik oranında yaşanan öngörülemez artış,
- Ekonomik yönden diğer devletlere bağımlılık,
- Ekonomik planlama kurumlarının yetersizliği,
- Toplu grev ve lokavt uygulamalarında yaşanan artış,
- Toplu işten çıkarmalarda öngörülemez artış,
- İşçi sendikalarının siyasi/ideolojik yönden zıtlaşmasında görülen artış,
- Devletin ekonomi üzerindeki planlayıcı ve yön verici rolünü kaybetmesi,
- Kronik enflasyonun ortaya çıkması ve kontrol altına alınamaması,
- Ülkenin diğer ülkelere olan borçlarının artması sebebiyle ülke üzerindeki uluslararası baskıların artması (Demir, 2007).

1.2.1.4 Sosyokültürel nedenler

Toplumsal sorun sahaları olarak isimlendirebileceğimiz ve temelde terör örgütlerinin militan temin stratejilerinin hedefi durumunda bulunan bireylerin içinde yaşamakta olduğu sosyal ve demografik şartlar bu örgütler tarafından kolaylıkla istismar edilebilmektedir. Bu yaşam şartlarını; yoksulluk, işsizlik, sosyoekonomik dengesizlik,

nüfus fazlalığı, eğitim seviyesi, yaş ve cinsiyet faktörü ile etnik yapı olarak belirtmek mümkündür. Bu koşullar, bireylerin içerisinde bulundukları toplumdan uzaklaşmasına, toplumun bireyleri dışlamasına ve bununla eş zamanlı olarak terör örgütlerine katılım sağlama konusunda motive olmalarında, katalizör bir rol üstlenerek menfi etki yaratabilmektedir (Hudson,1999).

Eşitsizlik durumu, toplumun özellikle yoksul kesiminde mağduriyet ve mahrumiyet hissinin oluşmasına neden olmaktadır. Bu duygunun ortaya çıkışı ile yoksunluk içinde olan bireyler/kesimler, adaletsizlik ve eşitsizliğe kaynak olarak gördükleri kişi, grup ya da sistemlerden öc alma, misilleme yapma gayreti içerisine girebilmektedir. Bu gibi faktörler doğrudan terör ortamına ya da bireylerin terör örgütlerine katılımlarına neden olmayabilir. Ancak bu dezavantajlı durumun varlığı terör örgütleri tarafından kullanılabilmekte ve bireyler ile terör örgütleri arasında önemli bir köprü görevi görebilmektedir.

Yoksulluk ve terör arasındaki ilişki bir çok araştırmacı tarafından literatürde yaygın olarak incelenmiştir.

Stern; terör veya suç örgütlerine katılım sağlayan bireylerin, ağırlıklı olarak içerisinde bulunduğu toplumun gelir dağılımında en az pay alan en fakir kesimi içerisinde yer aldığını belirtmektedir (Stern, 2000).

Terörizmi, “toplum içerisinde yaşanan eşitsizlikler vasıtasıyla ortaya çıkan, bunlardan beslenen sistematik bir süreç” olarak tanımlayan akademisyenler de vardır (Türk,1982).

Alanda yapılan başka bir çalışmada ise, Piazza tarafından 1986-2002 yılları arasında 96 farklı ülkede meydana gelen terör eylemleri analiz edilmiştir. Ülkelerde tespit edilen az gelişmişliğin, işsizliğin, gelir dağılımında yaşanan eşitsizliğin ve buna bağlı olarak vücut bulan yoksulluğun terörizm ile doğrudan ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır (Piazza, 2006).

Lichbach’ın yaptığı çalışmada ise; ülkelerin iktisadi yapısında gelir paylaşımında yaşanan eşitsizlik durumu ile ülke içerisinde yaşanan protestolar, isyanlar, tarihte yaşanan devrimler, iç savaşlar ve terörizm ile doğrusal bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Lichbah, 1989).

İşsizlik durumu da, sonucunda yarattığı yoksulluk ile bireylerin hayatını menfi yönde etkileyen ve çıkar yol bulamayan bireyleri terör ve suç örgütlerinin eline düşürmeye

yönlendiren önemli bir unsurdur. Söz konusu bireylerin iş bulamama/istihdam edilememe durumları devam ettikçe geçimlerini sağlama kaygısının ağır basarak, yaşamak için suç işlemeye yönlendikleri bir gerçektir. Terörizm açısından bakılacak olursa da, terör örgütleri, eleman temin süreçlerinde işsiz ve yoksul bireyleri kendileri için uygun militan adayları olarak görmektedirler. Hatta birçok terör örgütü yüklü maddi kazanç ve düzenli gelir vaadiyle bu bireyleri kandırabilmektedir.

Bir ülkedeki nüfus yoğunluğunun fazla olması da bazı araştırmacılar tarafından terörizme yol açan nedenler arasında sayılmıştır (Köseli, 2006). Bazı bilim insanları da nüfus yoğunluğunu, suç oranını artıran bir etmen olarak ele almışlardır (Messner ve Tardiff, 1986). 1975-2000 yılları arasındaki terör olaylarını inceleyen Fearon ve Laitin, diğer faktörler yanında nüfus yoğunluğunun da terör arasında bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Fearon ve Laitin, 2003). Benzer bir makro çalışma 2000-2006 yılları arasında meydana gelen terör olaylarını incelemiş ve kontrol edilemeyen nüfus artışının terör eylemlerinin artması üzerinde istatistiksel olarak doğrusal bir etkisi olduğu çıkarımına ulaşmıştır. Nüfusun aşırı fazla olduğu ülkelerde şiddet temelli suç ve terör olaylarıyla daha sık karşılaşıldığı görülmüştür (Ekici vd., 2011).

Terör örgütlerinin istismar alanında bulunan sosyal, iktisadi, siyasal, ideolojik, kültürel ve psikolojik etkenler ile ilgili gerçekleştirilen araştırmaların çoğunluğunda bireyin yaşı ya da genç nüfus kitlesinin toplumdaki yaşam koşulları üzerinde de durulmaktadır. Bireylerin genç yaşlarında şiddete ve suça sürüklenmesi, suç örgütlerinde aidiyet duygularını tatmin etmeleri konusunda literatürde çok çeşitli çalışmalar yer almaktadır (Land vd., 1990).

Bir toplumdaki genç kitlenin ülke nüfusunda teşkil ettiği oran ile ülkede meydana gelen suç vaka sayıları arasındaki bağıntıyı analiz eden bazı çalışmalarda, genç kitlenin nüfustaki oran fazlalığının suç oranlarını artırıcı bir etkiye sebebiyet verdiği ifade edilmektedir (Messner ve Tardiff, 1986).

Ayrıca genç kitle nüfusunun ülke genel nüfusu içerisinde teşkil ettiği oranının fazlalığı, bu yaş aralığı kategorisinde kitlenin suçtan etkilenme ve suça doğrudan sürüklenme riskini de artırmaktadır (Cohen ve Land, 1987). Yaş faktörü bireylerin illegal örgütlere katılımında önemli bir etkidir, Yapılan araştırmalar genç yaşlarda bulunan bireylerin illegal suç örgütlerine veya terör örgütlerine daha kolay katılım sağladıklarına işaret etmektedir (Reinares, 2004).

Reinares tarafından İspanya'da bir dönem faaliyet gösteren ETA ayrılıkçı terör örgütü militanları üzerine gerçekleştirilen bir mülakat çalışmasında; terör örgütü militanlarının büyük bir kısmının ergenlik dönemlerinin bitiminde veya yirmili yaşlarında terör örgütüne katılım sağladıklarını tespit etmiştir (Reinares, 2004). Hizbullah terör örgütüne katılım süreçleri üzerine araştırma yapan Özeren, Sözer ve Demirci; “terör ağına düşerek örgüte katılan bireylerin ağırlıklı kısmının 14-17 yaşları arasında (yaklaşık %57) olduğunu belirtmiştir”. Yine bu çalışmada 18-21 yaş aralığında terör örgütüne katılanların oranının %24 olduğu ortaya çıkmış ve 14-21 yaş aralığının genelinde katılımların %81 oranında bir ağırlık teşkil ettiği sonucuna ulaşılmıştır (Özeren vd., 2011).

Dünya genelinde ortaya çıkan terörizm tabanlı örgütlü hareketlerin sosyokültürel sebepleri üzerine çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmiş ve çeşitli nedenler ortaya konmuştur. Bu nedenlerden bir kısmı aşağıda sunulmuştur.

- Çocukların sosyalleşmesinde ailelerin üstlenmesi gereken vazifelerini layıkıyla yerine getirememeleri,
- Etnik kökeni öne çıkartan ayrılıklar ve ırkçılık,
- Uluslararası hukukunun müeyyidelerini yetersiz görme,
- Yoksul ve ezilen kesim içerisinde bulunan birey veya gruplara destek olma isteği,
- Bir ülkenin milli bilincinde yaşanan zayıflamalar,
- Kültürel yozlaşma,
- Toplum genelinde kabul gören ahlak kurallarının çökmesi,
- Sosyal yapının bozulması,
- Göç hareketleri,
- İstismar edilmeye müsait toplumsal sorunların fazlalığı,
- Din ve inanç sitemine dayalı hoşgörüsüzlükler,
- Toplumda imtiyazlı zümre, feodal düzen kalıntılarının bulunması,
- Kan davası içerikli örf-adet ve gelenkler,
- Din, mezhep çatışmaları ve tarikatlar arasında görüş ayrılıklarının olması,

- Toplumun ideolojik olarak kutuplaşması,
- Devletin ve toplumun bölünmezlik anlayışının kaybedilmesi (İşeri, 2008).

1.2.1.5 Hukuksal nedenler

Terörizmin gerek tanımı gerekse nedenleri ele alınırken birçok uluslararası ve milli hukuk konusu da gündeme gelmektedir. Ülkelerce, sömürgecilğe/işgale karşı verilen mücadelelerde terörizmin bir araç olarak kullanılması, terörizmin ortak bir uzlaşıyla tanımlanmasına yönelik sorunlara sebebiyet vermektedir. Bunun yanında, terörle ilişkisi bulunan kişilerin, suçluların iadesi ile ilgili uluslararası mutakabatlardan ayrı işlem görmesine sebebiyet veren, siyasi veya düşünce suçu kapsamına dahil edilmesi ile toplum düzenini bozucu sivil gösteri görünümlü şiddet eylemleri ile terörizmin ortak paydaşlara sahip olması da ele alınması gereken diğer konu başlıkları olarak karşımıza çıkmaktadır. Milletlerarası hukuk kurallarında itilaflı bazı konuların ülkelerin terörlere mücadelesine olan menfi etkisinden de söz etmekte gerekmektedir.

Uluslararası ilişkilerde, terör/suç örgütlerinin diğer ülkeler tarafından da yasaklı örgüt statüsünde tanınması önem arz etmektedir. Ancak bir kısım devletler kendine yönelik tehdit olmadığı sürece bu örgütleri yasaklı terörist örgüt olarak tanımaktan çekinmektedirler. Bunun nedeni, tanımaktan kaçınan devletin terör yaşayan devlet ile arasında çıkar mücadelesi bulunması, bu mücadeleyi; maliyetli konvansiyonel savaş yerine terör ve terörizmi bir savaş aracı olarak kullanarak daha az maliyetle ve kendi iç siyasetini harp düzenine geçirmeden çözmek istemeleridir. Diğer bir deyişle, bir ülkede çeşitli şiddet eylemleri/saldırıları gerçekleştirerek insan canına kasteden, kitlesel soykırımlar yapan bir terör örgütü, hasım ülkeler tarafından daha fazla kaos ortamı yaratması ve rakip ülkeyi güçsüz düşürmesi için desteklenebilmektedir. Günümüzde PKK/KCK'nın uluslararası ilişkiler kapsamında pek çok ülke tarafından terör içerikli örgüt şeklinde kabul edilmiş olması ve bu ülkelerce varlığı ile yürüttüğü faaliyetleri yasaklanmasına rağmen, Suriye'de terör örgütünün bir uzantısı olarak mevcudiyetini koruyan PYD/YPG'nin, anlaşmalara imza atan taraf devletlerce başka bir terör örgütüne karşı savaş veren, bir özgürlük savaşçısı statüsünde kabul görmesi bunun güzel bir örneğidir. Daha da vahim olarak, söz konusu terör örgütü uzantısının bulunduğu ülke ve çevre ülkelere yönelik terör eylemi/saldırısı yaratabilme olasılığı oldukça yüksek iken tüm kısıtlamalara rağmen bir şekilde mevzuatta boşluk yaratılarak bu örgüte yüklü miktarda silah, malzeme ve maddi yardım yapılabilmektedir.

Uluslararası ilişkilerde bu sorunların mevcudiyeti var iken, iç hukuk düzensizlikleri de mevcut terörü tırmandırabilmektedir. Ülkenin hukuk kurallarının bireyin terör/suç örgütlerine katılım sağlamasını engelleyici müeyyideler içermesi gerekmektedir. Hukuki yaptırımların yeterli olmaması, terör bağlantılı davaların kovuşturma aşamalarının uzun bir zaman sürecine yayılması ve/veya bu davaların sonuçsuz kalması, örgüt militanlarının iyi tanımlanmamış mevzuatlarda ortaya çıkan boşluklardan istifade ederek serbest kalması gibi durumlarda da militanların daha fazla cesaretlenmesi gibi mağdur kesiminde hakkını aramaya yönelik teröre başvurabileceği gerçeği göz ardı edilememelidir. Bu şekilde bir yapıya sahip ülkede istikrar kolaylıkla yok edilip, anarşi ve kaos ortamı ortaya çıkarabilmektedir. Bu durumda, Devlet yönettiği halk üzerinde otoritesini ve hegemon tek güç olma yetisini kaybedebilir.

Genel olarak teröre sebebiyet verebilecek hukuki nedenlerin bazıları aşağıda sunulmuştur:

- Devlet otoritesinde ortaya çıkan boşluklar,
- Yasalarda belirtilmeyen hususlardan kaynaklanan boşluklar,
- Yargı müesseselerinin ağır işlemesi,
- Bir ülkedeki yasaların ve yargı kurumlarının çağın gereklerini karşılayamaması,
- Mahkemelerin dejenerasyonu ve taraf tutar hale gelmesi,
- Terörizm hareketlerini/eylemlerine müeyyide tatbik etmekte başarısız olunması,
- Cezaların, hukuk kurallarının ve müeyyidelerinin caydırıcılığını kaybetmesi,
- Toplumun hızlı ve yerinde adalet beklentisi inancının sarsılması (İşeri, 2008).

Terörizmi tek başına güvenliğe yönelik bir tehdit olarak kabul ederek çözüm yolları geliştirmek için uğraş vermek yeterli değildir. Terörizm, devletler açısından basit bir güvenlik problemi olmanın da ötesinde sosyal, siyasi, kişisel ve ekonomik sebeplere dayanan karmaşık bir sorun sahası olarak ortaya çıkmaktadır.

Söz konusu sebeplerin, terör sorunu yaşayan ülkelerin iç dinamikleri ve terör eylemlerinin olduğu dönemin koşullarına göre veya terörü bir olgu olarak ele alan; birey, akademisyen, kurumlar ve devletin bakış açısı doğrultusunda değişmesi, ön planda yer alması veya ötelenerek yok hükmünde görülmesi de mümkündür.

Bu nedenlerin pek çoğu ülkemizdeki terör olgusunu tetiklemektedir. Önemli olan bu nedenlerin kendi içerisinde önem ve öncelik sıralamasınının cari duruma uygun ve tam olarak yapılabilmesidir. (Türkiye Barolar Birliği, 2006).

Aynı zamanda terörün sebebi olarak belirtilen bir kısım olgular, neden olmaktan daha çok hasım ülkelerin diğer devletler üzerinde kazanımlarına uygun kaos ortamı yaratma ya da hedef ülkeyi parçalama stratejilerine hizmet edecek bir enstürman olarak kullanılmaktadır. Böyle bir durumda, hedef ülkede hassasiyet arz edebilecek hasımın gayelerini gerçekleştirmesine izin verecek uygun zeminlerin tespit edilerek önlenmesi diğer ülkenin ana amacı olmalıdır. Bununla birlikte, her ne kadar çıkar çatışmalarında terörizm bir maşa olarak kullanılarak ortaya çıkışına yardım eden nedenler manipüle edilse de, insan canını doğrudan hedef alan hiç bir örgüt, oluşum veya hareketin meşruluğunun kabul edilmesi etik olarak mümkün görülmemektedir.

Terörist, içinde yaşadığı toplumda var olmakta ve yine o topluma ve onun içinde bulunduğu ülkeye karşı zarar verme gayesiyle eylemde bulunmaktadır. O halde bireyleri terörist olmaya iten sebeplerin neler olduğu ele alınmalıdır. Bu bağlamda terör olgusunu yalnızca iç ve dış düşmanların varlığına bağlamak yeterli olmayabilir. Ayrıca, terörü toplumun ekonomik ve sosyo-kültürel yapısından da ayırmamak gerekmektedir.

1.2.1.6 Bireysel-psikolojik nedenler

Bireylerin terör örgütlerine katılım süreçlerinin basit veya tek konulu nedenlere dayandırılması doğru bir yaklaşım tarzı değildir. Toplum içerisinde bireyin yaşadığı olumsuz tecrübeler ile birlikte terör örgütünün bu bireyi kandırma, kendi saflarına çekme gayretleri (aidiyet hissi sağlama, problemlerine çözüm önerileri sunma, sözde değer verme, refah yaşam vaadi vb.) de bu sürecin hızlanmasına katkı sağlayabilmektedir.

Ülkelerin hatalı/eksik politika uygulamaları sebebiyle terör örgütlerinin istismar edebileceği alanlar genişleyebilmekte ve terör örgütlerine katılım artabilmektedir. Aynı zamanda global ortam kaynaklı dış destek ve teşviklerin bu artıştaki rolü de azımsanmayacak kadar etkili olabilmektedir (Bal, 2010).

Literatürde bireylerin davranışları ile terör olayları ve aidiyet süreci üzerine yapılan çalışmalar incelenecek olursa;

Ünlü psikoanalist Sigmund Freud'e göre insanların bebeklik ve devamında çocukluk çağlarında yaşadıkları fiziki zayıflıklar ilerleyen hayat dönemlerinde güçlü birine veya gruba sığınma, destek görme ihtiyacını doğurmaktadır. Bireyin bu ihtiyacı onu çeşitli sosyal gruplara katılmaya, sorgulamadan bu grupla beraber hareket etmeye ve kendini böylece güçlü görüp benliğini rahatlatma dürtüsüne yol açmaktadır (Freud, 1955).

ABD'li stratejist ve araştırmacı Jonathan White ise “bir benliğin terör veya suç örgütlerine katılabilmesi için öldürücü ve yıkıcı bir şiddetten haz alıyor olması gerekir” şeklinde belirtmekte ve kitlelerin terör eylemlerini kınarken, aynı zamanda kendi içerisinde değerlerini gözden geçirici bir sorgulama süreci yaşadığını, bu süreci değerlendiren örgütlerin eylemlerini meşrulaştırma ve sempatican kazanmaya yönelik demokratik yolları suistimal etme (oturma, açlık eylemleri, üniversitelerde dersleri boykot etme, sözde çevre duyarlı eylemler vb.) çabası içerisinde olduklarının altını çizmektedir (White, 1998).

Bu süreç hakkında Cooper ise, bireylerin örgütlere katılımları esnasında şiddete olumlu bakmadıklarını, masum insanların zarar görmelerini asla istemediklerini, ancak örgüt tarafından uygulanan motivasyon yöntemleri ile eyleme zorlandıklarını ifade etmektedir (Cooper, 1977).

Cooper ve White'ın yaklaşımları göz önüne alındığında, terör örgütüne katılım safhasında bireyin sosyal/kültürel bir çöküntü içerisinde bulunduğu ve “anomi”¹² durumuna düştüğü söylenebilir.

Anomi olgusu üzerine kurduğu “gerilim teorisini”¹³ savunan bilim sosyolojisinin kurucularından ABD'li akademisyen Merton; gerilimin toplumun ortak normları ve kural koyuculuğu ile birey düşünce ve beklentileri arasında yaşanan çatışma/uyumsuzluk hali olarak ifade etmektedir (Merton, 1938). Bunun sonucu olarak birey, topluma/otoriteye başkaldırmakta ve yıkıcı, kural tanımaz eylemlere yönelebilmektedir.

¹² Anomi, suç ve suçluluk konularında araştırmalar üzerine kurulmuş bir teori olup toplumun bireylerinin az kültürel ve ahlaki rehberlik almasını tarif eder. Toplumun bireyle olan sosyal bağının kopması tanımıdır.

¹³ Gerilim Teorisi; anomi sistemi geliştirilerek kabul edilmiş normlar ile sosyal realitelerin çatışması sonucunda bireysel davranışlara yansıyan gerilim değişimi ortaya çıkmıştır. Merton'a göre sapma, ekonomik eşitsizliklerin ve fırsat eşitsizliklerinin bir yan ürünüdür.

Crenshaw ise, bireylerin örgütlere katılımlarında aşağıda yer alan dört motivasyon olgusunun karşılanması ihtiyacı bulunduğunu belirtmektedir (Crenshaw, 1985):

- Otoriteye cevap için düşündüğü eyleme yönelik fırsat sunması,
- Bir yere ait olma (aidiyet) beklentisi,
- Toplumda yeni statü arayışı,
- Maddi durumunu düzeltme, mâli beklentiler.

Başka bir araştırmacı olan Borum için ise bu faktörler; adil olmayan yaklaşımlar, kimlik edinme ihtiyacı ve aidiyet duygusu olarak ön plana çıkmaktadır. Eşitsizlik, adalet arayışı, haksızlığa uğramışlı algısı terör örgütlerinin sosyal yapı içerisinde temel argümanları arasında yer almaktadır. Bu duygular bireyleri öc almaya ya da bu duruma sebep verenlerden hesap sormaya yönlendirebilmektedir ki terör örgütlerinin yaratmak istediği kaos ve şiddet ortamının temelindeki itici güçlerden biri de bu duyguların kişinin düşüncesi ve benliğinde tatmin edilebilmesidir (Borum, 2004).

Örgütlere katılımın başka bir nedeni de Freudcü yaklaşıma benzer bir şekilde örgütlerin sığınılacak bir liman ve güvenlik kaygısının giderilmesine yönelik bir alternatif adres olarak görülmesidir.

Field'in 1979 yılında IRA terör örgütüne yönelik Kuzey İrlandalı genç kuşak üzerine yaptığı çalışmasında; yaygın bir şekilde şiddet/kaos/anarşi ve terör olaylarına şahitlik eden ergenlerin, ahlaki değer yargılarının gelişiminde eksiklikler yaşandığı, kendilerini çaresiz hissettiklerini, ortaya çıkan bu duygunun ergenlik çağındaki bireylerin toplumdan soyutlanmasına yol açtığı ve genel ümitsizliğe sebep olduğunu tespit etmiştir (Field, 1979). Bu duygulara sahip bireylerin kendilerini güvenli hissetmek ve savunmak maksadıyla terör örgütlerine katılım sağlayarak kendilerine emniyetli alan yaratma gayesi içerisinde oldukları durumlar ile karşılaşmıştır.

Ferracuti ve Bruno'ya göre, bireylerin toplum içerisinde aşağılanması bir terör örgütüne katılımda oldukça ağırlıklı bir faktörü teşkil etmektedir (Ferracuti ve Bruno, 1981). Borum için de aşağılanma ve beraberinde haksızlığa uğrayıp istismar edilme terör örgütlerine katılımda en önemli duygusal durumlar olarak ön planda tutulmaktadır (Borum, 2004).

Örneğin, terörle mücadele kapsamında yakalanan ve belirli bir süre nezarethane ve cezaevi hayatı yaşayan bireylere, güvenlik güçleri ve kamu personeline yapılan aşağılama ve kötü muameleler, adli süreç sonunda hayata yeniden kazanımı beklenen bireyleri daha radikal bir halde terör örgütlerine yeniden katılıma itebilmektedir (Della Porta, 1992).

Son olarakta, eğitim eşitsizliği bu faktörler içerisinde sayılabilmektedir. Refah seviyesi yüksek toplumlardaki eğitim kalitesi ve bireyin bu kaliteli eğitime ulaşımını kolaylaştıran politikalar, beraberinde demokratik ve ifade özgürlüğü gelişmiş bir toplum yapısı yaratmaktadır. Bu ise terör örgütlerinin istismar edebileceği toplumsal ve politik bir zemin bulabilmelerini oldukça güçleştirmektedir (Jefferson ve Pryor, 1999). Diğer bir deyişle eğitilmiş bireylerin ve toplumların terör ve terörizme karşı sosyal setler inşa ettiğini belirtmek gerekir. Bunun tam aksi durumunda ise düşük eğitim seviyeli ve eğitimsiz kitlelerin şiddete ve anarşiye yatkınlığını artırdığı, çeteleşme ve terör örgütlerine katılımı körüklediği görülmektedir.

1.2.2 Terör örgütlerinin eleman kazanma süreçleri

Bir terör örgütünün varlığını devam ettirebilmesi kendisine tabi militanlarının sayısını artırması, hitap ettiği/desteğine ihtiyaç duyduğu müzahir kitleyi genişletmesi ile mümkündür. Bu hususta terör örgütlerini militan temini konusunda çeşitli stratejiler geliştirmesine yol açmıştır. Toplum içerisinde dışlanmış bireylerin kendiliğinden mi bir terör örgütüne katıldığı yoksa terör örgütü tarafından ikna edilerek/kandırılarak militan kazanım yoluna gidildiği hala tartışmalara yol açacak bir alan teşkil etmektedir. Ancak genel olarak literatürde terör örgütlerinin militan kazanma gayesiyle bireylerin kararını etkilediklerine yönelik bulguların daha yaygın olduğu görülmektedir. Bu kapsamda, bireyin bir terör örgütüne katılmasında örgütlerin üstlendiği rolleri içeren çalışmalara kısaca bakmak yerinde olacaktır.

Terörist örgütlenmeler, bireylerin sosyalleşme alanı kapsamında nitelendirilen, hemşerilik, arkadaşlık, akrabalık, düğün-toplantı-sinema-konser vb. sosyal/kültürel faaliyetler, dini/mezhepleri ve etnik köken ayrımcılığını kullanma gibi yollarla bireylerle irtibat sağlamaktadırlar. Hedefte potansiyel militan adayı olarak görülen şahsın, başka bir şahısla arasındaki bağlantının kuvveti ve sosyal ilişki/beşeri sermaye ağı, o şahsın terör örgütüne dahil olmasında önem arz etmektedir. Della Porta'nın İtalya'da faaliyet gösteren terör örgütleri özelinde yaptığı çalışmada örgüte katılma

kararının nadiren bireylerce kendi hür iradeleri ile verildiğini ortaya koymaktadır (Della Porta, 1992).

Marc J. Sageman'ın 2004 senesinde gerçekleştirdiği bir alan araştırmasında da, militanların yaklaşık %66'sının terör örgütüne yakın arkadaş çevresi vasıtasıyla katıldıkları sonucundan bahsedilmektedir (Post, 2007).

Diğer bir unsur olan hemşerilik ele alındığında, geleneksel toplumlarda insanlar arası ilişkilerde daha çok görüldüğü gerçeğiyle karşılaşılmaktadır. Bireyler çeşitli sebeplerle bir yerden bir yere göç etmesi durumunda yerleşilecek yeni mahalle/muhitte öncelikle hemşerileri ile irtibat kurmaktadırlar. Özellikle metropoller ve büyük şehirlerin dış kuşağında yer alan gecekondu muhitlerinde/gettolarda birbiri ile dayanışma ve güvene yönelik özdeğerlerin terörist oluşumlar tarafından bir fırsat olarak değerlendirildiği veya suistimal edildiği görülmektedir (Kahya ve Özerkmen, 2007).

Terör örgütleri militan adaylarını seçerken çeşitli kıstaslara göre hareket etmektedir. Hedef olarak belirlenen şahsın aile yapısı, zaafları, gelir seviyesi, arkadaş çevresi vb. hakkında araştırma yapılarak bilgi toplanmakta, sonucunda adayla irtibat kurulmaktadır. Gerekli irtibat ve beraberinde iletişimin sağlanabilmesi için sosyal/kültürel çeşitli aktivitelere (sinema, şenlik, panayır, konser vb.) katılma teklifi, şehir dışında eğitim alacaklara burs kapsamlı maddi destek ve yurt/ev vb. barınma alanı temini gibi tekliflerle şahsın karşısına çıkılmaktadır. Başlangıçta şahıstan hiçbir karşılık istenmeden yapılan iyilik ve yardımlar sonrasında oluşan minnet duygusu sömürülerek gelecekte kendisine sunulacak militanlık teklifinin onayı için sağlam bir altyapı hazırlanmaktadır.

1.2.3 Terörle mücadele uygulamaları (Dünya Geneli)

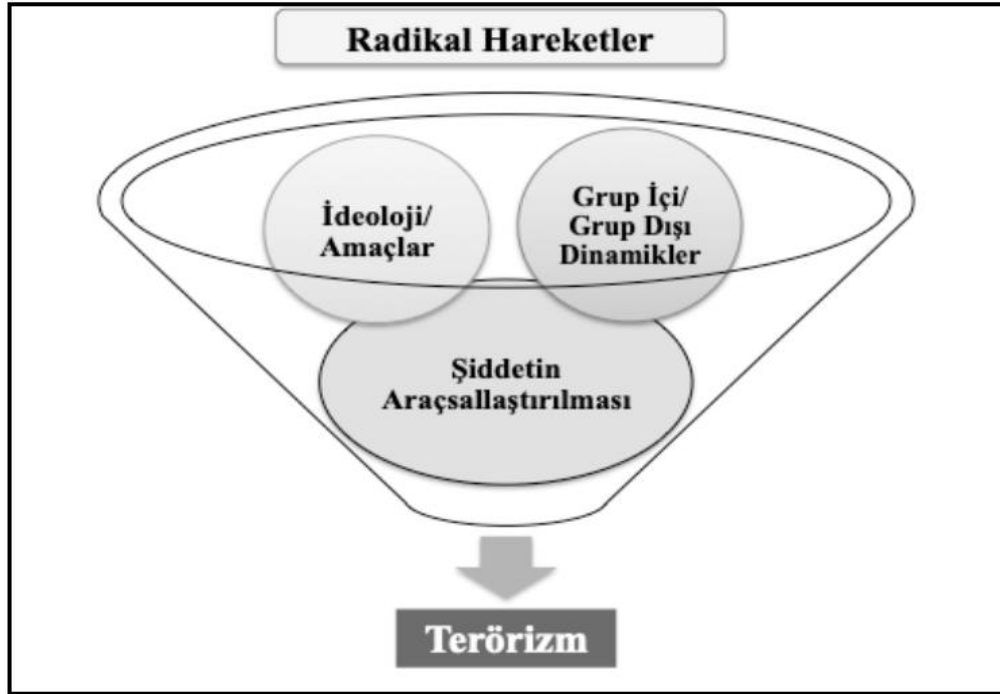
Dünya genelinde terör ve terörizm ile mücadele etmede kullanılan bir çok yöntem bulunmaktadır. Akla ilk gelenler her ne kadar kolluk kuvvetleri, askeri birimler ile istihbarat teşkilatlarının çalışmaları olsa da, temelde terörizm sorununu çözmeye yönelik toplum ve birey odaklı sosyal politikalar izlenmesinin uzun dönemde daha faydalı olduğu gerçeği ile karşılaşılmaktadır.

ABD ve Avrupa ülkeleri gibi gelişmiş ülkeler terör örgütleri ile mücadeleyi örgütlerin militan kazanımını engelleme bazında radikalizm ile mücadelede aramakta ve buna yönelik stratejiler geliştirmektedirler.

Bu ülkelere göre toplum içerisinde radikal hareket sergileyen bireyler, yasadışı örgütler, olumsuz çevrelerden arkadaşlıklar vasıtasıyla terörizme doğru yolculuk yapacağı bir evrime katılmaktadırlar. Özellikle bir terör örgütü ile temas kuran radikal bireyler terör örgütünün ideoloji yüklemeleri, örgüt içi arkadaşlıklar ile son nokta olan şiddetin araçsallaştırılmasına ulaşmakta devamında ise eyleme hazır bir terörist haline gelmektedirler (Şekil 1.2).

Şekil 1.2

Radikalleşmenin Terörizme Dönüşümü

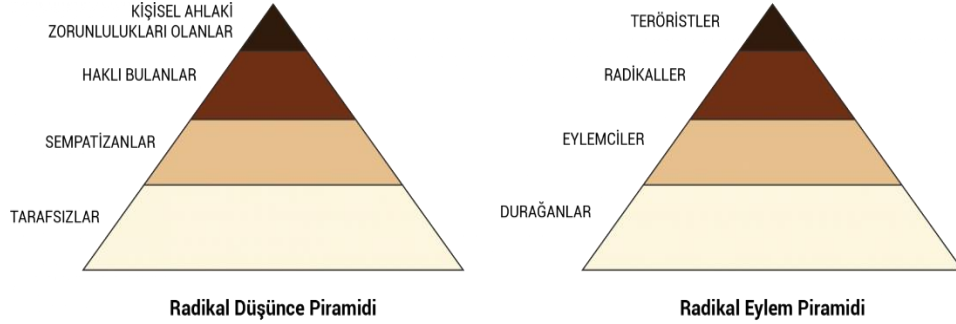
Radikalleşme üzerine en kapsamlı araştırmaları Moghaddam, McCauley ve Borum'un yaptığı görülmektedir.

McCauley'e göre; bir ferdin bir fikri kabullenmesi ile bu fikir uğruna öldürmeye başlaması bilimsel olarak açıklanabilecek nedensel mekanizmalara bağlıdır.

McCauley bu bağlamda “fikirde radikalleşme” piramidi, diğeri de “eylemde radikalleşme” piramidi olarak iki piramit tanımlaması yapmaktadır. Radikal düşünce piramidinin temelinden yola çıkan bir birey düşünce piramidini tamamlayıp eylem piramidini tırmandığında (Şekil 1.3) zirvede bir ölüm makinesi olan toplum düşmanı teröriste dönüşmektedir (Moskalenko ve McCauley, 2009).

Şekil 1.3

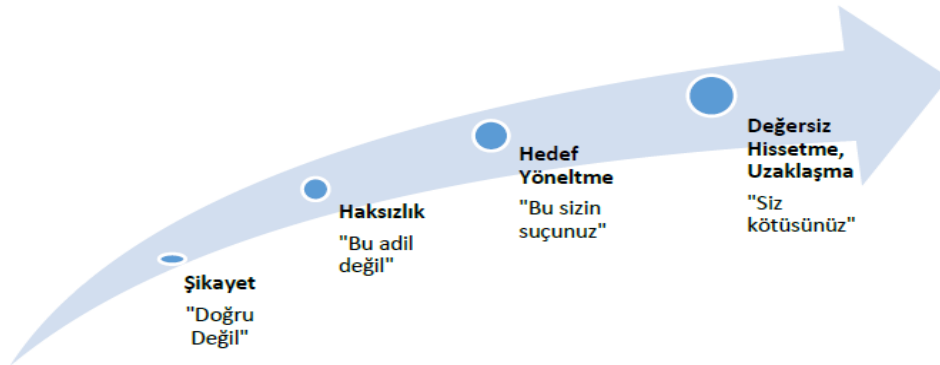
McCauley Radikalleşmede İkili Piramit Modeli

Borum ise radikalleşme ve terörizm arası bireyin gelişimini 4 safhaya ayırmaktadır (Şekil 1.4). Modelin ana teorik temeli, şikayet ve yakınmaların spesifik bir zümreyi hedef alan nefrete nasıl dönüşebileceğini göstermektir (Borum, 2011). Bu bağlamda da sırasıyla “şikâyet”, “haksızlık”, “hedef yöneltme” ve “değersiz hissetme/ uzaklaşma” aşamalarını radikalleşme evriminde terörist aklının açığa çıkma sürecini betimlemeye çalışmıştır.

Şekil 1.4

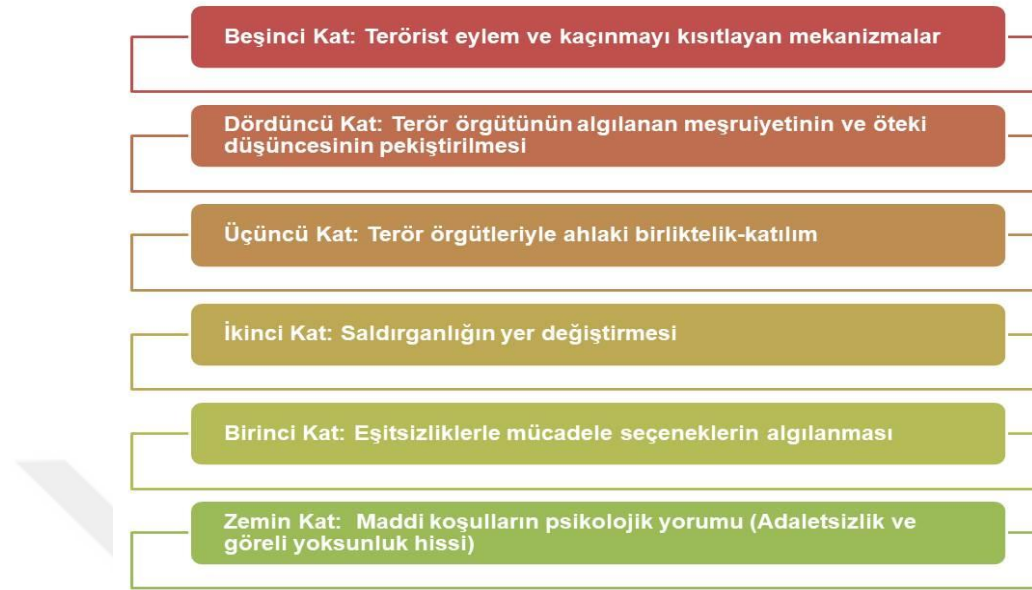
Borum’a Göre Radikalleşmenin 4 Aşaması

Moghaddam’a göre radikalleşme sırasıyla çıkılan 6 basamak olarak süreçleştirilmiştir (Şekil 1.5). Zemin basamakta birey haksızlığa maruz kalan kendi emsalleri ile beraberdir. Bu haksızlığa maruz kalma durumu “adaletsizlik ve görelî yoksunluk” kavramları ile nitelenir. Bu basamakta bulunan bireyler kendilerini toplumun geri kalanından gelir, kimlik, köken (etnisite) vb. sebepler ile haksızlığa maruz kalmış hissederler. Bu duyguları aşırı şiddetli hisseden bazı bireyler bir basamak tırmanarak yeni gelinen katta sorunlarına çözüm şekilleri ararlar ve diğer grupları suçlamaya başlarlar (Moghaddam, 2005).

Şekil 1.5

Moghaddam'ın 6 Basamak Metaforu "The Staircase to Terrorism", 2005

Bu basamakta aranan çözümler genellikle yasal ve toplum tarafından konulmuş değerlere/kurallara uygun bir halde belirginleşmektedir. Bu basamakta da istediğini bulamayan birey bir kat daha tırmanarak örgüt ile bağlantı kurma noktasına gelir. Örgüte katılan bireyin kendine öz güveni artar, kimlik değişimi yaşar ve kendini en alt tabakada ezilenlerin koruyucusu/kahramanı olarak görür. Bu basamaktan itibaren bireyin geri dönüş yapması çok zorlaşmaktadır. Dördüncü basamağa ilerleyen birey burada örgütün yoğun ideolojik propagandasına maruz kalır, toplumu biz ve onlar diyerek ayırmış şekilde kabullenir, örgütlü suçlara bulaşmaya başlar. Suça karışan bireyin terör örgütünden ayrılması imkânsız hale gelir. Son kata terfi eden birey potansiyel eylemci terörist haline gelir ve genellikle son katta hayatını kaybeder (Moghaddam, 2005).

Kullanılan yöntem ve araçlar ülkelere göre farklılıklar gösterebilmektedir. Bu kapsamda, yapılan literatür taramasında dünya genelinde bir çok ülkede terörle mücadeleye yönelik farklı uygulamalar bulunduğu görülmüştür.

Kuzey İrlanda örneğine bakılacak olursa; bu ülkede İngiltere'ye karşı faaliyet gösteren terörist yapıya (IRA) yönelik aşağıda yer alan üç farklı Terörle Mücadele Modeli uygulanmıştır.

- Askeri Tedbirlere Dayalı Model,
- Ceza Yargılamasına Dayalı Modeli,
- Toplum Temeline Dayalı Model.

Kuzey İrlanda’da terörizmle mücadele kuvvet kullanımı şeklinde askeri model üzerinden başlamış, güvenlik sektöründe reform süreci ile devam etmiştir. Müteakibinde kolluk kuvvetlerinin ve adli mercilerin ilgi sahasında devam etmiş ve son aşama olarak, toplum temelli model uygulamaya konmuştur. Toplum temelli model radikalleşmenin toplum içerisinde tespit edilmesi, yol açan kaynakların köreltilmesi, radikalleşme etkisi altındaki bireylerin topluma yeniden kazandırılması rehabilitasyonu üzerine bir dizi önlemleri içermektedir (Polis Akademisi, *Radikalleşmenin Önlenmesi ve Terörle Mücadele Çalıştay Raporu*, 2019).

Radikalleşme ile mücadelede modern yaklaşım sergileyen AB’de ise; Avrupa Birliği Komisyonu’nun Avrupa kıtasında görülen terör olayları ile mücadele maksadıyla 2005 yılında kabul ettiği “AB Terörizmle Mücadele Strateji” belgesinde terörle mücadeleye; önleme (prevent), koruma (protect), izleme (pursue) ve karşılık verme (respond) başlığı altında dört ana bölüme ayırmıştır (Tangör ve Sayın, 2012).

Özellikle “önleme” aşamasında ele alınan temel öncelikler araştırmamıza daha yakın bir içeriğe sahip olduğundan aşağıda sunulmuştur.

- Probleme temel teşkil edebilecek, başta internetin kötüye kullanımını olmak üzere sorunlu davranışların ayırt edilmesi ve bu davranışlarla mücadele edilmesi maksadıyla ortak yaklaşımlar geliştirmek,
- Başta cezaevleri, ibadethaneler ve dini eğitim verilen yerlerde bireylerin kışkırtılması ve terör/suç örgütüne katılımlarına yönelik uygulanan davranışları suç olarak kabul eden hukuki uygulamalarla açıkça göstermek,
- Geliştirilecek bir medya ve iletişim stratejisi ile AB politikalarını daha iyi açıklamaya çalışmak,
- AB’nin ve her bir üye devletin uygulanacak yardım ve destek programları ile iyi bir idari yönetim yapısını oluşturmak, demokrasiyi, eğitimi ve iktisadi refahı desteklemek,
- AB içinde ve dışında değişik kültürler arası diyalogu geliştirmek,

- Sorunları tartışmak ve çözüm yolları üretmek için duygusal olmayan bir sözlük geliştirmek,
- Sorunlarla etkili mücadeleyi sağlayabilmek için akademik araştırmalar, bilimsel çalışmaları desteklemek, bu çalışmalardan elde edilecek verileri cari politika uygulamalarında kullanmak.

Ayrıca, söz konusu strateji belgesiyle birlikte Radikalleşmeyle ve Terörizme Katılımla Mücadele Stratejisi ile terör örgütlerine katılımı kolaylaştıran etmenler analiz edilerek üç başlık altında ilave bir strateji geliştirilmiştir (EU, 2005, *The Strategy for Combating Radicalization and Recruitment to Terrorism*.).

Bu stratejinin hedefleri;

- Bireyleri şiddete/terörizme yönlendiren ağların ve oluşumların faaliyetlerini bozmak,
- Bireyleri radikalizme taşıyan motivasyon kaynaklarını göstererek, bireylerin mantık muhakemesi yapmasını ve vicdani duygularının olumlu yönde desteklenmesini sağlamak,
- Radikalizme yönlendiren ve rağbet gören mesajları göstererek herkes için bütünleştirici toplum politikasını, adalet, güvenlik, demokrasi ve fırsat eşitliğini desteklemeye yönelik daha fazla gayret sarfetmektir (<http-10>).

Avrupa Birliği, radikalleşme ile mücadelede radikalizme kaynak teşkil eden ortamın yok edilmesi stratejisini benimsemiştir.

Bu kapsamda; üye ülkelerin tamamında bilgi toplama ve paylaşımı/istihbarat, propaganda ve karşı propaganda ile psikolojik savunma unsurlarına ağırlık vermeye yönelik olduğu gözlenmektedir.

Terör örgütlerinin dezenformasyon faaliyetlerini önlemek maksadıyla internet kaynakları öncelikli olmak üzere bilgi paylaşım/iletim ağlarının denetimi, genç kuşakların toplu bulunduğu eğitim müesseseleri ve ibadethanelerin yakından gözetimi gibi istihbaratı faaliyetlerin etkinliğinin artırılması suretiyle şiddete meyilli örgütlerin eleman temininin önlenmesine çalışılmaktadır.

Mücadelede kamuoyu ortak görüşünün oluşturulması ve desteğinin kazanılmasına yönelik istifade edilecek medya ve iletişim stratejilerinin belirlenmesi, dezenformasyonla mücadele, propaganda ve psikolojik savunmanın en önemli ayağını oluşturmaktadır.

Radikalizme yönlendiren sosyal sorunlarla aynı anda mücadele edilebilmesine yönelik olarak da; etnik ayrımcılığı bertaraf edilmesi kapsamında kültürler arası diyalog, duygusal olmayan sözlük geliştirmek, sosyo-ekonomik şartların iyileştirilmesi kapsamında da iyi yönetim ve refah seviyesinin artırılmasına yönelik gayret sarf edilmesinin terör örgütlerinin amaçlarını sekteye uğratacağı değerlendirilmiştir.

Ayrıca, konu ile ilgili akademik araştırmaların teşvik edilmesiyle radikal örgütler ve radikalleşme süreci hakkında güncel bilgi edinilmesi, elde edilen bu bilgilerin üye ülkeler ile paylaşarak ortak uygulama alanlarının yaygınlaştırılması suretiyle terörizmle mücadelenin bilimsel yaklaşımla sürdürülmesi amaçlanmıştır.

Radikalleşme ve dolayısıyla terörizm ile mücadele stratejilerinin geliştirilmeye devam edilmesi ile birlikte, daha fazla ülke, militan durumuna gelmiş bireyleri terörist gruplardan uzaklaştırmayı ve terör suçu işleyip cezaevine giren örgüt üyelerinin de yeniden suça teşebbüs eğilimini azaltmayı amaçlayan programlar ve müdahaleler geliştirmeyi hedeflemiştir.

Örneğin, İngiltere ve Malezya'da terör saldırılarının ve kalabalık cezaevlerinde radikalleşmenin, eleman temin etmenin artış trendine girmesi ile ülkelerinin terörle mücadele politikalarına değişik ideolojideki radikal örgütleri çözme ve topluma kazandırma kapsamında rehabilitasyon programlarını eklemişlerdir (Polis Akademisi, *Radikalleşmenin Önlenmesi ve Terörle Mücadele Çalıştay Raporu*, 2019).

Dünya genelinde radikalleşme ile mücadeleye yönelik yaklaşık 50 kapsamlı mücadele programı devam ettirilmektedir. Hemen hemen hepsinin ortak gayesi, toplum içinde bireylerin terör ve şiddet içeren örgütlerle psikolojik ve fiziki bağlantılarına müdahale etmek ve bu bağlantıları koparmaktır.

Bu programlardan en öne çıkanları;

- Çıkış İsveç (İsveç),
- Şiddet Önleme Ağı (Almanya),
- Dini ve Rehabilitasyon Grubu (Singapur)'dur.

Sonuç olarak, dünya genelinde terörle mücadele yaygın olarak radikalleşmenin önlenmesi programları üzerine kurulmuş olup, aşırılıkçı ideolojiyi, anlayışı ve söylemi dağıtmak ve gruplaşmayı çözmek gayesinin ana stratejiyi teşkil ettiği anlaşılmaktadır (Polis Akademisi, *Radikalleşmenin Önlenmesi ve Terörle Mücadele Çalıştay Raporu*, 2019).

İKİNCİ BÖLÜM

2.SOSYAL BİR SORUN OLARAK TERÖRİZMİN TÜRKİYE'DEKİ YERİ VE PKK/KCK TÖ SORUNSALI

Önceki bölümde sosyal sorun kavramı içerisinde dünyada ve aynı zamanda ülkemizde toplumun ortak paydaşta gördüğü en öncelikli sorunun terörizm olduğuna değinilmiştir. Bu kapsamda, Cumhuriyet döneminde ülkemizde görülen terör hareketleri, bunları ortaya çıkaran sebepler ve günümüz terör sorunun ele alınması bu bölüm dahilinde yapılacaktır.

Ülkemizde 1960'lı yıllardan başlamak üzere çeşitli terör olayları ve bu olaylara karışan terör örgütleri ile mücadele etmek zorunda kalmıştır. 1960'larda üniversite olayları, 1970'lerde Ermeni etnik terör örgütleri, 1990'larda birlikte dine dayalı radikal terör örgütleri (Hizbullah, El Kaide, İBDA-C vb.), 2000'li yıllarla birlikte de ortaya çıkan küresel terör eylemleri (İŞİD, Çeçen teröristler, Somali deniz korsanları vb.) bunlardan bazılarıdır. 1984 yılıyla birlikte asker, polis ve korumasız sivil halka karşı silahlı kan dökücü eylemlere başlayan bölücü PKK/KCK Terör Örgütü ise, şüphesiz Cumhuriyet tarihimiz boyunca ortaya çıkan en büyük güvenlik tehdidi olarak değerlendirilebilir.

PKK/KCK Terör Örgütü, güvenlik güçlerimizce defalarca yok oluş aşamasına getirilmesine rağmen, eleman teminini devam ettirebilmekte gösterdiği imkân ve kabiliyeti ile varlığını devam ettirmeyi sürdürebilmiştir. Bu durum, ülkemizin güvenlik açısından istikrarı kalıcı olarak tesis etmesini sürekli tahdit etmiştir. Terör Örgütünün 12 Mayıs 2025 tarihinde kendini feshettiğini açıklamasına rağmen, fesih kapsamı henüz netleşmemiştir. Fesih bildirisinin kapsamına müteakip maddelerde değinilecektir.

2.1.PKK/KCK Terör Örgütü

PKK; Kürdistan İşçi Partisi (Partiya Karkaren Kürdistan)'nin kısaltma adıdır. PKK, ilk olarak 1974 yılında DEV-GENÇ örgütünden kopan bir grupla (Apocus/Apocular) teröristbaşı Abdullah ÖCALAN'ın sözde elebaşılığında 27 Kasım 1978'te Fis-Lice/Diyarbakır'da kurulmuştur. Ancak her ne kadar terör örgütünün resmi kuruluş tarihi bu olarak bilinse de, 1974-1978 yılları arasında söz konusu Apocus/Apocular grubunun Ankara'da Siyasal Bilgiler Fakültesinde okuyan belirli bir grup öğrenci tarafından teşkil edilen Ankara Demokratik Yüksek Öğrenim Derneği adı altında PKK'nın ilk fikir birlikteliğini oluşturduğu da bilinmektedir (Eager, 2008).

PKK terör örgütü Marksist-Leninist-Anarşist ideolojiye dayanmaktadır.

Marksist yaklaşım; bireyi ve içinde bulunduğu toplumu maddi değerler ile betimlemiş ve sınıf kavramı üzerine ağırlıkla eğilmiştir. Marx'a göre, sınıf proleterya ve burjuvazi denen temelde iki tabakadan meydana gelmektedir. Proleterya'yı oluşturan işçiler sürekli olarak ezilen kesimi, burjuvaziyi temsil edenler ise sermayeye sahip olan egemen kesimlerdir. Sermayenin varlıklı insanların elinde olması, işçi sınıfının ezilmesine yoksulluğa, açlığa sebebiyet vermektedir. Marksizm, bir ülkede yaşayan toplumların sınıflara ayrılmaması gerektiğini ve çözüm olarak sınıfsız bir toplum meydana getirilmesi gerektiği düşüncesini öne sürmüştür. Sınıfsızlığın oluşturulabilmesi için var olan sermaye egemen kitleye karşı ayaklanma ve egemenliği ele geçirmek için anarşi kurumsallaşabilecek birer araç olarak görülmüştür.

Leninist yaklaşım ise; Marksist yaklaşımın bir ileri boyutu olarak ortaya çıkmaktadır. Proletaryanın devrim ile ele geçireceği yönetimde güçlenmesi bir proleterya diktatörlüğü anlayışı üzerine kurulmuştur.

Her iki ideoloji de PKK açısından; mevcut düzene bir başkaldırı vasıtası olarak kullanılacak düşünceleri tabanına yaymasını kolaylaştırıcı akımları temsil etmesi ve şiddet meyilli anarşiyi meşrulaştırması sebebiyle tercih edilmiştir.

Bu ideolojiye sahip terör örgütünün amacı; Türkiye'nin doğu ve güney doğu bölgeleri, Irak'ın kuzeyi, Suriye'nin kuzey doğusu ve İran'ın kuzey batısını kapsayan bir coğrafyada bağımsız bir devlet kurmak, bu mümkün olmadığı takdirde demokratik özerklik adı altında otoriter bölge/bölgeler yaratmaktır.

Bu amaca ulaşmak için terör örgütü 4 aşamalı bir strateji uygulamaktadır.

- Birinci safha; özerklik kazanılması hedeflenen bölgelerde Kürt nüfusu içerisinde sosyal ve kültürel gelişmeyi sağlamak,
- İkinci safhada, faaliyetin yürütüldüğü ülkede özerk idareli yönetimler teşkil etmek,
- Üçüncü safhada; iç ve dış işlerinde bağımsız bir devlet kurmak,
- Dördüncü safhada; yukarıda belirtilen üç ülkede teşkil edilecek bağımsız eyalet/devletleri bir araya getirerek sözde büyük Kürdistan'ı oluşturmaktır (Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, 1994, s.16).

Bu stratejilere ulaşabilmek maksadıyla kuruluşundan itibaren PKK kendi içerisinde parti-cephe-ordu üçlü modeli üzerinde sözde teşkilat yapısını oluşturmaya gayret etmiştir.

Parti; siyasal ideolojiyi yayan temel hâkim mevkiyi, yol gösterici organı, cephe; partinin hitap ettiği halk kesimini, sözde ordu ise; askeri gücünü temsil etmektedir.

Teröristbaşı Abdullah ÖCALAN bu üçlemeyi PKK'nın kuruluş manifestosu olarak kabul gören “Küdistan Devrimin Yolu” yazısında; “sömürölmeyle mücadele etmeye yönelik üzerimize düşeni yerine getirmek, ancak Bilimsel Sosyalizmin gösterdiği yolda siyasi bir yapılanma, bu yapılanmaya bağlı bir askeri kurtuluş cephesi ve bu cepheye bağlı savaş veren güçlü bir halk ordusunun örgütlenmesiyle mümkündür. Parti, cephe ve ordu yapılanmalarının halk içinde yer bulması ve kuvvetlenmesi için de, köylü, esnaf, gençler ve kadınların kitleler halinde örgütlenmelerinin detaylı bir şekilde oluşturulması gerekir.” şeklinde belirtmiştir (Aydın, 1992).

Parti; amaçları belirlenen örgütün oluşturacağı siyasal örgütlenme biçimidir. Sözde mücadelenin ideolojik ve politik yol göstericisi sıfatını taşımaktadır. Parti, genel anlamda terör örgütüne ismini veren PKK'dır. Yapılanması; politik büro, merkez komitesi, bölge komitesi, yerel komite, köy komitesi ve hücre şeklinde gerçekleşmiştir.

Parti, yönetimini gerçekleştirecek liderlik örgütlenmesi kapsamında da Stalinist bir hiyerarşiye sahiptir (Kim ve Yun, 2008). Özellikle Öcalan'ın örgüt içi dokunulmaz kişiliği ve kendisine karşı çıkan hasımlarını suikast, zehirleme gibi eylemler ile ortadan kaldırması bu hiyerarşinin oluşmasında etkin olmuştur. Örgütün benimsediği Stalinist liderliğin yanında ABD'de sık olarak karşılaşılan tarikatlarda görülen kült bir liderlik yapısını da ihtiva etmesi PKK'nın öne çıkan en belirgin özelliği olmuştur (Nacos, 2019). PKK'nın kuruluşundan itibaren inşa edilen kült liderlik yapılanması terör örgütünün uzun süre ayakta kalmasında ve örgüt içinde liderlik tartışmalarının yaşanmasını engellemede önemli bir rol üstlenmiştir. PKK içerisinde “APO” olarak bilinen Abdullah ÖCALAN figürünün önemli bir konumu bulunmaktadır (İlhan, 2013). Zira kült liderlik yapılanmasının olduğu terör örgütlerinde liderin varlığı terör örgütünün pek çok alandaki varlığını sürdüren bir karakter olarak kabul edilmektedir (Nacos, 2019).

Terör örgütü lideri, 1999 senesinde Millî İstihbarat Teşkilâtı ve Özel Kuvvetler Komutanlığı tarafından gerçekleştirilen bir operasyon sonucunda Kenya'da yakalanmış ve akabinde gerçekleştirilen yargılama sonucunda ömür boyu hapse mahkûm edilmiştir. Bu gelişmeye PKK kadroları ilk başta terör saldırılarıyla karşılık vermişse de ilerleyen

süreçte terör örgütü ayakta kalmak için Öcalan'ın direktifleri doğrultusunda ateşkes ilan etmek zorunda kalmıştır (White, 2016). Bu da ömür boyu hapse mahkûm edilmiş olmasına rağmen, Öcalan'ın örgüt içi disiplinini sağlamayı sürdürdüğünü göstermektedir. Günümüzde ise Öcalan'ın PKK'nın 12'nci kongresine yönelik yaptığı fesih istem çağrısına örgütün kendini feshettiğini bildirerek cevap vermesi bunun ayrıca güzel bir örneğidir.

Cephe ise halk örgütlenmesi üzerine kurulmuş bir organizasyondur. Günümüzdeki kabul gören ismi ülkemiz ve Irak kuzeyinde KCK (Kürdistan Halklar Topluluğu), Suriye'de PYD, İran'da PJAK olarak gayri resmi olarak faaliyet göstermektedir. Cepheyi oluşturan yapılanma terör örgütü faaliyetlerini kırsal alanlardan kentlere taşımaya çalışmaktadır. Bu maksatla sözde halk meclisleri adı altında bölge, il, ilçe, köy, mahalle seviyesinde yapılanması mevcuttur. Bu yapılanmanın bir diğer özelliği ise askeri kanada eleman temin etmedeki asli görevleridir.

Sözde orduyu/askeri gücü temsil eden, ülkemiz ve Irak kuzeyindeki oluşumun ismi HPG (Hezen Parastina Gel-Halk Savunma Güçleri), Suriye'de YPG, İran'da ise YRK olarak ortaya çıkmaktadır. Askeri kanat yapılanması sözde alan-eyalet-saha-tabur/bölük/takım şeklinde kademeli olarak teşkilatlanmıştır.

Bu yapıya sahip terör örgütü kurulduğu tarihten itibaren varlığını sürdürebilmek gayesiyle çeşitli silahlı eylemlerde bulunmuştur. Terör örgütünün kurulduğu 1978 ile 1980 yılları arasında genellikle güneydoğu Anadolu bölgesindeki toprak sahibi aşiret liderlerine ve diğer sol görüşlü örgüt elebaşlarına yönelik ufak çaplı silahlı saldırılar gerçekleştirilmiştir (1979 yılında Urfa'da Bucak aşiret lideri Mehmet Celal BUCAK'ın saldırıya uğraması).

12 Eylül 1980 askeri darbesi ile kuruluş aşamasında olan terör örgütünün yapılanmasına yönelik düzenlenen operasyonlar ile birçok örgüt üyesi etkisiz hale getirilmiştir. Başta Abdullah ÖCALAN olmak üzere terör örgütü kurucularının büyük bir kısmı bu operasyonlar öncesinde yurt dışına kaçmıştır.

Terör örgütünün sivil halk haricinde güvenlik güçlerine yönelik düzenlediği ilk organize silahlı eylemi 15 Ağustos 1984 tarihindeki Erüh/Siirt jandarma karakoluna gerçekleştirdiği saldırdır. (Bu saldırı devlete karşı ilk eylem olarak belirtilmektedir).

Bu saldırı ile birlikte doğu ve güneydoğu Anadolu bölgelerinde köy ve mezra katliamları ile çeşitli askeri birlik ve kamu personeline yönelik saldırılar hız kazanmıştır.

Terör örgütünün eylemleri bulunduğumuz coğrafyadaki jeopolitik olaylar ile belirli zaman dilimlerinde çeşitlilik göstermiştir.

Eski Genelkurmay Başkanı emekli Orgeneral İlker BAŞBUĞ'a göre bu çeşitlilik şu şekilde dönemselleştirilmiştir (Başbuğ, 2014);

- 1984-1991 yılları arası örgütün gücünü artırmaya çalıştığı dönem,
- 1991-1992 seneleri eylemlerin sokaklara yayılmaya çalışıldığı dönem,
- 1992-1993 seneleri PKK'nın güneydoğu Anadolu bölgesinde kontrolü tamamen ele geçirmeyi amaçladığı dönem,
- 1993-1998 seneleri örgütün zirve noktasına ulaşip düşüşe geçtiği dönem,
- 1998-1999 PKK terör örgütü elebaşı Abdullah ÖCALAN'ın yakalandığı dönem,
- 1999-2010 örgütün kendini kurtarmaya çalıştığı dönem olarak nitelendirilmiştir.

2010-2015 yılları arası dönemde sözde barışçıl yaklaşım izlediği kanısı yaratan terör örgütü bu dönemde şehir yapılanmasını kuvvetlendirmeyi ve kaybettiği eleman sayısını takviye etmeyi kendine öncelikli amaç edinmiştir.

2015-2016 seneleri hendek operasyonları olarak adlandırılan terör örgütünün sözde özerklik ilan etmeyi planladığı yerleşim yerlerindeki başkaldırıların yaşandığı dönemdir.

2016 yılından günümüze kadar ise terör örgütü iyice zayıflayan gücünü devam ettirme gayesine, var olma savaşı sürecine girdiği dönemdir.

Terör örgütü ayrıca dış desteği sağlayabilmek maksadıyla Avrupa, Avrasya, Suriye, İran yapılanmalarında da ülkemizi hedef alan silahlı eylem, kötuleyici propaganda ve lobi faaliyetlerini sürdürmektedir.

Abdullah ÖCALAN'ın 27 Şubat 2025 tarihinde yaptığı barış ve demokratik toplum çağrısı üzerine, PKK 05-07 Mayıs 2025 tarihleri arasında Irak kuzeyinde 12'nci kongresini toplayarak oybirliği ile kendisini fesih kararını almış ve bu kararı 12 Mayıs 2025 tarihinde kamuoyu ile medya üzerinden paylaşmıştır. Söz konusu kongrenin

kamuoyu ile paylaşılan fesih kararında aşağıda belirtilen açıklamalara yer verilmiştir. Söz konusu fesih kararında;

- PKK tarafından yürütülen çatışmaların durdurulması, mücadelenin politika ve yasal yollarla devam ettirilmesi,
- Fesih bildirimi ile siyasi ve askeri tüm çalışmaların durdurulması,
- Söz konusu çalışma durdurma kararının fesih bildirim tarihinden itibaren Irak, İran, Suriye ve Türkiye'deki örgüt yapılanması tarafından uygulanması,
- PKK mücadele sonlandırma sürecinin Abdullah ÖCALAN'ın başkanlık yapacağı PKK Başkanlık Konseyince yürütülmesi,
- Türkiye'den PKK'ya katılan unsurların silah bırakmasına yönelik ortak komite teşkil edilmesi hususları yer almıştır (http-35).

Fesih kararının kapsamının, terör örgütü militanlarının silahsızlandırılmasının nasıl gerçekleştirileceği, bu silahsızlandırma faaliyetlerinin yukarıdaki maddelerde görüldüğü gibi sadece Türkiye'den örgüte katılanları mı, yoksa örgütün Irak, İran ve Suriye'deki unsurlarının tamamını mı içereceği, örgüt kadrolarında yer almış militanların topluma kazandırılma sürecinin nasıl işleyeceği henüz cevaplanmamış ve gerçekleşmesi/cevaplanması için belirli bir zaman sürecine ihtiyaç duyulacak soruları içerdiği görülmektedir.

2.2 PKK/KCK Terör Örgütüne Katılım Sebepleri

Terör örgütünün bu kadar uzun süre faaliyetlerini devam ettirebilmesi sosyal yapıdaki dezavantajları iyi olarak kullanabilmesinden geçmektedir. Ülkemiz gelişmekte olan ülkeler kategorisinde yer almakta olup, dolayısıyla ekonomik ve siyasi durumunda dönemsel olarak farklılıklar/istikrarda iniş ve çıkışlar gösterebilmektedir. Araştırmanın ilk bölümünde değindiğimiz terörizmin nedenlerinin ülkemizdeki mevcut halinin ortaya konması terörizm ile mücadelede önemli bir yer teşkil etmektedir.

PKK/KCK TÖ'ne katılan militanlar üzerine yapılan farklı çalışmalar bulunmaktadır bunlardan en kapsamlı olanları Bahçeşehir Üniversitesinin 2009 yılında yaptığı araştırma ve İçişleri Bakanlığının 2020 yılı araştırmalarıdır.

Bahçeşehir Üniversitesinde faaliyetlerini sürdüren Stratejik Araştırmalar Merkezi'nin 2009 senesinde gerçekleştirdiği bir çalışmada, ülkemizin Güneydoğu Anadolu

bölgesinde dönemi itibariyle öne çıkan terör eylemlerinin ve bölge sakinlerinin terör örgütüne katılımının en önemli sebepleri üzerine bölge halkı ile yapılan görüşmelerden elde edilen sonuçlar Tablo 2.1’de sunulmaktadır.

Bu kapsamda; 2009 yılı öncesi dönemde işsizlik % 31.6 ile en önemli sebep teşkil etmiş, ayrımcılık % 19.7 ile ikinci sırada yer almış. Konuyla ilgili fikir beyan etmeyenler %17,7 ile üçüncü sırada, yabancı güçlerin verdiği desteğin terörün en önemli sebebi olduğunu söyleyenler % 12 ile dördüncü sırada yer almıştır. Teröre sebep olarak diğer konu başlığı altında görüş sunanların bir kısmı eğitim seviyesinin yetersizliği ve okuma-yazma bilmeme durumu ön plana çıkarırken, daha az yüzdeler ile “çekememezlik”, “hainlik”, “nankörlük”, “kıskançlık”, “menfaat”, “kendilerine toprak kazanma”, “özgürlük”, “ayrı bir devlet kurma”, “din, dil ve ırk farklılığı” şeklinde nedenler belirtilmiştir.

Ayrıca bu araştırmada “işsizlik” vurgusunun ana lisanı Arapça olarak gözüken ve etnik olarak Arap kimliğine sahip olanlarda ağırlıklı bir oran ile ifade edildiği görülmüştür. Bunun yanında “ayrımcılık” cevabının özellikle ana lisan ve etnik kimliği Kürtçe/Kürt olanlarda diğer ana lisan ve etnik kimliğe sahip bireylere nazaran daha yüksek oran ile belirtildiği tespit edilmiştir. Diğer bir sebep olarak görünen “yabancı güç unsuru”, Kürt etnik kimliğine sahip bireyler dışında kalan tüm bireylerde % 10’un üzerinde yanıtlanan bir cevap olarak ortaya çıkarken, Kürt etnik kimliğine sahip olanların % 6.6’sının bu durumu teröre yol açan en önemli neden olarak gördüğü ifade edilmiştir (Bahçeşehir Üniversitesi, 2009).

Tablo 2.1*Bazı Sosyodemografik Özelliklere Göre Güneydoğu Bölgesinde Yaşanan Terörün ve Militan Katılımlarının Sebepleri*

	İşsizlik	Ayrımcılık	Bölgesel Gelişmişlik Farkı	Etnik Farklılık	İdeolojik Güç	Yabancı Güçler	Diğer	Bilmiyor- Fık. Yok	Toplam	Sayı
Yaş										
18-29	29,2	22,1	3,7	5,1	1,2	10,2	13,4	15,1	100	326
30-39	33,5	19,4	3,1	2,3	1,1	15,7	7	17,9	100	181
40-49	40,2	18,1	-	3	0,3	9,2	11,7	17,6	100	101
50-65	28,2	14,3	2,8	2,6	0,7	13,7	11,1	26,5	100	90
Cinsiyet										
Erkek	35,8	20	3	4	0,9	14,3	9,7	12,3	100	338
Kadın	28	19,7	2,8	3,6	1,1	9,7	12,2	23	100	355
Yerleşim Yeri										
Kent	33	19,5	2,5	4,8	0,9	10,7	12,8	15,8	100	481
Kır	29,1	20,5	3,7	1,5	1,1	14,6	7,7	21,7	100	217
Öğrenim Durumu										
Öğr.yok/ İlk Bitirmemiş	28,7	19,4	2,3	3,5	0,4	6,3	13,4	25,9	100	225
İlk. 1. Kad. Mezun	37,1	20,1	2	2,8	0,6	13,2	6	18,1	100	236
İlk. 2. Kad. Mezun	36,1	21,1	2,5	-	-	14,1	8,7	17,5	100	64
Lise Mezun	32,1	15,2	4,6	5,3	0,9	17,5	16,3	8,1	100	104
Üniversite ve Daha Yüksek	19	26,1	5,5	8,8	4,9	15,6	16,7	3,4	100	69
Anadil										
Türkçe	34,1	16,1	2,2	2,6	1	18,1	11,6	14,4	100	231
Kürtçe	30,2	24,7	3	4,6	1	7,8	9,4	19,4	100	365

Tablo 2.1 (Devam)

Bazı Sosyodemografik Özelliklere Göre Güneydoğu Bölgesinde Yaşanan Terörün ve Militan Katılımlarının Sebepleri

Zazaca	23,6	7,6	5,4	3,6	1,2	14,6	19	25	100	55
Arapça	(41,6)	(14)	(3,2)	(3,39)	-	(11,2)	(15)	(11,7)	100	46
Etnik Köken										
Türk	34,6	13,1	1,5	3,4	1,1	17,5	13,1	15,8	100	257
Kürt	30,5	26,9	3,3	4,6	0,9	6,6	8,5	18,7	100	335
Zaza	(19,8)	(9,1)	(6,5)	(4,3)	(1,5)	(15,8)	(16,9)	(26,2)	100	46
Arap	(41,1)	(15,3)	(4,49)	(0,89)	-	(10,7)	(17,1)	(10,6)	100	33
Diğer	*	*	*	-	-	*	*	*	100	23
Toplam	31,6	19,7	2,9	3,8	1	12	11,3	17,7	100	698
* Ağırlıksız gözlem sayısı 25'in altındadır. () Ağırlıksız gözlem sayısı 25-49 arasındadır.										

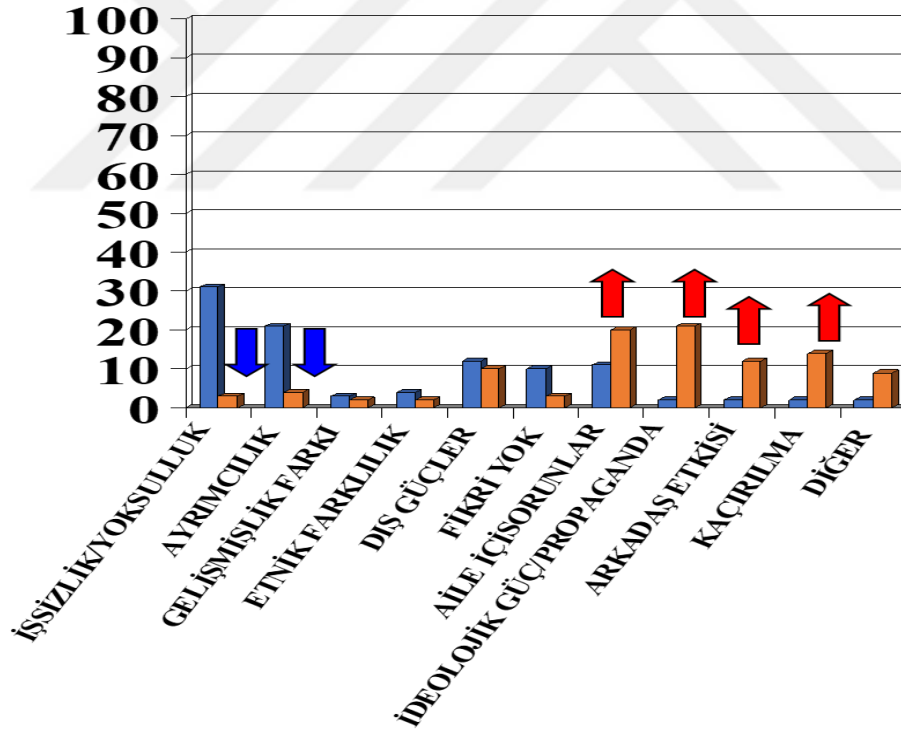
Kaynak: Bahçeşehir Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi, 2009, s.141.

İçişleri Bakanlığı Terörle Mücadele Daire Başkanlığı tarafından 2020 yılında yapılan ve 2016-2020 yılları arasında teslim olan 939 terör örgütü mensubuna yönelik araştırmada ise 196 kişinin propaganda etkisiyle, 194'ünün ailevi problemler sebebiyle, 132'sinin kaçırılma, 121'inin arkadaş etkisi ile terör örgütüne katıldığı tespitleri elde edilmiştir. Geri kalan kesim ise işsizlik, etnik ayrımcılık vb. sebeplerle katıldığını beyan etmiştir (http-11).

Farklı dönemlerde yapılan iki araştırmanın sonuçları (Şekil 2.1) birbirinden farklı olarak ortaya çıkmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde ele alınan terörizm nedenlerinin ülkelere ve toplumların dinamiklerine göre farklılıklar taşıyabileceği hususu ülkemiz içerisinde dönemsellik farklılığı olarak ortaya çıkmıştır.

Şekil 2.1

Terör Örgütüne Katılım Sebepleri Dönemsel Karşılaştırma (1975-2010/2016-2020)

Aynı zamanda araştırmamızın ilerleyen bölümlerinde detaylı ele alınacak terör örgütüne katılan X, Y ve Z yaş kuşaklarında yer alan bireylerin kuşaksal farklılıklarının, sosyal farkındalıkları ve ilgi alanları ile devlet eliyle terörle mücadeleye yönelik uygulanan sosyal politikaların yarattığı etkinin bu sonuca katkısı olduğu görülecektir.

2.3 PKK/KCK Terör Örgütünün Militan Temin Sistemi

Araştırmanın birinci bölümünde terörizm nedenlerine değinilmiştir. Bu nedenler göz önüne alınarak terör örgütleri ve bireyler arasında bir etkileşim oluştuğunu söylemek doğru olacaktır. Bu etkileşim “itme” ve “çekme” etkisi olarak tanımlanabilmektedir. Şiddet içeren aşırılıkçılığın/radikalizmin yükselişi, bireysel, sosyal ve ideolojik faktörlerin bir araya gelmesiyle yönlendirilen karmaşık bir radikalleşme süreci olarak ortaya çıkmaktadır. Çalışmalar, marjinalleşme, ayrımcılık ve ekonomik fırsatların eksikliği gibi temel "itici" faktörlerin yanı sıra aşırılık yanlısı ideolojiler tarafından sunulan amaç, aidiyet ve güçlendirme vaadi de dahil olmak üzere "çekme" faktörlerini ortaya koymuştur (Vergani, 2018).

Yoksulluk, işsizlik ve sosyal hizmetlere erişim eksikliği gibi sosyo-ekonomik faktörler, yabancılaşma ve kızgınlık duygularına katkıda bulunabilmekte ve bu da aşırılık yanlısı ideolojilerin çekiciliğini artırabilmektedir (Ghosh, 2016).

Bu itme ve çekme etkisinin terör örgütleri tarafından kullanılması/suistimal edilmesi terör örgütlerinin varlıklarını sürdürebilmesi için eşsiz bir fırsattır. Ülkemize yönelik bölücü emellerini sürdüren PKK/KCK TÖ de varlığını devam ettirebilmek için bu fırsatı eylem icra ettirecek militan temin etme ve hitap ettiği müzahir kitleyi genişletme gayeleri ile kullanmaktadır.

PKK'nın bu kapsamda en yaygın temin stratejilerinden biri aile ve akrabalık bağlarının sömürülmesidir. Terör Örgütü, bireyleri kendi saflarına katılmaya ikna etmek için bu bireylerin toplum içerisindeki mevcut sosyal bağlarından yararlanmaktadır. Bu yaklaşım, PKK'nın yaygın destek gördüğü bölgelerde ve şehirlerde oldukça etkilidir, çünkü terör örgütünün gençleri sözde davasına katılmaya ikna etmek için daha önce kendisine katılmış bireylerin akraba çevresiyle ilişki kurmasına kısmen müsaade etmekte, militan temin edemezse o ailenin kendisine ideolojik destek veren müzahir kitle dahilinde yer almasına gayret göstermektedir (Aytekin, 2019).

Bir diğer yön olarak yoksulluk, işsizlik ve yetersiz sosyal hizmetlerden etkilenen bireylerin sosyoekonomik kırılganlıklarını kullanarak onları örgüte katılmaya ikna etme gayesi de gütmektedir.

PKK/KCK TÖ için bu durumun nasıl kullanılarak istismar edildiğini aşağıdaki örgüte katılmış ve teslim olmuş terör örgütü mensuplarının mülakatlarında verdiği bilgilerden kolayca görebiliriz.

PKK/KCK gibi Sosyalizm ideolojisine sahip terör örgütlerinde propagandanın esası, yoksulluk olgusunun istismar edilmesi ile başlamaktadır. Sosyalist düşünürlerin en çok eleştirdikleri konu başlığı, ülkenin içinde bulunduğu iktisadi durumun problemlili oluşudur.

Bu kapsamda, aşırı sol ideolojiye sahip örgütlerin gerçekleştirdiği propagandanın kendisinde yarattığı etkiyi, PKK terör örgütü militanı olup güvenlik güçlerine teslim olarak itirafçı konumuna gelen Abdülkadir AYGAN'ın döneminde faaliyet gösteren askeri mahkemeye sunduğu savunmasında;

"Günlük geçim ihtiyaçlarını, tarla ve inşaatlarda işçi olarak çalışarak zorlukla karşılayan bir ailede çocuk olmam, ülkemizin diğer bölgeleriyle kıyaslandığında yeterli gelişmemiş olan ve örf, adet, gelenekler, coğrafi yapı vb. gibi sadece kendine has özellikleri bulunan Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşamam, çocukluğumun ilk dönemlerinden itibaren yıl içerisinde farklı dönemlerde oldukça uzun süreler ile ailemden uzak kalmam, bu süreçte kendimi boşlukta ve aidiyetsiz hissetmem, ekonomik şartlar sebebiyle okuma imkanı bulamamış olmam, gençliğe adım atarken kendimi içinde bulunduğum bir çok sorunu ailemin yoksul olması nedeniyle çözememiş olmam, oldukça duygusal ve arkadaş ilişkilerine önem veren bir kişiliğe sahip olmam,ergenliğe geçiş döneminde her genç bireyde olduğu gibi; bir aidiyet arayışı içerisinde olmam."

şeklinde örgüte katılım öncesinde içinde bulunduğu durumu tasvir eden Aygan, ayrıca;

"Ailemin gelir durumunun çok düşük ve yoksul olmamız sebebiyle çocukluk ve ergenlik dönemlerimde sahip olmak istediğim bir çok şeye ulaşamadım. Akranlarım okul bitimi yaz tatillerinde denizde eğlenirken, ben bu dönemleri ailemle Çukurova sıcağında pamuk tarlalarında ırgatlık yaparak geçiriyordum. Hayat şartları gereği aynı anda çalışmam ve okumam gerekiyordu. Bu durum beni derin düşüncelere itiyor, örgütün fakirlik üzerine yaptığı propagandalar örgüte sempati duymama sebebiyet veriyordu."

şeklinde örgüte katılıma iten nedenleri kendi açısından belirtmiştir (Şenel, 1987).

Aşırı sol ideoloji etkisinde kalmayıp, yaşadığı bölgenin ve kendi ailesinin kötü sosyo-ekonomik durumu sebebiyle PKK'ya katılım sağlamış bir başka itirafçı ise;

"Geçim sıkıntısı sebebiyle köyümden ayrılp başka şehirlere çalışmaya gitmek zorunda kalmıştım. Belirli bir ihtisasa dayalı bir mesleğim bulunmamaktaydı. Köyümün şartları nedeniyle eğitim almam mümkün olmamıştı. Bu sebeple, gittiğim şehirde inşaatlarda günlük

vevmiyeli amele olarak çalışmak zorunda kaldım. Bu işten kazandığım para bana sadece günlük ihtiyaçlarımı karşılamaya yetiyordu. Kendime yeni bir hayat kurabilmem mümkün olmadı.”

şeklinde beyanda bulunmuştur (Şenel, 1987).

Çad Gölü bölgesinde IŞİD benzeri ayrılıkçı ISWAP (Islamic State's West Africa Province) örgütü tarafından teröristlerin işe alınmasıyla mücadelenin zorluklarına ilişkin hazırlanan bir raporda belirtildiği gibi, terörist gruplar genellikle yeni üyeler çekmenin bir yolu olarak olumsuz yapısal koşullardan etkilenen bireyleri cezbetmek için sözde “mali teşvikler” sunabilmektedir (Babatunde, 2018). Bunun bir benzeri de ülkemizin güney sınırlarında gerçekleşen Zeytin Dalı Harekâtı öncesi PKK TÖ’nün Suriye kolu olarak kabul gören YPG/PYD’nin 2018 yılında kendisine katılacak bireyleri aylık olarak 100 Amerikan Doları üzerinden maaşa bağlama vaatleridir (http-12).

Terör örgütü militan temin sürecini bir sistematik içerisinde yürütmektedir. PKK’nın sözde yapılanması içerisinde propaganda, şehir sivil yapılanması (YPS-*Yekîneyên Parastina Sîvîl*) gibi birimleri eleman temininde büyük görev üstlenmektedir. Propaganda ile kandırılan bireyler YPS birimleri tarafından terör örgütü ile buluşturulmaktadır.

Terör örgütü için militan temininde propaganda çok büyük öneme sahiptir. PKK, ideolojisini yaymak, yeni üyeler kazanmak ve davasına destek toplamak için bir dizi propaganda tekniği kullanmaktadır. TÖ’nün propaganda tekniklerini anlamak için “propaganda” kavramına araştırmanın bu bölümünde değinmek gerekmektedir.

2.4 PKK/KCK Terör Örgütünün Propaganda Teknikleri

Propagandanın ülkemizde kabul gören yaygın tanımları ele alındığında; “toplum içerisinde belirli bir çoğunluğa sahip kitlenin düşünce ve davranışlarını etkilemek amacı güden önceden dizayn edilmiş mesajlar olarak betimlendiği görülmektedir. Türk Dil Kurumu Sözlüğünde ise; “bir öğretiyi, inancı veya düşünceyi başkalarına benimsetmek, yaymak ve tanıtmak amacıyla söz, yazı vb. yöntemler ile gerçekleştirilen çalışma, yaymaca” şeklinde tanımlandığı görülmektedir (http-27).

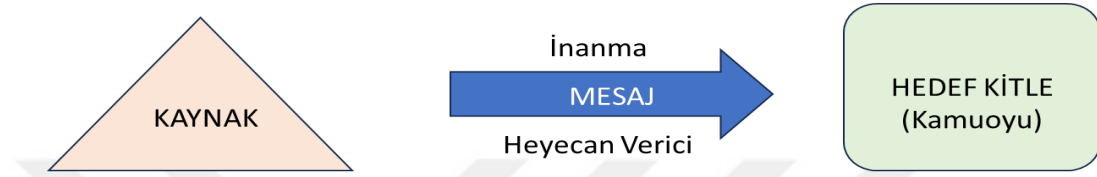
Propaganda, bilinen tüm iletişim vasıtalarından istifade edilerek spesifik bir ideoloji, bakış açısı ve inanç doğrultusunda, kamuoyunu etki altına alarak arzu edilen tepkiyi

oluşturmak veya mevcut bir tepkiyi değiştirmek amacıyla gerçekleştirilen bir iletişim yöntemidir.

Propaganda en temelde işlev olarak, bir kaynak ile hedef arasında mesajın iletişim vasıtalarından istifade edilerek aktarılması sürecidir (Şekil 2.2).

Şekil 2.2

Propaganda Mesaj Aktarım Süreci

Propagandanın taşınması maksadıyla kullanılan iletişim vasıtaları sözlü, sözsüz, görsel ve dokunsal olmak üzere dört çeşide ayrılmaktadır. Ayrıca hedef olarak tanımlanan kitle “kamuoyu” olarak adlandırılmaktadır.

Kamuoyunun etkilenmesine yönelik olarak; belirli bir inanç, görüş ve fikri yaymak maksadıyla en cazip yöntemin seçilmesi ve bu yöntemin sistematik bir şekilde devamlı olarak gerçekleştirilmesi propagandanın istenen etkiyi yaratmasındaki başarı seviyesini artırmaktadır. Propagandanın hedefine ulaşmasında, kitle üzerinde beklenen tesiri göstermesinde, esas rol oynayan başka bir unsur ise mesajın ikna edicilik kabiliyeti ile donatılmış olmasıdır. Hedef olarak belirlenmiş kitle alınan mesajlara şüphe olgusu ile yaklaştığı durumda ya da bariz bir şekilde kendisinin kandırılmak istendiğini kavradığı durumda propaganda süreci başarısızlıkla sonuçlanmaktadır.

Ayrıca propaganda mesajının kamuoyunun özellikleri üzerine dizayn edilerek hazırlanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Mesajın içeriğinin hazırlanmasında kamuoyunun niteliğine şekil veren bazı etmenler bulunmaktadır.

Bu etmenler; aile, okunan okulda alınan eğitim seviyesi, işyeri ortamı ve meslek kolu, cemiyet ortamı, ekonomik faaliyetler, kültürel, psikolojik ve yabancı faaliyetler ile insan faktörü (liderlerin kamuoyunda önemi/pozisyonu ve propaganda uzmanlarının becerisi) olarak ortaya çıkmaktadır.

Yani her propaganda mesajı her kitlede aynı etkiyi yaratmamaktadır.

Propaganda temel güç unsurları: inandırıcılık ve heyecan verici duygulardan faydalanmadır.

Propaganda türlerine bakılacak olursa;

Propaganda mesajının yayımlandığı kaynaklar açısından kaynağın belli olup olmama durumuna göre beyaz-gri-kara olmak üzere üç'e ayrılmaktadır (Avcı, 2018).

Beyaz propaganda da kaynak resmi olarak bellidir ve gerçek doğruluğa sahip bilgilerden oluşmaktadır.

Beyaz propaganda da gaye, etkisi ve kalıcılığı yönünden en kuvvetli, önceden belirlenmiş ve gerekirse istenmeyen içerikleri ayıklanmış bilgileri açık bir şekilde hedef kitleye tek yönlü olarak sunmaktır. Burada amaç toplum için sorun olan bir olguyu tek yönüyle ortaya koymak ve toplumu tek yönlü bu sorunun tek alternatifli çözümü olduğuna ikna etmektir. Bu şekilde tatbik edilen beyaz propagandanın asıl amacı, mesajın çıktığı kaynağı görünür ve güven duyulur göstermek ile birlikte, güven olgusundan ve ortamından elde edilen olumlu yaklaşımın kitlenin sorgulama gücünün önüne geçmesini sağlayarak kaynaktan gelen mesajı olduğu gibi kabul ettirmek olarak karşımıza çıkmaktadır. Kamu spotları bu propaganda türüne örnek olarak gösterilebilir.

Gri propaganda da kaynak kimliğini gizlemeye çalışmaktadır. Mesajlarda gerçekler ile değiştirilmiş yalan bilgiler karma olarak birlikte yer almaktadır. Bu propaganda türünde bilgilerin doğruluğunun test edilmesi mümkün değildir. Anonim atasözleri, türküler bu türe en güzel örnektir.

Kaynağın belirsiz olması durumu mesajı alan kitle üzerinde bir propagandaya maruz kalınmışlık algısı doğurmamakta ve hedef kitleler üzerinde istenen etki daha olumlu kabul görmektedir. Bu sebeple gri propaganda, dizayn edeninin dost veya düşman olduğu kesin olarak tespit edilemediği için daha çok rivayetlere dayanmaktadır (Tarhan, 2003).

Gri propaganda içerisinde bu propagandayı gerçekleştiren “spin doctor”¹⁴ veya “spinmeisters”¹⁵ olarak adlandırılan manipülatörler bulunmaktadır (Çınarlı, 2004).

¹⁴ Britannica sözlükte bir şeyin (önemli bir olay gibi) kamuoyuna nasıl anlatılacağını kontrol ederek insanların bu konu hakkında ne düşündüğünü etkilemeye çalışan kişi olarak tanımlanmaktadır.

¹⁵ Oxford sözlüğe göre; başarılı, kabul gören, güçlü spin doctorların tanımlanmasında kullanılan terim olarak belirtilmektedir.

Kara propagandada mesajın kaynağı resmi olarak belirsiz ve gizlidir. Amacı hedef alınan tarafı kötülemek ve güç kaybettirmektir. Mesajlar tamamen manipülatif bilgi bozukluklarına dayanır gerçek payı çok azdır veya bilgi ile aşırı derecede oynanarak hayali gerçekler yaratılmıştır.

Terör örgütlerinin günümüzde en çok kullandığı propaganda türü kara propagandadır.

Propaganda kapsadığı saha yönünden iç ve dış propaganda olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

İç propaganda adından da anlaşılacağı şekilde ülke içinde medya ve basın kullanılmak yoluyla yapılan bir propaganda çeşididir. Bu tür propaganda genelde hedef kitlenin duygularına hitap eder ve telkin ağırlıklıdır.

Dış politika ise bir ülkenin kendi iyi propagandasını diğer ülkelere karşı veya diğer ülkede yaşayan vatandaşlarına yönelik yapmasıdır.

Propaganda türleri konusu bakımından ise dört ayrı çeşitte sınıflandırılmaktadır.

Siyasal propaganda; ülke yönetenlerin yönetilenlere yönelik uyguladığı propagandayı tanımlamaktadır.

Askeri propaganda, yine bir ülkenin kendi halkına, dost ülke halklarına, düşman halka ve tarafsızlara yaptığı psikolojik savaş yöntemlerini ihtiva eden propaganda çeşididir.

Kültürel Propaganda; kendi kültürü haricinde kalan diğer kültürlerin farklılıklarını etki altına alarak, kendi için olumlu imaj yaratmayı ve kendi kültürünü diğerler kültürlerde yer alan kitlelere empoze etme yöntemlerini içermektedir.

Ekonomik Propaganda; bireysel, kurumsal veya genel olarak doğrudan devlete maddi menfaat sağlayacak çalışmaların propaganda vasıtasıyla hayat bulmuş şeklidir.

Kullanılış şekilleri bakımından ise propaganda üçe ayrılmaktadır.

Stratejik ve taktik propaganda; uzun vadeli olan propagandalara stratejik, kısa vadeli olanlara ise taktik propaganda denmektedir. Dönemsel olarak bu propaganda türlerinden beklenen etki de uzun ve kısa vadeli olmak üzere seçilebilmektedir.

Stratejik propaganda özelliği itibari ile beyin yıkmaya elverişli, çok tekrar eden hedef kitlenin inanmak istediği olguları özellikle ele alan bir yapıya sahiptir.

Takviye edici propaganda; karşılaşılan veya karşılaşılmaması muhtemel bir nefret ve olumsuz algıyı dağıtmak için kitleleri rahatlatmak, güven telkin etmek maksadıyla yapılan bir propaganda türüdür.

Karşı propaganda da ise birbiri ile zıt propaganda mesajlarından birinin diğerini yalanlaması gayesiyle yapılan bir propaganda türüdür.

PKK/KCK terör örgütünün sözde silahlı kanadının hedef kitlesi üzerine yaptığı propaganda; örgüt öncesi militan temini, temin sonrası beyin yıkama ideoloji benimsetme ve örgütten olası kopmalarda da kendi ile bağını koparmama üzerine temelde üç döneme ayrılmaktadır (Şekil 2.3.)

Şekil 2.3

PKK TÖ Militan Temin Evreleri ve Propaganda Araçları

Müzahir kitleyi canlı tutma ve geliştirme ile müzahir parti/partilerin sempati kazandırma maksadıyla uyguladığı propaganda biçimleri ise farklı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Silahlı kanadın eleman temininde kara ve gri propaganda kullanılarak bilgi bozukluklarının istifade ile örgüte sempati uyandırılması, otoriteye başkaldırı, hedef kitlenin toplum içerisindeki eşitsizliklerinin istismar edilmesi, güvenlik güçleri ve devletin kötülenmesi gayesi güdülerek önce sempati kazanma, devamında ise fiziksel olarak eleman kazanma yoluna başvurulmaktadır.

Terör örgütüne bir şekilde katılan bireyin bu safhadan sonra maruz kaldığı propaganda ise nitelik değiştirmektedir. Sözde kamp ve eğitim birimlerinde bireylerin yeni medya, internete ulaşımı kısıtlanmakta bir nevi dış dünya ile bağlantısı kesilmekte ve beyin yıkamaya yönelik stratejik propaganda unsurları geleneksel medya tabir ettiğimiz araçlar ile sürekli bir şekilde hedef kitleye verilmektedir. Burada amaçlardan birisi de terör örgütü gerçeklerini gören kişinin örgüte yeni katılacak potansiyel adayları caydırmasını ve devlet tarafından yapılan karşı propaganda nevilerine maruz kalmasını önlemektir.

Olası örgütten kopuşlardan sonra bireyin örgütle bağıını kesmesini önlemek için de yeni medya üzerinden takviye edici nitelikte propagandasını yapmaya devam etmektedir.

Buradan da anlaşılacağı şekilde terör örgütü tek bir propaganda türü ve yayma aracını değil yaratmak istediği etkiye yönelik olarak birden çok tür ve aracı kullanmaktadır.

Terör örgütü tarafından geleneksel medyayı temsil eden kitap, dergi, basılı yayınların bireyler üzerinde yarattığı etkinin uzun süreli ve kalıcı olduğu diğer araçların ise kısa süreli davranış değişiklikleri ve etkileşim yarattığı kabulü mevcuttur (Demir, 2018).

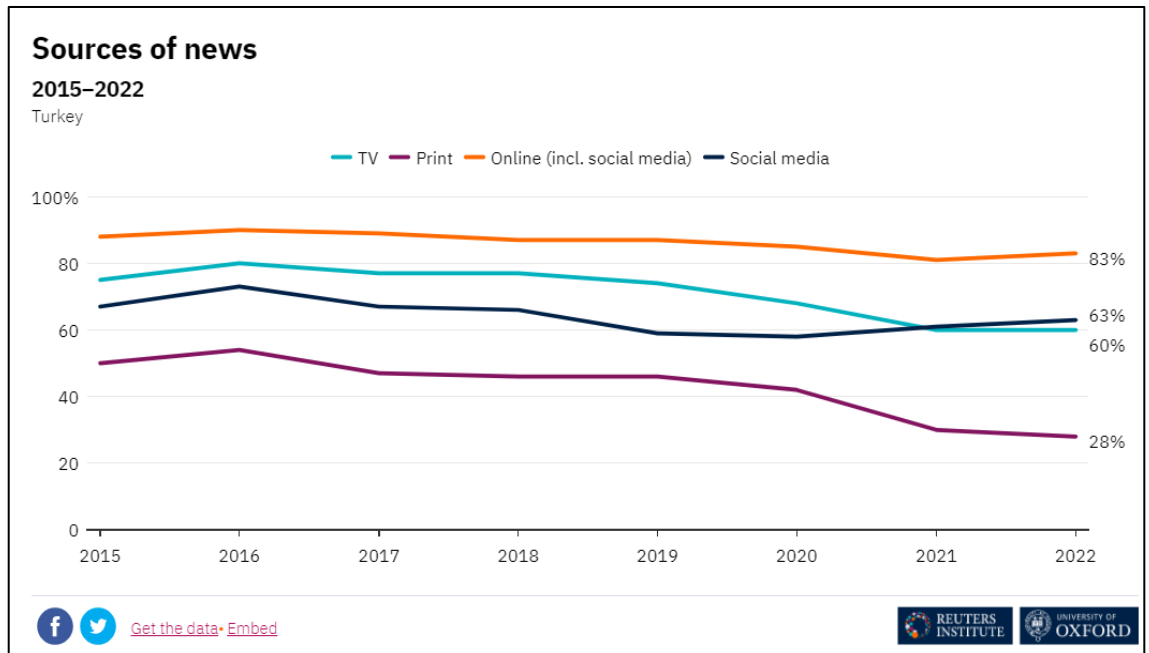
Ancak propagandayla bir mesajı yayarken iletişim araçlarını kullanan kitlenin ilgi ve kullanım sıklığı da bu hususta önemli rol almaktadır.

Özellikle nesil farklılıklarının ve gelişen teknolojinin medya alışkanlıkları üzerine yarattığı değişim etkisi terör örgütünü yeni medya alanında varlık teşkil etmeye ve propagandasını bu alana kaydırmaya zorlamıştır.

Ülkemiz bazında bu duruma bakacak olursak, Reuters ve Oxford Enstitülerinin ortaklaşa yaptığı 2015-2022 yılları arası ülkelerde haber erişiminde medya tercih durumlarını gösteren araştırmada online ve sosyal medya platformlarının ülkemizdeki kitlelerin haber temininde öncelikle tercih edildiği, basılı medyanın ise nadiren kullanıldığı görülmektedir (Şekil 2.4).

Şekil 2.4

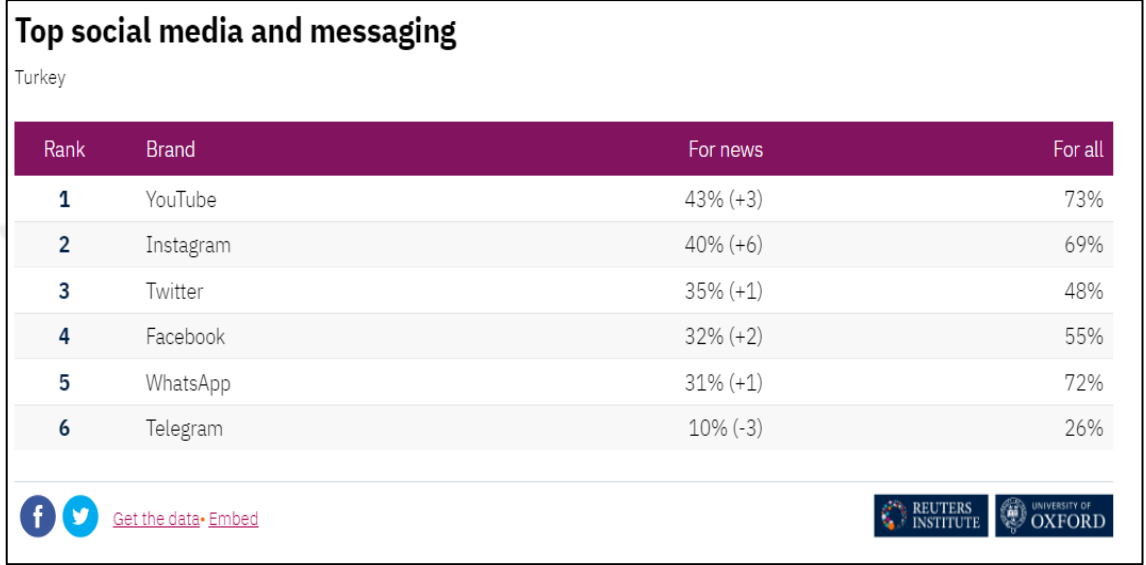
Türkiye Haber Ulaşım Kaynakları (2015-2022)

Bu durum dahada özelleştirilecek olursa aynı çalışmada ülkemizdeki bireyler tarafından habere ulaşmak için istifade edilen sosyal medya ve internet platformları Şekil 2.5'te yer almaktadır.

Şekil 2.5

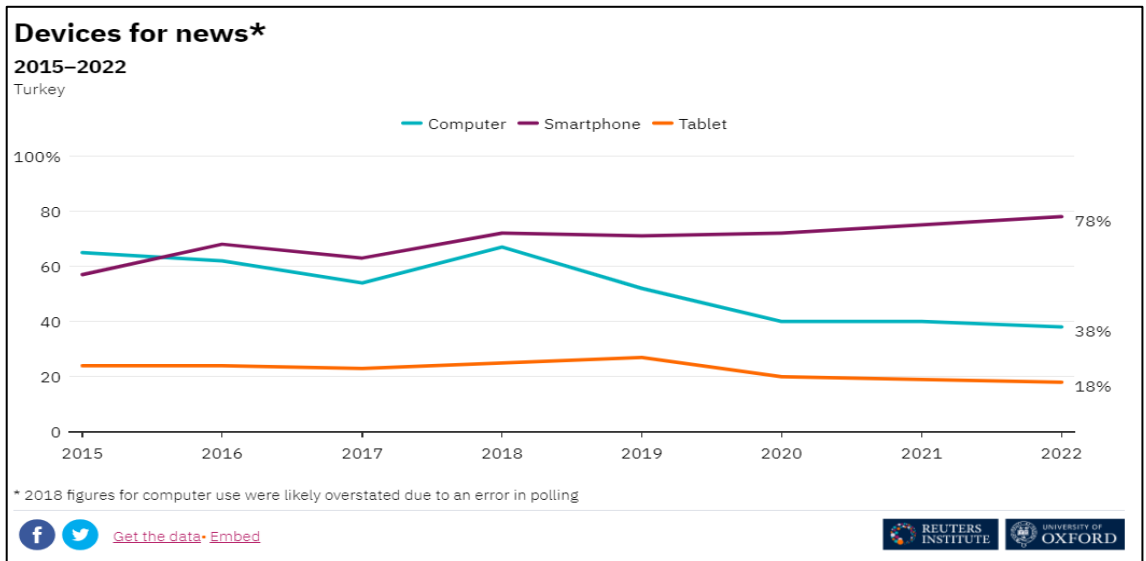
Türkiye Dahilinde En Çok İstifade Edilen Medya ve Mesajlaşma Platformları (2015-2022)

Ayrıca yine ülkemizde bu haber/bilgi edinim platformlarına erişmek için cep telefonlarının ezici çoğunlukta kullanıldığı görülmektedir (Şekil 2.6).

Şekil 2.6

Türkiye'de Haberlere Ulaşmak İçin Kullanılan Kaynak Durumu (2015-2022)

Terör örgütüne katılan bir kadın militanın bu kapsamda verdiği bir ifadesinde;

“Lisedeki son yılımda, sınıftan tanıdığım arkadaşlarımın etkisiyle terör örgütünü tanıtan web sitelerini ziyaret etmeye başladım. Bununla beraber terör örgütü medya yayın kanalları olan ROJ TV izlemeye ve Mezopotamya FM dinlemeye başladım. Buralarda gördüğüm gerillalardan, duyduğum haberlerden çok etkileniyordum. Özellikle kadın gerillaların halkları uğruna mücadele vermesi beni çok etkiliyordu. Dayımın kızı ile sürekli bu konuları konuşuyorduk ve sonunda birlikte örgüte katılmaya karar verdik.”

şeklinde belirtilmektedir (UTSAM, 2012).

Yapılan literatür araştırmasında elde edilen bilgiler baz alınarak terör örgütünün kullanımındaki medya türlerinin fayda ve mahzur cetveli hazırlanarak aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.2

PKK/KCK Terör Örgütünün Kullanımındaki Medya Türlerinin Fayda ve Mahzur Cetveli

Propaganda Vasıtası Olarak Kullanılan Medya Türü	Propaganda Kaynağı Açısından Faydalar	Propaganda Kaynağı Açısından Mahzurlar
Geleneksel Medya	-Sürekli algı sağlar, -Kalıcılık etkisi fazladır, -Doğrudan ideoloji yayar, -Propagandanın her aşamasında mesaj üzerinde kaynağın mutlak kontrolü vardır.	-Hedef kitlede etki seviyesinin tespitine yönelik kaynakla arasında geri bildirim yoktur, -Maliyet vardır, -Kaynak bellidir, -Mücadele edilmesi kolaydır,

Tablo 2.2 (Devam)

PKK/KCK Terör Örgütünün Kullanımındaki Medya Türlerinin Fayda ve Mahzur Cetveli

Propaganda Vasıtası Olarak Kullanılan Medya Türü	Propaganda Kaynağı Açısından Faydalar	Propaganda Kaynağı Açısında Mahzurlar
Yeni Medya	-Mekân ve zaman kısıtlaması yoktur, -Hedef kitle üzerinde etki seviyesinin belirlenmesi ve propaganda şiddetinin ayarlanmasına yönelik kaynakla sürekli geri beslemesi vardır, -Canlı ağ dokusu vardır, propaganda mesajının yayımlanmasından sonra ilk kaynak yerini nicelikçe fazla kaynakçılara bırakarak mesajın yayılma hızı ve etki kitlesini artırır, iz tespitini zorlaştırır, -Mücadele edilmesi zordur, -Maliyeti geleneksel medya kullanımına nazaran düşüktür, -Geleneksek medya etkisini de içerisinde barındırır (sosyal medya yazınları, görsellerinin çıktı alınarak basılarak dağıtılması, muhafazası vb.), -Mesajla farklı alt mesajcıklar taşınabilir ana propaganda mesajına subliminal alt propaganda mesajları eklenebilir,	-Kısa süreli algı sağlar, -Kalıcılık etkisi dönemseldir, -Duyular ve bilinci etkileyerek dolaylı yoldan ideoloji yayar, -Ağ içerisinde ana mesajın yayılmaya başlanması ile temel kaynağın mesaj üzerinde mutlak kontrol hakimiyeti kaybolur,

Aslında günümüzde yeni ve geleneksel medya arasında farklılıklardan ziyade oldukça belirgin bir etkileşimin olduğu söylenebilir.

Özellikle iki medya türüne yönelik mücadele yöntemlerinde yeni medyanın kaynak tespiti ve iz takibinin zor olması, sabit bir mekân ve zamana ihtiyaç bulunmaması faydaları terör örgütünü yeni medya araçlarını kullanmaya teşvik etmektedir.

Terör örgütlerinin internetten istifade etmeye ağırlık veren bir stratejiye başvurusu, internetin “kolay erişim sağlayan yapısı, legal otorite kontrollerinin yetersizliği (mevzuat, sansür vb.), dünya geneline yayılmış oldukça büyük boyutlarda bir hedef kitle barındırması, iletişim kaynaklarının anonimliği, oldukça hızlı bilgi akışı, web tasarımının düşük maliyetlerle geliştirilebilmesi ve idame ettirilmesi, kullanıcılara metin, grafik, ses ve görüntü kombinleme ve film, şarkı, kitap ve posterleri indirme imkânı sağlayan çok ortamlılık ve geleneksel medyanın kapsamını biçimlendirme kabiliyeti” ile ilgilidir.

Dergi, gazete, radyo ve televizyon kanallarının tek yönlü aktarım tarzının aksine sosyal medyada mekan ve zaman engelinden kurtulan kaynak ve alıcı arasında karşılıklı etkileşim söz konusudur. Burada medya organı iletişimin mutlak öznesi değil yer yer yaydığı mesajın gölgesinde nesnesi de olabilmektedir. Medya yalnızca iletme misyonuna indirgenemeyecek denli gözetleyici rolüne de sahiptir. Süreç sanal olsa da etkiler fazlasıyla gerçek ve reaksiyoneldir. Dijitalleşen duygular fiziksel mesafelerle birbirinden uzak bireyleri ortak bir amaç ve hedefte birleştirebilmektedir. Ayrıca sınırları belirlenebilir bir kitle ve dağıtım çizgisinden de söz edilememektedir. Görsel temelli olan bu mecralar da görüntü ve sesin ortak gücüne bağlı bir şekilde anlık coşkularla en imkansız eylemlerin gerçekleştirilmesine olanak sağlayabilmektedir.

Terör örgütü propagandasını 4 aşamalı bir süreç dahilinde yapar. Irak kuzeyi, Suriye ve Avrupa’da teşkil ettiği propaganda birimlerince geleneksel medya olarak tabir edilen kitap, mecmua ve basılı yayınların hazırlanmasını gerçekleştirir. Bu yayınları çeşitli illegal yollar ile ülkeye sokarak YPS yapılanmasının yardımıyla hedef kitlelere ulaştırır. Ayrıca TV ve radyo yayınlarını bu birimlerce organize eder. İnternet ve sosyal medya bilgi bozukluklarını hazırlar. Bu bilgi bozukluklarını hedef üzerinde yaratmak istediği etki kapsamında aşağıda görülen 3 farklı türde kullanır.

Şekil 2.7

Bilgi Bozukluğu Çeşitleri

Kaynak: Derakhshan ve Wardel'in 2017 yılında Bilgi Bozukluğu Avrupa Konseyi Çalışmaları

Bu bilgi bozukluklarından en tehlikelisi Şekil 2.7'de kesişim bölgesinde yer alan bilinçli olarak hedefini kandırmak maksadıyla üretilip kullandığı dezenformasyondur.

Dezenformasyonu inşa ederken aşağıdaki şekilde belirtilen 7 farklı bilgi bozukluğundan istifade eder.

Şekil 2.8

Yanlış Bilgi Türleri

Geleneksel ve yeni medyada hazırlanan bilgi bozukluğu içeren mesajlar genellikle terör örgütünün söz de mücadelesini romantikleştirmek, devletimizi zorba olarak göstermek, Kürt milliyetçiliği duygusunu teşvik etme gayesi güder.

Aşağıda ve müteakip sayfalarda PKK/KCK terör örgütü tarafından propaganda maksadıyla kullanılan bazı bilgi bozukluğu örnekleri yer almaktadır.

Görsel 2.1

HTŞ ve SMO ile Rejim/PKK unsurları arasında Suriye'de gerçekleşen çatışmalarda Türkiye'yi karalama gayreti

Kaynak: (http-13)

Bariş Pınarı Harekatı esnasında Türkiye'nin Suriye'de kimyasal silah kullandığı yalan haberi

Kaynak: (http-13)

Görsel 2.3

Güvenlik güçlerince Mardin kırsalında PKK militanlarına karşı düzenlenen bir operasyonda yalan haber

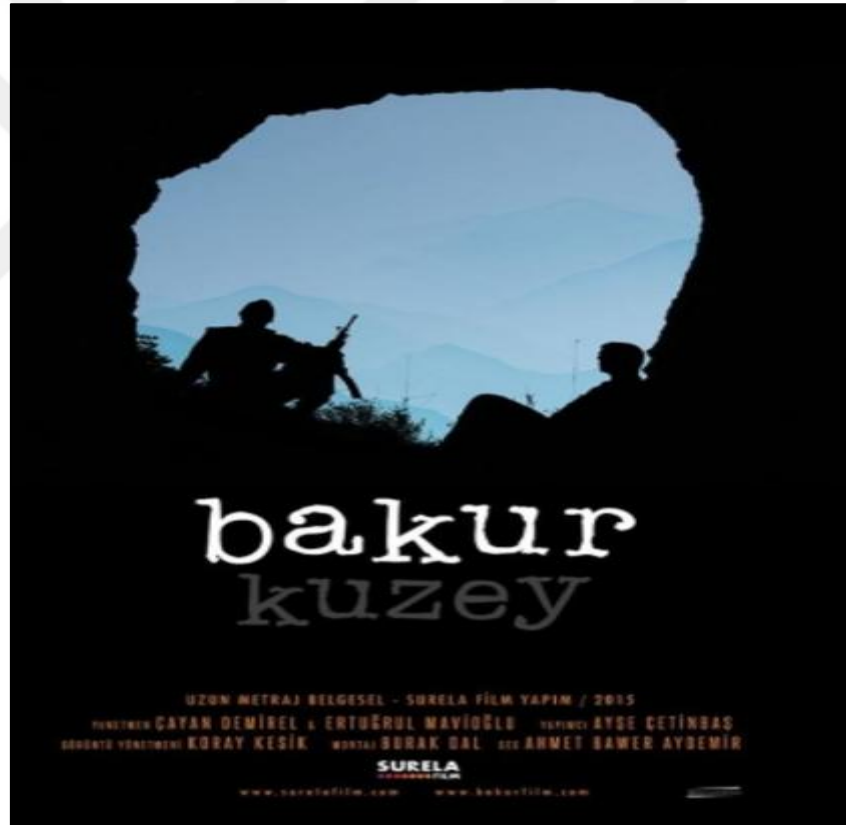

Kaynak: (http-13)

Bunun yanında terör örgütü sözde mücadelesini haklı göstermek maksadıyla hedef kitleler üzerinde duygusal çekicilikleri kullanmak üzere kendini tanıtan çeşitli film ve görsel medya argümanlarını sosyal medya üzerinden kitlelere sunmaktadır. Terör örgütüne katılan militanların hayatlarına yer veren belgeseller özellikle genç kitlelerde kahramanlık olgusu yaratmak ve özendirme maksadıyla kullanılmaktadır. Örneğin; Görsel 2.4’te yer alan Bakur/Kuzey belgeseli TÖ tarafından bu maksatla hazırlanmış, çözüm sürecinde Diyarbakır, Cizre ve Tunceli kırsalında terör örgütü militanlarının hayatlarını konu alan özendirici bir görsel araçtır.

Görsel 2.4

PKK belgeseli Bakur/Kuzey filmi

Kaynak: (http-14)

Söz konusu belgesel çekimleri terör örgütü haricinde kendisine destek veren ülkelerin yardımıyla da gerçekleştirilebilmektedir. Diyarbakır/Sur’da açılım süreci sonucunda yaşanan terör örgütü ile güvenlik güçleri arasındaki çatışmalarda militan hayatlarını konu alan “ji bo Azadiye/özgürlük uğruna” isimli kısa metrajlı film, 2020, 2021 ve 2022

yıllarında Cannes film festivalinde gösterime giren PKK Suriye yapılanmasındaki kadın teröristlerin hayatlarını konu alan “Güneşin Kızları”, “Kobane”, “Ayrı Kızkardeşler” filmleri buna örnek olarak gösterilebilir.

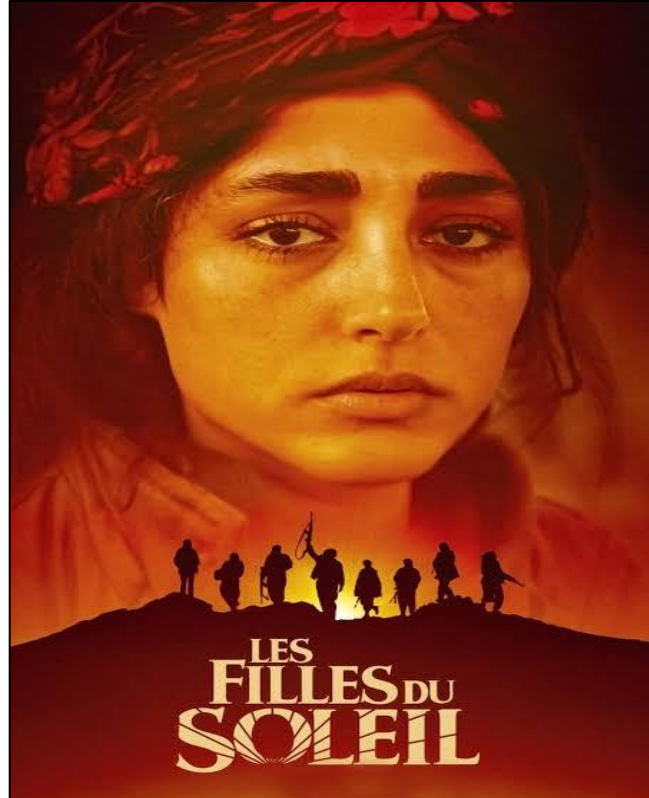
Görsel 2.5

PKK belgeseli Ji Bo Azadiye/Özgürlük Uğruna

Görsel 2.6

PKK filmi Güneşin Kızları

Görsel 2.7

PKK filmi Kobani

Görsel 2.8

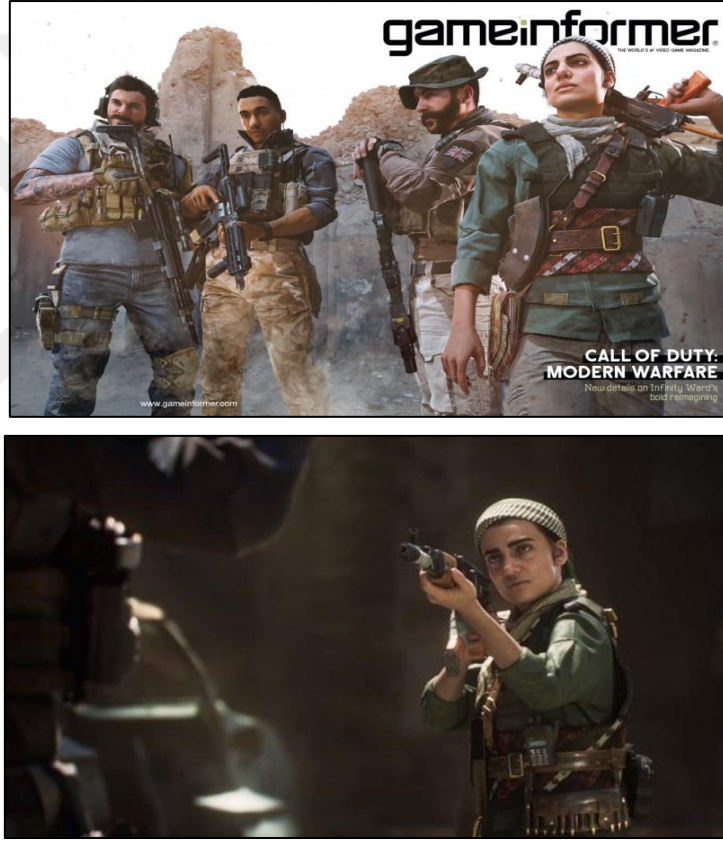
PKK filmi Ayır Kızkardeşler

Terör örgütü, özellikle kendisi için gelecek vadeden genç kitlelere hitaben sosyal medya ve internet platformlarında gençlerin ilgisini çeken oyunlarda teşkil edilen karakterler ile de sözde kahramanlık vurgusu ve örgüt faaliyetlerini genç kitle gözünde formalleştirilmeye çalışmaktadır. Örneğin Görsel 2.9’da fragmanı yer alan “Call of Duty: Modern Warfare” oyununa kadın PKK/KCK-PYD/YPG kadın militanının karakter olarak eklenmesi bu gayeyi açıkça ortaya koymaktadır.

Görsel 2.9

Call of Duty/Modern Warfare Oyun Temaları

PKK/KCK’nın dağ kadroları içerisinde zaman geçiren bazı yabancı teröristler ülkelerine döndüklerinde hatıraları görünümünde yazdıkları propaganda kitaplarını Amazon gibi yaygın kabul gören uluslararası alışveriş platformlarından geniş kitlelere yayımlayabilmektedirler. Görsel 2.10’da sunulan, Hollandalı gazeteci Frédérique Geerdink’in PKK içerisinde geçirdiği bir yılı anlatan “This Fire Never Dies/One Year

with PKK” isimli kitabı TÖ’nün yabancı eliyle yapılan özentî artırıcı propagandasına güzel bir örnek teşkil etmektedir.

Görsel 2.10

Frédérique Geerdink’in “This Fire Never Dies/One Year with PKK” isimli kitabının amazon alışveriş platformu satış görseli

The screenshot displays the Amazon.com.tr product page for the book "This Fire Never Dies: One Year With the PKK" by Frédérique Geerdink. The page features the Amazon logo, navigation links, and a search bar. The book cover is shown on the left, with the title "THIS FIRE NEVER DIES" and subtitle "ONE YEAR WITH THE PKK" in bold red letters. The author's name "Frédérique Geerdink" is at the bottom. The right side of the page contains the book's details: title, author, ratings (4.6 stars), and price (950,74 TL). It also lists specifications like page count (290), language (English), publisher (leftword), dimensions (13.97 x 1.85 x 21.59 cm), and ISBN-10 (8195031048). A sidebar on the right shows the price, delivery options, and a "Sepete Ekle" (Add to Cart) button.

amazon.com.tr Teslimat konumunuz: Ankara 06010 Konumu güncelle

Kitaplar Amazon.com.tr araması yapın

Merhaba, Giriş yapın Hesap ve Listeler İadeler ve Siparişler Alışveriş Sepeti

Tümü Günün Fırsatları Çok Satanlar Prime Yeni Çıkanlar Elektronik Hediyeli Fikirleri Moda Kitap Bilgisayar Amazon Aynıcıkları Video Oyunu ve Konsol LEGO Marka Haftası

Kitap Çok Satanlar Çocuk Kitapları Edebiyat ve Kurgu Ders Kitapları İş ve Ekonomi Siyaset ve Felsefe

Maximum Kart ile yapacağın alışverişlerde 400 TL'ye varan MaxiPuan kazanma fırsatı

THIS FIRE NEVER DIES
ONE YEAR WITH THE PKK
Frédérique Geerdink

This Fire Never Dies: One Year With the PKK Kağıt Kapak
İngilizce Baskı | Frédérique Geerdink (Kattıda bulunan)
4.6 ★★★★★ 14 değerlendirme Tüm biçimleri ve sürümleri görün

Bu ürünle ilgili bir sorun bildirin

Baskı Uzunluğu Dil Yayıncı Boyutlar ISBN-10

290 sayfa İngilizce leftword 13.97 x 1.85 x 21.59 cm 8195031048

Yakınlaştırmak için imleci görselin üzerine getirin

950,74 TL
Fiyatları KDV dahildir.
ÜCRETSİZ teslimat 26 Aralık - 2 Ocak.
Ayrıntılar
veya en hızlı teslimat 13 - 17 Aralık.
Ayrıntılar
Teslimat yeri: Ankara 06010 - Konumu güncelle
Genellikle 4-5 gün içinde kargoya verilir
Yurtdışından gönderilir. Ayrıntılar
Adet: 1
Sepete Ekle
Şimdi Al

Kaynak: (http-15)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3 ÜLKEMİZDE TERÖRDEN EN ÇOK ETKİLENEN BÖLGENİN SOSYO-EKONOMİK DURUM ANALİZİ

Araştırmanın önceki bölümlerinde;

Sosyal sorun ve sosyal politika arası ilişki, dünyanın ve ülkemizin ortak en başta gelen sosyal sorununun terörizm olduğu,

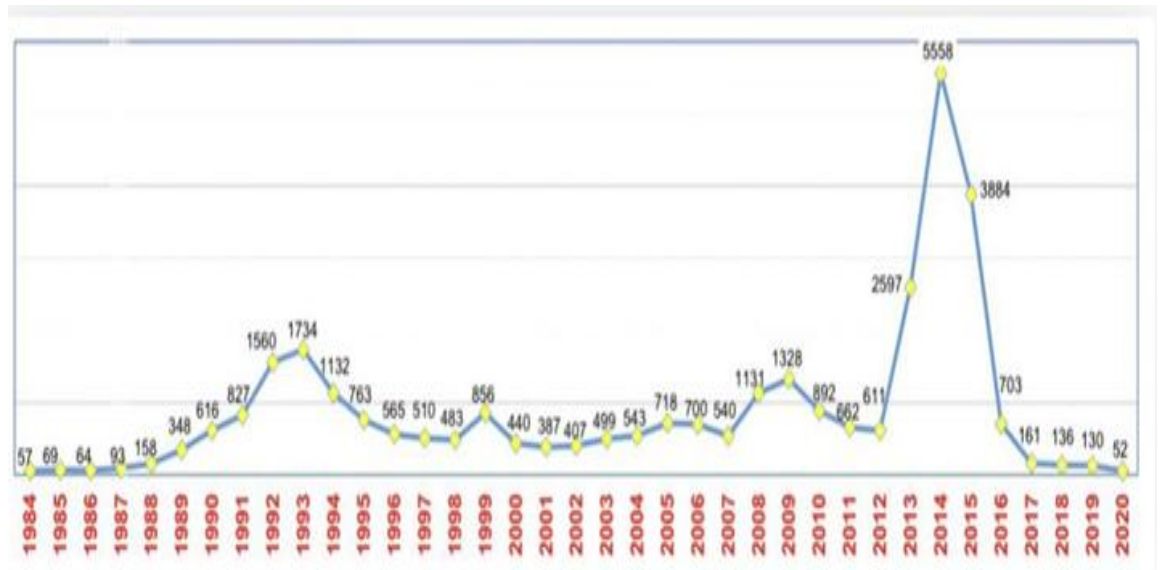
Dünya genelinde uygulanan terörle mücadele stratejilerinin gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde radikalleşme ile mücadele kavramı üzerinde inşa edildiğini ve askeri uygulamalar, ceza hukuku çözüm modellerinin kısa süreler ile etkili olmasına rağmen bu ülkelerce uzun süreli uygulamalarının tercih edilmediği, esas etkinin toplum tabanlı politikalar ile sağlanmaya çalışıldığı hususlarına değinilmiştir.

Bu bölümde; kabul edilen terörizm sosyal sorunundan en çok etkilenen TRC3 bölgesinin sosyo-ekonomik durumu analiz edilerek, sosyal politikaların bölgede başarı seviyesi üzerine çıkarımlarda bulunulacaktır.

Ülkemizde PKK/KCK terör örgütüne katılım durumu örgütün faaliyetine başladığı 1984 yılından 2020 yılına kadar olan 37 yıllık zaman sürecinde şekil 3.1’de sunulmuştur.

Şekil 3.1

1984-2020 Yılları Arası PKK TÖ’ne Katılım Sayıları

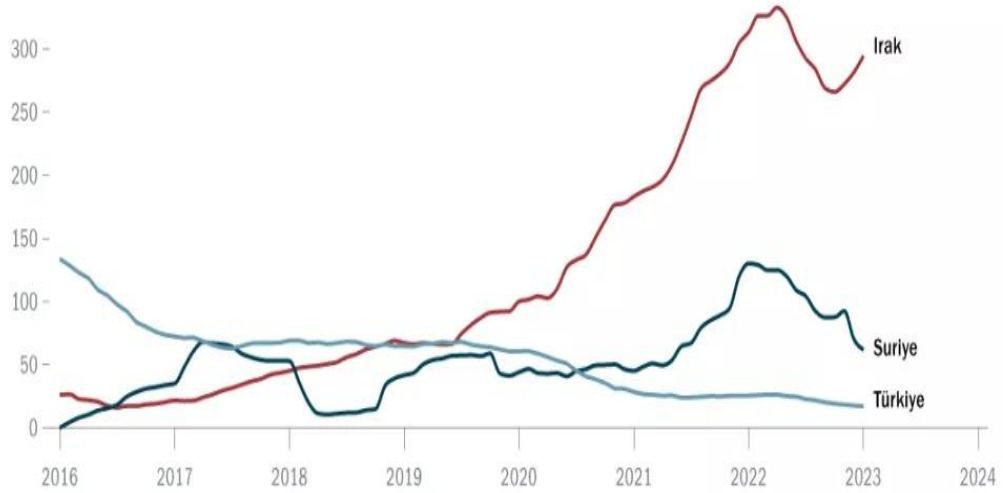

Terör örgütünün kuruluşundan itibaren 90'lı yıllara kadar militan temininde düzenli bir yukarı trend dahilinde artış sağladığı, 90'lı yıllar ile 2012 yılına kadar her ne kadar kayıp versede, katılımlarını yatay düzlemde koruduğu, açılım politikaları uygulanan 2012-2016 yılları arası 4 yıllık dönemde tarihinin en fazla katılım oranına ulaştığı, müteakip yıllarda ise kuruluşunda yer alan militan temin sayısının da altına düştüğü görülmektedir.

Aynı zamanda güvenlik güçleri ile terör örgütü arasında yaşanan şekil 3.2'de yer alan çatışmaların 2019 yılından itibaren ülke dışına Irak ve Suriye topraklarına kaydığı görülmektedir.

Şekil 3.2

2016-2023 PKK TÖ ile Çatışma Miktarları Grafiği

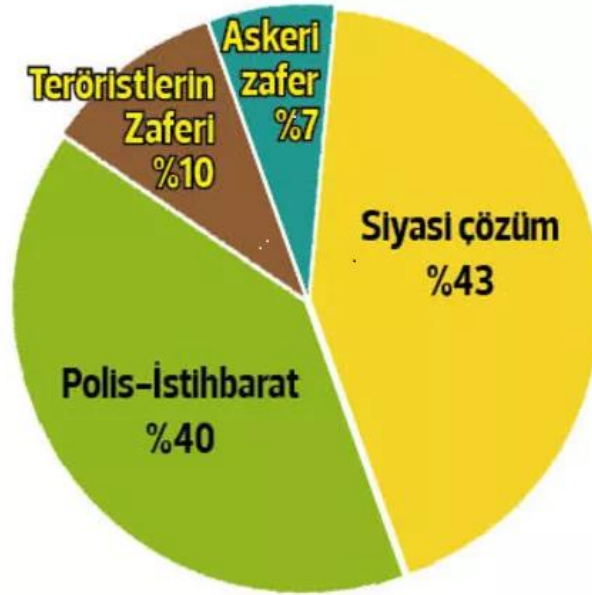

Terör örgütünün ülkemizde bitme noktasına gelmesinde, askeri güç unsuru kullanımının, savunma sanayiinde son yıllarda yaşanan teknolojik gelişmelerin etkisi büyüktür. Aynı zamanda PKK/KCK'nın bir kolu olan PYD-YPG'nin son yıllarda dış aktörler tarafından desteklenmesi Suriye'de terör örgütünün kazanım sağlama gayretleri terör örgütünün önceliğini Suriye ve Irak'a yönelttiği olarak değerlendirilebilir.

Ancak askeri güç kullanımının tek başına dünya üzerinde çözebildiği terörizm sorunu oranı yapılan araştırmalarda %7 olarak ifade edilmiştir (Şekil 3.3). Çözümün kalıcı olması için siyasi ve sosyopolitik altyapısının oluşturulması gerekmektedir.

Şekil 3.3

Dünya Terörizm Çözüm Yöntemleri Oranı

Öncelikle belirtilmelidir ki terör/terörizm tek başına bir sosyal sorun değildir, terörü/terörizmi besleyen sürekli etkileşim halinde olan yoksulluk, işsizlik, gelir dağılım eşitsizlikleri, geri kalmışlık vb. sosyal sorunların da terör ile mücadele de ele alınması gerekmektedir. Daha önceki bölümlerde değindiğimiz “itme” ve “çekme” etkisinin alt bileşenlerinin terörle mücadele dahilinde detaylandırılması önem arz etmektedir. Askeri güç kullanımı ile sadece dağ kadrosunda bulunan militanların etkisiz hale getirilmesi sağlanabilmektedir, ancak terör örgütüne insan kaynağı sağlayan etkenlerin birer birer tespit edilip etkisiz hale getirilmesine de kalıcı bir çözüm için ihtiyaç bulunmaktadır.

Bu kapsamda; öncelikle terör sosyal sorunundan en çok etkilenen alanların, kesimlerin belirlenmesi ve bu kesimleri terör örgütüne iten sebeplerin cari halinin ortaya konulması gerekmektedir.

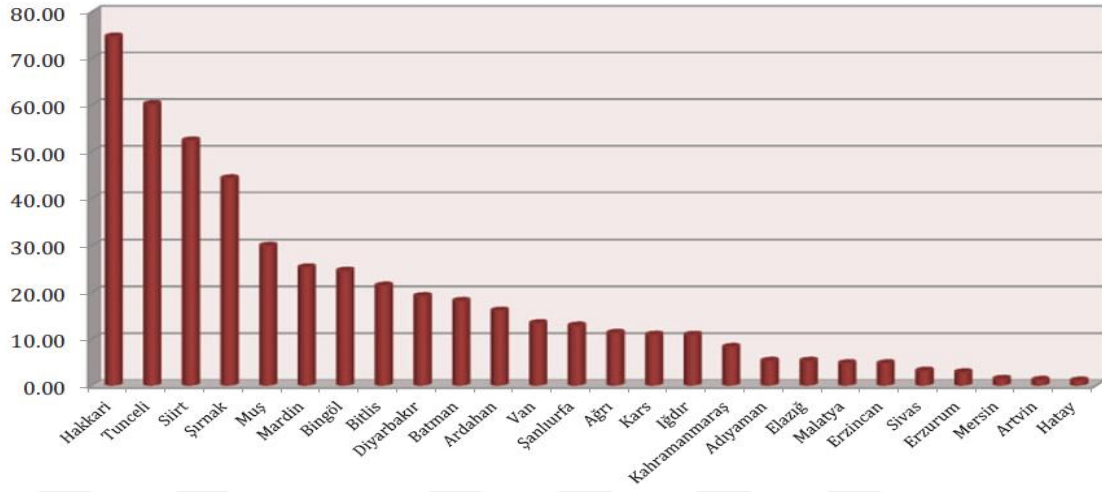
3.1 Sosyal Sorundan En Çok Etkilenen Bölge/İller

Ana çatıyı teşkil eden farklılıkların ortaya çıkışında öncelikle terör örgütüne katılımın en çok gerçekleştiği illerin ortaya konması önem arz etmektedir.

Uluslararası Terörizm ve Sınır Aşan Suçlar Merkezi (UTSAM)’nin 1975-2010 yılları arası terör örgütünde yer almış ve teslim olmuş 2.270 militan üzerine yaptığı araştırmada ülkemizde katılımın en çok olduğu iller şekil 3.4’te sıralanmıştır (UTSAM, 2012).

Şekil 3.4

PKK TÖ Katılım Miktarları İl Bazlı (1975-2010)

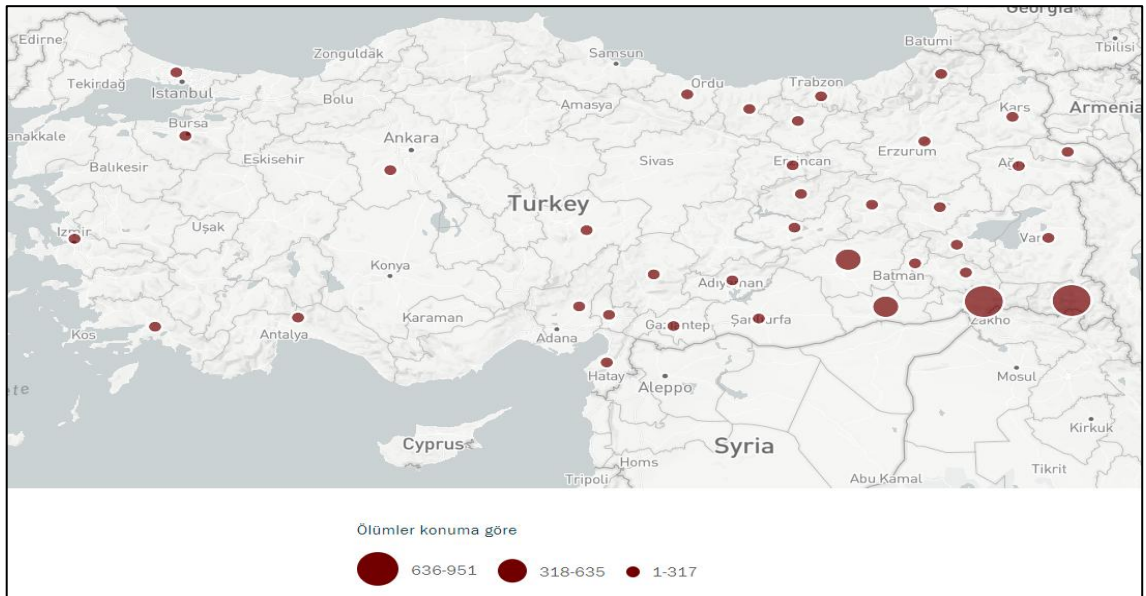

1975-2010 dönemi için Hakkâri, Tunceli, Siirt, Şırnak illeri başta olmak üzere Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinin ağırlıklı olarak yer aldığı görülmektedir.

2015-2022 yılları arasında kalan dönemde güvenlik güçleri tarafından icra edilen operasyonlarda ölü olarak ele geçirilen 3.816 örgüt mensubunun memleketlerine göre dağılımı ise görsel 3.1’de yer almaktadır (<http-16>).

Görsel 3.1

PKK TÖ Ölü Ele Geçirilen Militanların Bölgesel Dağılımı (2015-2022)

Kaynak: (<http-16>)

Şırnak, Hakkâri, Mardin ve Diyarbakır illeri başta olmak üzere Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinin terör örgütü için militan temininde halen ön planda olduğu, 1.516 terörist ile Güneydoğu Anadolu bölgesinin 2015-2022 yıllarındaki toplam etkisiz hale getirilen terör örgütü militanlarının neredeyse yarısını oluşturduğu görülmektedir.

1975-2012 ile 2015-2022 dönemleri arası katılımın olduğu illerde katılım oranlarında farklılıklar bulunsa da, halen teröre kaynak teşkil eden altyapısını koruduğu anlaşılmaktadır.

Bu bulgudan yola çıkarak araştırmanın Şırnak, Mardin, Siirt, Batman illerini içeren TRC3 bölgesini kapsamının uygun olacağı değerlendirilmiştir.

3.2 Sosyal Sorundan Etkilenerek Terör Örgütüne Katılan Kesim

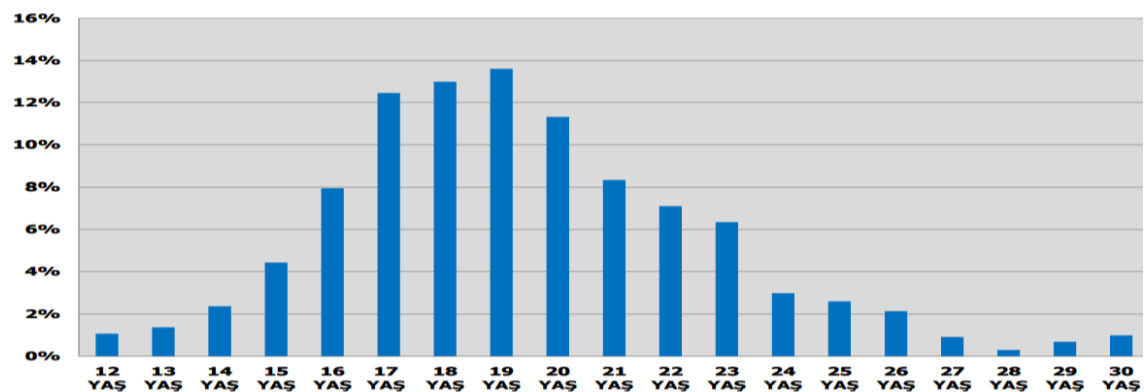
Terör ve terörizm aslında tüm ilke vatandaşlarının ortak bir sorunudur. Ancak araştırmanın bu bölümünde terör eylemlerini gerçekleştiren, terör örgütünün varoluş savaşında ona yaşam gücü veren, terör örgütü militanlarının toplumun hangi kesiminden olduğunun ortaya konması gerekliliği bulunmaktadır.

PKK/KCK terör örgütü kurulduğu 1978 tarihinden itibaren eylemselliğini geliştirebilmek için çeşitli kaynaklardan militan temin etme gayesi içerisinde olmuştur. Terör örgütü geleceğe yatırım yapıp, müteakip dönemlerini garanti almak üzere her dönemde genç kitleleri hedefine almıştır.

Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfının (TEPAV) 2001-2012 yılları arasında terör örgütüne katılan 1.363 militan üzerine yaptığı araştırmada terör örgütüne katılım yaş dağılımı şekil 3.5'te sunulmuştur (http-17).

Şekil 3.5

Militanların Katılım Yaşlarına Göre Dağılımı (2001-2012)

Emniyet Genel Müdürlüğünün 2013-2016 yılları arasında terör örgütüne katılan ve teslim olan 1.949 militan üzerine yaptığı araştırmada yaşa göre katılım durumu (http-18) ise şekil 3.6’da sunulmuştur.

Şekil 3.6

Militanların Katılım Yaşlarına Göre Dağılımı (2013-2016)

TESLİM OLANLAR			ÖRGÜTE KATILDIĞI TESPİT EDİLEN		
YIL / CİNSİYET	YAŞ ORTALAMASI		YIL / CİNSİYET	YAŞ ORTALAMASI	
	ERKEK	KADIN		ERKEK	KADIN
2013	16	16	2013	16	16
2014	16	15	2014	17	16
2015	16	16	2015	16	16
2016	16	16	2016	16	16
ORTALAMA	16	16	ORTALAMA	16	16
GENEL ORTALAMA	16		GENEL ORTALAMA	16	

KATILIM YAŞI	KATILIM SAYISI	TOPLAM MİLİTAN SAYI- SINA ORAN %
10	1	0,05
11	4	0,21
12	15	0,77
13	35	1,8
14	68	3,49
15	176	9,03
16	217	11,13
17	234	12,01
18 Yaş Altı	750	38,49

Her iki dönemde de katılım ağırlığının 20 yaş altı olduğu 2001-2011 dönemi içi 18 yaş ortalama olarak alınırken, 2013-2016 yıllarında bu yaş ortalamasının 16'ya kadar düştüğü, 18 yaş altı katılımcıların tüm militanların yüzde 38,49'una tekâmül ettiği, hatta çocuk denebilecek 10-11 yaşlardan dahi katılım bulunduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır.

Bu da şunu göstermektedir ki terör örgütünün militan temin politikası günümüzde Z kuşağı olarak tarif edilen nüfus kitlesi üzerine yoğunlaşmaktadır.

Geçen yarım asırlık süre göz önüne alındığında (TÖ kuruluş yılından itibaren 46 yıllık süre geçmiştir) terör örgütünde yer alan militanların çeşitli yaş ve kuşak dağılımına sahip olacağı bir gerçektir. Özellikle terör örgütünün ilk kurucularından olan terörist başı Abdullah ÖCALAN'ın (1949 doğumlu) ve günümüzde terör örgütü sözde yürütme konseyi başkanı olan Murat KARAYILAN'ın (1954 doğumlu) beraberinde hareket eden kitlenin X kuşağı mensubu olduğu ve yaşlandığı bir gerçektir.

Ancak yaşlanan militanların gerek eylem için gerekli fiziki yeterliliği kaybetmesi, gerekse değişen dünya/teknoloji durumuna ayak uyduramaması terör örgütünü sürekli kendini yenileme/kadrolarını gençleştirme gayreti içine sokmuştur.

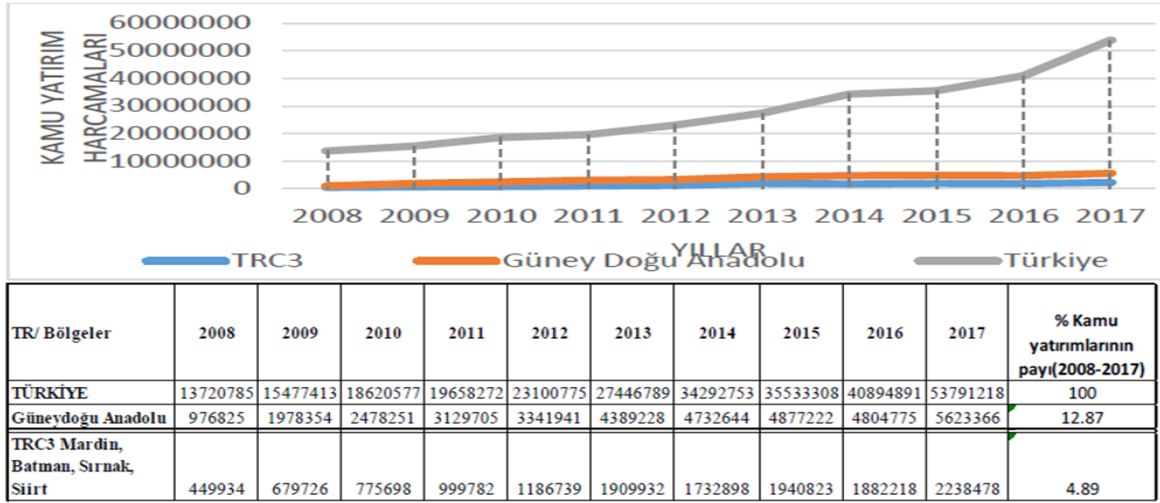
3.3 TRC3 Bölgesi Sosyo-ekonomik Durum İncelenmesi

Araştırmaya konu olan bölgede terörle mücadeleyle tesir eden sosyal sorun teşkil eden eğitim, göç, teknolojiye ulaşım durumu, işsizlik, istihdam, gelir dağılımı vb. konu başlıkları yer almaktadır.

Bu sorun sahalarını incelemeyi ve bölgenin sosyo-ekonomik tasvirini yapmadan önce söz konusu bölgeye yapılan yatırımların durumuna bakılacak olursa, şekil 3.7'de görüleceği gibi Güneydoğu Anadolu bölgesinin 2008-2017 yılları arası toplam kamu yatırımlarının %12,87'sini aldığı, araştırmamıza konu olan TRC3 bölgesinin ise %4,89 gibi düşük bir oranda kaldığı görülmektedir (Canan, 2019).

Şekil 3.7

TRC3 Bölgesi Kamu Yatırımları (2008-2017)

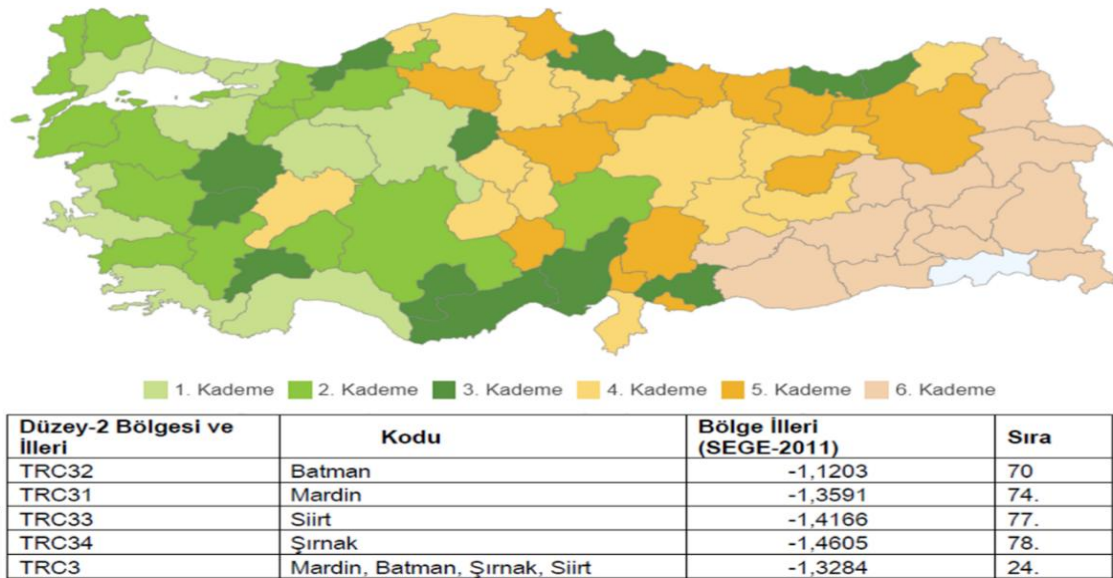

3.3.1 Sosyo-ekonomik durum

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının 2017 yılında yayınladığı demografi, istihdam, eğitim, sağlık ve yaşam kalitesi değişkenlerinin birlikte analiz edildiği iller bazında sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında TRC3 bölgesinin durumu şekil 3.8’de yer almaktadır (http-19).

Şekil 3.8

İllere Göre Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Sıralaması-2017

Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

81 il içerisinde TRC-3 bölgesinde yer alan Şırnak ili 78'inci sırada, diğer iller ise Türkiye sıralamasında yine sonlarda yer almakta ve bölgenin tamamının 6'ncı kademe ve eksi sosyal gelişmişlik görünümde bulunduğu görülmektedir.

Bölgenin 2019-2022 yılları arası kişi başına düşen GSYH (TL) ortalaması TÜİK yıllık verilerinden derlenerek aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3.1

Kişi Başı GSYH (TL) 2019-2022

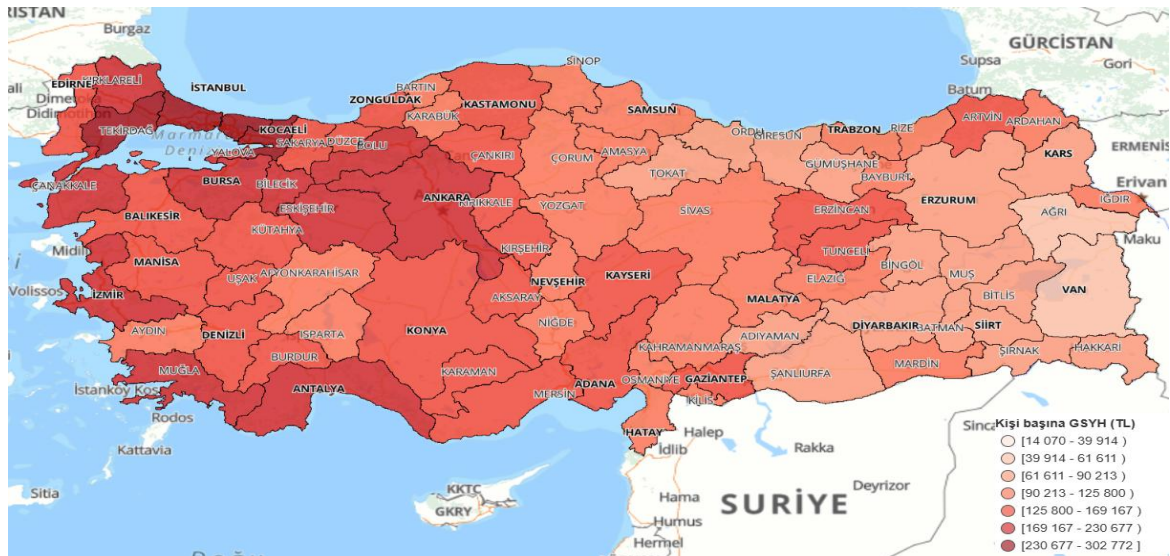
Kişi Başı GSYH (TL)

	2019	2020	2021	2022
TRC3 Bölgesi	26566	31914	42575	87880

Görsel 3.2'de 2022 yılı için Türkiye genelinde Van ve Ağrı illerinden sonra TRC3 bölgesi illeri en az kişi başına düşen GSYH oranına sahip olarak görülmektedir. Her ne kadar son yıllarda kişi başına düşen GSYH oranı iki katına çıksa da genel sıralamada çok büyük etki yaratmadığı gözlemlenmektedir.

Görsel 3.2

İl Bazlı GSYH -2022-TÜİK

Gelir dağılımına bakılacak olursa (Tablo 3.2); bölgede yaşayan en zengin son %20'lik kesimin yaklaşık gelirin yarısına (%45,11) sahip olduğu, en fakir ilk %20'lik kesimin ise gelir dağılımından %7,9 pay alabildiği görülmektedir. Bölgede gelir dağılımında eşitsizliğin devam ettiği anlaşılmaktadır. Ancak 2022 yılına nazaran en zengin son %20'lik ve dördüncü %20'lik kesimlerin sayısında 2023 yılında azalma olduğu alt gruplara doğru dağılımın kaydığı da görülmektedir.

Tablo 3.2

Eşdeğer Hane halkı Fert Gelirine Göre Sıralı Yüzde 20'lik Gruplar İtibariyle Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert gelirinin Dağılımı/2022-2023

Eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert gelirine göre sıralı yüzde 20'lik gruplar itibarıyla yıllık eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert gelirinin dağılımı, 2022-2023

Distribution of annual equivalised household disposable income by quintiles ordered by equivalised household disposable income, 2022-2023

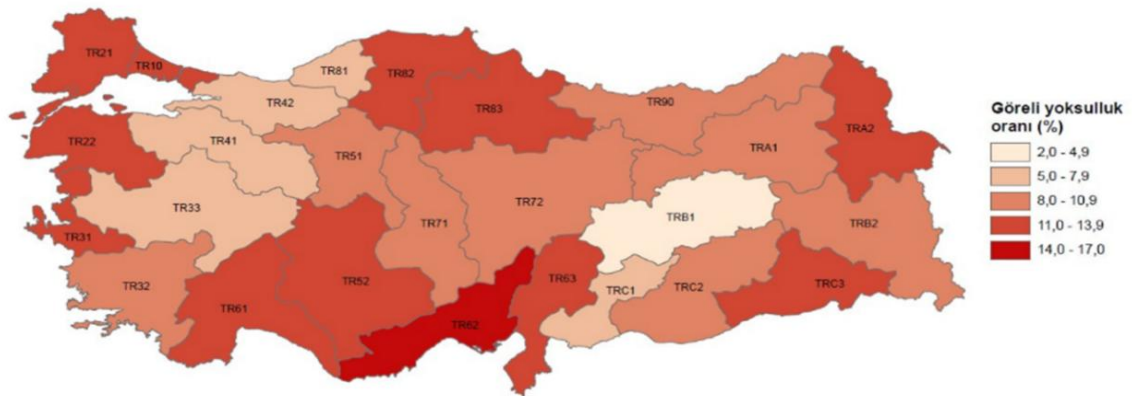
[TR Türkiye, İBBS 2.Düzy - TR
Türkiye, SR Level 2]

	Yüzde 20'lik gruplar - Quintiles					
	Toplam Total	İlk %20 ⁽¹⁾ First quintile ⁽¹⁾	İkinci %20 Second quintile	Üçüncü %20 Third quintile	Dördüncü %20 Fourth quintile	Son %20 ⁽¹⁾ Last quintile ⁽¹⁾
2022						
TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt)						
Yüzde (%) - Percentage (%)	100,0	6,8	11,3	14,6	20,3	47,1
Ortalama (TL) - Mean (TL)	25 038	8 472	14 125	18 324	25 332	59 109
Medyan (TL) - Median (TL)	18 105	9 073	14 150	18 105	24 839	42 040
2023^(e)						
TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt)						
Yüzde (%) - Percentage (%)	100,0	7,9	11,9	15,1	19,9	45,1
Ortalama (TL) - Mean (TL)	46 811	18 485	27 834	35 627	46 578	105 754
Medyan (TL) - Median (TL)	35 599	19 421	27 712	35 621	46 110	79 005

Kaynak: TÜİK

Şekil 3.9 ve 3.10'da yer alan yoksulluk durumunda ise bölge 2021 yılında %13,7 yoksulluk oranı ile Türkiye'nin Mersin ve Adana'dan sonra en yoksul bölgesiyken, 2022 ve 2023 yıllarında yoksulluk oranının kademeli olarak azaldığı, 2023 yılında Türkiye yoksulluk ortalaması %13,5 iken TRC3 bölgesinde %6,7 olarak değer elde edilerek ülke genelinde Antep, Adıyaman ve Kilis'ten sonra en düşük yoksulluk oranına sahip derecelendirildiği görülmektedir.

Medyan Gelirin Yüzde 50'sine Göre Yoksulluk Oranı/2020-2021

Eşdeğer hanehalkı kullanılabılır fert gelirine göre göreceli yoksul sayıları ve yoksulluk oranları, 2020, 2021

Number of the relatively poor and poverty rate by equivalised household disposable income, 2020, 2021

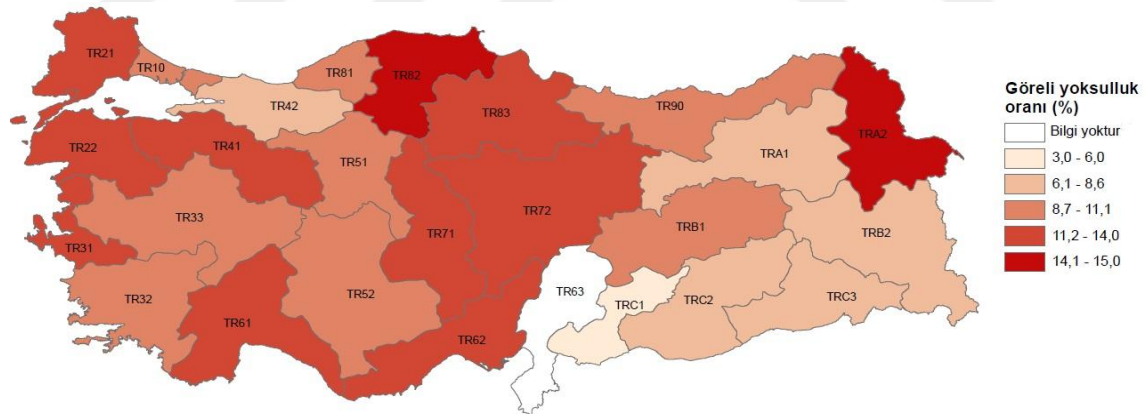
[TR Türkiye, İBBS 2. Düzey - TR Türkiye, SR Level 2]

Yoksulluk riski Risk of poverty	Yoksulluk sınırı (TL) Poverty threshold (TL)		Yoksul sayısı (Bin kişi) Number of the poor (Thousand person)		Yoksulluk oranı (%) Poverty rate (%)	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Medyan gelirin %50'sine göre - 50% of the median income						
TR Türkiye	12 394	14 034	12 267	11 936	15,0	14,4
TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt)	6 101	7 027	229	320	10,1	13,7

Kaynak: TÜİK

Şekil 3.10

Medyan Gelirin Yüzde 50'sine Göre Yoksulluk Oranı/2022-2023

Eşdeğer hanehalkı kullanılabılır fert gelirine göre göreceli yoksul sayıları ve yoksulluk oranları, 2022, 2023

Number of the relatively poor and poverty rate by equivalised household disposable income, 2022, 2023

[TR Türkiye, İBBS 2. Düzey - TR Türkiye, SR Level 2]

	Yoksulluk sınırı (TL) Poverty threshold (TL)		Yoksul sayısı (Bin kişi) Number of the poor (Thousand person)		Yoksulluk oranı (%) Poverty rate (%)	
	2022	2023 ^(e)	2022	2023 ^(e)	2022	2023 ^(e)
Yoksulluk riski						
Risk of poverty						
Medyan gelirin %50'sine göre - 50% of the median income						
TR Türkiye	17 747	32 109	12 000	11 303	14,4	13,5
TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt)	9 052	17 799	232	165	9,9	6,7

Kaynak: TÜİK

Bölge işsizlik yönünden incelendiğinde (Görsel 3.3 ve Tablo 3.3), ülke genelinde 2020 yılında %33,5 ve 2021 yılında %29,8 lik oranlarla en fazla işsizlik oranına sahip iken, 2023 yılında bu oranın %11,4'e düştüğü ve bölge sıralamaları içerisinde gerilere kayarak iyileşme gösterdiği görülmektedir.

Görsel 3.3

İşsizlik Oranı/2023

Tablo 3.3

TRC3 Bölgesi İşsizlik Oranı/2020-2023

	İşsizlik Oranı%			
	2020	2021	2022	2023
TRC3 Bölgesi	33,5	29,8	18,5	11,4

Not: Veriler TÜİK veri tabanından elde edilmiştir.*

İstihdam yönünden ise (Tablo 3.4 ve Görsel 3.4), 2020 yılında itibaren sürekli artış gösterse de 2023 yılı itibari ile %37,5 istihdam oranı ile en düşük istihdam oranına sahip bölge olduğu görülmektedir.

Tablo 3.4

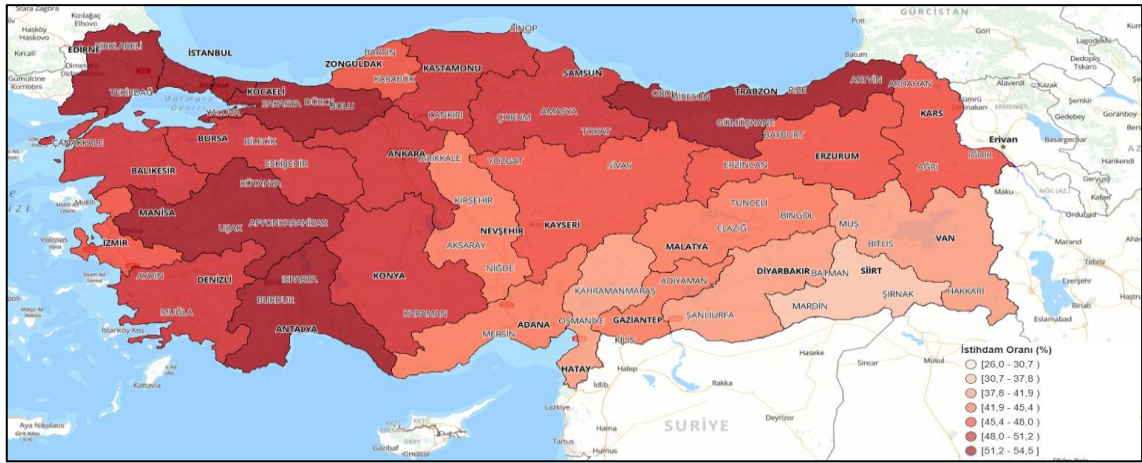
TRC3 Bölgesi İstihdam Oranı/2020-2023

İstihdam Oranı%				
	2020	2021	2022	2023
TRC3 Bölgesi	26	29,9	33,8	37,5

Not: Veriler TÜİK veri tabanından elde edilmiştir.*

Görsel 3.4

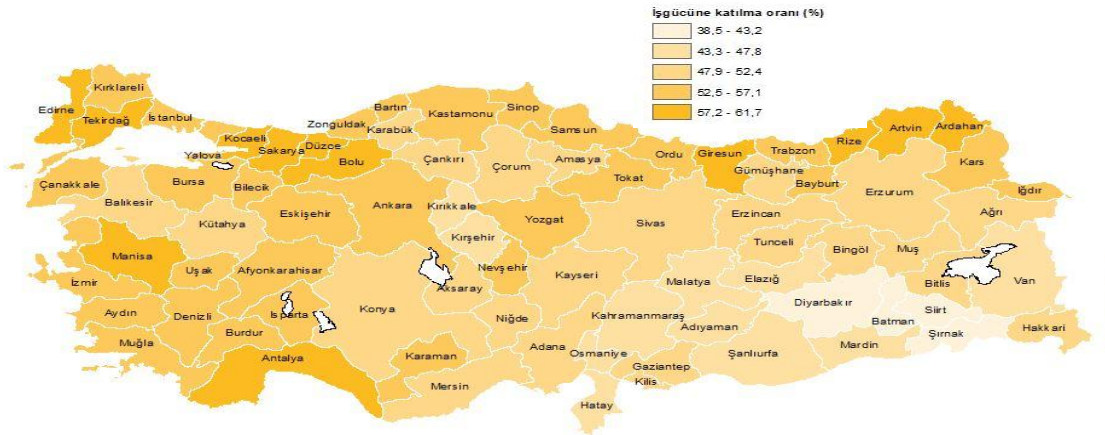
İstihdam Oranı/2023

Görsel 3.5'te sunulan 2023 yılı itibari ile iş gücüne katılma verileri dahilinde TRC3 bölgesinde yer alan Siirt ili başta olmak üzere bölge ülke içerisinde %38,5 ortalama ile sonuncu sırada yer almaktadır.

Görsel 3.5

İşgücüne Katılma Oranı/2023

İş gücü bileşenlerini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının 2023 yılında yaptığı çalışma dahilinde TRC3 bölgesi ve il bazında daha da detaylandıracak olursak, TRC3 bölgesinde şekil 3.11’de görülen iş gücüne dahil olmayanların oranca fazla olduğu dikkat çekmektedir (http-20).

Şekil 3.11

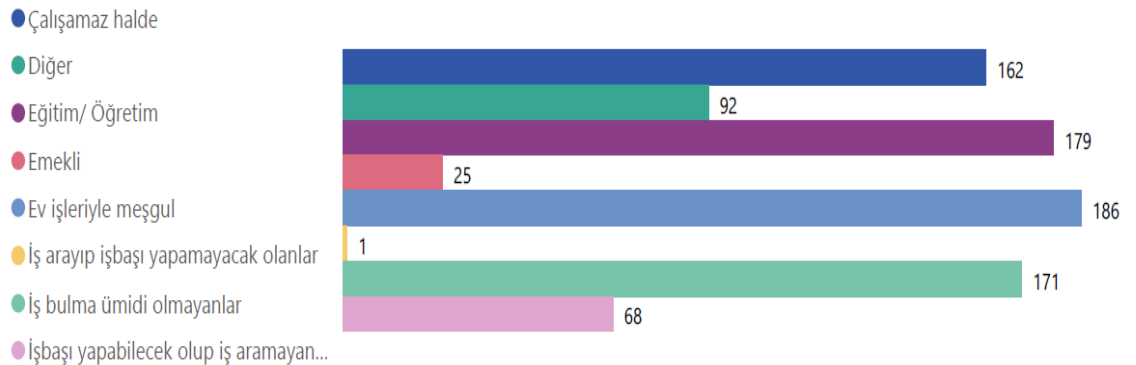
TRC3 Bölgesi İşgücü Bileşenleri-2023

Şekil 3.12’de iş gücüne dahil olmama nedenlerine bakıldığında, ev işleriyle uğraşanlar, eğitim/öğretimde bulunanların ilk iki sırayı paylaştığı, iş bulma ümidi bulunmayanların sayısının ise dikkat çekici bir şekilde bunlara yakın olduğu görülmektedir.

Şekil 3.12

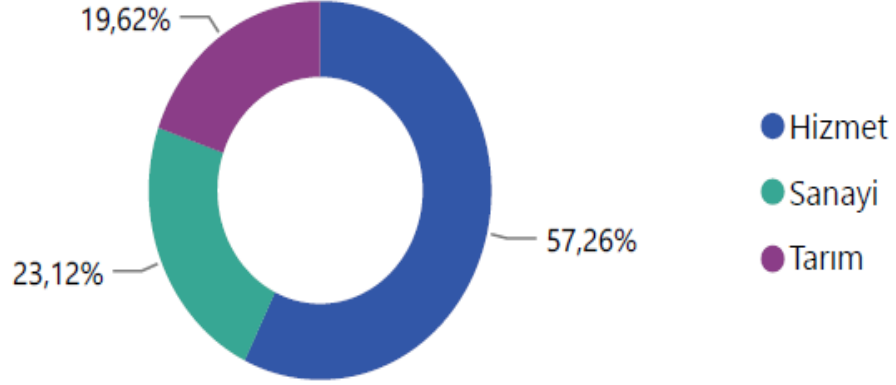
TRC3 Bölgesi İşgücüne Dahil olmama Nedenleri-2023

Şekil 3.13’te sektörlere göre işgücü dağılımına bakılacak olursa %57,26 ile hizmet sektörünün en fazla işgücünü barındırdığı anlaşılmaktadır.

Şekil 3.13

TRC3 Sektörlere Göre İşgücü Oranı-2023

Bölge genelinde istihdam edilenlerin çoğunluğunu şekil 3.14’te görüldüğü gibi ücretli, maaşlı ve yevmiyeli kesim oluşturmaktadır.

Şekil 3.14

TRC3 Bölgesi istihdam Edilenlerin Ücretli İş Durumu-2023

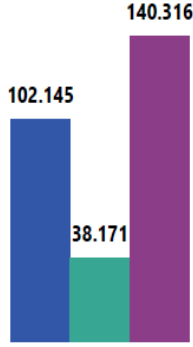
Sosyal güvenlik yönünden bakıldığında, Mardin ilinde 380’i kamu, 9.560’ı özel sektör olmak üzere toplam 9.940 iş yeri bulunmaktadır. Bu işyerlerinde şekil 3.15’te görüldüğü gibi toplam 140.316 4/a kapsamında aktif sigortalı bulunmakta, bu sayının 116.255’i zorunlu sigortalılık kapsamında yer almaktadır.

Şekil 3.15

Mardin ili 4/a Sigortalılık Durumu-2023

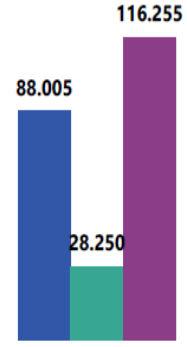
4/a Aktif Sigortalı Sayısı

● Erkek ● Kadın ● Toplam

4/a Zorunlu Sigortalı Sayısı

● Erkek ● Kadın ● Toplam

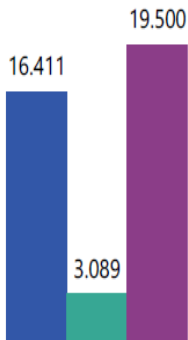
19.500 kişi 4/b aktif sigortalı olarak yer almakta, şekil 3.16 incelendiğinde bu kategoriye girenlerin 14.202'si zorunlu, 146'sı ise isteğe bağlı sigortalı kategorisinde bulunmaktadır.

Şekil 3.16

Mardin ili 4/b Sigortalılık Durumu-2023

4/b Aktif Sigortalı

● Erkek ● Kadın ● Toplam

4/b Zorunlu Sigortalı Ve İsteğe Bağlı Sigortalı Sayısı

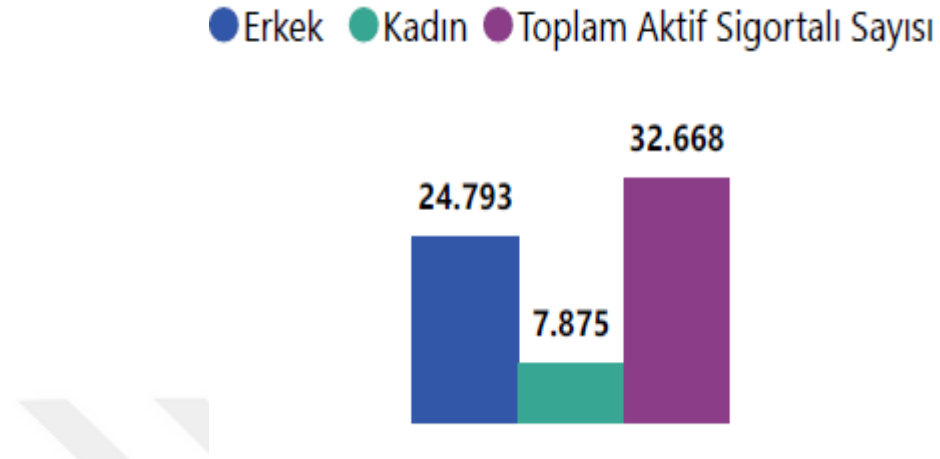
● İsteğe Bağlı Sigortalı Sayısı ● Toplam Zorunlu Sigortalı Sayısı

Kamu işyerlerinde ise 4/c kategorisinde 32.668 kişi bulunduğu şekil 3.17'de görülmektedir.

Şekil 3.17

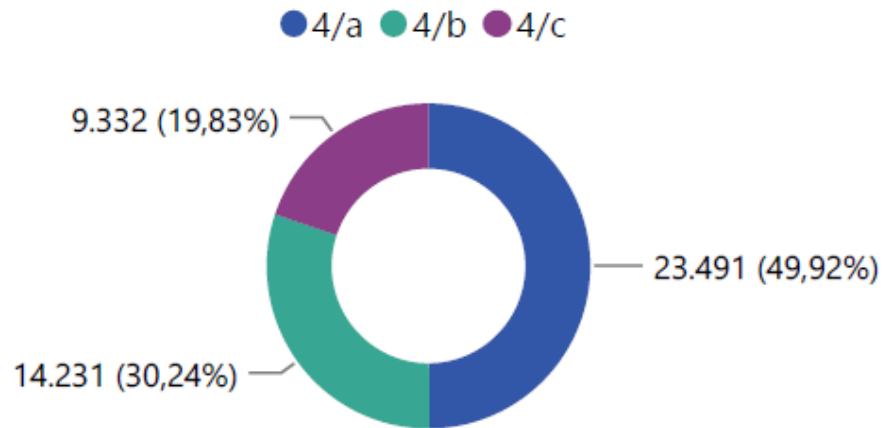
Mardin ili 4/c Sigortalılık Durumu-2023

4/a, 4/b ve 4/c kapsamlarında pasif sigortalıların dağılımı şekil 3.18’de yer almaktadır.

Şekil 3.18

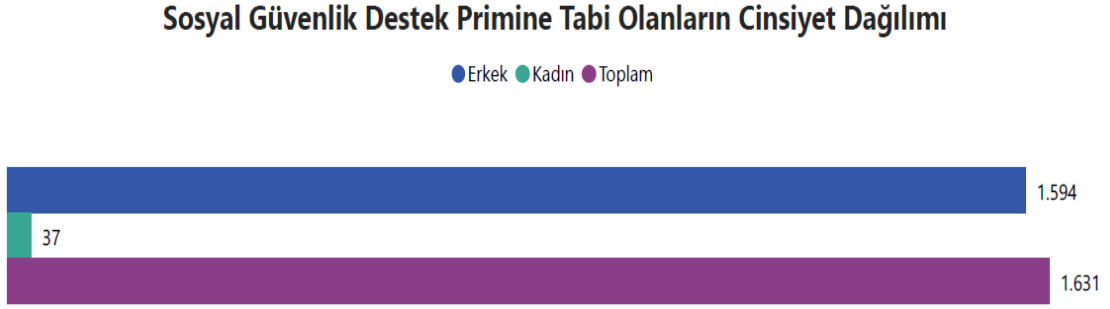
Mardin ili 4/a,b,c Sigortalılık Durumu-2023

İl dahilinde şekil 3.19’da görüldüğü gibi sosyal güvenlik destek primine tabi 1.631 kişi (1.594 erkek, 37 kadın) bulunmaktadır.

Şekil 3.19

Mardin ili Sosyal Güvenlik Destek Primi Alanlar-2023

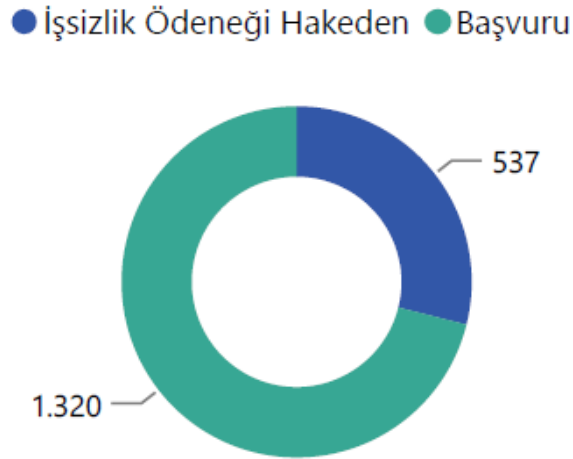

Mardin ilinde 2002-2023 yılları arasında tahsis edilen teşviklerden 23.753 işyeri yararlanmış, ödenen toplam teşvik tutarı 2,86 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

2022 yılında işsizlik ödeneğine başvuran 1.320 kişinin 537'sinin başvurusu kabul edilerek işsizlik ödeneğinden istifade etmeleri sağlanmıştır (Şekil 3.20).

Şekil 3.20

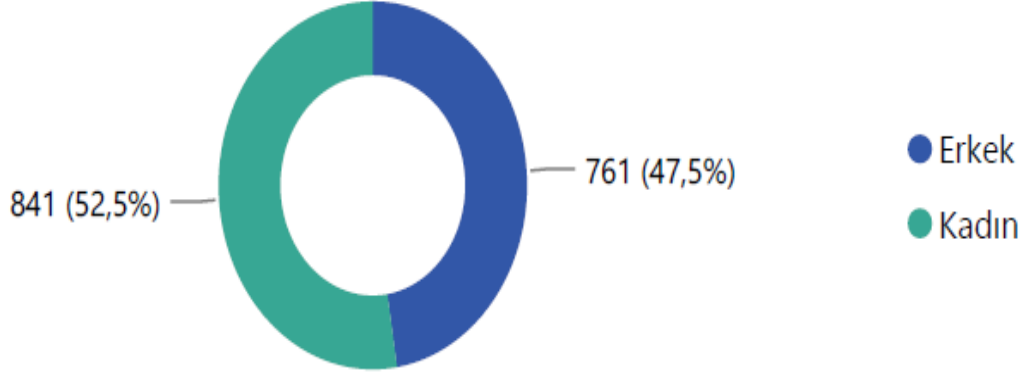
Mardin ili İşsizlik Ödeneği Başvuru-Tahsis Durumu-2023

2022 yılında uygulanan aktif işgücü programları dahilinde; işbaşı eğitimi kapsamında 192 kurs açılmış, bu kurslara 1.602 kişi katılım sağlamıştır (Şekil 3.21).

Şekil 3.21

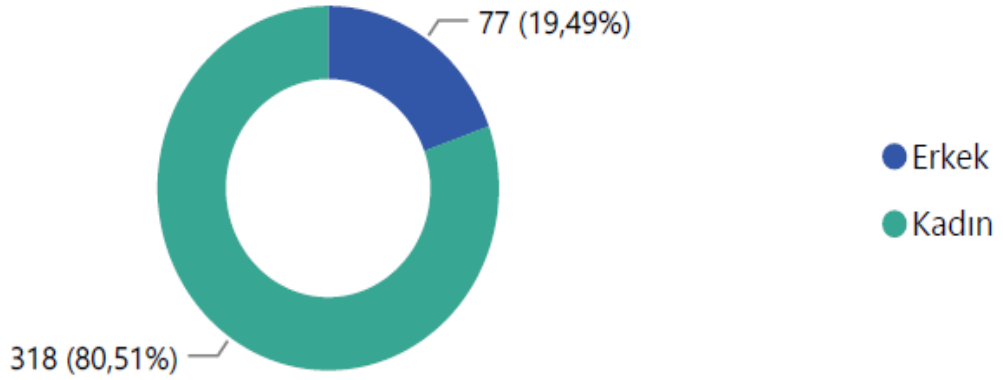
Mardin ili Aktif İşgücü Programlarına Katılanların Cinsiyet Dağılımları-2022

Mesleki Eğitim Kursları kapsamında 23 kurs açılmış, bu kurslara 395 kişi katılım sağlamıştır (Şekil 3.22).

Şekil 3.22

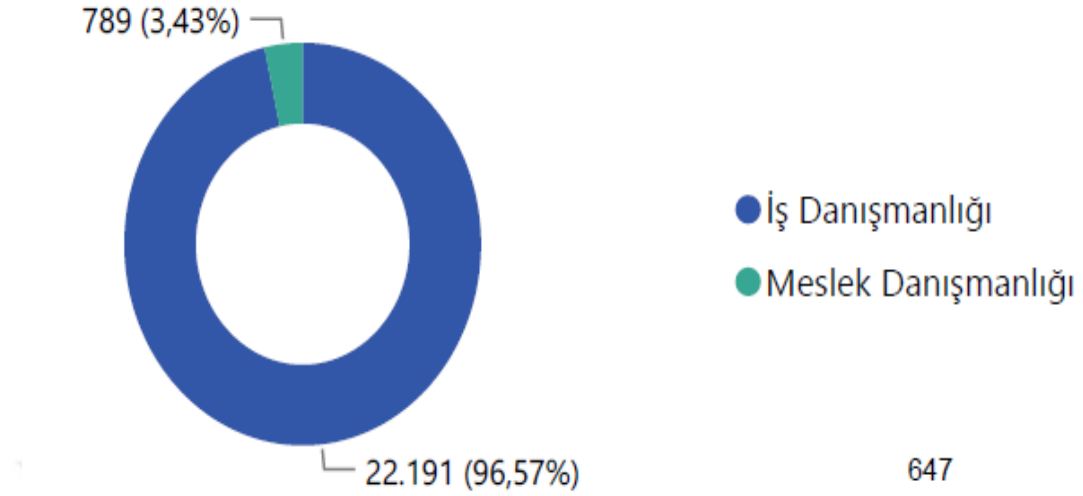
Mardin ili Mesleki Eğitim Kurslarına Katılanların Cinsiyet Dağılımları-2022

Şekil 3.23'te yer alan genel iş ve mesleki danışmanlık kapsamında, 2.702 işyeri ziyareti düzenlenmiş, 22.191 kişiye iş danışmanlığı, 789 kişiye meslek danışmanlığı yapılmıştır.

Şekil 3.23

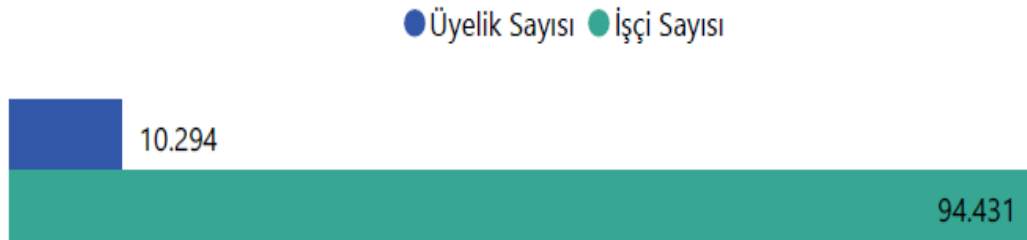
Mardin ili İş ve Meslek Danışmanlığı Dağılımları-2022

2023 yılı ocak ayı verilerine göre il dahilinde bulunan 94.431 çalışandan 10.294'ünün sendika üyesi olarak yer almış, sendikalaşma oranı ise %10,9 olarak gerçekleşmiştir (Şekil 3.24).

Şekil 3.24

Mardin ili Sendikalaşma Sayıları-2022

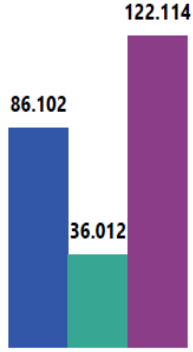
Batman ilinde 229'u kamu, 6.539'u özel sektör olmak üzere toplam 6.768 iş yeri bulunmaktadır. Bu işyerlerinde şekil 3.25'te görüldüğü gibi toplam 122.114 4/a kapsamında aktif sigortalı bulunmakta, bu sayının 96.537'si zorunlu sigortalılık kapsamında yer almaktadır.

Şekil 3.25

Batman ili 4/a Sigortalı Durumu-2022

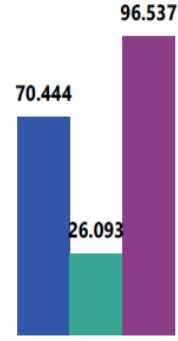
4/a Aktif Sigortalı Sayısı

● Erkek ● Kadın ● Toplam

4/a Zorunlu Sigortalı Sayısı

● Erkek ● Kadın ● Toplam

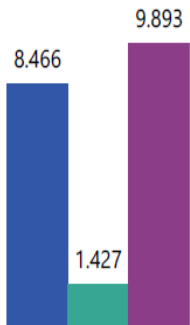
9.893 kişi 4/b aktif sigortalı olarak yer almakta, bu kategoriye girenlerin 8.560'ı zorunlu, 100'ü ise isteğe bağlı sigortalı kategorisinde bulunmaktadır (Şekil 3.26).

Şekil 3.26

Batman ili 4/b Sigortalı Durumu-2022

4/b Aktif Sigortalı

● Erkek ● Kadın ● Toplam

4/b Zorunlu Sigortalı Ve İsteğe Bağlı Sigortalı Sayısı

● İsteğe Bağlı Sigortalı Sayısı ● Toplam Zorunlu Sigortalı Sayısı

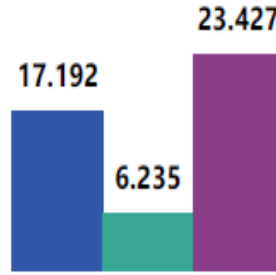
Kamu işyerlerinde ise 4/c kategorisinde 23.427 kişi bulunduğu görülmektedir (Şekil 3.27).

Şekil 3.27

Batman ili 4/c Sigortalı Durumu-2022

4/c Aktif Sigortalı Sayısı

● Erkek ● Kadın ● Toplam Aktif Sigortalı Sayısı

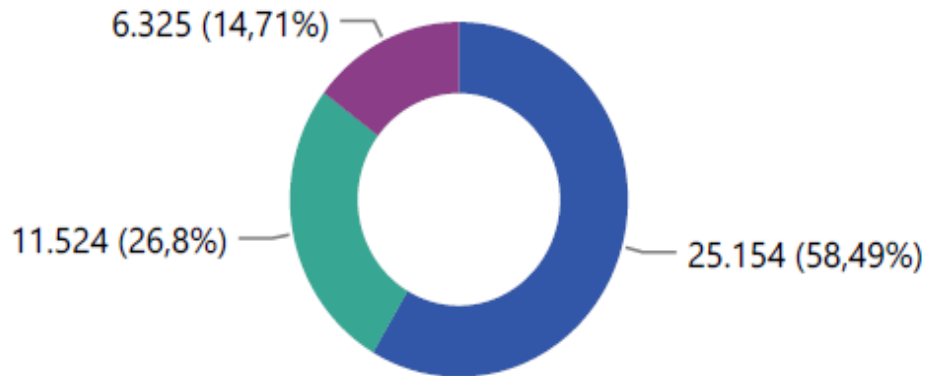

4/a, 4/b ve 4/c kapsamlarında pasif sigortalıların dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 3.28

Batman ili 4/a, b, c Sigortalı Durumu-2022

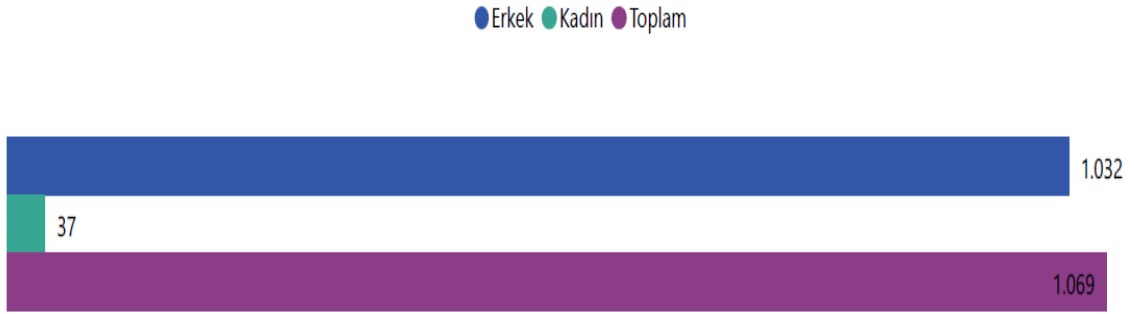
● 4/a ● 4/b ● 4/c

İl dahilinde sosyal güvenlik destek primine tabi 1.069 kişi (1.032 erkek, 37 kadın) bulunmaktadır (Şekil 3.29).

Şekil 3.29

Batman ili Sosyal Güvenlik Destek Primine Tabi Olanların Cinsiyet Dağılım Durumu-2022

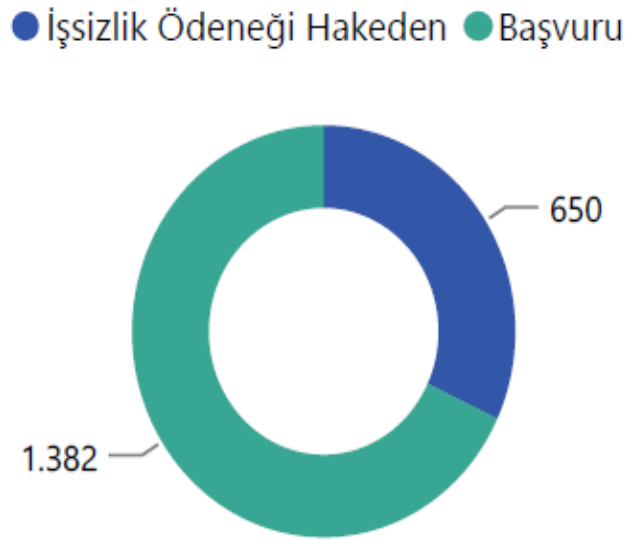

Batman ilinde 2002-2023 yılları arası dönemde verilen teşviklerden 17.659 işyeri yararlanmıştır. Ödenen toplam teşvik tutarı 2,92 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

2022 yılında işsizlik ödeneğine başvuran 1.382 kişiden 650'sinin başvurusu kabul edilerek işsizlik ödeneğinden istifade etmeleri sağlanmıştır (Şekil 3.30).

Şekil 3.30

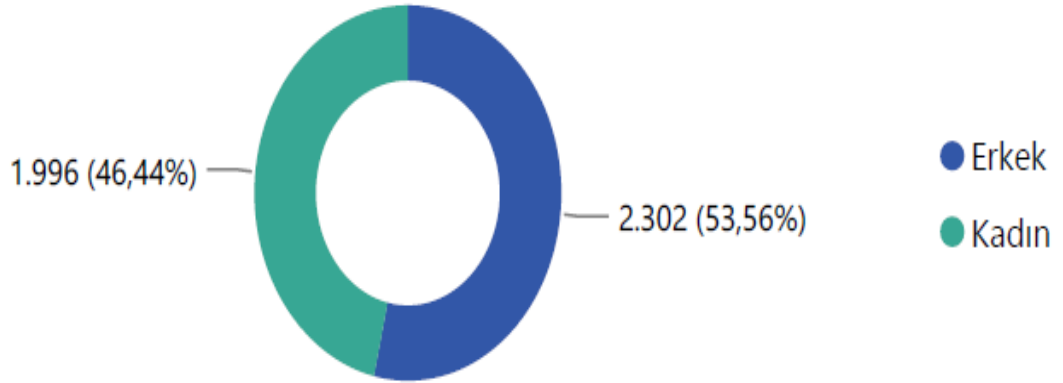
Batman ili İşsizlik Ödeneği Başvuru-Karşılama Durumu-2022

2022 yılında uygulanan aktif işgücü programları dahilinde; işbaşı eğitimi kapsamında 405 kurs açılmış, bu kurslara 4.268 kişi katılım sağlamıştır (Şekil 3.31).

Şekil 3.31

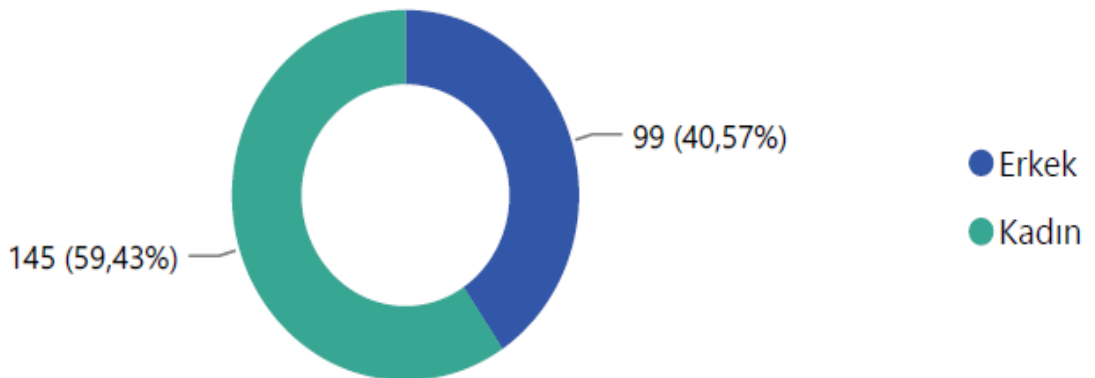
Batman ili Aktif İşgücü Programları Durumu-2022

Mesleki Eğitim Kursları kapsamında 15 kurs açılmış, bu kurslara 244 kişi katılım sağlamıştır (Şekil 3.32).

Şekil 3.32

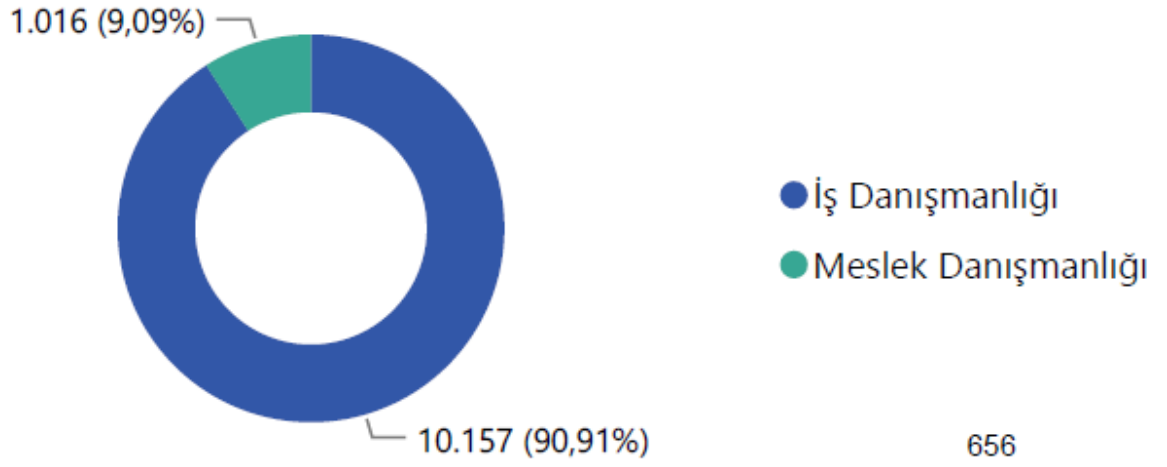
Batman ili Meslek Eğitim Kursları Durumu-2022

Genel iş ve mesleki danışmanlık kapsamında, 2.028 işyeri ziyareti düzenlenmiş, 10.157 kişiye iş danışmanlığı, 1.016 kişiye meslek danışmanlığı yapılmıştır (Şekil 3.33).

Şekil 3.33

Batman ili Meslek ve İş Danışmanlığı Durumu-2022

2023 yılı ocak ayı verilerine göre il dahilinde bulunan 76.604 çalışandan 9.239'u sendika üyesi olarak yer almış, sendikalaşma oranı ise %12,06 olarak gerçekleşmiştir (Şekil 3.34).

Şekil 3.34

Batman ili Sendikalaşma Durumu-2022

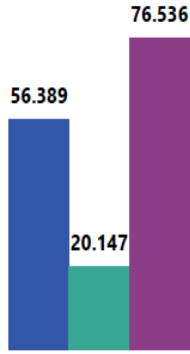
Şırnak ilinde 285'i kamu, 3.481'i özel sektör olmak üzere toplam 3.766 iş yeri bulunmaktadır. Bu işyerlerinde şekil 3.35'te görüldüğü gibi toplam 76.536 4/a kapsamında aktif sigortalı bulunmakta, bu sayının 56.379'u zorunlu sigortalılık kapsamında yer almaktadır.

Şekil 3.35

Şırnak ili 4/a Sigortalılık Durumu-2022

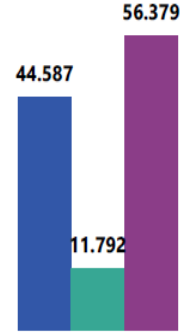
4/a Aktif Sigortalı Sayısı

● Erkek ● Kadın ● Toplam

4/a Zorunlu Sigortalı Sayısı

● Erkek ● Kadın ● Toplam

7.592 kişi 4/b aktif sigortalı olarak yer almakta, bu kategoriye girenlerin 6.612'si zorunlu, 37'si ise isteğe bağlı sigortalı kategorisinde bulunmaktadır (Şekil 3.36).

Şekil 3.36

Şırnak ili 4/b Sigortalılık Durumu-2022

4/b Aktif Sigortalı

● Erkek ● Kadın ● Toplam

4/b Zorunlu Sigortalı Ve İsteğe Bağlı Sigortalı Sayısı

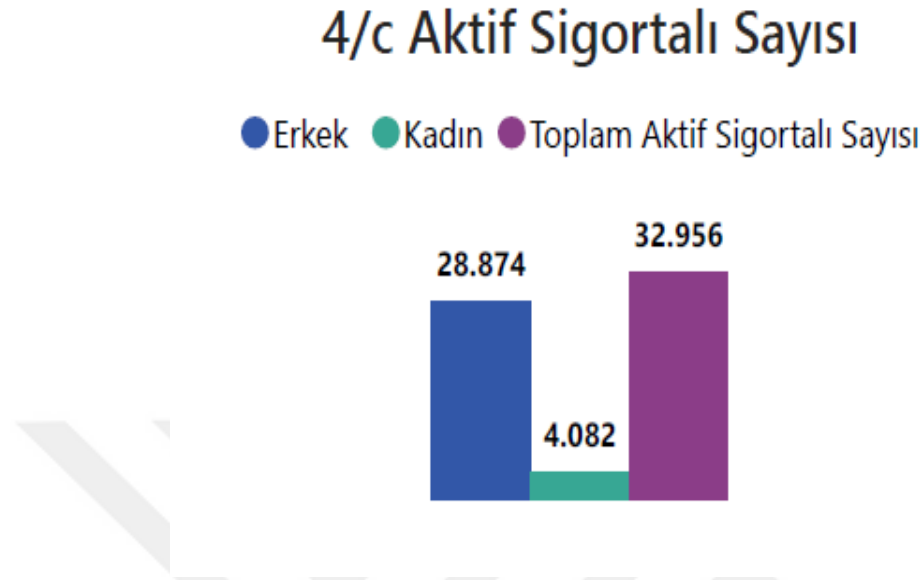
● İsteğe Bağlı Sigortalı Sayısı ● Toplam Zorunlu Sigortalı Sayısı

Kamu işyerlerinde ise 4/c kategorisinde 32.956 kişi bulunduğu görülmektedir (Şekil 3.37).

Şekil 3.37

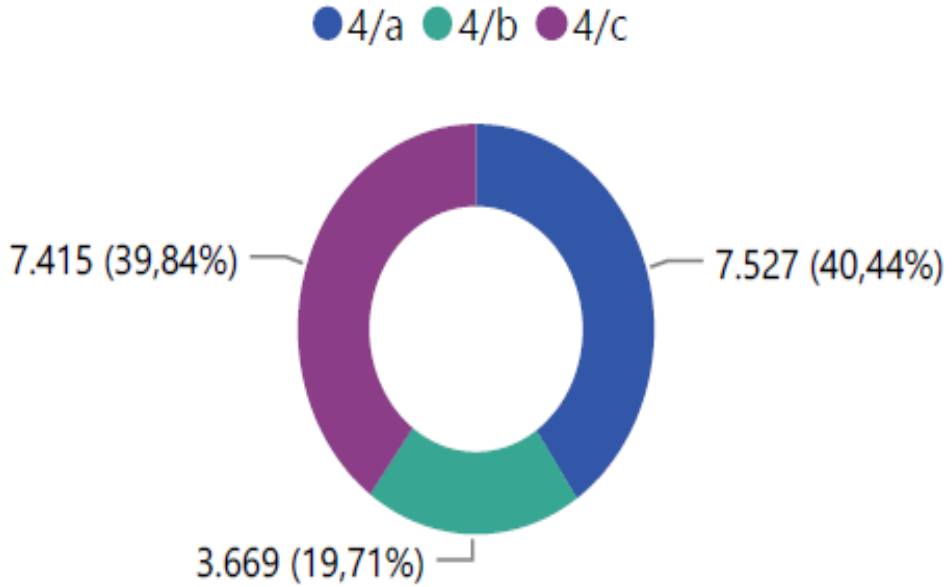
Şırnak ili 4/c Sigortalılık Durumu-2022

4/a, 4/b ve 4/c kapsamlarında pasif sigortalıların dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 3.38

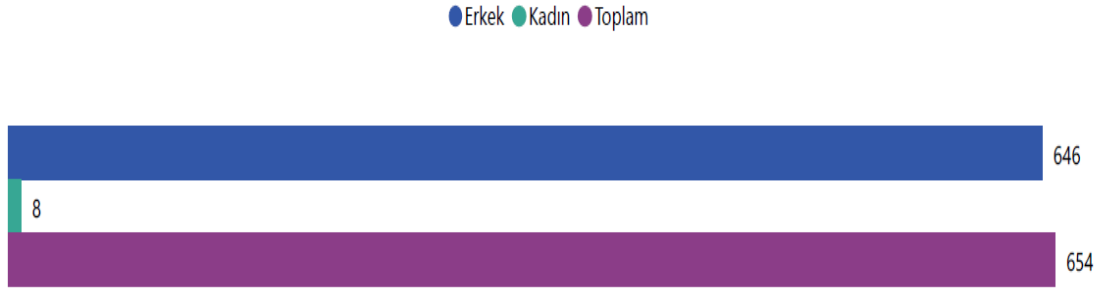
Şırnak ili 4/a, b, c Sigortalılık Durumu-2022

Şekil 3.39’da görüldüğü gibi il dahilinde sosyal güvenlik destek primine tabi 654 kişi (646 erkek, 8 kadın) bulunmaktadır.

Şekil 3.39

Şırnak ili Sosyal Güvenlik Destek Primine Tabi Olanların Cinsiyet Dağılımı-2022

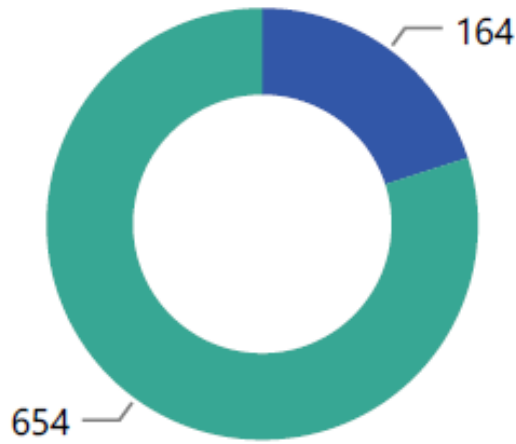
Şırnak ilinde 2002-2023 yılları arasında kalan dönemde verilen teşviklerden 7.901 işyeri yararlanmıştır. Ödenen toplam teşvik tutarı 929 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

2022 yılında işsizlik ödeneğine başvuran 654 kişiden 164'ünün başvurusu kabul edilerek işsizlik ödeneğinden istifade etmeleri sağlanmıştır (Şekil 3.40).

Şekil 3.40

Şırnak ili İşsizlik Ödeneği Başvuru-Hakeden Durumu-2022

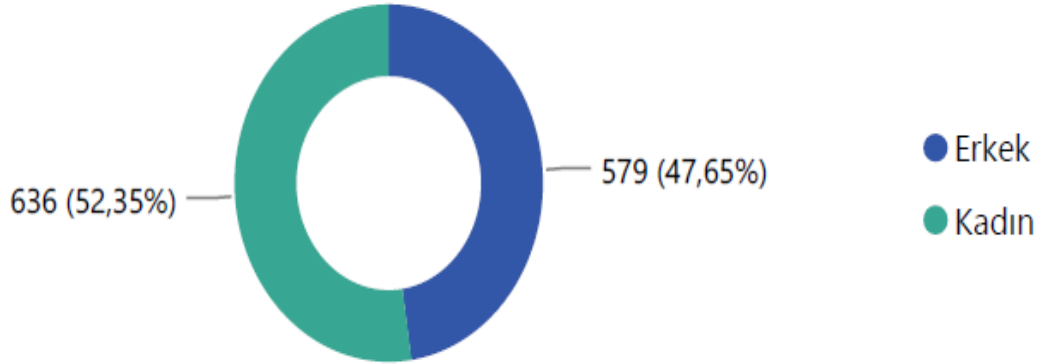
İşsizlik Ödeneği Hakeden Başvuru

2022 yılında uygulanan aktif işgücü programları dahilinde; işbaşı eğitimi kapsamında 304 kurs açılmış, bu kurslara 1.215 kişi katılım sağlamıştır (Şekil 3.41).

Şekil 3.41

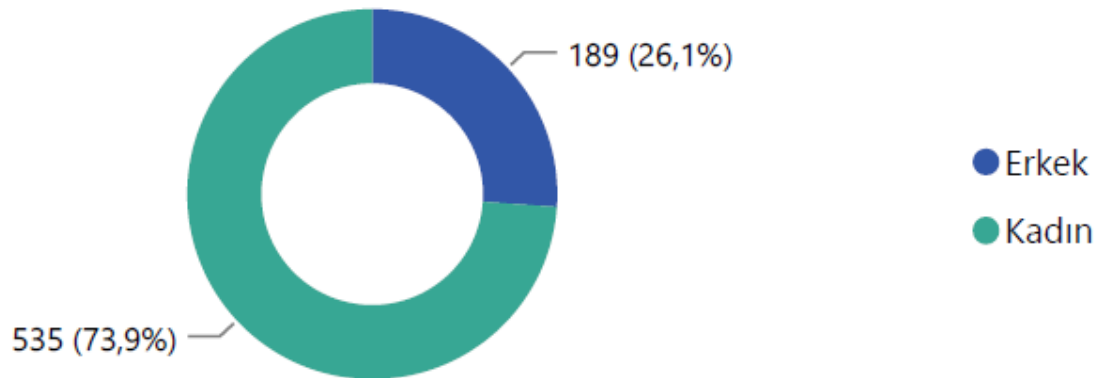
Şırnak ili Aktif İşgücü Programları Durumu-2022

Mesleki Eğitim Kursları kapsamında 32 kurs açılmış, bu kurslara 724 kişi katılım sağlamıştır (Şekil 3.42).

Şekil 3.42

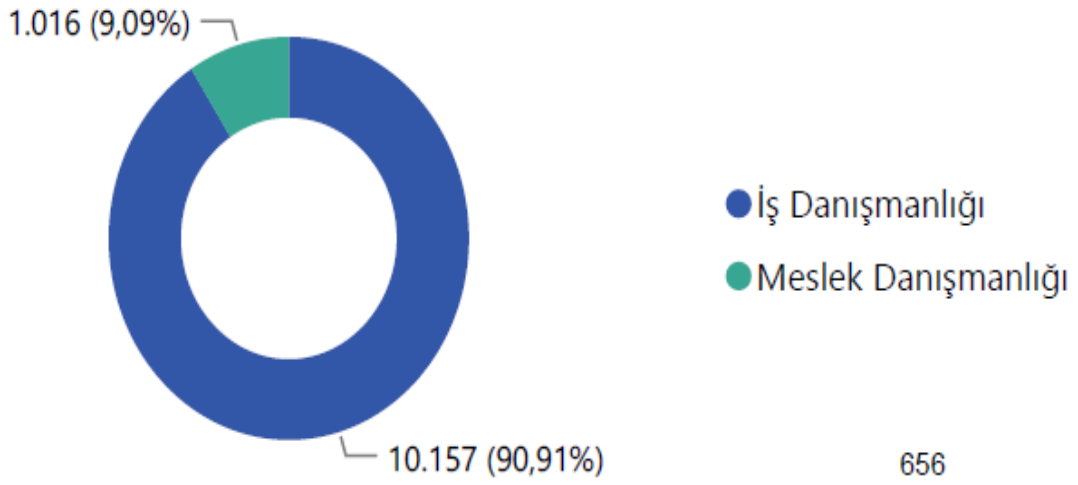
Şırnak ili Mesleki Eğitim Durumu-2022

Genel iş ve mesleki danışmanlık kapsamında, 2.028 işyeri ziyareti düzenlenmiş, 10.157 kişiye iş danışmanlığı, 1.016 kişiye meslek danışmanlığı yapılmıştır (Şekil 3.43).

Şekil 3.43

Şırnak ili Mesleki Eğitim Durumu-2022

2023 yılı ocak ayı verilerine göre il dahilinde bulunan 37.032 çalışandan 5.268'i sendika üyesi olarak yer almış, sendikalaşma oranı ise %14,23 olarak gerçekleşmiştir (Şekil 3.44).

Şekil 3.44

Şırnak ili Sendikalaşma Sayıları-2022

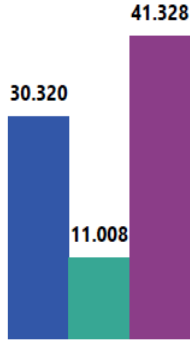
Siirt ilinde 255'i kamu, 2.683'ü özel sektör olmak üzere toplam 2.938 iş yeri bulunmaktadır. Bu işyerlerinde şekil 3.45'te görüldüğü gibi toplam 41.328 4/a kapsamında aktif sigortalı bulunmakta, bu sayının 33.906'sı zorunlu sigortalılık kapsamında yer almaktadır.

Şekil 3.45

Siirt ili 4/a Sigortalılık Durumu-2022

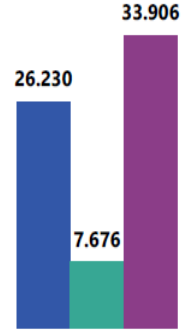
4/a Aktif Sigortalı Sayısı

● Erkek ● Kadın ● Toplam

4/a Zorunlu Sigortalı Sayısı

● Erkek ● Kadın ● Toplam

5.391 kişi 4/b aktif sigortalı olarak yer almakta, bu kategoriye girenlerin 4.098'i zorunlu, 62'si ise isteğe bağlı sigortalı kategorisinde bulunmaktadır (Şekil 3.46).

Şekil 3.46

Siirt ili 4/b Sigortalılık Durumu-2022

4/b Aktif Sigortalı

● Erkek ● Kadın ● Toplam

4/b Zorunlu Sigortalı Ve İsteğe Bağlı Sigortalı Sayısı

● İsteğe Bağlı Sigortalı Sayısı ● Toplam Zorunlu Sigortalı Sayısı

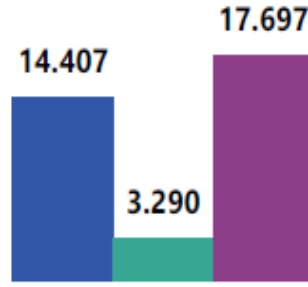
Kamu işyerlerinde ise 4/c kategorisinde 17.697 kişi bulunduğu görülmektedir (Şekil 3.47).

Şekil 3.47

Siirt ili 4/c Sigortalılık Durumu-2022

4/c Aktif Sigortalı Sayısı

● Erkek ● Kadın ● Toplam Aktif Sigortalı Sayısı

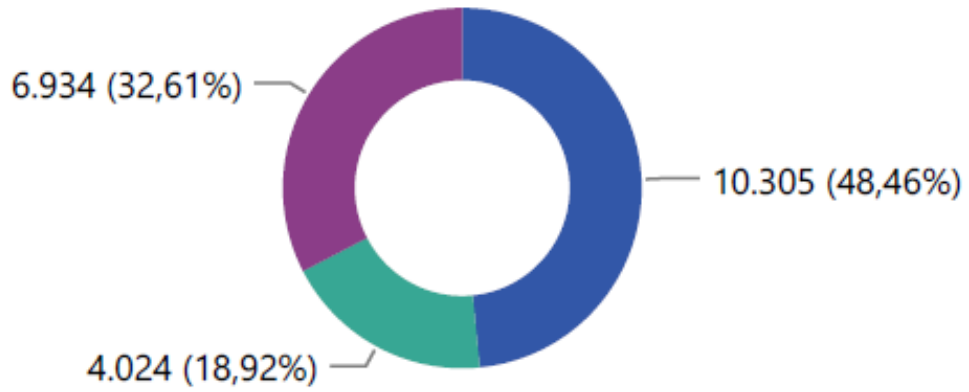

4/a, 4/b ve 4/c kapsamlarında pasif sigortalıların dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Şekil 3.48

Siirt ili 4/a, b, c Sigortalılık Durumu-2022

● 4/a ● 4/b ● 4/c

İl dahilinde sosyal güvenlik destek primine tabi 502 kişi (485 erkek, 17 kadın) bulunmaktadır (Şekil 3.49).

Şekil 3.49

Siirt ili Sosyal Güvenlik Destek Primine Tabi Olanların Cinsiyet Dağılımı-2022

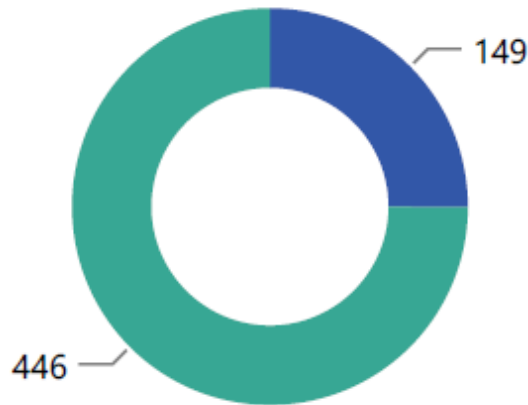
Siirt ilinde 2022-2023 yılları arasında kalan dönemde verilen teşviklerden 9.200 işyeri yararlanmıştır. Ödenen toplam teşvik tutarı 580 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

2022 yılında işsizlik ödeneğine başvuran 446 kişiden 149'unun başvurusu kabul edilerek işsizlik ödeneğinden istifade etmeleri sağlanmıştır (Şekil 3.50).

Şekil 3.50

Siirt ili İşsizlik Ödeneğine Başvuran-Hakeden Durumu-2022

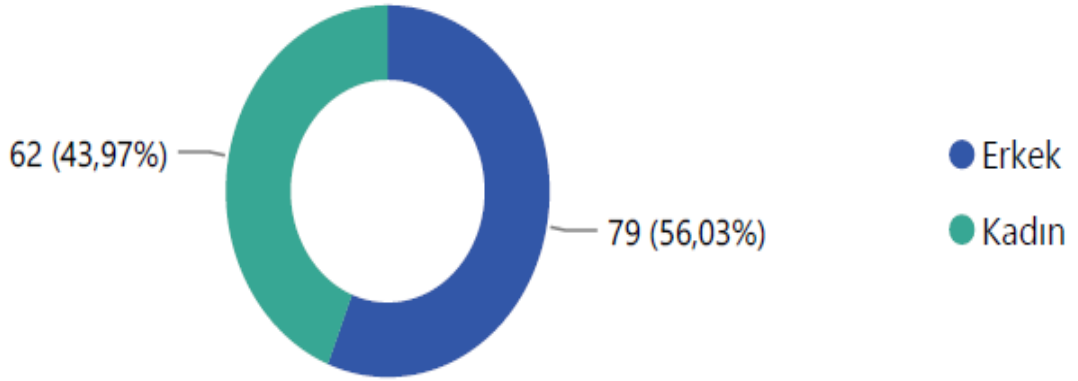
● İşsizlik Ödeneği Hakeden ● Başvuru

2022 yılında uygulanan aktif işgücü programları dahilinde; işbaşı eğitimi kapsamında 63 kurs açılmış, bu kurslara 141 kişi katılım sağlamıştır (Şekil 3.51).

Şekil 3.51

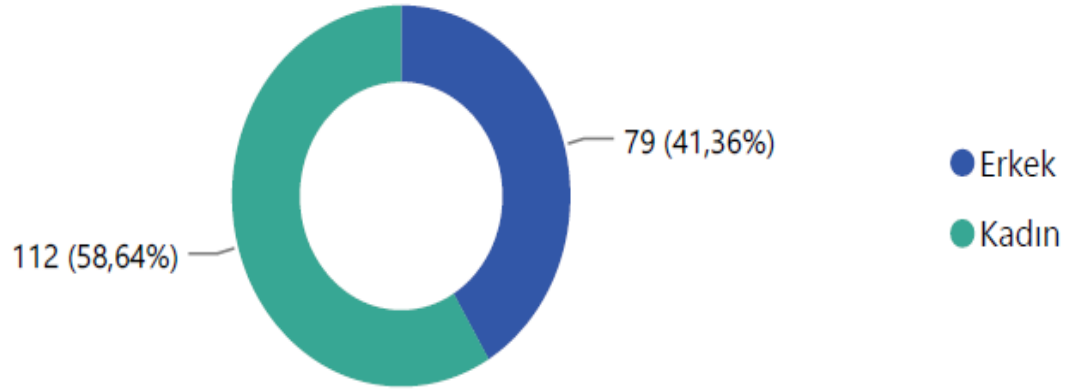
Siirt ili Aktif İşgücü Programı Durumu-2022

Mesleki Eğitim Kursları kapsamında 6 kurs açılmış, bu kurslara 191 kişi katılım sağlamıştır (Şekil 3.52).

Şekil 3.52

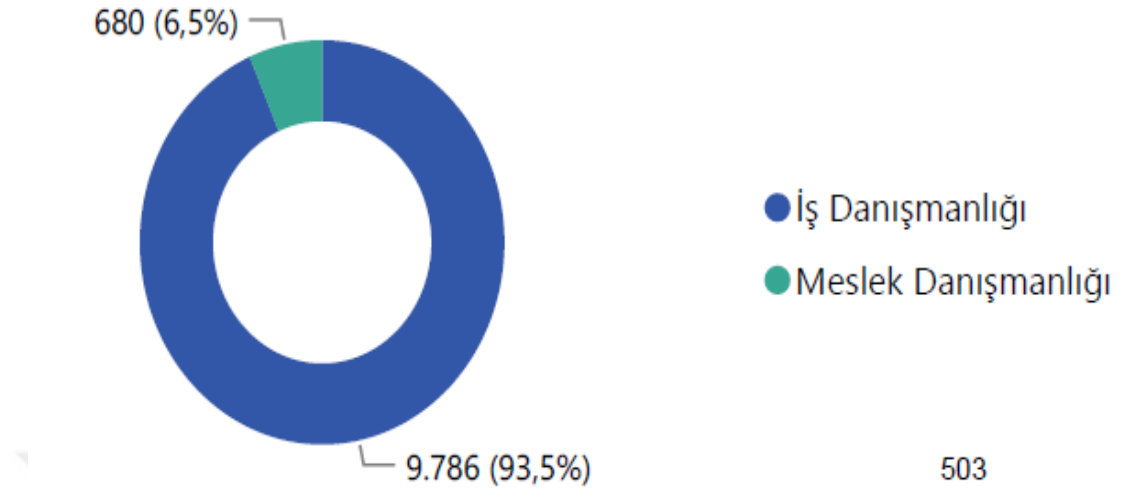
Siirt ili Mesleki Eğitim Kursları Durumu-2022

Genel iş ve mesleki danışmanlık kapsamında, 1.410 işyeri ziyareti düzenlenmiş, 9.786 kişiye iş danışmanlığı, 680 kişiye meslek danışmanlığı yapılmıştır (Şekil 3.53).

Şekil 3.53

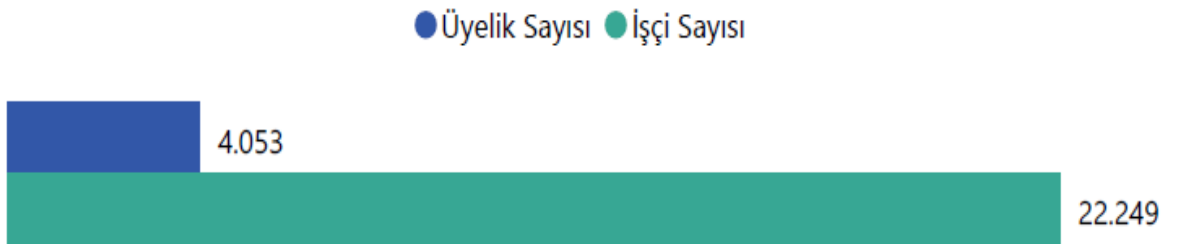
Siirt ili İş ve Mesleki Danışmanlık Durumu-2022

2023 yılı ocak ayı verilerine göre il dahilinde bulunan 22.249 çalışandan 4.053'ü sendika üyesi olarak yer almış, sendikalaşma oranı ise %18,22 olarak gerçekleşmiştir (Şekil 3.54).

Şekil 3.54

Siirt ili Sendikalaşma Durumu-2022

Gelir paylaşımında büyük etkisi olan, hane halkı sayısına tablo 3.5 ve görsel 3.6'da bakılacak olursa; TRC3 bölgesinde 2020 yılından itibaren TÜİK verilerine göre düşüş yaşandığı görülse de, 2023 yılı için Şırnak ilinin 4,86 ile ortalama hane halkı sayısı ile ülke genelinde ilk sırada bulunduğu TRC3 bölgesi diğer illerinin Şırnak'ı izlediği görülmektedir.

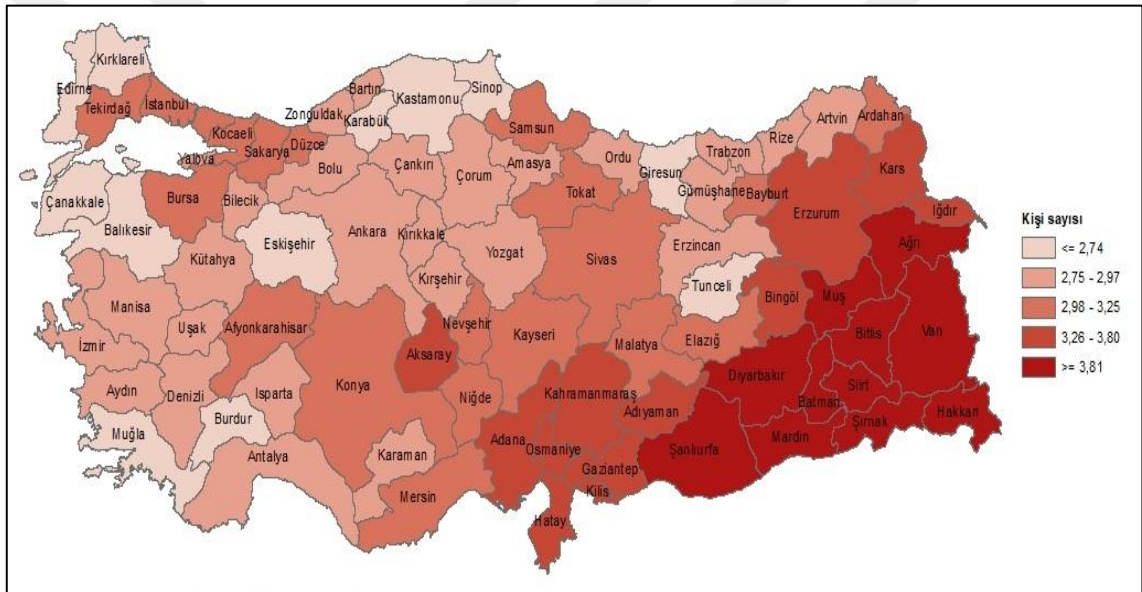
Tablo 3.5

TRC3 Bölgesi Ortalama Hane halkı Büyüklüğü/2020-2023

Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü				
	2020	2021	2022	2023
TRC3 Bölgesi	5,75	5,46	4,91	4,86

Görsel 3.6

TRC3 Bölgesi Ortalama Hane halkı Büyüklüğü/2023

Toplam doğurganlık hızı (çocuk sayısı) yönünden her ne kadar son yıllarda kademeli düşüş görülse (tablo 3.6’da 2009 yılında ortalama 4,69 iken 2023 yılında 2,72’ye kadar gerilemiştir) de, 2023 yılında görsel 3.7’de görüldüğü gibi Şanlıurfa ilinden sonra Şırnak, Mardin illeri TRC3 bölgesinde öne çıkarak ülke genelinde ikinci ve üçüncü sıraları almıştır.

Tablo 3.6

TRC3 Bölgesi Toplam Doğurganlık Hızı/2009-2023

Toplam Doğurganlık Hızı (Çocuk Sayısı)

	2009	2020	2021	2022	2023
TRC3 Bölgesi	4,69	3,24	3,19	2,95	2,72

**Veriler TÜİK veri tabanından elde edilmiştir.*

Görsel 3.7

İller Bazında Toplam Doğurganlık Hızı-Çocuk Sayısı/2023

Düşen doğurganlık hızı, çocuk sayısı ile birlikte bölgede 18 yaş altı doğum yapan annelerin tablo 3.7’de yer alan durumuna bakıldığında, 2017 yılında 1.032 olan 18 yaş altı doğum sayısının 2023 yılı itibari ile 364’e düştüğü görülmektedir.

Tablo 3.7*TRC3 Bölgesi Annenin Yaş Durumuna Göre Doğumlar/2017-2023*

İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması ve annenin yaş grubuna göre doğumlar, 2017-2023												
Births by Statistical Regions and age group of mother, 2017-2023												
[İkametgah yerine göre-By the place of permanent residence]												
[31/03/2024 tarihi itibarıyla-Date as of 31/03/2024]												
Yıl	İBBS-SR	Toplam	Annenin yaş grubu-Age group of mother									
Year			<15	15-17	18-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50+ Bilinmeyen
2023												
	TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt)	47 112	5	359	1 490	10 834	15 356	11 717	5 475	1 693	121	15 47
2022 ⁽¹⁾												
	TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt)	50 783	2	396	1 649	12 056	16 538	12 236	5 657	2 001	144	13 91
2021 ⁽¹⁾												
	TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt)	53 799	3	424	1 847	13 038	17 688	12 346	6 314	1 912	141	12 74
2020 ⁽¹⁾												
	TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt)	53 130	4	515	2 110	13 160	17 147	11 874	6 262	1 746	213	15 84
2019 ⁽¹⁾												
	TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt)	54 854	8	617	2 402	13 916	17 313	11 811	6 741	1 732	190	15 109
2018 ⁽¹⁾												
	TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt)	56 879	22	835	2 760	14 685	17 365	11 909	7 171	1 780	184	23 145
2017												
	TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt)	57 638	18	1 014	2 946	15 091	17 150	11 646	7 550	1 822	193	34 174

Terörü etkileyen diğer bir sosyal sorun sahası olan eğitim durumuna bakılacak olursa; bölge genelinde ortalama eğitim süresinde tablo 3.8’de görüldüğü gibi yıllar bazında kademeli olarak artış yaşandığı, 2023 yılı itibari ile 8,55 yıl eğitim ortalamasına sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 3.8*TRC3 Bölgesi Ortalama Eğitim Süresi/2019-2023***Ortalama Eğitim Süresi (Yıl)**

	2019	2020	2021	2022	2023
TRC3 Bölgesi	7,725	7,9	8,175	8,35	8,55

*Veriler TÜİK veri tabanından elde edilmiştir.

İller bazında ise özellikle Batman’ın 8,9 yıl, Şırnak’ın 8,7 yıllık eğitim ortalamaları ile Manisa, Kastamonu, Afyonkarahisar, Bartın vb. batı illerini geride bıraktığı anlaşılmaktadır (Görsel 3.8).

Görsel 3.8

İller Bazında Ortalama Eğitim Süresi/2023

Bölgedeki okuma yazma bilmeyen sayısının da yıllar bazında kademeli olarak düştüğü görülmektedir (Tablo 3.9).

Tablo 3.9

TRC3 Bölgesi Okuma-Yazma Bilmeyenlerin Sayısı/2019-2023

Okuma Yazma Bilmeyen Sayısı

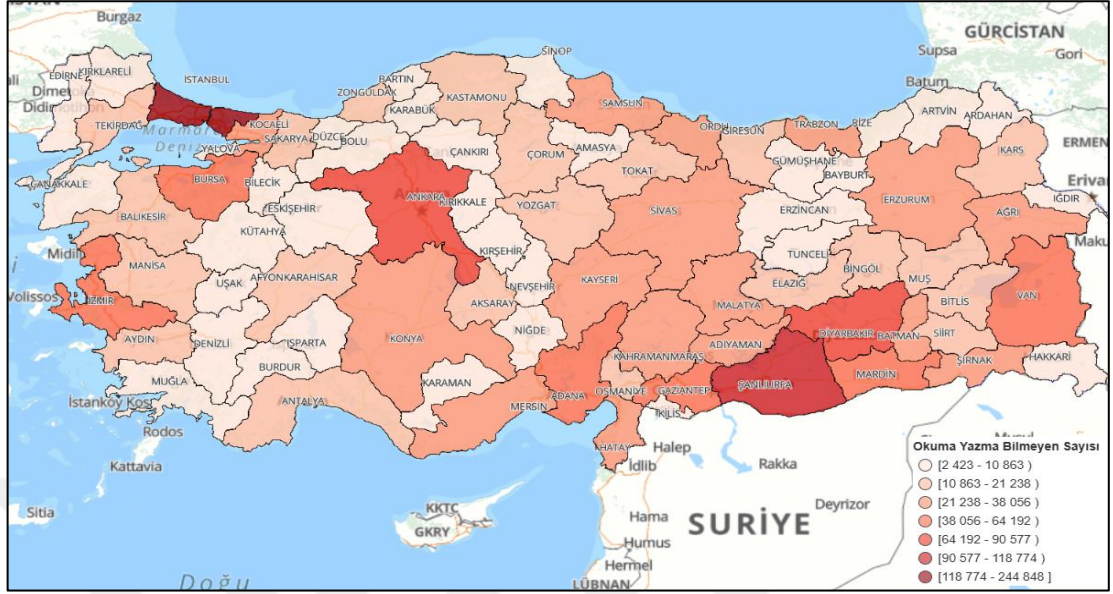
	2019	2020	2021	2022	2023
TRC3 Bölgesi	30.749	29.483	28.462	27.638	27.347

**Veriler TÜİK veri tabanından elde edilmiştir.*

Türkiye genelinde Şanlıurfa, İstanbul, Ankara, Diyarbakır, Van illeri en fazla okuma yazma bilmeyen sayısını barındırırken TRC3 bölgesi illerin durumunun daha iyi olduğu anlaşılmaktadır (Görsel 3.9).

Görsel 3.9

İller Bazında okuma-Yazma Bilmeyenlerin Sayısı/2023

İl bazında nüfusun eğitim düzey dağılımı ve eğitim oranlarına bakılacak olursa; Şırnak ilinde şekil 3.55 ve 3.56’da görüldüğü gibi nüfusun %67’sinin ilk-orta-lise, %10’unun üniversite ve üstü, nüfusun kalan %21’inin ise sadece okuryazar veya okuma yazma bilmeyen kategorisinde yer aldığı (http-21),

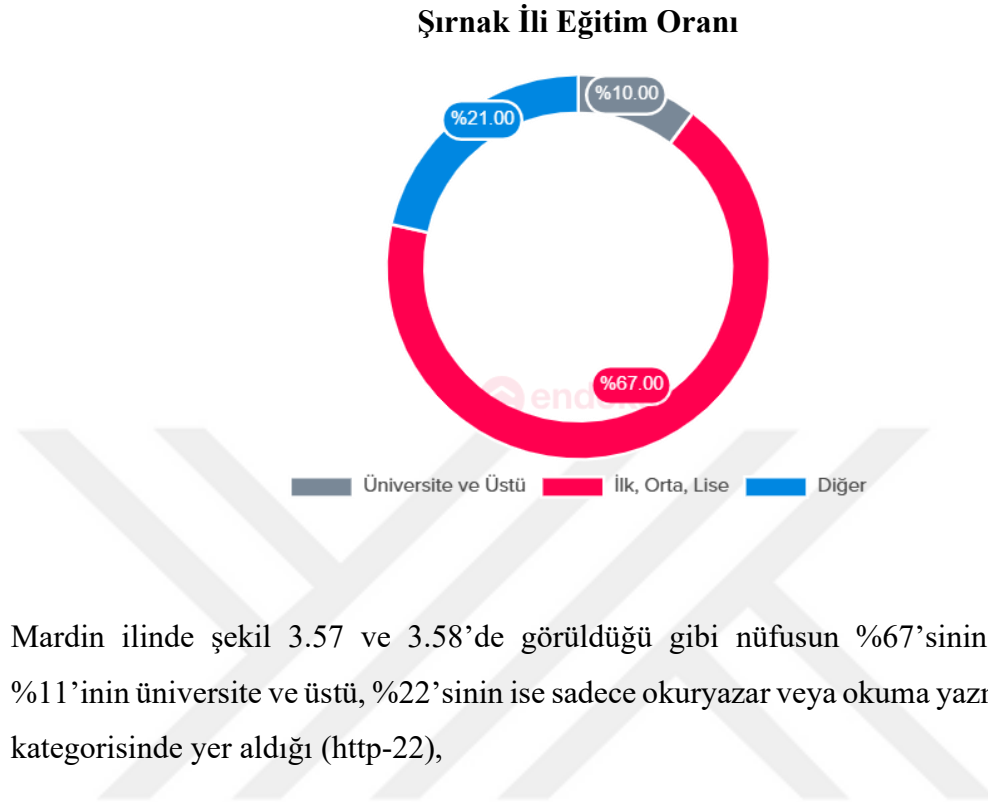
Şekil 3.55

Şırnak İli Eğitim Düzeyi

Şekil 3.56

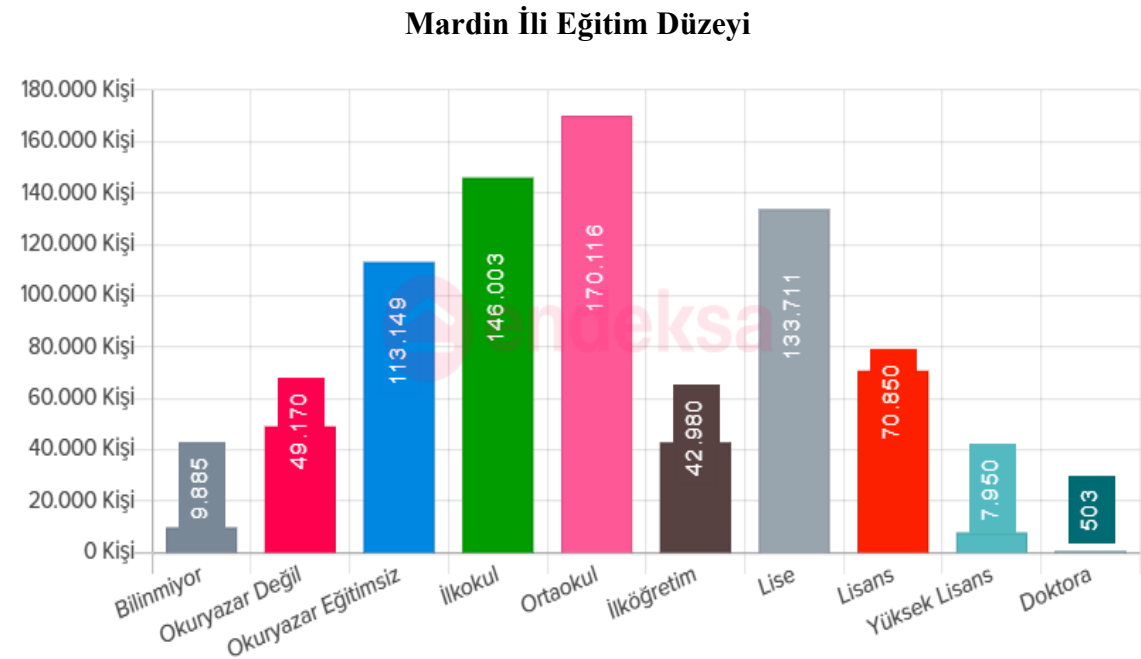
Şırnak İli Eğitim Oranı

Mardin ilinde şekil 3.57 ve 3.58’de görüldüğü gibi nüfusun %67’sinin ilköğretim, %11’inin üniversite ve üstü, %22’sinin ise sadece okuryazar veya okuma yazma bilmeyen kategorisinde yer aldığı (http-22),

Şekil 3.57

Mardin İli Eğitim Düzeyi

Şekil 3.58

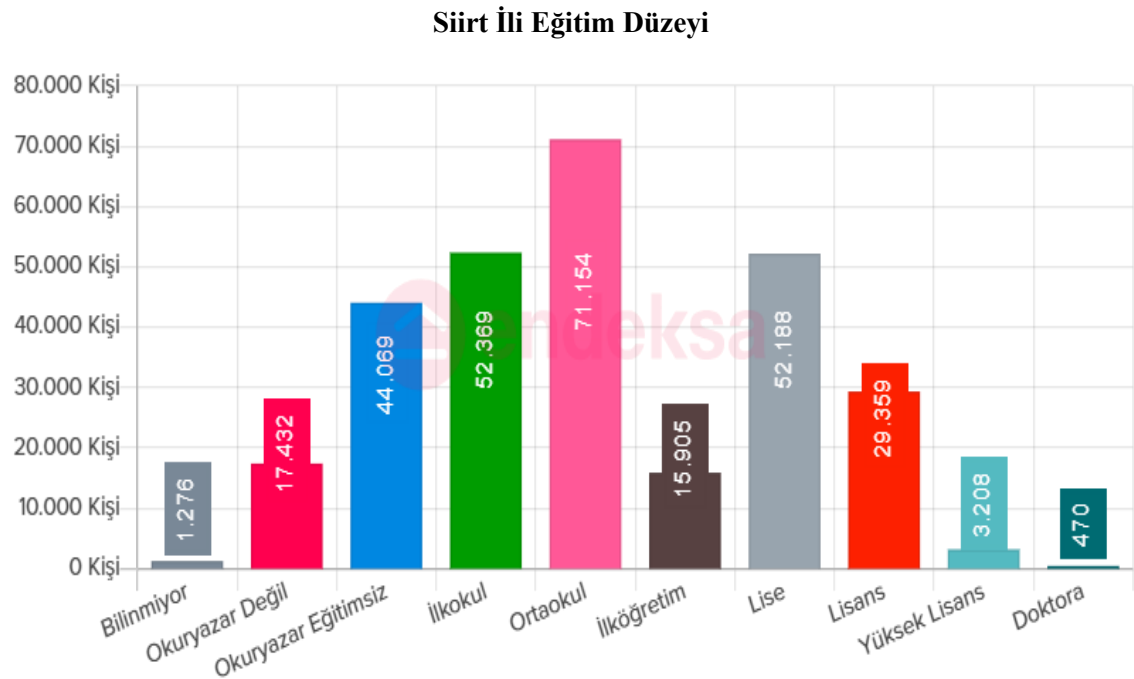
Mardin İli Eğitim Oranı

Siirt ilinde şekil 3.59 ve 3.60’da görüldüğü gibi nüfusun %67’sinin ilk-orta-lise, %11’inin üniversite ve üstü, %21’inin ise sadece okuryazar veya okuma yazma bilmeyen kategorisinde yer aldığı, nüfusun %1’inin eğitim durumu bilgisinin bulunmadığı (http-23),

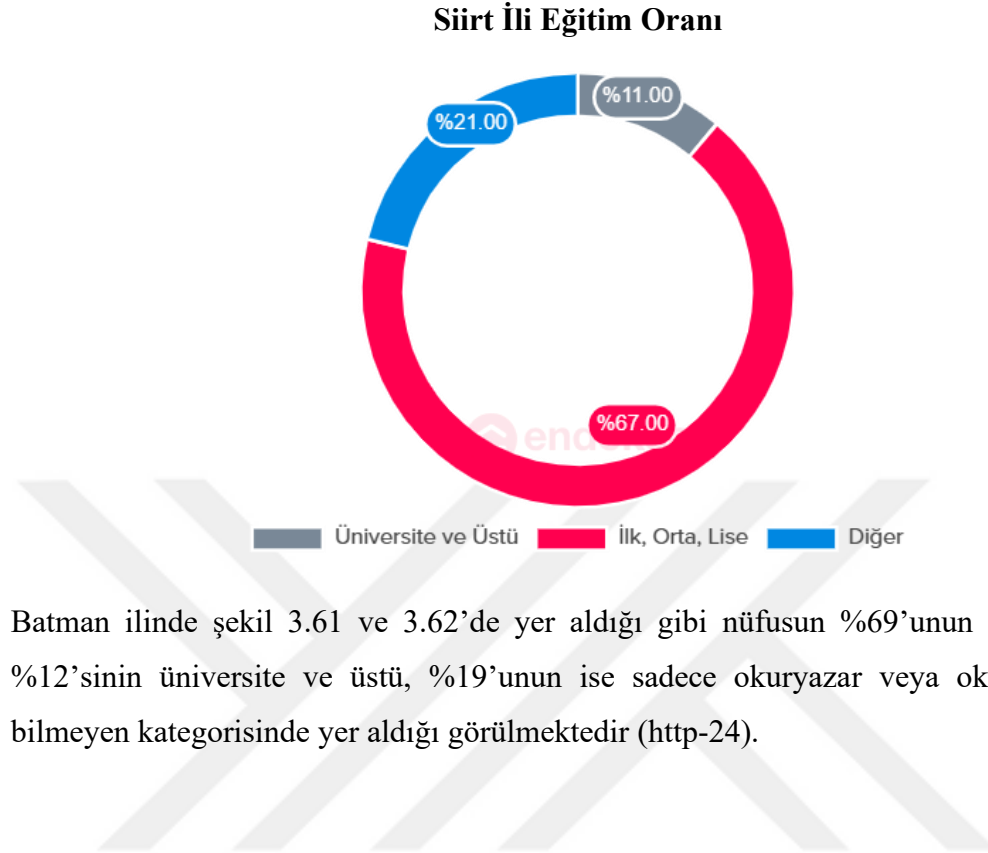
Şekil 3.59

Siirt İli Eğitim Düzeyi

Şekil 3.60

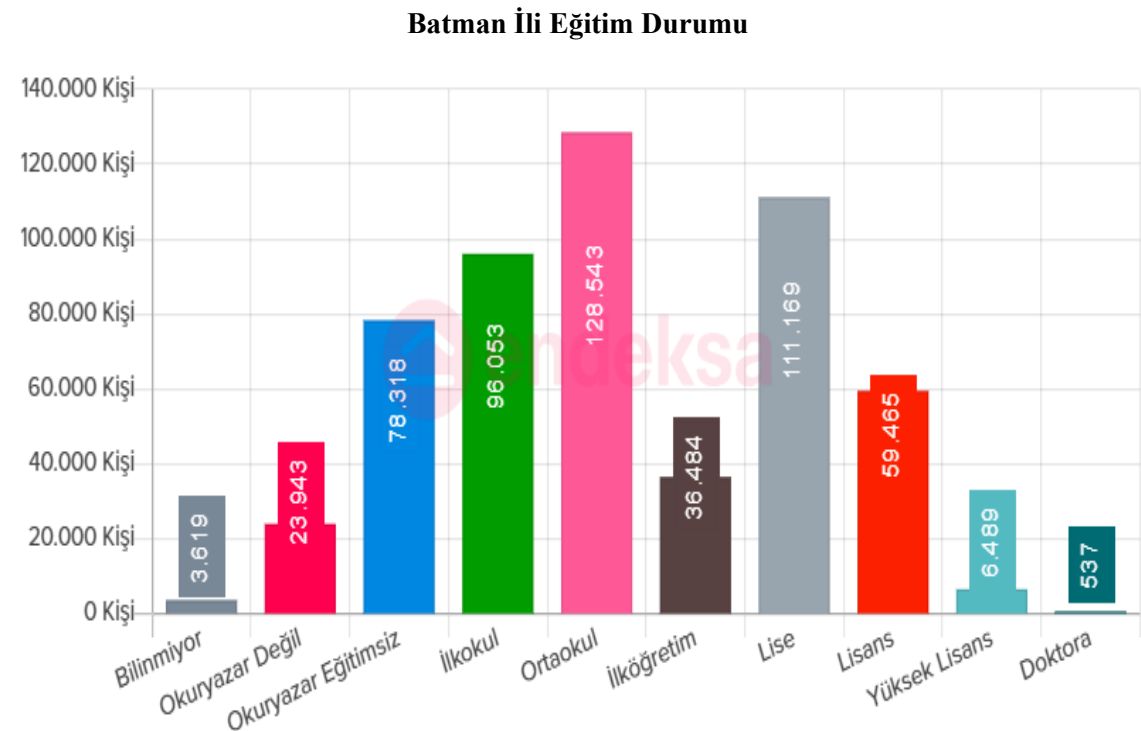
Siirt İli Eğitim Oranı

Batman ilinde şekil 3.61 ve 3.62’de yer aldığı gibi nüfusun %69’unun ilk-orta-lise, %12’sinin üniversite ve üstü, %19’unun ise sadece okuryazar veya okuma yazma bilmeyen kategorisinde yer aldığı görülmektedir (http-24).

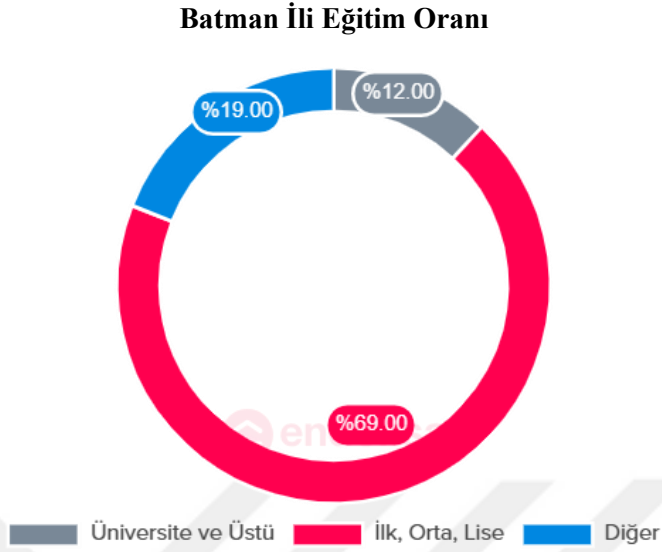
Şekil 3.61

Batman İli Eğitim Durumu

Şekil 3.62

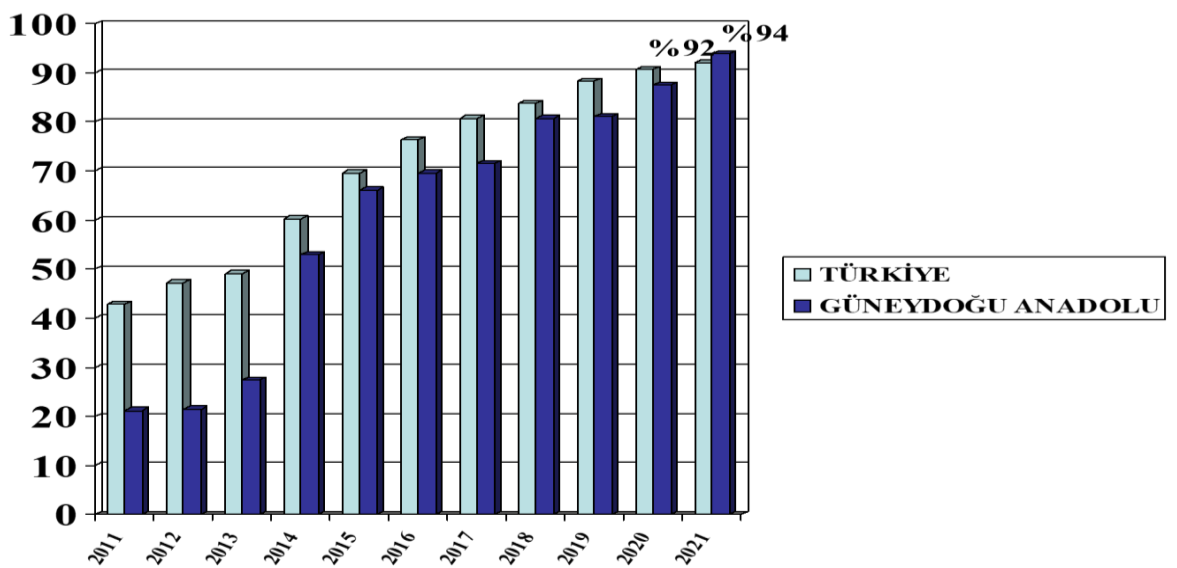
Batman İli Eğitim Oranı

Günümüz teknolojilerine erişim konusunda ise; bölgenin internet ve sosyal medya başta olmak üzere bilişim teknolojileri kullanım oranının şekil 3.63'te yer aldığı gibi 2021 yılı itibari ile Türkiye ortalamasını (%92) geçtiği ve en fazla bilişim teknolojisi kullanımına (%94) sahip olduğu görülmektedir. Araştırmada özellikle 2011 yılından 2021 yılına yaşanan değişim (%470 artış) dikkat çekici bulunmuştur (http-25).

Şekil 3.63

Güneydoğu Anadolu Bölgesi Hane halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Oranı/2011-2021

Göç yönünden ele alındığında; tablo 3.10’da bölge 2023 yılına kadar nüfusunun yaklaşık %8’ini göç verirken, 2023 yılında bu durumun tersine değişerek nüfusunun %5,13’ü kadar TRC3 bölgesine göç aldığı görülmektedir (http-25).

Tablo 3.10

TRC3 Bölgesi Göç Hızı/2019-2023

	2019	2020	2021	2022	2023
TRC3 Bölgesi	-7,84	-1,21	-8,31	-8,24	5,13

*Veriler TÜİK veri tabanından elde edilmiştir.

Tablo 3.11’de geçmiş yıllar göç sebeplerine bakılacak olursa; 2018-2021 yıllarını kapsayan 4 yıllık dönemde TRC3 bölgesinde meydana gelen göç sebeplerinde 1’inci etkenin “hane aile fertlerinden birine bağımlı göç” olduğu, bunu “eğitim” ve “daha iyi konut/yaşam koşullarına ulaşma” sebeplerinin izlediği görülmüştür (http-25).

Tablo 3.11

TRC3 Bölgesi Göç Etme Nedenleri/2018-2021

Göç etme nedenine göre illerin verdiği göç, 2018-2021 Provincial out-migration by reason for migration, 2018-2021														
Yıl Year	İl Provinces	Göç etme nedeni-Reason for migration												
		Toplam Total	Tayin/iş değişikliği Assignment/ change of job	İşe başlamak/ iş bulmak Starting a job/ finding a job	Eğitim Education	Medeni durum değişikliği/ ailevi nedenler Change of marital status/ family-related reasons	Daha iyi konut ve yaşam koşulları Better housing and living conditions	Hane/ aile fertlerinden birine bağımlı göç Migration related to any member of the household/ family	Aile yanına/ memleket e geri dönme Returning to family/ home/ hometown	Sağlık/ bakım Health/ care	Ev alınması Buying a house	Emeklilik Retire- ment	Diğer Other	Bilin- mey- en Unkn- own
2021	Toplam-Total	2 777 797	265 537	214 428	686 973	145 375	429 752	570 224	58 126	16 261	82 617	12 807	58 282	237 415
	Mardin	35 957	4 195	2 728	8 239	2 156	5 607	9 776	236	111	605	48	700	1 556
	Siirt	16 340	1 977	1 434	3 280	943	2 324	4 729	151	51	278	24	287	862
	Batman	24 411	2 193	1 879	6 894	1 429	3 531	5 885	369	75	452	43	456	1 205
	Şırnak	20 431	4 366	1 392	4 181	1 129	2 392	5 223	228	59	382	27	304	748
2020	Toplam-Total	2 258 726	257 027	179 553	201 178	132 421	455 991	556 907	73 806	17 834	81 801	11 530	61 209	229 469
	Mardin	24 744	3 387	2 148	1 223	1 786	5 234	8 433	352	138	605	51	664	723
	Siirt	12 958	1 771	1 077	1 284	872	2 161	4 193	219	81	305	25	336	634
	Batman	17 593	2 272	1 470	1 216	1 376	3 398	5 780	461	87	412	28	461	632
	Şırnak	15 008	4 126	932	446	1 010	2 281	4 602	302	58	438	25	340	448
2019	Toplam-Total	2 806 123	262 833	215 561	510 352	157 283	556 919	621 038	96 494	24 159	63 897	20 655	88 605	188 327
	Mardin	32 544	3 416	2 682	4 967	2 098	6 400	9 831	592	249	432	57	843	977
	Siirt	17 252	2 323	1 566	2 302	1 136	3 118	4 879	346	114	228	36	413	791
	Batman	23 325	2 382	1 863	4 309	1 475	4 180	6 536	669	154	386	57	689	625
	Şırnak	20 724	5 221	1 187	2 564	1 293	2 976	5 480	403	98	406	43	526	527
2018	Toplam-Total	3 057 606	315 849	223 023	483 199	162 870	453 472	702 526	144 209	30 893	65 281	25 813	228 351	222 120
	Mardin	31 738	3 619	2 460	4 664	2 270	4 650	9 215	816	233	387	48	2 131	1 245
	Siirt	15 726	1 811	1 230	2 142	1 123	2 002	4 894	357	131	205	45	969	817
	Batman	22 525	2 603	1 796	3 864	1 535	2 838	6 473	643	166	323	53	1 363	868
	Şırnak	15 485	3 175	818	2 452	1 099	1 982	3 735	305	71	244	31	1 041	532
TÜİK, İç Göç İstatistikleri, 2021 TurkStat, Internal Migration Statistics, 2021														

Yukarıda ele alınan TRC3 bölgesinin sosyoekonomik durum tespitine ilişkin olarak, bölgede yıllardan beri süregelen olumsuzluklarda, son yıllar göz önüne alındığında gözle görülür seviyelerde iyileşme yaşandığı, bölgede uygulanan sosyal politika uygulamalarının genel bir değerlendirmesinin yapılması gerekirse aşağıdaki şekilde yorumlanabileceği kıymetlendirilmektedir.

Tablo 3.12

TRC3 Bölgesi Sosyal Politika Uygulamalarının Başarı Değerlendirmesi

Sosyal Politika Alanı	Mücadele Durumunun Etkisi	Sorun Mevcut Değerlendirme
İstihdam	Kısmi (+)	Sorun önemini korumakta
İşsizlik	Kısmi (+)	Sorun önemini korumakta
Yoksulluk	Kısmi (+)	Sorun önemini korumakta
Gelir Dağılımı	Kısmi (+)	Sorun önemini korumakta
Eğitim	Kısmi (+)	Sorun önemini korumakta
Göç	Kısmi (+)	Sorunun 2023 yılı itibari ile önemini yitirdiği ancak bu azalmanın kademeli bir azalma olmadığı göz önüne alındığında bölgesel gelişmelerden müteakip yıllarda etkilenme durumunun hassasiyetini koruyabileceği değerlendirilmektedir.

3.3.2 Mevcut sosyo-ekonomik durumun terör örgütü militan temin stratejisine yansımaları

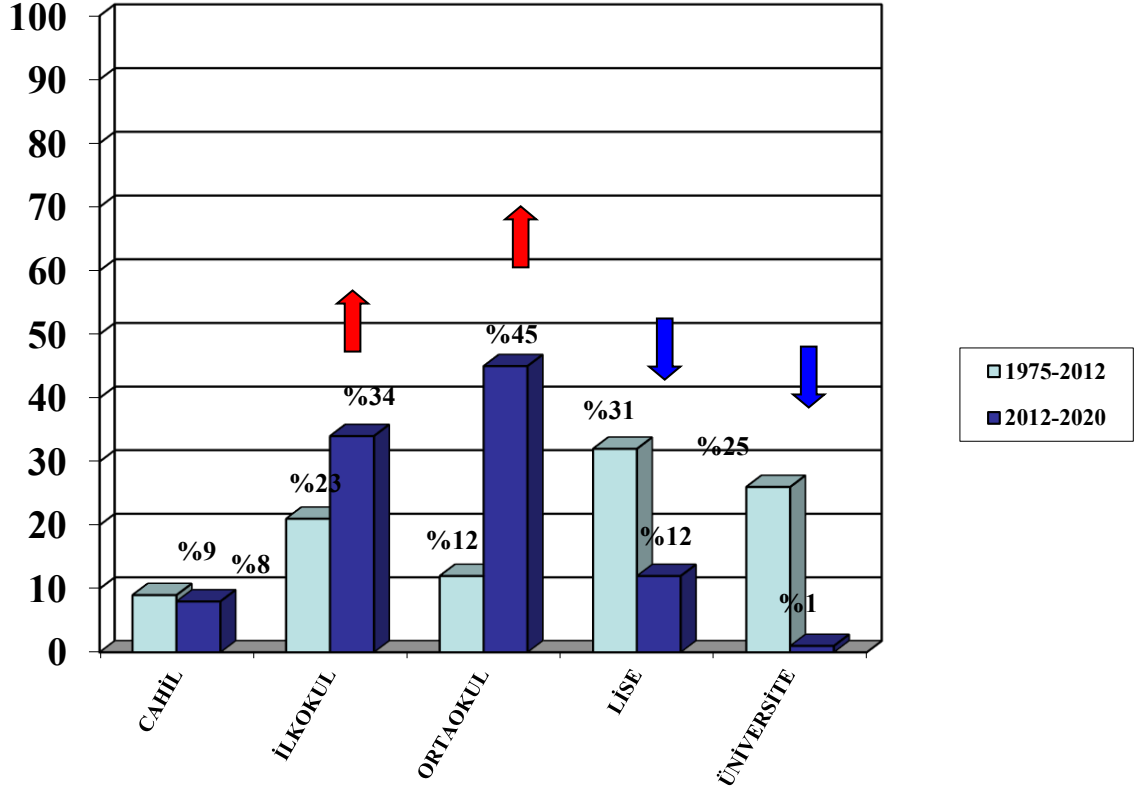
Terör sorunundan en çok etkilenen ve aynı zamanda terör örgütüne en fazla militan kaynağı sağlayan TRC3 bölgesinin genel sosyoekonomik durumunda kısmi iyileşme görülmesine rağmen hala gelişmelerin ülke ortalaması göz önüne alındığında arzu edilen seviyeye gelmediği görülmektedir.

Ancak söz konusu olumlu gelişmelerin Bahçeşehir Üniversitesinin 2009 yılında yaptığı çalışma ile İçişleri Bakanlığının 2020 yılında yaptığı çalışma arasında terör örgütüne katılım sebeplerinde meydana gelen farklılıkları genel anlamda anlamlandırabilmemize yardım edebileceği değerlendirilmektedir.

Katılım sebeplerinde meydana gelen değişiklikleri özele indirmek gerekirse;

Şekil 3.64

PKK TÖ'ne Katılanların Eğitim Durumu Karşılaştırması/(1975-2012)-(2012-2020)

Kaynak: Global Terrorism Index 2016/EGM 2020 Verileri Karşılaştırması

Institutue for Economics&Peace araştırma kuruluşunun 2016 yılında yayımladığı bir çalışmada ele aldığı PKK/KCK TÖ militanlarının eğitim seviyeleri (http-26) ile İçişleri Bakanlığının 2020 yılı çalışmasında (http-11) elde edilen eğitim verilerinin karşılaştırılmasında (şekil 3.64) 1975-2012 yılları arası katılım sağlayan teröristlerin çoğunluğunun lise, üniversite eğitim seviyesinde bulunduğu, 2012-2020 yılları arası katılanlarda ise eğitim seviyesinin gerileyerek ortaokul ve ilkokul seviyesinde yer aldığı görülmektedir.

Şekil 3.65

PKK TÖ'ne Katılanların Sosya-ekonomik Durumları ile Ülke Milli Gelir Dağılım Durum Karşılaştırması/(1975-2012)

Kaynak: Global Terrorism Index 2016 | Trends 47

Institute for Economics&Peace'in aynı çalışmasında 2012 yılından önce terör örgütüne katılan kesimlerin sosyo-ekonomik durumunun (şekil 3.65) çoğunluğunun düşük gelir grubunda yer aldığı, ülkemizde belirtilen dönem için milli gelir dağılımına bakıldığında ise milli gelirden en az pay alan kesimin düşük gelir grubunda yer aldığı tespit edilmiştir (http-26).

2012 yılında önce katılım yapan militanların bu parametreler ışığında tanımlaması yapılacak olursa eğitim seviyelerinin yüksek ancak gelir seviyelerinin düşük olduğu söylenebilir.

2012 yılından sonrası için İçişleri Bakanlığının yaptığı araştırmada militanların gelir dağılım durumunun 2012 öncesi ile benzer bir duruma sahip olduğu görülmektedir (http-27). Eğitim seviyelerinde gerileme olsa da katılımcıların çoğunluğunun maddi yoksulluk yaşadığı ve geçim sıkıntısı çektiği, bölgede gelir dağılımında eşitsizliğin giderilemediği sürece terör sosyal sorununa en çok etkileşimde bulunacak yan sorun sahasını teşkil edeceği anlaşılmaktadır.

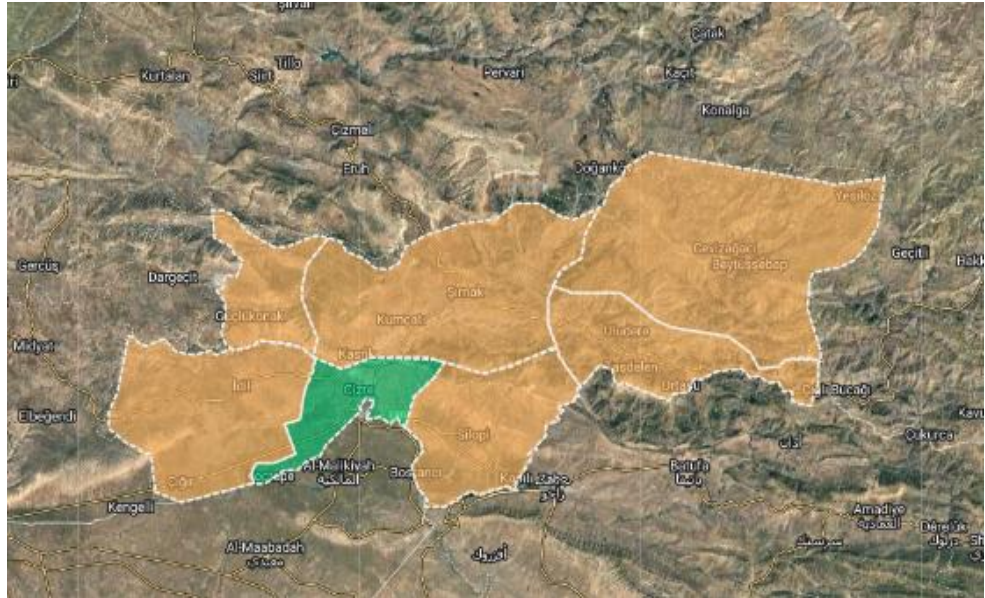
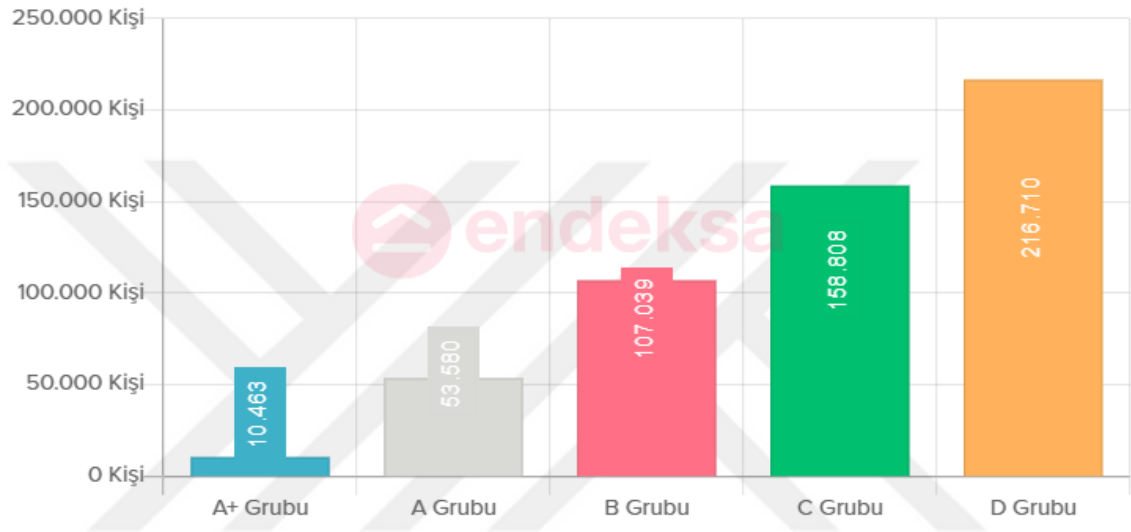
TRC3 bölgesinin sosyoekonomik seviye (SES) nüfus dağılımlarına ENDEXA şirketi tarafından 2022 yılında yapılan bölgesel demografi araştırması dahilinde bakılacak olursa;

Şekil 3.66’da Şırnak ili için nüfusun %39.64 ‘ünün D grubunda yer aldığı, sadece Cizre ilçesinin C grubu baskın diğer tüm ilçelerinde D grubu düşük seviye sosyoekonomik statüye sahip nüfusun fazla olduğu (http-21);

Şekil 3.66

Şırnak ili SES Dağılım Durumu

Şırnak İli SES Dağılım Durumu

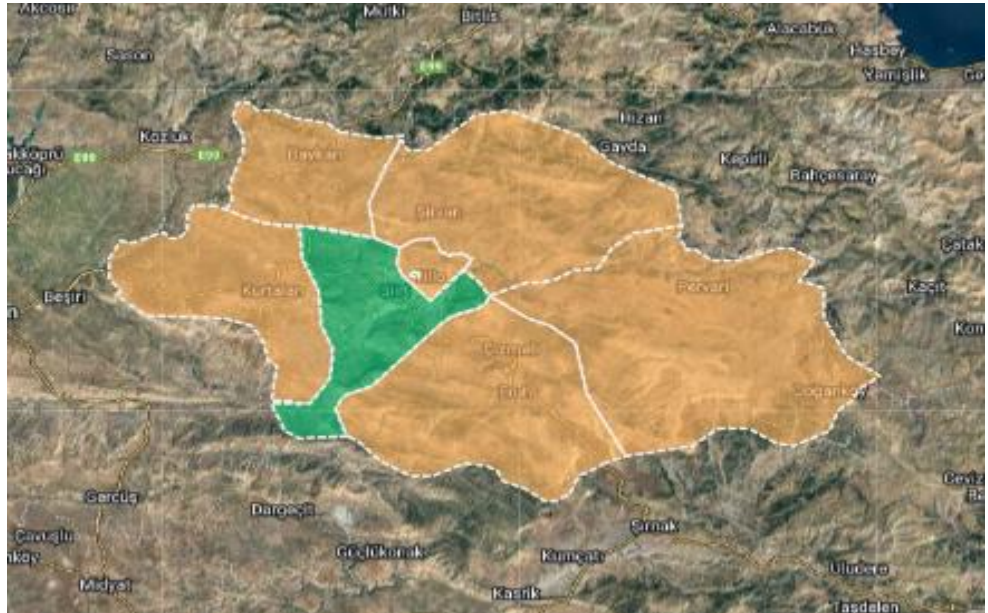
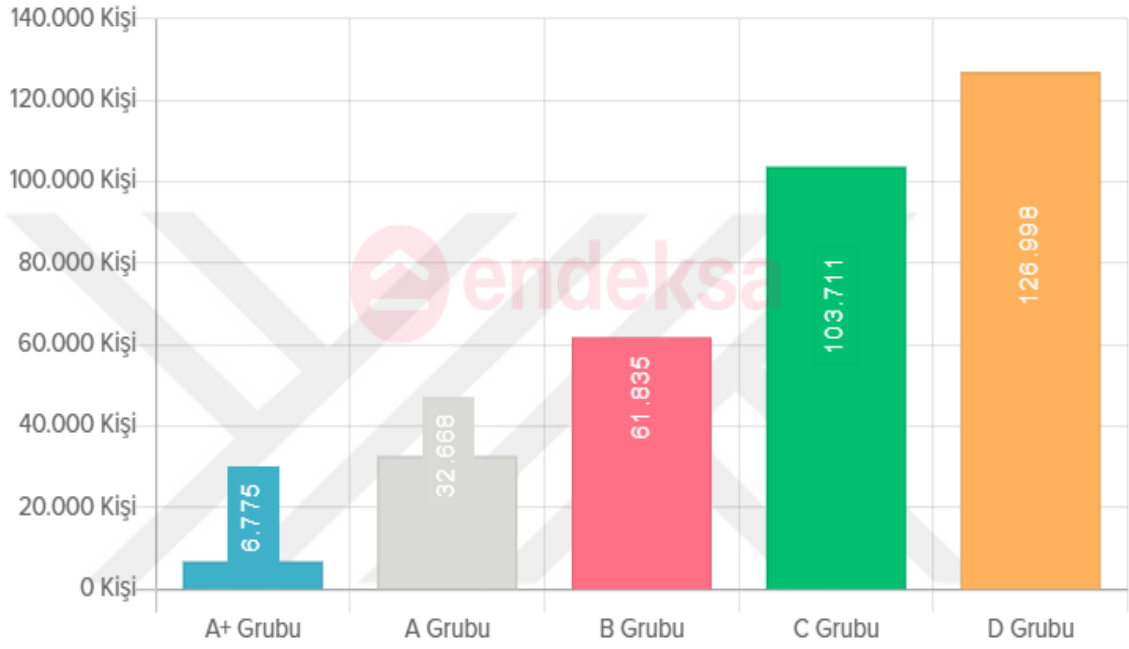
Kaynak: (http-21)

Şekil 3.68’de Siirt ilinde; nüfusun %38,2’sinin D seviyesinde bulunduğu, merkez ilçede C seviyesinin, diğer tüm ilçelerde ise D seviyesinin baskın bulunduğu (http-23),

Şekil 3.68

Siirt ili SES Dağılım Durumu

Siirt İli SES Dağılım Durumu

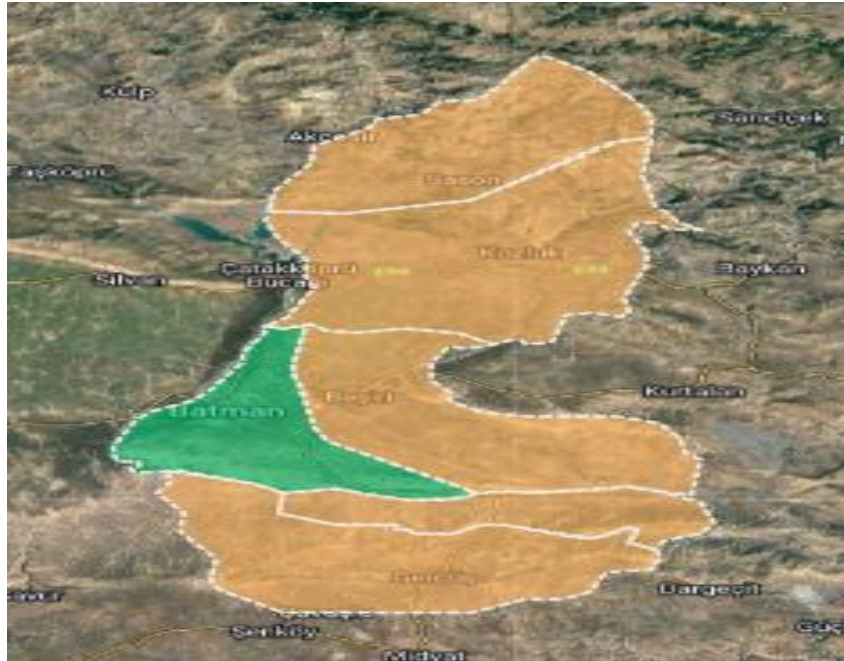
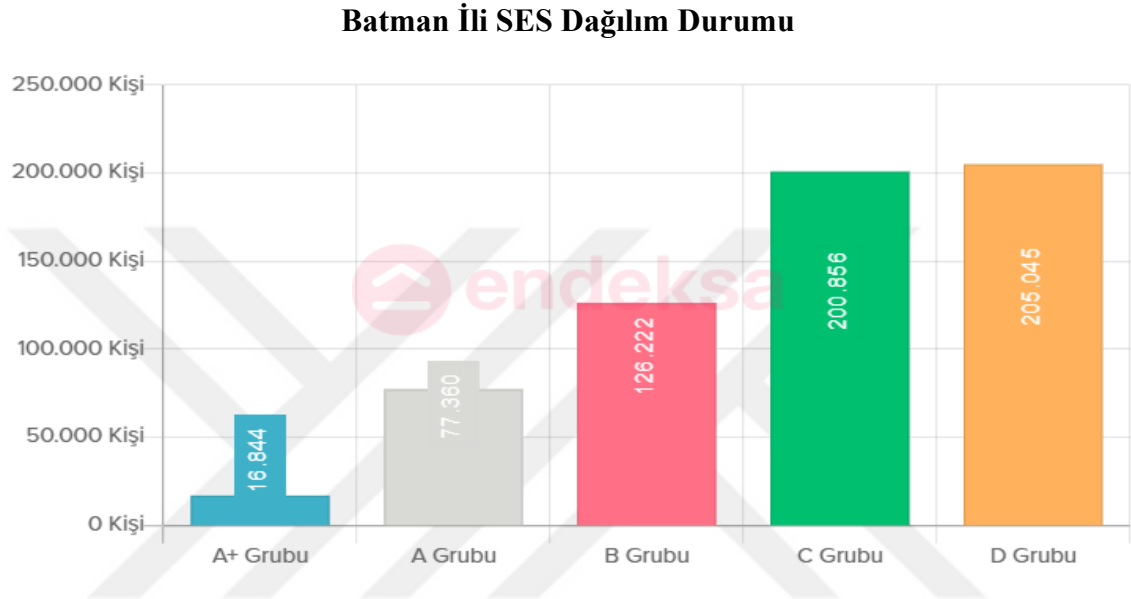

Kaynak: (http-23)

Şekil 3.69’da Batman ilinde; nüfusun %32,73’ünün D seviyesinde bulunduğu, merkez ilçede C seviyesinin, diğer tüm ilçelerde D seviyesinin baskın bulunduğu görülmektedir (http-24).

Şekil 3.69

Batman ili SES Dağılım Durumu

Kaynak: (http-24)

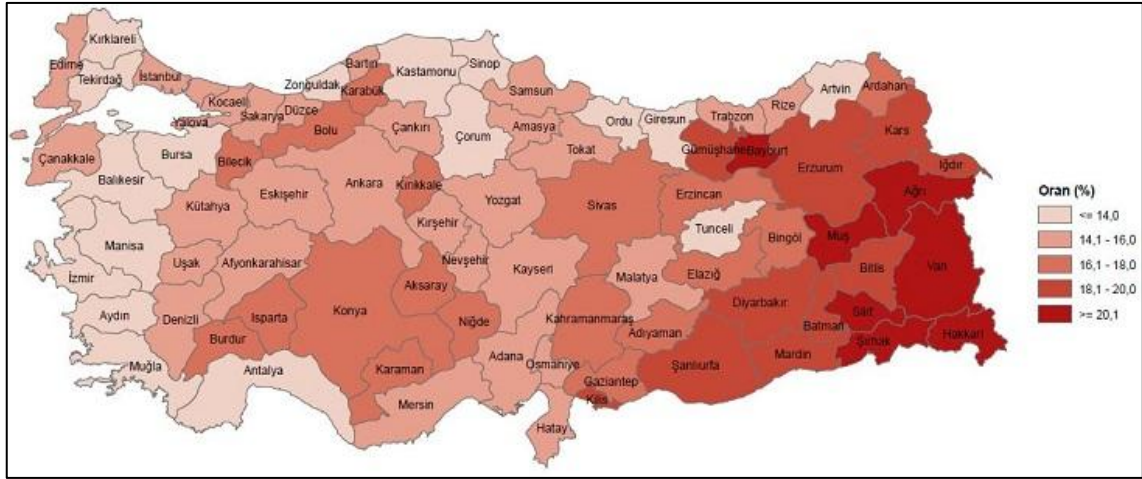
TRC3 bölgesi illerin tamamında SES düzeyi düşük D seviye nüfus oranının baskın olduğu anlaşılmaktadır.

Aynı bölgede nüfus yönünden Z kuşağı olarak tabir edilen 15-25 yaş aralığındaki kitlenin Türkiye genelinde en yoğun illeri barındırdığı görsel 3.10 ve şekil 3.70’de görülmektedir.

Görsel 3.10

Genç Nüfusun (15-25 Yaş) İl Toplam Nüfuslarına Oranı (2021)

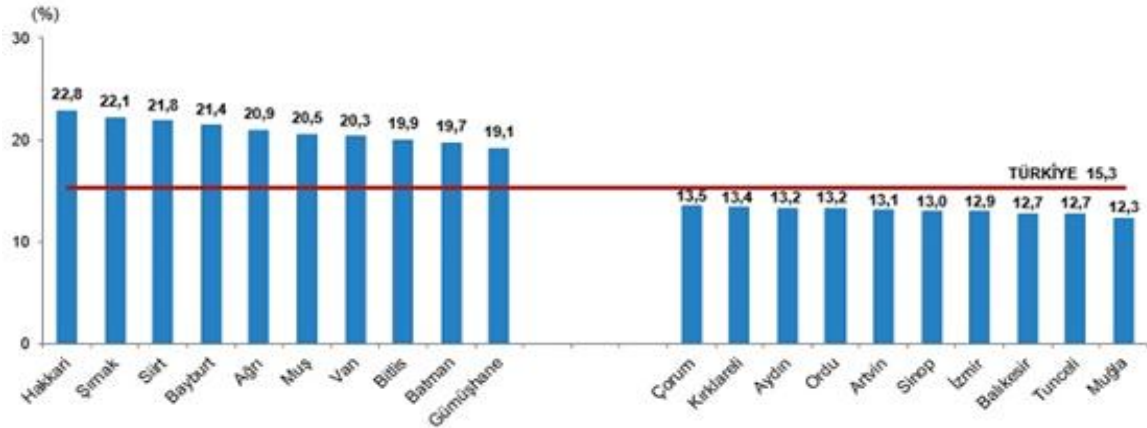
Genç Nüfusun (15-25 Yaş) İl Toplam Nüfuslarına Oranı (2021)

Kaynak: (http-25)

Şekil 3.70

Genç Nüfus En Çok ve En Az İller Sıralaması 2023

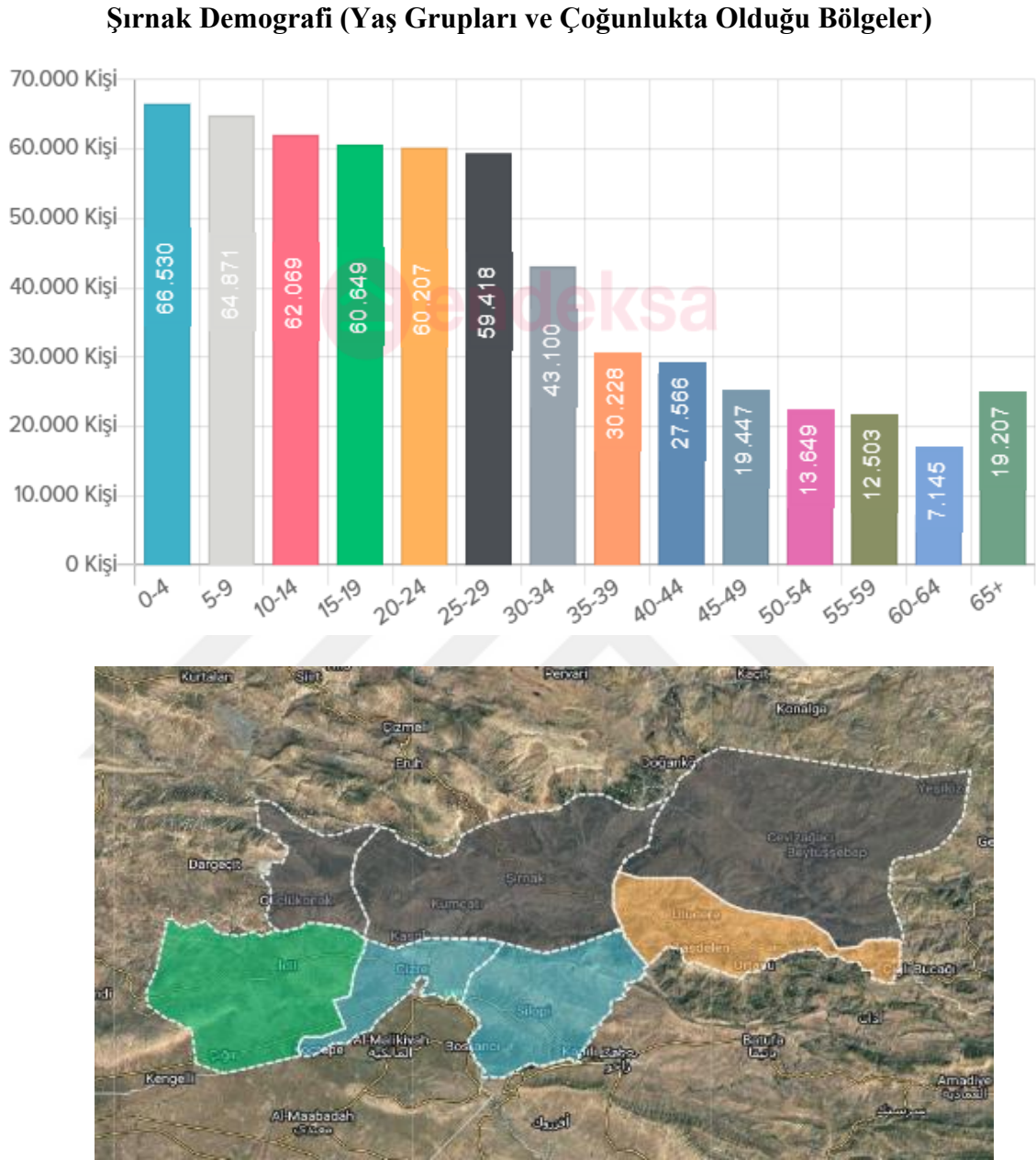

Kaynak: (http-25)

TRC3 bölgesindeki illerde Z kuşağının tamamını kapsayacak şekilde (10-15 yaş grubu da ilave edilerek) özel bir firma olan Endeksa’nın 2022 yılı itibari ile bölgeye yönelik birebir görüşme ve TÜİK verileri ile karşılaştırmadan elde ettiği demografik analiz sonuçlarına ilişkin çalışmada TRC3 bölgesi illerin durumu aşağıda sunulmuştur.

Şekil 3.71

Şırnak Demografi (Yaş Grupları ve Çoğunlukta Olduğu Bölgeler)

Kaynak: (http-21)

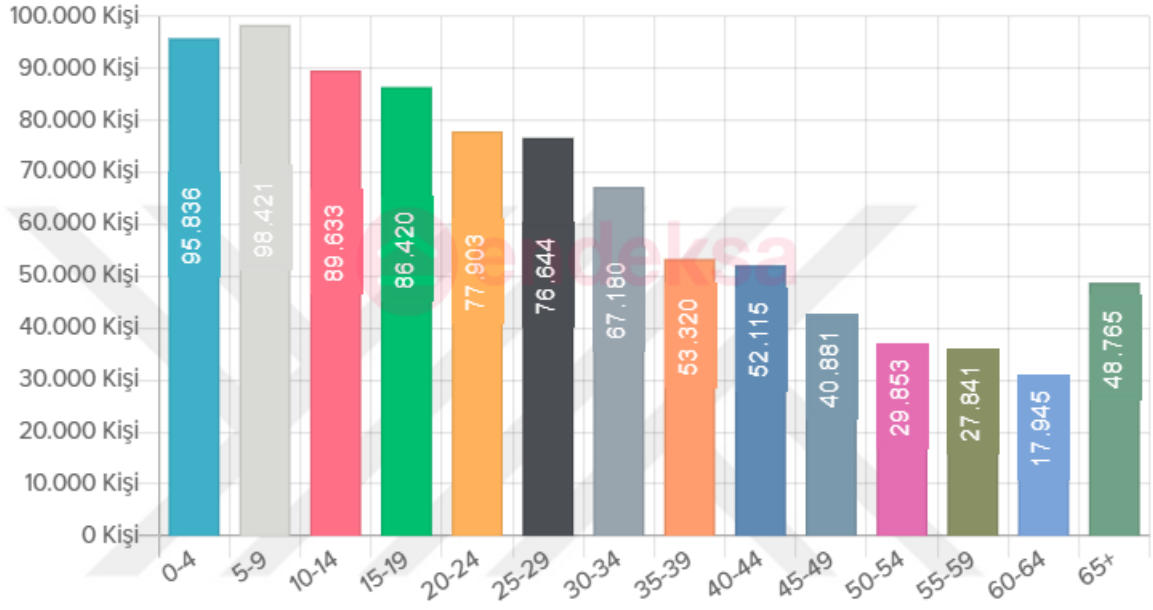
Şırnak ilinde Z Kuşağı olarak tabir edilen 10-25 yaş arası kitlenin şekil 3.71’de görüldüğü gibi toplam nüfusta teşkil ettiği payın %33,46 olduğu, sınır hattına yakın olan nispeten az dağlık ve ticaretin geliştiği İdil, Uludere, Silopi ve Cizre ilçelerinde çoğunlukta bulundukları,

Mardin ilinde ise; Z kuşağının toplam nüfusun %29.4'ünü oluşturduğu, Savur, Yeşilli, Midyat ve Dargeçit ilçelerinde çoğunlukta bulundukları (Şekil 3.72),

Şekil 3.72

Mardin Demografi (Yaş Grupları ve Çoğunlukta Olduğu Bölgeler)

Mardin Demografi (Yaş Grupları ve Çoğunlukta Olduğu Bölgeler)

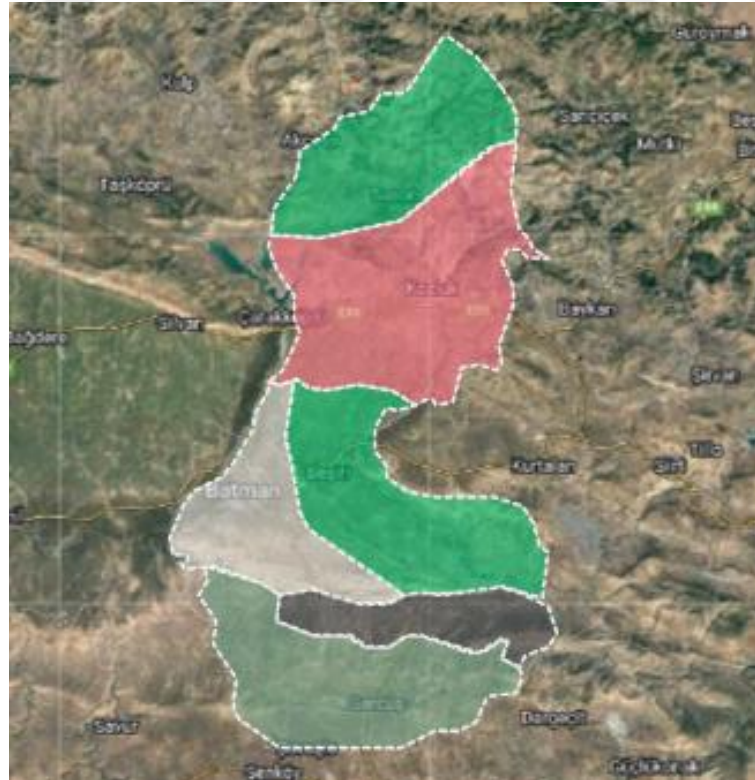
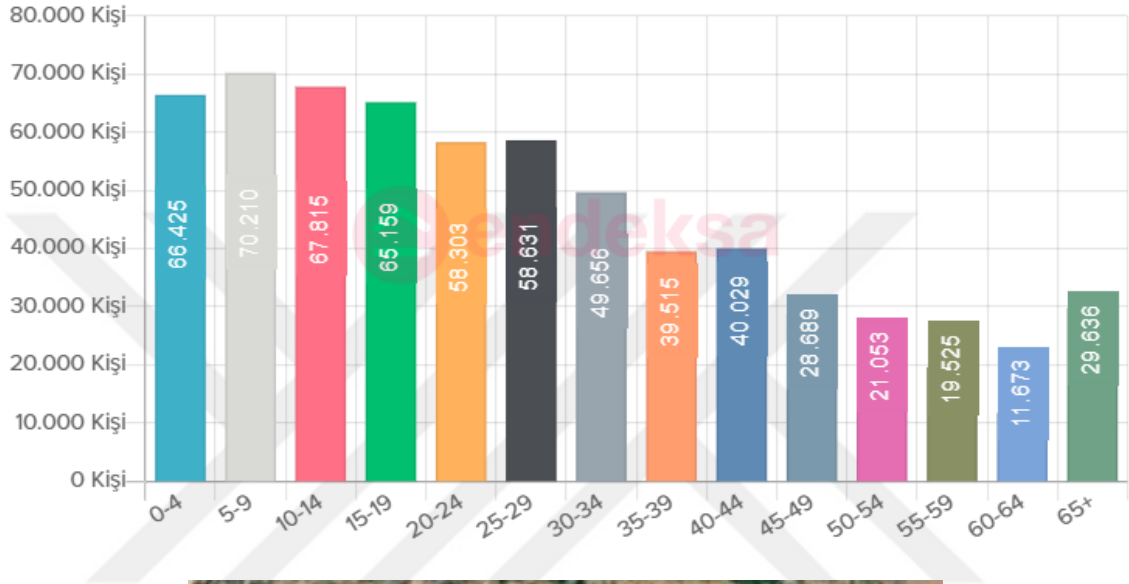
Kaynak: (http-22)

Batman ilinde; Z kuşağının toplam nüfusun %30,53'ünü oluşturduğu, Beşiri, Sason ve Kozluk ilçelerinde çoğunluğa sahip oldukları anlaşılmaktadır (Şekil 3.74).

Şekil 3.74

Batman Demografi (Yaş Grupları ve Çoğunlukta Olduğu Bölgeler)

Batman Demografi (Yaş Grupları ve Çoğunlukta Olduğu Bölgeler)

Kaynak: (<http-24>)

İllerin SES ve yaş dağılım bölgelerinden elde edilen bulgular karşılaştırıldığında en düşük SES seviyesine sahip D statü yerleşim yerlerinde 15-25 yaş nüfus dağılımının baskın çoğunluğu teşkil ettiği görülmektedir.

Burada bir çıkarım yapmak gerekirse, 2012 yılından önce örgüte katılan militanların katılım sebeplerinde işsizlik, yoksulluk ön plana çıkarken, 2012 sonrası katılan kesimlerde propaganda ve kandırılmanın ön plana çıkması durumunun, özellikle bölgede sosyo-ekonomik seviyede olumsuzluk devam ederken betimlenmesi, katılımcı yaş profilinin yani Z kuşağının olaylara güncel bakış açısı ve hayat beklentilerindeki farklılıklardan kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

Bu kapsamda, araştırmamızın esas bulgularını içerecek 2012-2020 yılları arası teslim olan 500 terör örgütü militanı üzerine elde edilen verileri yorumlamadan önce, terör örgütü hedefinde bulunan sosyal sorunun tam etki noktasında bulunan Z Kuşağının karakteristik özelliklerine değinmenin gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

3.3.3 Z kuşağı karakteristikleri

Kuşak kavramı, genellikle aynı dönemlerde dünyaya gelmiş, aynı devrin koşullarını yaşamış, içinde bulunduğu dönem itibarıyla benzer sıkıntılara maruz kalmış, birbirine yakın kader olgusunu paylaşmış, benzer yükümlülükleri karşılamak zorunda kalmış bireylerin mensubu olduğu topluluk olarak tanımlamaktadır (http-27). Bu kavramın literatürde ilk ortaya çıkışına bakılacak olursa, bazı disiplinlerde antik Yunan’a, bir kısmında da arkaik Mısır Krallıkları dönemine uzandığı ifade edilebilmektedir (Joshi., 2011). Toplumların sosyal yaşantısında geçmişten günümüze yaşanan gelişmeler, geçmiş dönemlerde yapılan kavramsal tanımların bulunulan çağın gereklerine uygun olarak yapısal anlamda yeniden betimlenerek ortaya konmasına sebebiyet verebilmektedir. Yaşanan değişimler, günlük hayatın her alanını etkilemekle birlikte sosyal, kültürel, siyasi, teknolojik, eğitsel alanlardaki değişimleri de beraberinde getirmektedir. Bu nedenle “kuşak” kavramının betimlemesi yapılırken birçok bilim insanı bu kavramların göz ardı edilmemesi gerektiği konusunda fikir birliğine varmış bulunmaktadır (Adıgüzel, 2014).

Mertol’a göre kuşak kavramı; yirmişer yıllık zaman dilimlerine ayrılmaktadır. Bu kapsamda kuşak, bireyin hayat döngüsünde yer alan çocukluk, ergenlik, gençlik, orta yaş ve yaşlılık dönemlerinin ortalama süreleri müddetince birlikte yaşamış, aynı süreçlerden geçmiş insan grubu olarak tanımlanmaktadır (Mertol, 2012).

Hammill ise, kuşak kavramını tanımlarken kesin bir sınıflandırmaya ayırmaktan kaçınmış, kuşakların başlangıç yıllarının birlikte büyüdüğü çevreye bağlı olarak değişebileceğini, kuşakları sadece aynı yaşta bulunan insanların doğdukları zaman dilimleri ile doğrudan bir sınıflandırmaya gitmenin doğru olmayacağını ifade etmiştir (Hammill, 2012).

Zemke'ye göre, söz konusu dönemsellik sınıflandırılması gerçekleştirilirken, kuşakları meydana getiren kitlelerin düşünce yapılarının, sahip oldukları duyguların ve dönem içerisinde tecrübe ettikleri deneyimlerinin tanımlamasının yapılmasına gerek bulunduğu savunulmuştur (Zemke, 2013).

Kuşak veya başka bir deyişle jenerasyonlar bir kısım bilim insanına göre de; global düzeyde ortak yaşanan iktisadi durumlar, bilişim teknolojileri çağında dijital mecraların kullanımı alışkanlıklarının incelenmesi veya toplumsal hareketlerin görüldüğü zaman aralıkları olarak da ifade edilebilmektedir. Her bir kuşak kendine has doğum tarihlerine dayanılarak ayrıştırılırken, kültürel anlamda müzik ve moda akımları, yeni buluşlar, ortaya çıkan kitlesel eğilimler ve savaş ortamı da kuşakların dönemsel sınıflandırmalarında ve karakteristiklerini belirlemekte etkili olmuştur (Türk, 2013).

Kuşaklar üzerine oluşturulan teorinin tanımlanmasına yönelik, ABD kaynaklı birçok araştırma da bulunmaktadır. Bu ülkede faaliyet gösteren Etik Kaynak Merkezi (*Ethics Resource Center*) adlı kuruluş, 2011 senesinde, değişik kuşak gruplarına mensup çalışanlara yönelik Ulusal İş Ahlakı Anketi (NBES) adı altında bir araştırma raporu hazırlamıştır. Söz konusu raporda; farklı yaş grubunda bulunan çalışanların içinde bulundukları yaş aralığı kategorisinde değerlendirildiğinde, kuşaklar arası farklılıkların ve araştırmaya konu olan bireylerin kendi aile soy ağacı içerisindeki nesilleri ile ilgili yakınma içerikli konu başlıklarının yeni tespitlere dayanmadığı hususuna değinilmiştir. Kuşakların kategorize edilmesi ihtiyacı da bu şekilde ortaya çıkmıştır. Farklı dönemlerde gelişim göstermiş kuşak üyesi kitlelerin olaylara bakış açılarının, iş hayatında çalışma eğilimlerinin anlamlandırılabilmesi ve ülkelerdeki sağlıklı sosyokültürel yapıların oluşturulmasını sağlayabilmek için araştırmacılar kuşakların kategorisel olarak tanımlanmasını bir zorunluluk olarak görmüşlerdir (Adıgüzel, 2014).

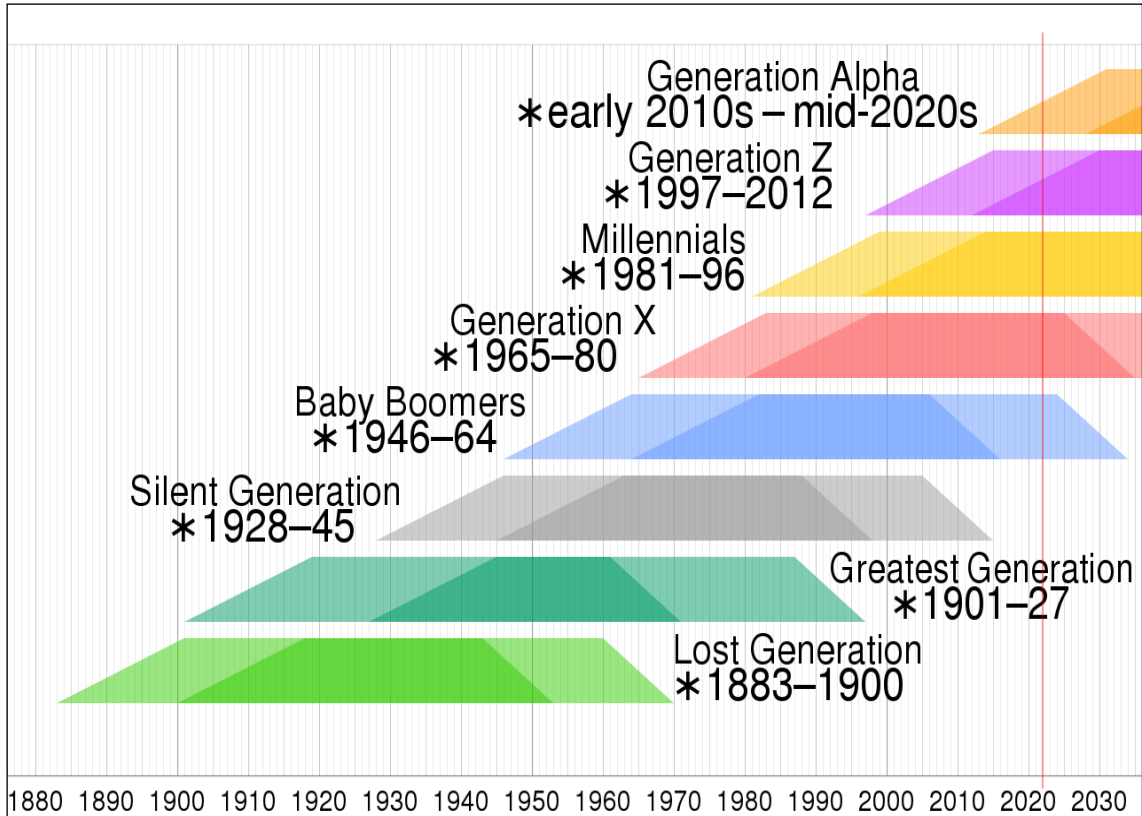
Yukarıda elde edilen tanımlamalar ışığında 20'nci yüzyıl itibariyle bahsedilebilecek 5 farklı kuşak bulunduğu genel geçer olarak kabul edilmektedir. Bunlar; Sessiz Kuşak (The Silent Generation), BB Kuşağı, X Kuşağı, Y Kuşağı ve Z Kuşaklarıdır. Bu sınıflandırma

ortaya konarken bireylerin doğum yılları baz alınmıştır. Ancak; kuşakların sınıflandırılmasında dünya genelinde ekonomik ve sosyal hareketlerin etkisinin olduğu belirtilmektedir (Türk, 2013). Kuşaklara yönelik çeşitli kaynaklarda bir çok farklı zaman aralığı içeren sınıf tanımlamaları yapıldığına rastlanmıştır. En yaygın kabul gören kuşak diyagramı görsel 3.11’de yer almaktadır.

Görsel 3.11

Kuşak (Jenerasyon) Diyagramı (Doğum Yıllarına Göre)

Kuşak (Jenerasyon) Diyagramı (Doğum Yıllarına Göre)

Kaynak: (http-28)

Kuşaklar, yaşadıkları dönemde edindikleri hayat tecrübesi, deneyim ve ortak değerlerin şekillenmesi ile birbirlerine bağlıdırlar. Ancak her kuşağın kendine has farklı özellikleri mevcuttur. Çünkü nesil üyeleri gerçekten tekdüze sayılamayacak birçok farklı kader ve hayat kararı almaktadır. Aynı zamanda, bu seçimleri birleştirebilecek ve kuşakların birbirinden farklı özellikleri olduğu sonucuna varabilecek önemli değer ve ortak

deneyimlerin oluşma eğilimleri mevcuttur ve kuşaklar arasındaki benzerlikler kuşakların kararları için bir çerçeve oluşturmaktadır (Törocsik vd., 2014).

Aşağıdaki tabloda kuşakların genel kabul gören farklılıkları ve karakteristik özellikleri gösterilmektedir.

Tablo 3.13

Kuşak Farklılıkları ve Karakteristik Özellikleri

Sessiz Kuşak	Bebek Patlaması	X Kuşağı	Y Kuşağı	Z Kuşağı	Alfa Kuşak
Uyumlu Pratik ve Akılcı	Otoriter İyimser ve Olumlu	Rekabeti Seven Dikkatli ve şüpheli	Özgün ve Yaratıcı Umut vaat eden, Güvenli	Derin duygu ve Düşünce, Sürekli Çevrimiçi	İleri teknoloji kullanımı
Karakteristik Özellikleri					
Otoriteye itaat, Ahlak kurallarına yüksek bağılılık, Disipliner, ve Kuralcı uyumlu	Otoriteye şüpheli yaklaşım, Kurallara bağı, Akılcı, Hırslı, Bencil Nesil	Otoriteye şüpheli yaklaşım, Akılcı ve Duygusal dengeyi sağılayan, Değişim ve farklılıklara uyumlu, Bağımsız Yaratıcı eğilimi yüksek	Otoriteye karşı güvensizlik, Kendine güvenen, Açıkça fikrini söyleyebilen, gerçekçi, sosyal bilinci olan Sonuç odaklı, teknolojiye yatkın farklı olma isteğı sorumluluk üstlenme ihtiyacı	Teknolojiye bağımlı, Sürekli çevrimiçi, Yaratıcı, Küresel düşünebilme, Aceleci ve sabırsız, Birkaç konuyla eş zamanda ilgilenme, yalnız yaşama isteğı	Eğitimli nesil, Yapay zekâ ile iletişimde, Zengin, Materyalist

Kaynak: (Kırpık, 2018: 39).

Z kuşağına yönelik Prensky'nin 2001 yılında yaptığı bir çalışmada yer alan bazı bulgular şu şekilde sıralanmıştır (Prensky, 2001):

- Kendilerinden önce gelen kuşaklarda bulunduğı şekli ile kuvvetli aile bağılarına sahip değıllerdir,
- Bir meseleyi idrak etmeye yönelik zekidirler, ama duygusal zekaları yeteri kadar gelişmemiştir,

- Kişilikleri narsist özellikler taşımaktadır. Yaşamdaki ana gayeleri “dijital ayak izlerini” başkaları için bırakmak, buradan çekecekleri küresel ilgiyi çıkarlarına uygun kullanma eğilimindedirler,
- Görsel düşünme baskındır, bu yüzden hayal gücü ve yaratıcılık ikinci sıradadır,
- Z kuşağının birçok temsilcisi kronik uyku yoksunluğundan muzdariptir, çünkü sosyal medyada zaman algıları yoktur.

Ülkemizde Z kuşağına yönelik son yıllarda yapılan araştırmalara bakılacak olursa;

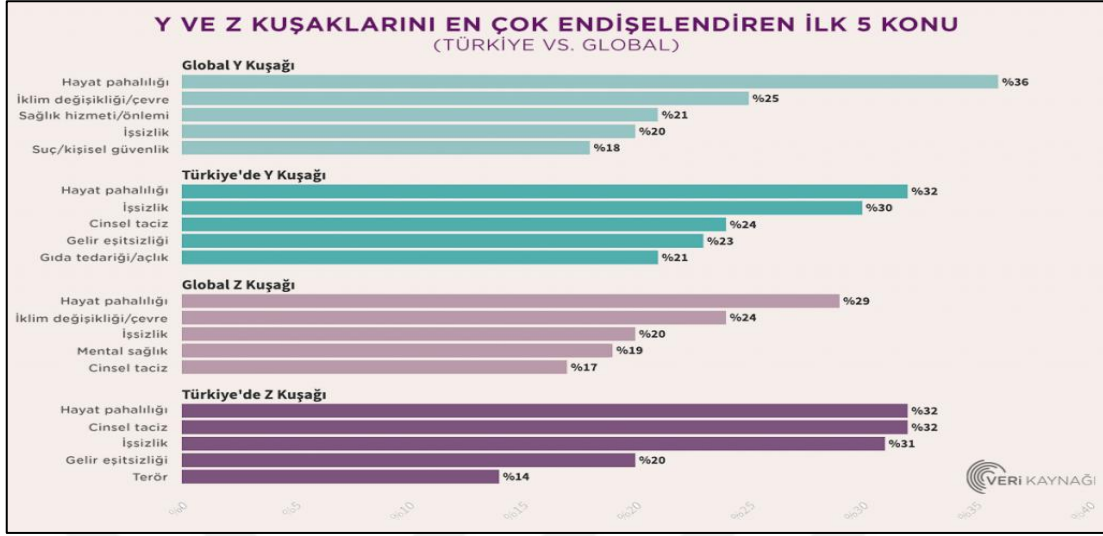
Maya Vakfı’nın Smartlook Analytics laboratuvarı ile ortaklaşa yapmış olduğu araştırma/analizde (http-29);

- Z Kuşağının kendi dünyasının merkezine online oyunları koymuş olduğu, zamanının çoğunluğunu oyun oynayarak geçirdikleri, oyunlardaki başarısızlığın gençleri gerçek dünyadaki başarısızlıklardan daha fazla etkilediği,
- Yüz yüze iletişim yerine sanal iletişim kurmayı tercih ettikleri, Youtube, Instagram, Twitter başta olmak üzere sosyal platformları haber /iletişim kanalı olarak kullandıkları,
- Üniversite eğitiminin önemli olduğunu ancak bunun rahat bir hayat sağlamayacağını düşündükleri,
- Çok para kazanma yerine mutlu olmayı tercih ettikleri, sosyalleşmenin mutluluk için önemli olduğu, sosyalleşmenin anahtarını sosyal medya platformlarında aradıkları,
- Çoğunluğunun gelecek kaygısı taşıdığı ve maddiyatı (*kendine yetecek ölçüde*) sorun olarak tanımladığı hususları öne çıkmaktadır.

Deloitte şirketinin 2022 yılı içerisinde yaptığı araştırmada ise Z ve Y kuşaklarının dünyada ve ülkemizde sorun (endişe) sahalarının neler olduğu tespit edilmeye çalışılmış bu bağlamda görsel 3.12’de yer alan sonuçlar elde edilmiştir (http-30).

Görsel 3.12

Y ve Z Kuşaklarının Endişe Alanları (Dünya Geneli-Türkiye)/2022

Ülkemizdeki Z kuşağında yer alan bireyler açısından ilk beş önem sırasında görülen sorunlardan gelir dağılımı ve terör kaygısının, dünya geneli değerlendirmede ilk sıralarda yer alabilecek seviyede öne çıkmadığı, global değerlendirmede de iklim değişikliği/çevre ve jenerasyonun mental sağlığı gibi sorunların ülkemizdeki Z kuşağında endişe eşiği teşkil etmediği anlaşılmaktadır.

Y kuşağında ise; ülkemizde hayat pahalılığı, işsizlik, cinsel taciz, gelir adaletsizliği ve gıda tedariki/açlık/kıtlık olarak görülen il beş önem sıralamasının, dünya genelindeki değerlendirmede cinsel taciz, gelir adaletsizliği ve gıda tedariki/açlık/kıtlık sorunlarının önem sıralamasına giremediği; global Y Kuşağı çizelgesinde görünen iklim değişikliği/çevre koruması, sağlık hizmeti/hastalık önleme ve suç/kişisel güvenlik endişelerinin ise ülkemizde önem karşılığının olmadığı görülmektedir.

Ayrıca ülkemizdeki Y ve Z kuşaklarının endişe sahalarında terör ve gıda tedariki/açlık konularında aynı perspektife sahip olunmadığı kanaatine varılmıştır.

Dijitalleşme ve sosyal medyayı hayatın merkezinde gören Z kuşağına yönelik RTÜK'ün 2022 yılı baz alınarak 6.626 genç (15-24 yaş grubu) üzerine yaptığı analizde iseⁱ;

- Gazete okuma oranının oldukça düşük olduğu,
- Gençlerin radyo dinleme ve televizyon izleme oranlarının düşük olduğu, TV izlemeyi aile ile bir araya gelme vasıtası olarak gördükleri,

- Coğunluğunun ekran bağımlısı olduğu (*ekran bağımlılığı üst SES seviyesini teşkil eden AB gruplarında daha fazla*),
- İnternete bağlanma oranlarının yüksek olduğu,
- Radyo dahil duysal ve görsel her türlü medya ve internete erişimde ağırlıklı olarak cep telefonunu fiziki platform olarak kullandıkları,
- İnternetin çoğunlukla mesajlaşma, sosyal medya platformlarına girme, oyun ve müzik dinleme maksadıyla kullanıldığı,

Sosyal medya kullanımına yönelik olarak;

- İçerik üretiminin baskın olduğu, bu çerçevede çoğunluğun fotoğraf paylaşma, kısa video çekme/paylaşma ve bir web sitesine yorum yazma eğiliminde olduğu,
- Sosyal medya hesap sahibi gençlerin %40'ının hesaplarını tüm kullanıcılara açık olarak bulundurduğu,
- Sosyal medyada topluma kendini beğendirme, fark yaratma, dikkat çekme olgularına önem verdikleri,
- Sosyal medya üzerinden iletişimi, yüz yüze iletişim ile aynı tuttukları tespit edilmiştir.

Ayrıca, aynı analizde; gençlerin sosyal medya kullanımında yetkinlik durumları “dijital okuryazarlık” bileşenleri kapsamında ele alınmış, sosyal ekonomik statü (SES) bazında tablo 3.14’de görüldüğü gibi DE grubuna tekamül eden düşük kategoride sınıflanan sosyal kitlenin yarısına yakınının (%49.9) dijital okuryazarlık seviyelerinin düşük olduğu görülmüştür (<http-31>).

Tablo 3.14*Dijital Okuryazarlık Düzeyinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı (%)*

	DÜŞÜK	ORTA	YÜKSEK	TOPLAM
Cinsiyete Göre Dağılım²⁷				
Kadın	38,9	33,1	28,0	100
Erkek	33,0	36,4	30,5	100
Yaş Gruplarına Göre Dağılım²⁸				
15-18	37,4	36,5	26,2	100
19-24	34,4	33,9	31,6	100
SES Düzeyine Göre Dağılım²⁹				
AB	29,4	40,2	30,4	100
C1	32,5	37,0	30,5	100
C2	37,5	33,3	29,2	100
DE	49,9	24,6	25,5	100
ORTALAMA	35,6	35,0	29,4	100

Kaynak: (http-31)

Önceki bölümlerde TRC3 bölgesi illerinin SES seviyeleri tekrar göz önüne alınırsa; Şırnak, Batman, Siirt ve Mardin illerinde D ve E seviye SES düzeyi en düşük nüfus yoğunluğunun ve bu illerdeki Z kuşağı aralığındaki yaş dağılımının fazla olduğu göz önüne alınarak, dijital okuryazarlık oranlarında düşüklüğün doğru orantılı olarak fazla olabileceği çıkarımında bulunabiliriz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4 YAKALANAN/TESLİM OLAN PKK/KCK TÖ MİLİTANLARI ÜZERİNDEN KATILIM SEBEPLERİ ANALİZİ

4.1 Araştırmanın Sorunsalı ve Amacı

Araştırmanın önceki bölümlerinde ve literatür taramasından elde edilen bulgular dahilinde;

PKK/KCK terör örgütü kaynaklı terörün ülkemizde kamuoyu tarafından en çok etkilenen sosyal sorunlar arasında ilk sırada tanımlandığı,

PKK/KCK TÖ'ne 1975-2012 ile 2012-2020 yılları arasında katılan kitlelerin katılım sebepleri arasında farklılıklar bulunduğu, X kuşağı olarak tabir edilen 2012 öncesi kitlenin katılım sebebinde yoksulluk, işsizlik ve geçim sıkıntısı ön plana çıkarken, Z kuşağı olarak tabir edilen 2012 sonrası katılımcıların sebeplerinde ise propaganda ve aile etkisinin ön plana çıktığı,

Terörden etkilenen bölge/illerde uygulanan sosyal politika araçlarının olumlu etkilerinin bulunduğu ancak istenilen seviyeye henüz ulaşamadığı, özellikle bu illerde yaşayan halkın sosyo ekonomik seviyesinin ülke ortalamasının altında yer aldığı ve yine SES seviyesi düşük illerde nüfusun baskın kesiminin Z kuşağı yaş grubuna sahip bulunduğu, Bu illerde SES düşük olmasına rağmen, şaşırtıcı şekilde bilişim teknolojileri ve internet ağlarına ulaşımında ülke ortalamasının üzerinde hatta ilk sıralarda oranlara sahip olduğu,

Terör örgütü tarafından dijital platformlar ve internetin, SES seviyesi düşük ve genç kitleler üzerinde propaganda maksadıyla kullanımına ağırlık verildiği bulguları elde edilmiştir. Söz konusu bulguların teyit edilebilmesi maksadıyla, 2012-2020 yılları arasında PKK/KCK TÖ'ne katılmış ve güvenlik güçlerine teslim olmuş 500 militanın mülakatlarından elde edilen bilgiler dahilinde bulguların karşılaştırılarak PKK'nın eleman teminini kolaylaştıran günümüzdeki temel nedenlerin, teröre maruz kalan ve örgüte en çok katılım sağlanan bölgelerde sosyal politika-terör örgütüne katılım arasındaki karşılıklı neden-sonuç ilişkisi ile analiz edilmesi, var ise yeni sosyal sorun sahalarının tanımlanması, bu sahalarla yönelik alınacak önlemlerin belirlenmesi ihtiyacı hasıl olmuştur.

4.2 Araştırmanın Önemi ve Katkısı

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı ilgi sahalarından biri olan Sosyal Politika alanında; ulusal tez merkezinde konu başlığı benzer 2 yüksek lisans tezi, iktisat alanında ise; 1 doktora, 4 yüksek lisans tezi bulunmuştur. Mevcut tezlerin geçmiş dönemlere ait olması, içerik olarak sadece kullanılan sosyal politika araçlarının neler olduğunun tanıtılması ve terörün makro iktisat politikaları üzerine tek yönlü etkilerini ortaya koymaya yönelik olması sebepleriyle, araştırmanın; kapsamı, izleyeceği yol ve sonuçları bakımından diğer çalışmalardan ayrıldığı değerlendirilmektedir.

Kavramsal çerçeve oluşturulurken yapılan kaynak taramasında; PKK/KCK TÖ'nün kuruluş yıllarından 2012 yılına kadar olan süreç (1975-2012) ile 2012 sonrası dönemde (2012-2020) TÖ'ne katılım sebeplerinin temel dinamiklerinde büyük değişiklikler yaşandığına dair bulgular elde edilmiştir. Bu bulguların doğruluğu ve test edilmesi ile günümüz sosyal sorununa zemin teşkil eden nedenlerin tam olarak betimlenebilmesi sağlanacaktır.

Elde edilen bilgiler ışığındaki tespitlerin bilimsel çalışma sürecinden geçirilerek anlamlı bulgular elde edilmesi ile yapılacak araştırmanın alanda benzeri bulunmayacağı değerlendirilmiştir.

Araştırmanın sorunsalı ve amacında belirtilen hususlar çerçevesinde, bu çalışma ile;

Ülkemizde bireyleri TÖ'ne yönlendiren güncel sorun sahaları ortaya konmaya çalışılacak, Bu sorun sahalarının terör örgütüne katılıma yol açma şiddetine göre önceliklendirmesi (*sıralaması*) yapılarak, devlet eliyle veya STK'larca uygulanacak sosyal politika uygulamalarının yoğunlaştırılacağı öncelikli toplumsal sorunların belirlenmesi sağlanacak,

Terör örgütüne katılan kitlenin kuşaksal eğilimlerinin etkisinin tanımlanması sağlanacak, Sosyal soruna tesir eden yeni sorun sahaları belirlenerek, müteakip dönemler için sosyal politika üretme/sosyal politika araçlarının kullanımına yönelik teklifler sunulmaya çalışılacaktır.

Araştırmanın sonucunda elde edilecek hasılanın ülkemizin terörle mücadelesine olumlu katkı sağlayacağı kıymetlendirilmektedir.

4.3 Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada nitel-nicel karışık yöntem dahilinde; betimsel, bağıntısal, nedensel-karşılaştırmalı metotlar kullanılmıştır.

Araştırmanın hipotezleri;

H1: 1975-2012/2012-2020 yılları arası TÖ Katılım Sebeplerine yönelik İkincil Verilerden Elde Edilen Farklılık Durumu Doğrudur.

H2: 1975-2012/2012-2020 yılları arası TÖ Katılım Sebeplerine yönelik İkincil Verilerden Edilen Farklılık Durumu Doğru Değildir olmak üzere iki ana hipotez ve H1 hipotezinin altında;

H1.1: 1975-2012/2012-2020 yılları arası TÖ Katılım Sebeplerine yönelik İkincil Verilerden Elde Edilen Farklılık Durumu Doğrudur ve buna sebep olan Z kuşağının karakteristiğidir.

H1.2: 1975-2012/2012-2020 yılları arası TÖ Katılım Sebeplerine yönelik İkincil Verilerden Elde Edilen Farklılık Durumu Doğrudur ve buna sebep olan terörle mücadelede kullanılan sosyal politika uygulamalarının başarı durumudur olarak iki alt hipotezden oluşmaktadır.

4.3.1 Evren-örneklem

Araştırmanın evreni PKK/KCK TÖ'ne katılan militanlar, örneklem ise 2012-2020 yılları arası yakalanmış veya teslim olmuş 500 TÖ militanıdır.

4.3.2 Veri toplama araçları

Araştırmaya yönelik önceki bölümlerde elde edilen ikincil verilerin/bulguların örneklem üzerinden elde edilecek birincil veriler ile karşılaştırılmasına yönelik, birincil verilerin elde edilmesinde 2012-2020 yılları arası yakalanmış veya teslim olmuş 500 TÖ militanının güvenlik güçlerine vermiş oldukları mülakatları üzerine doküman incelemesi (verilerin etiketlenmesi, kodlama ve analiz) yapılması hedeflenmiştir.

Ayrıca ikincil ve birincil verilerin karşılaştırılmasında elde edilen bulguların yorumlanmasında güvenilirliği yüksek olan uluslararası ve ulusal kuruluşların çalışmaları ve istatistiki verileri esas alınmıştır.

Bu kapsamda, özellikle bu verilerin elde edilmesinde;

Uluslararası bir araştırma kuruluşu olan "Institute for Economics and Peace"nin 2016 yılında 8011 ve 1079 militan örnekleme ile PKK/KCK TÖ'ne yönelik yaptığı çalışmalar, Bahçeşehir Üniversitesi'nde faaliyet gösteren Stratejik Araştırmalar Merkezi'nin 2008-2009 yıllarında Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşayan halkın terörün nedenlerine bakış açısına yönelik yaptığı araştırmalar,

Uluslararası Terörizm ve Sınır aşan Suçlar Araştırma Merkezi (UTSAM)'nin teslim olan/yakalanan 2.270 TÖ mensupları üzerinde yaptığı tarama ve mülakat değerlendirmeleri,

2012-2016 yılları arası yakalanan/teslim olan 1.440 TÖ mensubu ile 2016-2020 yılları arasında yakalanan/teslim olan 939 TÖ mensubunun güvenlik güçlerince yapılan mülakatlarında yer alan İçişleri Bakanlığınca analiz edilmiş somut bilgi ve veriler,

Terör Örgütüne en çok katılımın olduğu illerin istatistiki değerlendirmesinde 2012-2020 yılları arasında TUİK, TEPAV, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından elde edilmiş sosyo-ekonomik/istatistiki veriler,

RTÜK, Endeksa vb. kamu ve özel sektör kurum/kuruluşlarının bu bölgelere ve kitlelere yönelik yaptığı araştırmalardan istifade edilmiştir.

Ayrıca; konuya ilişkin mevzuatlar, yazılmış kitap, tez, makale, rapor ve internet kaynaklarından istifade edilmiştir.

İstifade edilen kaynaklar yanında araştırmanın bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır.

Bu çalışmada, terör örgütlerine katılım nedenleri teslim olan veya güvenlik güçleri tarafından yakalanan örgüt mensuplarıyla yapılan mülakatlara dayalı olarak incelenmiştir.

Ancak bu veri kaynağı bazı önemli metodolojik sınırlılıklar içermektedir. Öncelikle, teslim olan veya yakalanan bireylerin örgütün tamamını temsil etmesi beklenemez; bu kişiler genellikle örgütten kopmuş, pişmanlık duyan veya devletle iş birliği yapmayı tercih etmiş profillerdir.

Bu durum, elde edilen anlatıların örgüt içinde halen aktif olan veya farklı ideolojik ve yapısal konumlara sahip bireylerin motivasyonlarını yansıtmamasını engelleyebilir. Ayrıca, mülakatların çoğu resmi süreçler içinde ve ceza indirimine ilişkin beklentilerle

yapıldığından, ifade veren kişilerin “toplumca makul” ya da “hafifletici” nedenleri öne çıkarma eğilimi söz konusu olabilir. Bu da bilgi güvenilirliğini sınırlayabilir.

Dolayısıyla, bu anlatıların genellenebilirliği sınırlıdır ve yalnızca belirli bir örneklemin perspektifini yansıttığı göz önünde bulundurularak yorumlanmalıdır.

Ayrıca mülakatlardan elde edilen bilgilerinin detaylandırılması, beyanları veren militanlar ile görüşme durumu söz konusu olmadığından mümkün değildir.

4.3.3 İşlem

Araştırma yapılan yıllara ilişkin uluslararası kuruluşlar ve ulusal kurumlardan elde edilen istatistiki veriler ile terörist mülakatlarında teröristlerin örgüte katılım sebepleri ile ilgili güvenlik güçlerine verdikleri cevaplardan elde edilen veriler etiketlenerek istatistiki olarak değerlendirmeye alınmıştır.

Elde edilen verilerin arasındaki ilişkisel bağın anlamlandırılmasında SPSS programı üzerinden Pearson korelasyon analizi, değişkenler arası ilişki güvenilirliğinin test edilmesinde Cronbah Alfa seviyesi ile ilişki haritalarından (relation map) istifade edilmiştir.

Elde edilen bulguların sınanabilmesi için 2012-2020 yılları arasında güvenlik güçlerine çeşitli sebeplerle teslim olan/yakalanan terör örgütü militanlarının güvenlik güçlerince yapılan mülakatlarında yer alan sosyal, ekonomik, demografik bilgiler nominal ve ordinal kategoride 9 değişken (eğitim seviyesi, doğum ili, katılım yaşı, istihdam durumu, sosyo-ekonomik seviye, katılım sebebi, propaganda etkisi, cep telefonu sahiplik durumu, sosyal medya kullanım durumu) belirlenerek kodlandırılmıştır.

4.3.3.1 Eğitim seviyesi karşılaştırması

Mülakatlarda yer alan eğitim bilgileri; okuma-yazma bilmeyenler için 1.00, ilköğretim için 2.00, lise için 3.00, yüksekokul ve üniversite seviyesi eğitim için 4.00 olacak şekilde nominal veri kategorisinde kodlanmıştır.

Veri girişinin tamamlanmasını müteakip SPSS programı ile yapılan frekans analizinde, tablo 4.1’de yer aldığı şekliyle bu militanların %69,4’ünün ilköğretim, %14,2’sinin lise, %10,2’sinin okuma-yazma bilmediği, %6,22’sinin ise üniversite/yüksekokul mezunu olduğu görülmüştür.

Tablo 4.1

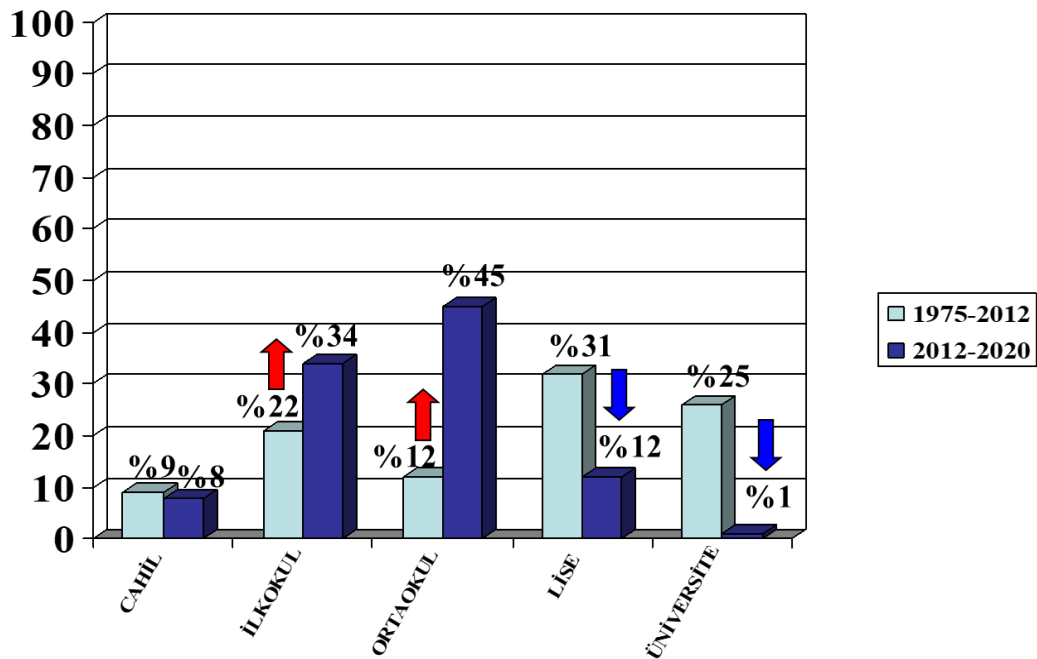
Örneklem 500 TÖ Militanın Eğitim Durum Dağılımı

		eğitimdurumu			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	cahil	51	10,2	10,2	10,2
	ilköğretim	347	69,4	69,4	79,6
	lise	71	14,2	14,2	93,8
	üniversite	31	6,2	6,2	100,0
	Total	500	100,0	100,0	

Örneklem olarak alınan kitlenin terör örgütüne katılımına yönelik eğitim durumlarının daha önceki bölümlerde ele alınan ve aşağıda sunulan diğer uluslararası ve ulusal kaynaklarda yer alan terör örgütü militanlarının eğitim durumlarından yola çıkılarak yaptığımız karşılaştırma (Şekil 4.1) ile aynı paralellikte olduğu tespit edilmiştir. Sadece mülakat verilerinde ilköğretim kavramı yer aldığından, ortaya çıkan bulgu ilk ve ortaokul dönemlerini kapsayacak tek oranlı şekilde belirtilmek zorunda kalmıştır.

Şekil 4.1

PKK/KCK TÖ'ne Katılım Sağlayanların Eğitim Seviyeleri (1975-2012/2012-2020)

Kaynak: Global Terrorism Index 2016/EGM 2020 Verileri

Buradan da anlaşılacağı şekilde; 2012 sonrası dönemlerde terör örgütüne katılım sağlayan kitlenin eğitim durumunun 1975-2012 arası döneme (lise ve üniversite ağırlıklı) nazaran ilköğretim seviyesinde ağırlık oluşturduğu gözlemlenmiştir.

4.3.3.2 Katılım yaşı karşılaştırması

Terör örgütüne katılan militanların yaş bilgileri; 10-15 yaş arası 1.00, 15-25 yaş arası 2.00, 25-35 yaş arası 3.00 olacak şekilde nominal veri kategorisinde kodlanmıştır.

Katılım yaşı etiketi ile yapılan SPSS frekans analizinden;

Tablo 4.2

Örneklem 500 TÖ Militanının Katılım Yaşı Dağılımı

		katılımyaşı			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	10-15	62	12,4	12,4	12,4
	15-25	356	71,2	71,2	83,6
	25-35	82	16,4	16,4	100,0
	Total	500	100,0	100,0	

Tablo 4.2’de yer alan veriler dahilinde terör örgütü mensuplarının %71,24’ünün 15-25 yaş aralığı, %16,4’ünün 25-35 yaş aralığı ve %12,4’ünün ise 10-15 yaş aralığında yer aldığı görülmüştür. Örneklemde ağırlıklı katılım sağlayan yaş kitlesi günümüz Z Kuşağını temsil eden 15-25 yaş aralığında bulunmaktadır.

4.3.3.3 Doğum illeri karşılaştırması

Bu terör örgütü militanlarının mülakatlarda geçen doğum illeri ele alınarak yapılan SPSS frekans analizinde (tablo 4.3); %41,8’inin Şırnak, %35,2’sinin Hakkari, %8,2’sinin Mardin %4,6’sının Suriye, %4’ünün Diyarbakır, %2’sinin Van ve kalan kısımlarının ise Batman, Siirt, Bitlis, Urfa, Kars, Tunceli, Irak, İstanbul, İzmir, Gümüşhane dağılımlı olduğu görülmüştür.

Tablo 4.3*Örneklem 500 TÖ Militanının Doğum İli Dağılımı*

		doğum ili			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Şırnak	209	41,8	41,8	41,8
	Hakkari	176	35,2	35,2	77,0
	Mardin	41	8,2	8,2	85,2
	Batman	3	,6	,6	85,8
	Siirt	4	,8	,8	86,6
	Van	10	2,0	2,0	88,6
	Bitlis	1	,2	,2	88,8
	Urfa	1	,2	,2	89,0
	Diyarbakır	20	4,0	4,0	93,0
	Kars	1	,2	,2	93,2
	Tunceli	4	,8	,8	94,0
	Irak	1	,2	,2	94,2
	Suriye	23	4,6	4,6	98,8
	İstanbul	4	,8	,8	99,6
	İzmir	1	,2	,2	99,8
	Gümüşhane	1	,2	,2	100,0
	Total	500	100,0	100,0	

4.3.3.4 Katılım sebepleri karşılaştırması

Bu şahısları terör örgütüne katılıma iten sebepler tablo 4.4'te yer alan veriler dahilinde incelendiğinde; %49'unun propaganda ile kandırılma, %18,4'ünün aile içi şiddet görme, %12,2'sinin arkadaş etkisi, %10,2'sinin işsizlik ve yoksulluk, %4,2'sinin IŞİD ile mücadele etme gayesi, %2'sinin ayrımcılık, %2'sinin kaçırılma ve %2'sinin ise diğer sebepler kategorisinde yer aldığı gözlemlenmiştir.

Tablo 4.4*Örneklem 500 TÖ Militanının Katılım Sebebi Dağılımı*

		katılımsebebi			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	propaganda	245	49,0	49,0	49,0
	aile içi şiddet	92	18,4	18,4	67,4
	işsizlik ve yoksulluk	51	10,2	10,2	77,6
	ayrımcılık	10	2,0	2,0	79,6
	işid ile mücadele	21	4,2	4,2	83,8
	kaçırılma	10	2,0	2,0	85,8
	diğer	10	2,0	2,0	87,8
	arkadaş etkisi	61	12,2	12,2	100,0
	Total	500	100,0	100,0	

4.3.3.5 İstihdam durumu karşılaştırması

Terör örgütüne katılım esnasında gelir getiren bir işte çalışma durumu yönünden yapılan analizde (Tablo 4.5); %71,2'sinin bir işte çalıştığı, %28,8'inin ise çalışmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 4.5

Örneklem 500 TÖ Militanının İstihdam Durumu Dağılımı

istihdamdurumu					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	çalışıyor	356	71,2	71,2	71,2
	çalışmıyor	144	28,8	28,8	100,0
	Total	500	100,0	100,0	

4.3.3.6 Sosya-ekonomik seviye karşılaştırması

Sosyal ekonomik seviyeleri açısından (Tablo 4.6); %75,2'si düşük, %22,6'sı orta, %2,2'si ise iyi seviyede kendini tanımladığı görülmüştür.

Tablo 4.6

Örneklem 500 TÖ Militanının Ekonomik Durumu Dağılımı

ekonomikdurum					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Düşük	376	75,2	75,2	75,2
	Orta	113	22,6	22,6	97,8
	İyi	11	2,2	2,2	100,0
	Total	500	100,0	100,0	

4.3.3.7 Cep telefonu sahiplik durumu

Araştırmanın önceki bölümlerinde güncel sosyal soruna etki eden yeni sosyal sorun sahaları kategorisinde tespit edilen” terör örgütüne katılımı propaganda etkisinin” diğer sosyo-ekonomik faktörlerden daha ön planda yer alması hususunda örneklem kitlenin cep

telefonu sahiplik durumu, sosyal medya kullanımı ve terör örgütüne katılımda propagandaya maruz kalma etiketleri ile üç değişken tanımlanmıştır.

Cep telefonu sahiplik durumu yönünden (Tablo 4.7); %87,6'sının bir cep telefonu bulunduğu, %12,4'ünün ise bulunmadığı görülmüştür.

Tablo 4.7

Örneklem 500 TÖ Militanının Cep Telefonu Sahiplik Dağılımı

ceptelefonusahiplikdurumu					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	sahip	438	87,6	87,6	87,6
	sahip değil	62	12,4	12,4	100,0
	Total	500	100,0	100,0	

4.3.3.8 Sosyal medya kullanım durumu

Sosyal medya kullanımı açısından; en az bir e-mail kullanımı, instagram, facebook, X (eski adı ile Twitter), whatsapp, telegram, signal, twitch v.b. platformları kullanım durumu kapsamında, %85,4'ünün sosyal medya kullanımı bulunduğu, %14,6'sının ise bulunmadığını beyan ettiği anlaşılmıştır (Tablo 4.8).

Tablo 4.8

Örneklem 500 TÖ Militanının Sosyal Medya Kullanım Dağılımı

sosyal medya kullanım					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	sosyal medya en az e mail kullanımı var	427	85,4	85,4	85,4
	sosyal medya kullanmıyor	73	14,6	14,6	100,0
	Total	500	100,0	100,0	

4.3.3.9 Propagandaya maruz kalma durumu

Terör örgütüne katılım esnasında yazılı, sözlü, görsel bir araçla propagandaya maruz kalma durumuna yönelik olarak (Tablo 4.9); %89,8'inin propagandaya maruz kaldığı, %10,2'sinin ise kalmadığını ifade ettiği tespit edilmiştir.

Tablo 4.9

Örneklem 500 TÖ Militanının Propagandadan Etkilenme Dağılımı

		propaganda etkisi			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	propagandaya maruz kalan	449	89,8	89,8	89,8
	herhangi propagandaya maruz kalmayan	51	10,2	10,2	100,0
	Total	500	100,0	100,0	

Yukarıda sunulan 9 değişkenden elde edilen bulguların birbiri ile ilişkilerinin incelenmesinden elde edilen diğer bulgular aşağıda sunulmuştur.

4.3.3.10 Terör örgütüne katılım sebepleri ile diğer değişkenlerin ilişkisi

4.3.3.10.1 Yaş değişkeni-katılım sebebi

Yaş değişkeni ile katılım sebebi arasındaki ilişkiler şekil 4.2'de sunulmuştur. Bu kapsamda; 10-15 yaş grubunda katılanların ağırlıklı olarak aile içi şiddet olmak üzere, şiddet ve propaganda sebepleriyle katıldıkları, diğer sebeplerden etkilendiklerinden bahsetmedikleri,

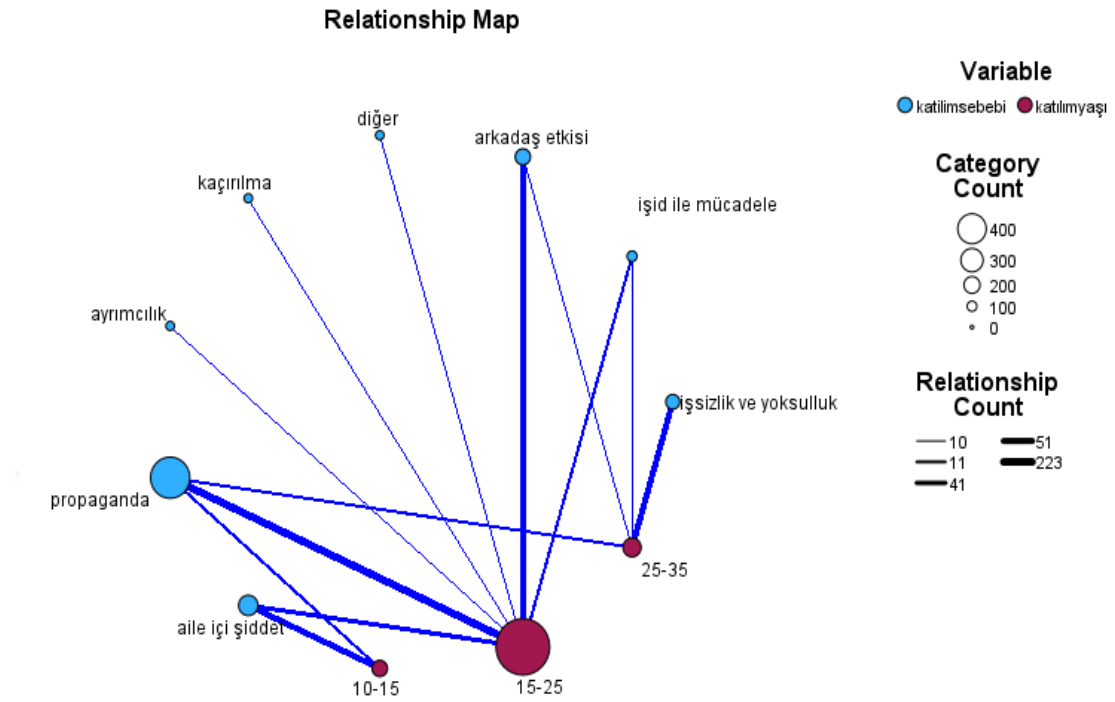
Katılımda baskın kitleyi temsil eden 15-25 yaş aralığının ağırlıklı olarak propaganda, arkadaş etkisi ve aile içi şiddet sebeplerini gösterdikleri, işsizlik ve yoksulluk sebebini hiç belirtmedikleri,

25-35 yaş grubunun, ağırlıklı olarak işsizlik ve yoksulluk sebebini öne sürdükleri,

Genel ortalamada ise propaganda sebebiyle kandırılma, aile içi şiddet görme, arkadaş etkisi ile işsizlik ve yoksulluk sebeplerinin katılımda ana etmen olduğu görülmüştür.

Şekil 4.2

Örneklem 500 TÖ Militanının Yaş-Katılım Sebebi İlişki Haritası

4.3.3.10.2 Eğitim seviyesi-katılım sebebi

Eğitim seviyesi ile katılım sebebi arasındaki ilişkiler şekil 4.3'te sunulmuştur. Bu kapsamda; üniversite mezunlarının ağırlıklı olarak IŞİD ile mücadele olmak üzere, bu sebep ile işsizlik ve yoksulluk yüzünden katılım sağladığı,

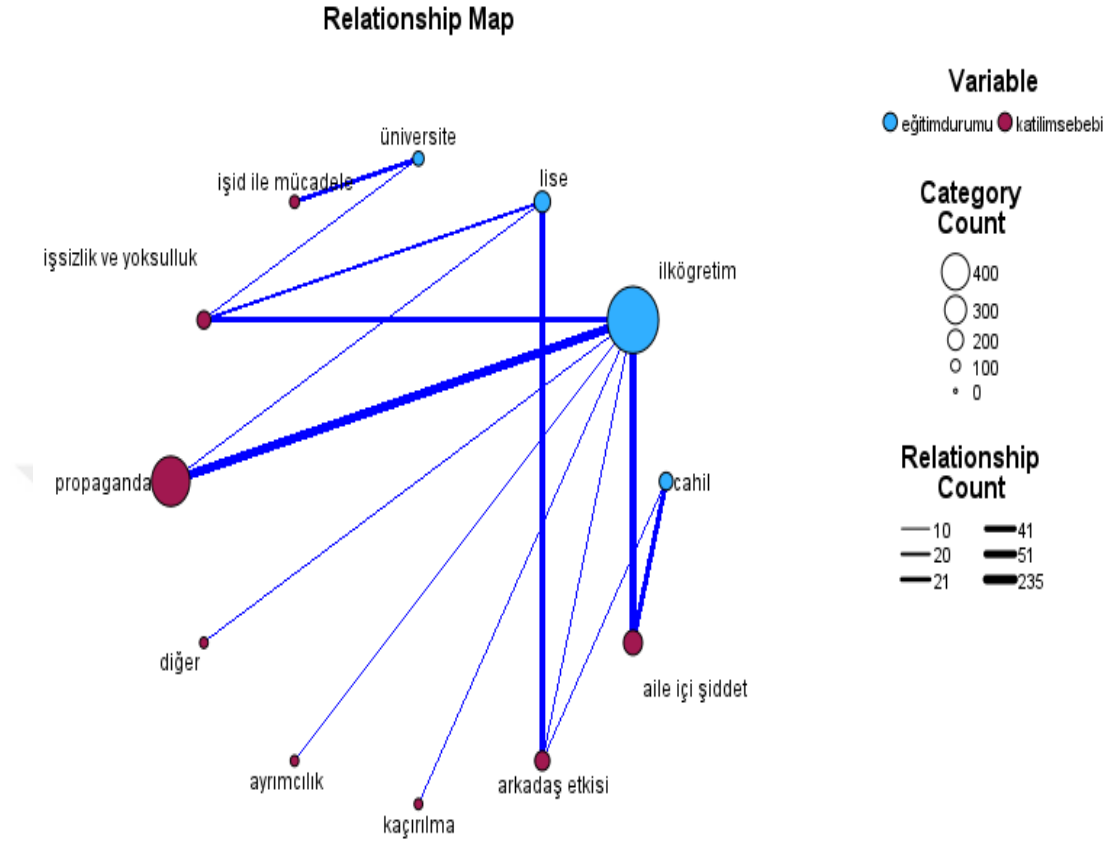
Lise mezunlarının ağırlıklı olarak arkadaş etkisi, müteakibinde işsizlik ve yoksulluk ile propaganda sebebiyle katılım sağladıkları,

İlköğretim mezunlarının ağırlıklı olarak propaganda ve aile içi şiddet ile müteakibinde işsizlik ve yoksulluk, arkadaş etkisi, kaçırılma, ayrımcılık ve diğer sebeplerden katıldıkları,

Okuma-yazma bilmeyen kesimin ise ağırlıklı olarak aile içi şiddet ve müteakibinde arkadaş etkisiyle katılım sağladıkları görülmüştür.

Şekil 4.3

Örneklem 500 TÖ Militanının Eğitim Seviyesi-Katılım Sebebi İlişki Haritası

4.3.3.10.3 Sosyo-ekonomik seviye-katılım sebebi

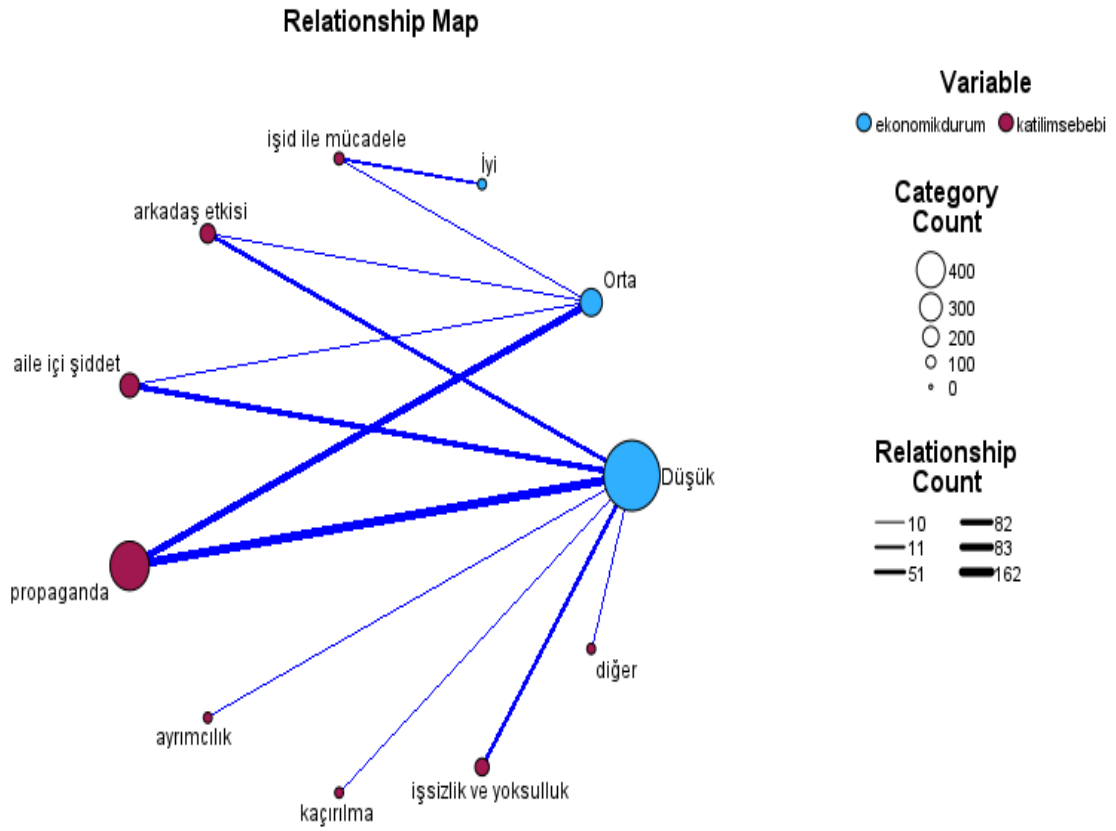
Sosyo-ekonomik seviye ile katılım sebebi arasındaki ilişkiler şekil 4.4’te sunulmuştur. Bu kapsamda; kendini iyi ekonomik seviyede tanımlayanların sadece IŞİD ile mücadele sebebiyle katılım sağladığı,

Orta seviyede yer alanların ağırlıklı olarak propaganda sebebiyle ve müteakibinde aile içi şiddet, arkadaş etkisi, IŞİD ile mücadele sebepleriyle katılım sağladığı,

Düşük seviyede yer alanların ağırlıklı olarak propaganda sebebiyle ve müteakibinde aile içi şiddet, arkadaş etkisi, işsizlik ve yoksulluk sebepleriyle katılım sağladıkları görülmüştür.

Şekil 4.4

Örneklem 500 TÖ Militanının Ekonomik Durum-Katılım Sebebi İlişki Haritası

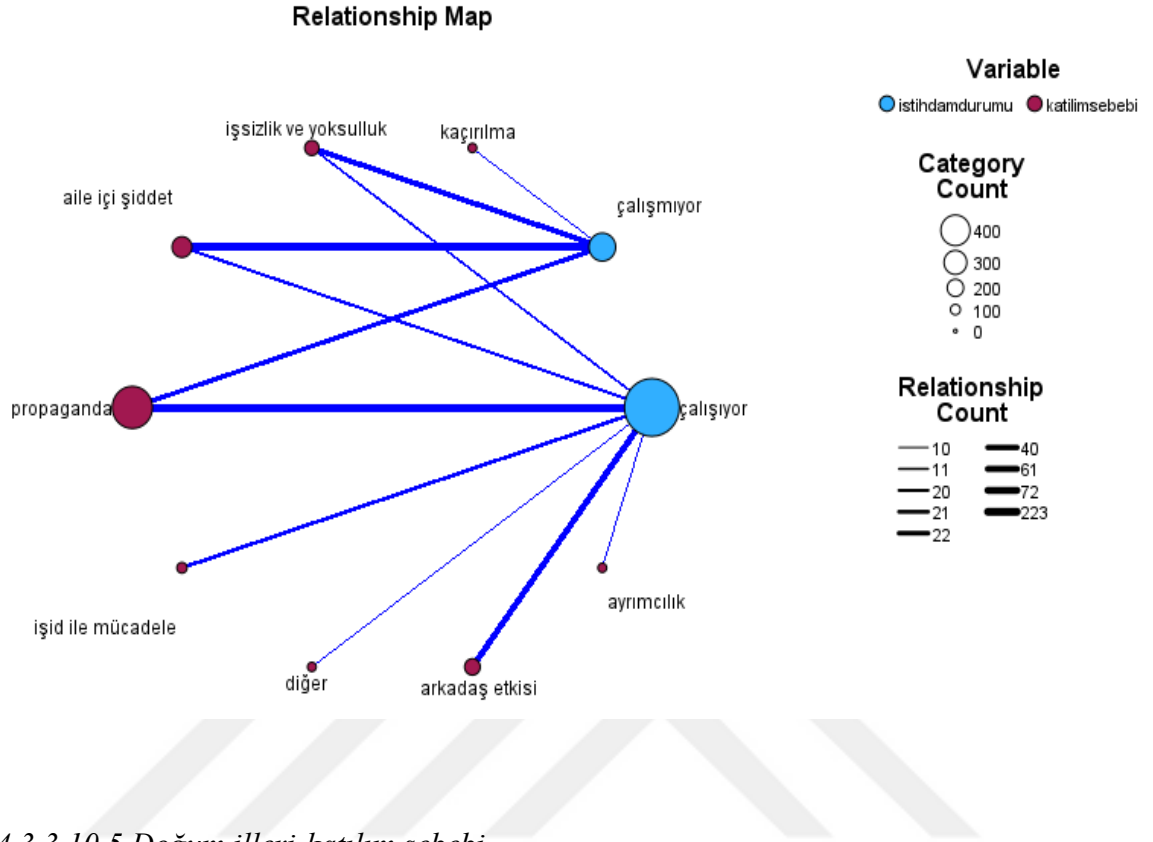
4.3.3.10.4 İstihdam durumu-katılım sebebi

İstihdam durumu ile katılım sebebi arasındaki ilişkiler şekil 4.5'te sunulmuştur. Bu kapsamda; Bir işte çalışmayanların ağırlıklı olarak aile içi şiddet, müteakibinde işsizlik ve yoksulluk, propaganda, kaçırılma sebepleri ile katılım sağladıkları,

Bir işte çalışan kitlenin ise ağırlıklı olarak propaganda, müteakibinde arkadaş etkisi, İŞİD ile mücadele, aile içi şiddet, işsizlik ve yoksulluk, ayrımcılık ve diğer sebeplerle katılım sağladıkları görülmüştür.

Şekil 4.5

Örneklem 500 TÖ Militanının İstihdam Durumu-Katılım Sebebi İlişki Haritası

4.3.3.10.5 Doğum illeri-katılım sebebi

Militanların doğum illeri ile katılım sebebi arasındaki ilişkiler şekil 4.6’da sunulmuştur. Bu kapsamda; Şırnak ili doğumlu kitlede; propaganda, arkadaş etkisi, aile içi şiddet, işsizlik ve yoksulluk, IŞİD ile mücadele ve ayrımcılık,

Hakkâri ili doğumlu kitlede; propaganda, işsizlik ve yoksulluk, aile içi şiddet, arkadaş etkisi, kaçınılma, IŞİD ile mücadele,

Mardin ili doğumlu kitlede; aile içi şiddet, arkadaş etkisi ve propaganda,

Diyarbakır ve Gümüşhane ili doğumlu kitlelerde; sadece propaganda,

Suriye doğumlu kitlede; işsizlik ve yoksulluk, aile içi şiddet, propaganda,

Irak ve Urfa doğumlu kitlelerde; sadece arkadaş etkisi,

İzmir doğumlu kitlede; sadece IŞİD ile mücadele,

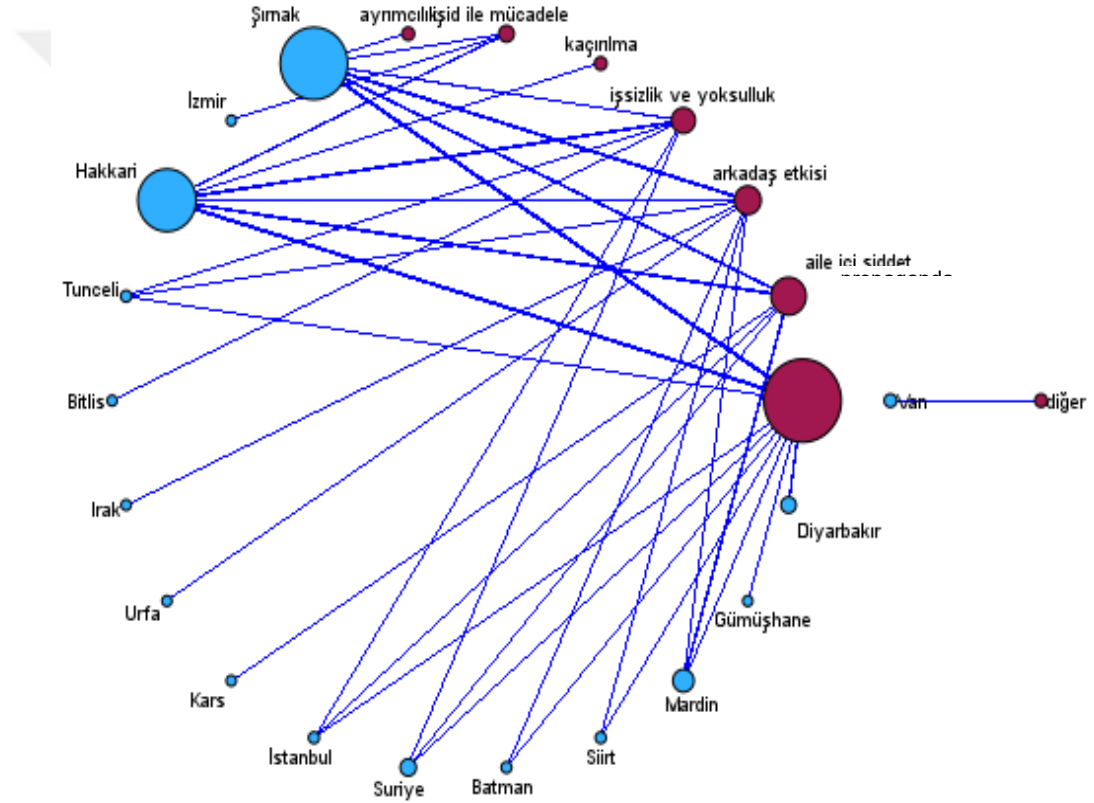
Bitlis doğumlu kitlede; sadece işsizlik ve yoksulluk,

Van doğumlu kitlede; sadece diğer sebepler,

Tunceli doğumlu kitlede; propaganda, arkadaş etkisi ve işsizlik/yoksulluk, Siirt ve Batman illeri doğumlu kitlelerde; propaganda ve arkadaş etkisi, Kars ili doğumlu kitlede; sadece aile içi şiddet, İstanbul doğumlu kitlede; propaganda, işsizlik ve yoksulluk, aile içi şiddet sebepleriyle terör örgütüne katılım sağlandığı görülmüştür.

Şekil 4.6

Örneklem 500 TÖ Militanının Doğum İli-Katılım Sebebi İlişki Haritası

4.3.3.11 Propaganda değişkeni ile diğer değişkenlerin ilişkisi

Örneklem üzerinde yapılan incelemenin ağırlıklı katılım sebebi propagandaya maruz kalma olarak görülmektedir.

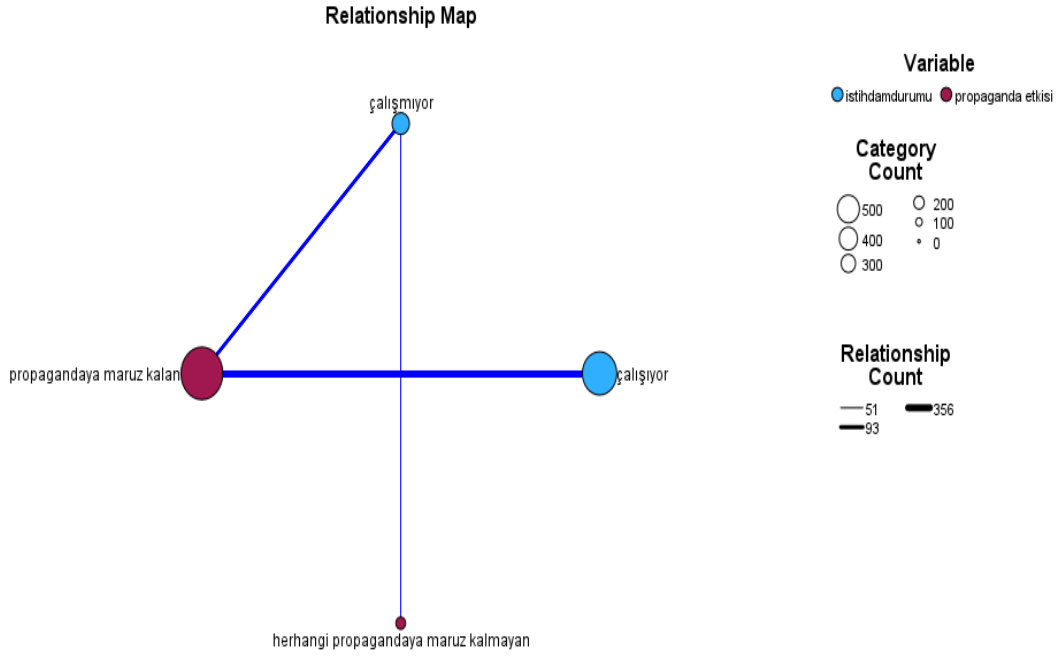
Bu kapsamda; propaganda değişkeni ile diğer değişkenler arasındaki ilişkiler incelenecek olursa;

4.3.3.11.1 Propaganda değişkeni ile istihdam ilişkisi

İstihdam ve propaganda arası ilişki haritasında; örneklem içerisinde “propagandaya maruz kalmadım” diyenlerin tamamının bir iş sahibi olmadığı, çalışanların ise tamamının propagandaya maruz kaldığı görölmüştür (şekil 4.7).

şekil 4.7

Örneklem 500 TÖ Militanının İstihdam Durumu-Propagandaya Maruz Kalma İlişki Haritası

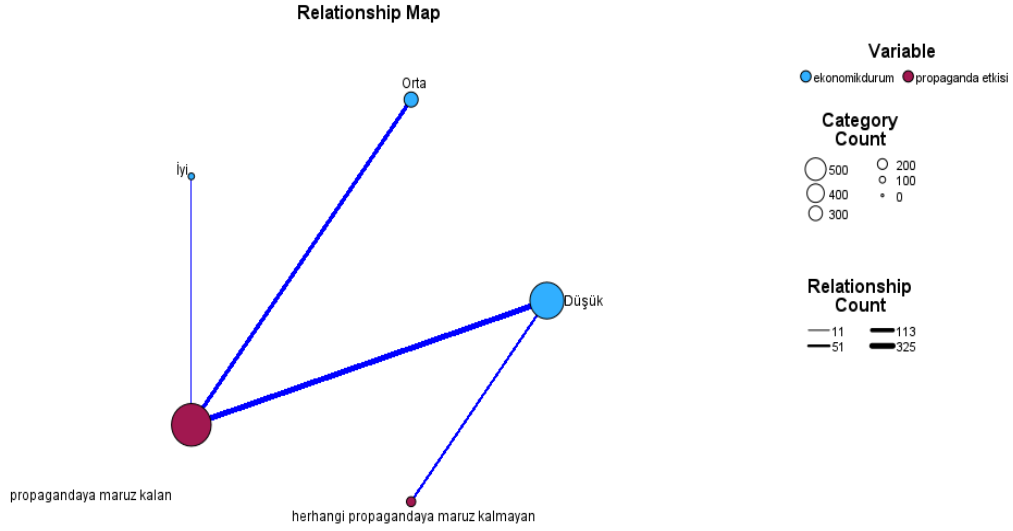

4.3.3.11.2 Propaganda değişkeni ile ekonomik durum ilişkisi

Örneklem içerisinde şekil 4.8’de yer alan ekonomik düzeyler ve propaganda arası ilişki haritasına bakılacak olursa; kendisini iyi ve orta seviyede tanımlayanların tamamının propagandaya maruz kaldığı, propagandaya maruz kalmadım beyanında bulunanların tamamının ise düşük ekonomik seviyede bulunduğu görölmüştür.

Şekil 4.8

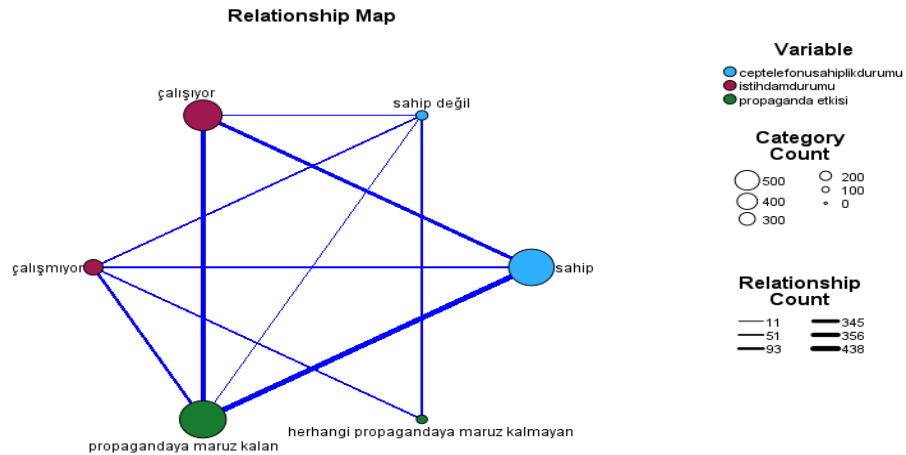
Örneklem 500 TÖ Militanının Ekonomik Durum- Propagandaya Maruz Kalma İlişki Haritası

Burada aslında gerek istihdam gerek ise ekonomik durumun propaganda ile doğrudan bir ilişkisi (çalışanların daha fazla propagandaya maruz kaldığı, ekonomik durumu kötü olanların propagandaya daha fazla maruz kaldığı vb.) bulunduğu söz etmek zordur, ancak aşağıdaki (Şekil 4.9 ve 4.10) üç değişkenli ilişki ağları göz önüne alındığında bu iki değişken için de cep telefonu sahiplik durumu değişkeninin ana belirleyici köprü görevi gördüğü anlaşılmaktadır.

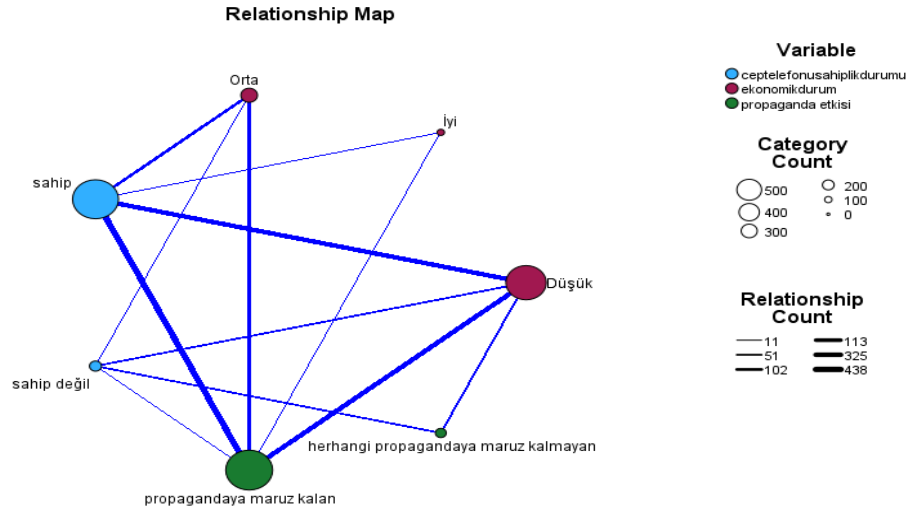
Şekil 4.9

Örneklem 500 TÖ Militanının Cep Telefonu Sahiplik- İstihdam Durumu-Propagandaya Maruz Kalma İlişki Haritası

Şekil 4.10

Örneklem 500 TÖ Militanının Cep Telefonu Sahiplik- Ekonomik Durumu-Propagandaya Maruz Kalma İlişki Haritası

4.3.3.11.3 Propaganda değişkeni ile cep telefonu kullanımı ilişkisi

Cep telefonu sahiplik durumu ile propagandaya maruz kalma değişkenleri arasında yapılan güvenilirlik ve Pearson Korelasyon Analizlerinde; iki değişken arasında ilişkinin güvenilirliği 0,943 Cronbach Alpha seviyesi ile yüksek derecede güvenilir,

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,943	2

Tablo 4.10

Örneklem 500 TÖ Militanının Propagandadan Etkilenme-Cep Telefonu Sahiplik durumu Korelasyon Analizi

Correlations

		ceptelefonusa hiplik durumu	propaganda etkisi
ceptelefonusa hiplik durumu	Pearson Correlation	1	,896**
	Sig. (2-tailed)		<,001
	N	500	500
propaganda etkisi	Pearson Correlation	,896**	1
	Sig. (2-tailed)	<,001	
	N	500	500

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

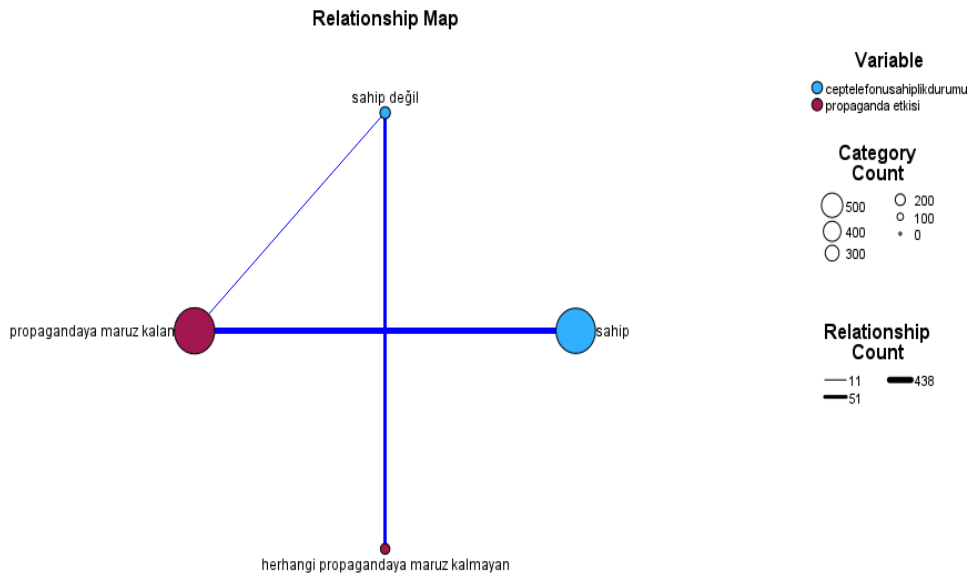
Tablo 4.10’da yer alan Pearson korelasyon analizinde ise çok yüksek ($r=0,896$) düzeyde pozitif ve anlamlı ($p<0,05$) bir ilişki bulunmuştur.

Buradan yola çıkarak cep telefonu bulunan militanların bulunmayanlara nazaran daha fazla propagandaya maruz kaldığını söyleyebiliriz.

Şekil 4.11’deki SPSS ilişki haritasına bakıldığında da; örneklem içerisinde yer alan ve “herhangi bir propagandaya maruz kalmadım” şeklinde beyan edenlerin tamamının cep telefonu sahibi olmadığı, cep telefonu sahibi olanların ise tamamının propagandaya maruz kaldım şeklinde beyan verdiği görülmektedir.

Şekil 4.11

Örneklem 500 TÖ Militanının Cep Telefonu Sahiplik-Propagandaya Maruz Kalma İlişki Haritası

4.3.3.11.4 Propaganda değişkeni ile sosyal medya kullanımı ilişkisi

Sosyal medya kullanımı ile propagandaya maruz kalma değişkenleri arasında yapılan güvenilirlik ve Pearson Korelasyon Analizlerinde; iki değişken arasında ilişkinin güvenilirliği 0,892 Cronbach Alpha seviyesi ile yüksek derecede güvenilir,

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
,892	2

Tablo 4.11

Örneklem 500 Militanın Sosyal Medya Kullanım-Propagandaya Maruz Kalma Korelasyon Analizi

Correlations			
		sosyal medya kullanım	propaganda etkisi
sosyal medya kullanım	Pearson Correlation	1	,815**
	Sig. (2-tailed)		<,001
	N	500	500
propaganda etkisi	Pearson Correlation	,815**	1
	Sig. (2-tailed)	<,001	
	N	500	500

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

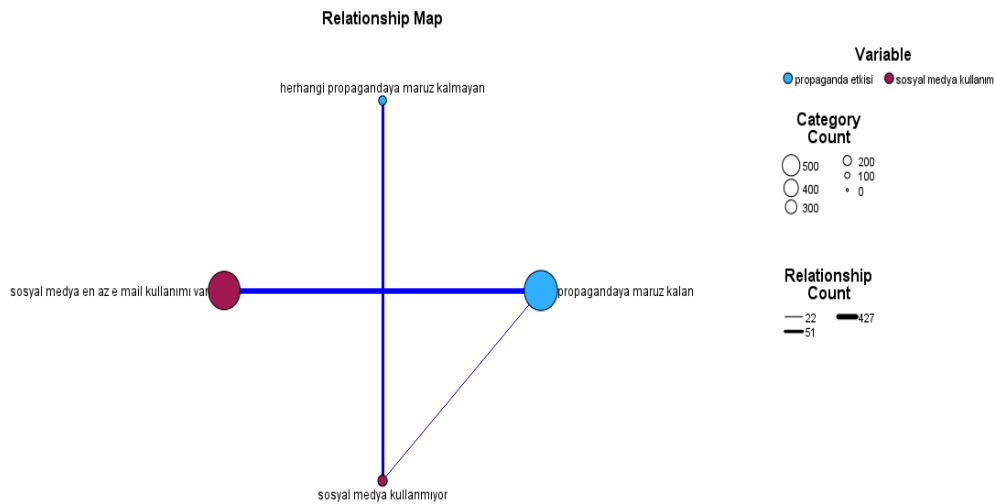
Tablo 4.11’de yer alan Pearson korelasyon analizinde ise yüksek ($r=0,815$) düzeyde pozitif ve anlamlı ($p<0,05$) bir ilişki bulunmuştur.

Buradan da sosyal medya kullananların kullanmayanlara nazaran daha fazla propagandaya maruz kaldığı çıkarımına ulaşılabilmektedir.

Şekil 4.12’deki SPSS ilişki haritasına bakıldığında da; örneklem içerisinde yer alan ve “herhangi bir propagandaya maruz kalmadım” şeklinde beyan edenlerin tamamının sosyal medya kullanım sahibi olmadığı, propagandaya maruz kaldım beyanı bulunanların ise tamamının sosyal medya kullanımı olduğu görülmektedir.

Şekil 4.12

Örneklem 500 TÖ Militanının Sosyal Medya Kullanım-Propagandaya Maruz Kalma İlişki Haritası

Ayrıca, terör örgütü militanlarının cep telefonu sahiplik durumu-propagandaya maruz kalma ($r=0,896$) ile sosyal medya kullanımı-propagandaya maruz kalma ($r=0,815$)

ilişkilerinin kıyaslanmasında cep telefonuna sahip kitlenin, sosyal medya kullanımı olsun veya olmasın, propagandaya maruz kalma ilişkilerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Bu bulgu, cep telefonu sahiplerinin sosyal medya haricinde kullandığı uygulamalar, oyunlar, internet siteleri, sms vb. üzerinden de propagandaya maruz kalabilme durumu yaşamış olabilecekleri yönünden değerlendirilmiştir.

4.3.3.12 Kadın militanların durumları

Örneklemedekilerin cinsiyet dağılımı incelendiğinde (Tablo 4.12); 500 militanın 371'inin erkek, 129'unun kadın olduğu görülmektedir.

Tablo 4.12

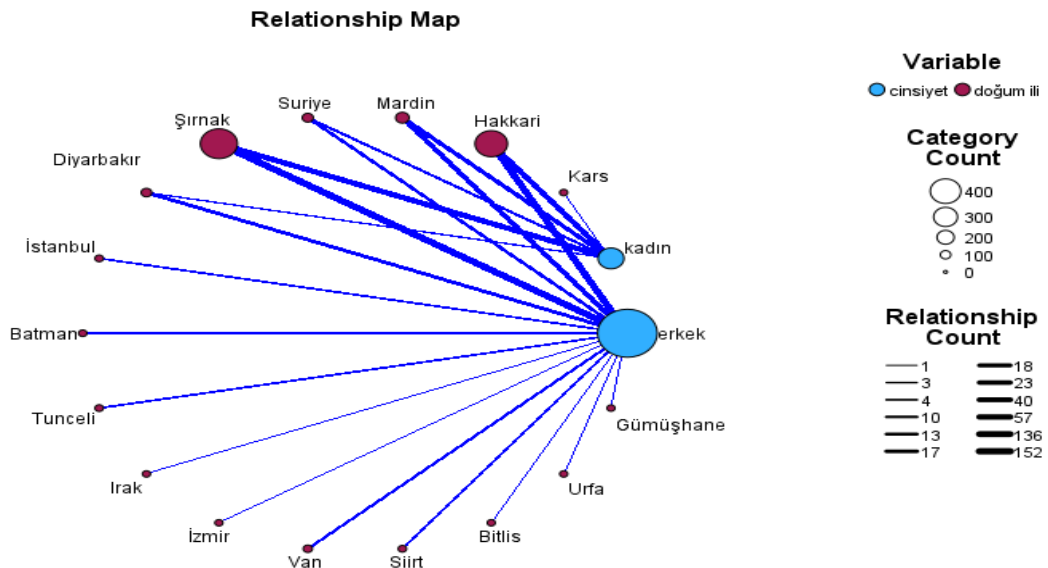
Örneklem 500 Militanın Cinsiyet Dağılımı

		Label	Count	Percent
Valid Values	1	erkek	371	74,2
	2	kadın	129	25,8
	Total		500	100,0

Kadınların ağırlıklı olarak Şırnak, Hakkâri, Mardin, Diyarbakır, Suriye ve Kars illerinden katılım sağladıkları tespit edilmiştir (Şekil 4.13).

Şekil 4.13

Örneklem 500 TÖ Militanının Cinsiyet-Doğum İli İlişki Haritası

Örneklemdaki kadınların tablo 4.13’te yer aldığı gibi %44 ile ağırlıklı katılım sebebi aile içi şiddet olarak tespit edilmiştir. Müteakibinde propaganda, işsizlik, arkadaş etkisi, kaçınılma ve IŞİD ile mücadele nedenleri gelmektedir.

Tablo 4.13

Örneklem 500 Militanın Cinsiyet-Katılım Sebebi Dağılımı

cinsiyet * katılımsebebi Crosstabulation										
Count		katılımsebebi								Total
		propaganda	aile içi şiddet	işsizlik ve yoksulluk	ayrımcılık	işid ile mücadele	kaçınılma	diğer	arkadaş etkisi	
cinsiyet	erkek	204	35	38	10	18	6	10	50	371
	kadın	41	57	13	0	3	4	0	11	129
Total		245	92	51	10	21	10	10	61	500

Aile içi şiddete maruz kalarak terör örgütüne katıldığını belirten kadınların tablo 4.14’te yer alan veriler dahilinde; %54’ü 10-15 yaşında çocukluk döneminde, %46’sının ise 15-25 yaş grubunda bulunduğu dönemde katılım sağladığı bulgusuna araştırmada ulaşılmıştır.

Tablo 4.14

Örneklem 500 Militanın Yaş-Cinsiyet- Katılım Sebebi Dağılımı

cinsiyet * katılımsebebi * katılımyaşı Crosstabulation										
Count		katılımsebebi								Total
katılımyaşı		propaganda	aile içi şiddet	işsizlik ve yoksulluk	ayrımcılık	işid ile mücadele	kaçınılma	diğer	arkadaş etkisi	
10-15	cinsiyet erkek	9	20							29
	kadın	2	31							33
	Total	11	51							62
15-25	cinsiyet erkek	185	15		10	9	6	10	42	277
	kadın	38	26		0	2	4	0	9	79
	Total	223	41		10	11	10	10	51	356
25-35	cinsiyet erkek	10		38		9			8	65
	kadın	1		13		1			2	17
	Total	11		51		10			10	82
Total	cinsiyet erkek	204	35	38	10	18	6	10	50	371
	kadın	41	57	13	0	3	4	0	11	129
	Total	245	92	51	10	21	10	10	61	500

Ayrıca aile içi şiddetten yakınan kadınların %93'ünün düşük, %7'sinin ise orta ekonomik seviyede yer aldığı (Tablo 4.15),

Tablo 4.15

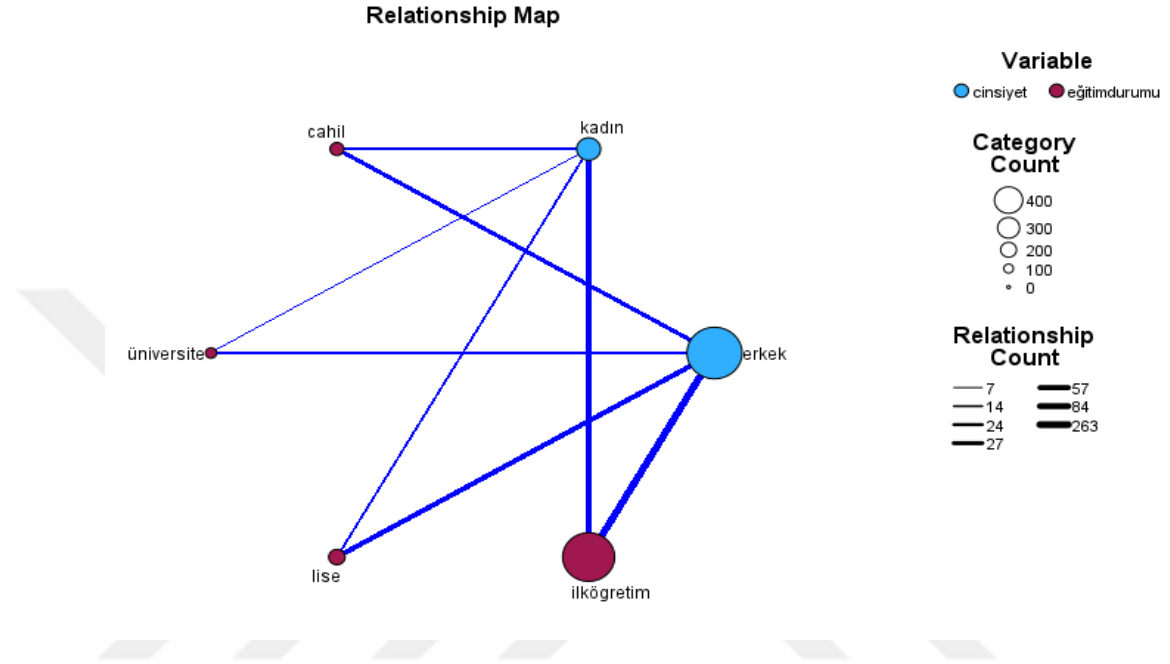
Örneklem 500 Militanın Yaş-Cinsiyet- Ekonomik Durum-Katılım Sebebi Dağılımı

cinsiyet * katılımsebebi * katılımyaşı * ekonomikdurum Crosstabulation														
Count														
				katılımsebebi										
ekonomikdurum	katılımyaşı			propaganda	aile içi şiddet	işsizlik ve yoksulluk	ayrımcılık	işid ile mücadele	kaçırılma	diğer	arkadaş etkisi	Total		
Düşük	10-15	cinsiyet	erkek	9	20							29		
			kadın	2	31							33		
		Total		11	51							62		
	15-25	cinsiyet	erkek	122	9		10		6	10	36	193		
			kadın	18	22		0		4	0	5	49		
		Total		140	31		10		10	10	41	242		
	25-35	cinsiyet	erkek	10		38						8	56	
			kadın	1		13						2	16	
		Total		11		51					10	72		
	Total	cinsiyet	erkek	141	29	38	10		6	10	44	278		
			kadın	21	53	13	0		4	0	7	98		
		Total		162	82	51	10		10	10	51	376		
Orta	15-25	cinsiyet	erkek	63	6						6	75		
			kadın	20	4						4	28		
		Total		83	10						10	103		
	25-35	cinsiyet	erkek					9				9		
			kadın					1				1		
		Total						10				10		
	Total	cinsiyet	erkek	63	6			9			6	84		
			kadın	20	4			1			4	29		
		Total		83	10			10			10	113		
	İyi	15-25	cinsiyet	erkek					9				9	
				kadın					2				2	
		Total						11				11		
Total		cinsiyet	erkek					9				9		
			kadın					2				2		
Total						11				11				
Total	10-15	cinsiyet	erkek	9	20							29		
			kadın	2	31							33		
		Total		11	51							62		
	15-25	cinsiyet	erkek	185	15		10	9	6	10	42	277		
			kadın	38	26		0	2	4	0	9	79		
		Total		223	41		10	11	10	10	51	356		
	25-35	cinsiyet	erkek	10		38		9				8	65	
			kadın	1		13		1				2	17	
		Total		11		51		10			10	82		
	Total	cinsiyet	erkek	204	35	38	10	18	6	10	50	371		
			kadın	41	57	13	0	3	4	0	11	129		
		Total		245	92	51	10	21	10	10	61	500		

Aile içi şiddetten yakınan 57 kadın militanın şekil 4.14'te görüldüğü gibi 24'ünün okuma-yazma bilmediği, 29'unun ilköğretim, 4'ünün ise lise eğitim seviyesine sahip olduğu anlaşılmıştır.

Şekil 4.14

Örneklem 500 TÖ Militanının Cinsiyet-Eğitim Seviyesi İlişki Haritası

Ancak araştırmanın sınırlılıkları içerisinde yer alan aile içi şiddetin türü mülakatlarda yeterli veri bulunmaması ve militanlar ile birebir görüşme yapmanın imkansızlığı sebebiyle tam olarak tespit edilememiştir.

SONUÇ

Elde edilen bulgular ve araştırmanın tamamı göz önüne alındığında; terör örgütüne katılımda Z Kuşağının (15-25 yaş aralığı) ağırlıklı olduğu, katılım kitlesinin eğitim seviyesinde istatistiksel modun ilköğretim, ekonomik seviyede modun düşük gelir grubu, katılım sebeplerinde ise çoğunluğun propaganda etkisinden kaynaklı olduğu görülmüştür.

Propagandaya maruz kalma sebebinin militanların cep telefonu ve sosyal medya kullanımı ile doğrudan ilişkili olduğu söylenebilir. Cep telefonu sahibi olan kitlenin ağırlıklı olarak sosyal medya olmak üzere, diğer platformlardan da (eposta, web sitesi, oyun, film, reklam, uygulamalar vb.) propagandaya maruz kalabilme durumu bulunduğu anlaşılmaktadır. İstihdam değişkeniyle yapılan analizde bir işte çalışmayan ve cep telefonu olmayan kesimin herhangi bir şekilde propagandaya maruz kalmadığı tespit edilmiştir.

Terör örgütüne IŞİD ile mücadele sebebiyle katılanların sadece iyi ekonomik durum ve üniversite eğitim seviyesinde bulundukları durumu ile karşılaşmıştır.

İlköğretim, lise ve üniversite eğitim seviyesindeki kitlelerde terör örgütüne katılımda işsizlik ve yoksulluk sebebi kısmi olarak belirtilse de, okuma-yazma bilmeyen seviyede bunun belirtilmediği görülmüştür.

Okuma-yazma bilmeyen, işsiz ve düşük ekonomik seviyedeki kitleler ile 10-15 yaş grubu ve kadınların terör örgütüne katılımında “aile içi şiddet görme” sebebinin ön plana çıkarak ortak neden teşkil ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Türkiye genelinde Z kuşağının nüfusta sahip olduğu paya göre en fazla Güneydoğu ve Doğu Anadolu illerinde baskın kitle teşkil ettiği, ana karakteristiklerinin beraber büyüdükları dijital dünya vasıtaları ile şekillendiği, ilgilerinin çekilmesi için dijital materyaller ve çok iyi işlenmiş görsel medya yapıtlarına ihtiyaç bulunduğu hususları ön plana çıkarken, bu karakteristiklerin terör örgütü tarafından propaganda maksatlı istismar edildiği gerçeği ile karşılaşmıştır.

Z kuşağının karakteristikleri ile terör propagandası etkileşimi göz önüne alındığında; PKK/KCK Terör örgütünün etkili/kalıcı propaganda vasıtası olarak tabir ettiği gazete, basılı yayın, kitap, her türlü basılı doküman konusunda dijital dünya eğilimleri ile çeliştikleri, basılı yayın okuma oranlarının düşük olduğu, bu kuşağın ilgisini çekebilmek

için terör örgütünün hedef kitle ilgi sahalarına yönelik aşağıda belirtilen fırsatları/boşlukları sıklıkla kullandığı görülmüştür.

PKK/KCK TÖ; sosyal medya/dijital platformların tam anlamıyla kontrol edilememesi ve çok kısa sürede geniş kitlelere ulaşabilmesi sebebiyle, kara propaganda faaliyetlerini dijital dünyada artırmaya gayret sarfetmektedir (*örneğin; yabancı savaş/kahramanlık filmlerine benzetmek suretiyle Suriye ve Irak kuzeyi terörist yaşamlarını ve Suriye’de DEAŞ’a karşı savaş ve sözde kahramanlığı konu alan youtube kanallarından yayınlanan Rojava, Bakur isimli film/belgesel türü medya yapımları*). Meydana gelmiş bir olayı sosyal medya üzerinde bilgi bozukluğu tekniklerinden istifade ederek kendi kazanımlarına uygun bir yapıda saptırarak/yeniden dizayn ederek genç kitleyi etkilemeyi amaçlamaktadır. Özellikle de kendini süper güç veya gelişmiş ülke olarak tanıtan devletler ile birlikte reklam etmek suretiyle, oluşumunu resmiyete sokma, militanlarını “özgürlük savaşçısı”, varlığını sözde “değer” olarak tanıtmaya çabalamaktadır. Gençlerin ilgisini çekmeye yönelik yoğun müptelası bulunan sanal bilgisayar oyunlarında kendisini hayal kahraman dünyasında var etmeye çalışmak suretiyle genç kitlenin beğenisini kazanmaya çalışmaktadır (*Call of Duty:Modern Warfare- 4, Command, America’s Army, Tactical Iraqi isimli oyunlarda Suriye görev bölgesinde PKK/YPG üniformalı, amblem ve işaretli sanal kahramanların yer alması vb.*).

Araştırmada Z kuşağının dijital dünyada “algı ve kullanma yetilerinin” bulundukları sosyal ekonomik statüye göre farklılıklar gösterdiği de tespit edilmiştir. Sosyo-ekonomik seviye (SES)’nin, dijital dünyada elde edilecek bilginin güvenliği, erişim sağlanan haberlerin doğruluğu/inandırıcılığını idrak etmede “dijital medya okur yazarlık” derecesi ile doğru orantılı ilişki içerisinde bulunduğu görülmüştür. Güneydoğu Anadolu illerinde Türkiye genelinde en çok internet kullanımı ve cep telefonu sahiplik durumu gözükmesine rağmen illerin demografisinde sosyal ekonomik statü (SES) dağılımına bakıldığında D ve E seviyelerinin (*en düşük statü*) baskın olduğu, inceleme yapılan bölgede bu seviyenin en alt baremde yer alması sebebiyle bölgede yer alan Z kuşağı olarak tabir edilen gençlerin dijital dünyada terör örgütleri ve diğer olumsuz teşkilleri (*dolandırıcı, kumar vb.*) tarafından istismar edilmeye açık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Pandemi öncesi dönem ile pandemi sonrası dönemde kuşak bazlı tanımlanan endişe/sorun sahası algılarında değişiklik bulunduğu (*pandeminin getirdiği sokağa çıkma yasakları, uzaktan eğitim, ev hayatı ve pandemi sonrası global ölçek/ülke genelinde yaşanan*

ekonomik sorunların bu endişe değişimini yeniden şekillendirmiş olabileceği), pandemi sonrası dönemde, bölge illerinden diğer illere yaşanan göç sebepleri arasında eğitimin, daha iyi yaşam koşullarına sahip olmak beklentisinden daha öncelikli sırada yer aldığı hususları da ayrıca tespit edilmiştir.

Araştırmanın ana kapsamı olan terör örgütüne katılım sebeplerinin 1975-2012 ile 2012-2020 dönemleri arasında farklılık göstermesi sebebinin, dönemlerde terör örgütünün hedef kitlesinde yer alan yaş gruplarının kuşak farkından (*hayata bakış açıları ve öncelikleri*) kaynaklandığı, özellikle pandemi sonrası dönemde, özellikle global ölçekle beraber ülkemizde yaşanan ekonomik sorunların Z kuşağının hayata bakış açısındaki endişe odaklarını yeniden şekillendirdiği (*hayat pahalılığı ve cinsel tacizin, işsizlik, gelir dağılımında eşitsizlik ve terörden önce geldiği*) durumu ile karşılaşmıştır. Bu bağlamda, terör örgütüne katılım sebeplerinde dönemsel kırılmalara/sosyal sorunlara bağlı olarak (*nüfusun büyük kısmını etkileyen ekonomik değişiklikler, salgın, sosyal sorunlar vb.*) değişiklikler olabileceği sonucuna varılmıştır.

Terörden en çok etkilenen ve aynı zamanda terör örgütüne militan temininde ana kaynak olarak görülen Güneydoğu Anadolu bölgesindeki illere yönelik; bugüne kadar uygulanan sosyal politika araçlarının yıllar bazında artış gösteren trendiyle olumlu etkisinden bahsedilebileceği çıkarımında bulunulmuştur.

Bu bölgede ikamet eden Z kuşağının özellikle bulunduğu ili eğitim kurumları açısından seçmesinin ve eğitimin göç sorunları arasında önemli yer teşkil etmesinin bağdaştırılarak bölge üniversitelerinin eğitim ve altyapı olanaklarına yapılabilecek yatırımların artırılmasının SES parametrelerinden biri olan eğitim seviyesi ile sosyal sorun olan göçün ana sebeplerine olumlu katkı sağlayabileceği değerlendirilmektedir.

Z kuşağı olarak tabir edilen yaş grubunun daha çok sınır ticaretinin veya organize sanayinin geliştiği ilçelerde/il içi bölgelerde nüfus çoğunluğu oluşturduğu göz önüne alındığında, bu bölgelerdeki SES parametrelerine olumlu katkı sağlayacak istihdam odaklı proje yatırımlarına destek verilmesinin, mesleki eğitimler/kursların artırılmasının, bölgede bir istihdam alanı olarak görülen “koruculuk” müessesesi yerine ilave istihdam alanı yaratmak, yatırımları bölgeye çekmek maksadıyla sanayi teşkilleri oluşturulmasına “aktif istihdam” tedbirlerine öncelik verilmesinin terör örgütüne “itme” ve “çekme” etkilerinde fırsat yaratan sosyal sorun sahalarının ve bölgenin dezavantajlarının azaltılmasına yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

Bölge nüfus dağılımı incelenirken TRC3 bölgesi illerde Z Kuşağından sonra gelen şu an 0-10 yaş grubu içerisinde yer alan alfa kuşağı olarak tabir edilen çocuk kitlenin mevcut nüfus artış oranı ile önümüzdeki 10 yılda Z kuşağının da üstünde nüfus oran hakimiyeti bulunacağını dikkate alınarak ve alfa kuşağının terör örgütlerinin militan temininde sıradaki hedef kitle teşkil etme potansiyeline sahip olduğu göz önüne alınarak, bu kuşağın geleceğe hazırlanmasına yönelik kapsamlı sosyo-ekonomik planlama yapılmasına ayrıca ihtiyaç bulunduğu tespit edilmiştir.

Yerel kamu kurum ve kuruluşlarının, eğitim kurumlarının, güvenlik kurumlarının bölgede yaşayan genç nüfus ile iletişim şeklini “kuşak değerlerine” uygun olarak sosyal medya/dijital platformlar üzerinden kurmaya ağırlık vermesinin *(telefon ile iletişim yerine kamu kurumlarının whatsapp, instagram vb. sosyal medya hesapları oluşturarak, bunlar üzerinden özel firma müşteri hizmetleri mantığı ile iletişim kanalı kurulmasına yönelik çalışma yapılmasının), (örneğin ALO-140 terör ihbar hattıdır. Çevrenizde teröre sebebiyet verici bir emare gördüğünüzde bu hatta ihbarda bulunabilirsiniz denilmektedir. Bu hattın bir whatsapp ve/veya instagram ihbar hattına dönüştürülmesinin genç neslin iletişim kanalları ile uyum sağlanacağından terörle mücadele ihbar sisteminde daha fazla fayda sağlanabileceği değerlendirilmektedir. Zira yüz yüze iletişimi ve konuşmayı sevmeyen genç kitle, sosyal medya üzerinden yazılı ve görsel paylaşımlar ile irtibat kurmayı tercih etmektedir.)*, bu kamu kurum kuruluşlarınca sıklıkla bölge gençlerinin endişe sahalarına yönelik bilgi kirliliğini giderici ya da endişenin tamamen giderilmesine yönelik ne yapılabileceği hususlarında *(örneğin pandemi sonrası Z kuşağı endişe sahalarından ikinci sırada cinsel taciz sorunu yer almaktadır, bu sorunla karşılaşıldığında ne yapılması gerektiği, kişisel haklar, güvenlik kuvvetlerinden alınacak destek, psikolojik destek sağlanması vb. yapılabilecek yardımlar konusunda bilgi akışı sağlanarak hedef genç bilgilendirilerek devletin yanında olduğu olgusunun daha kolay sağlanarak, endişenin yarattığı stresin giderilebileceği değerlendirilmektedir)* sosyal medya platformları üzerinden bilgilendirme *[ayrıca bölgede uygulanan sosyal politika araçlarına destek sağlayıcı nitelikte belirli konularda bilgilendirmelerin (aile planlaması, sağlığın korunması, hayvan sevgisi, çevrenin korunması vb. konularda podcasting yayınlar, kısa farkındalık storyleri vb.)]* yapılmasının terör örgütünün dezenformasyon tekniklerinin etkisini azaltabileceği değerlendirilmektedir.

İstanbul ilinde nüfusun geneli içinde yoğunluk oluşturmamayan, ancak bir arada sayıca bulunan en büyük Z kuşağı kitlesinin (*yaklaşık 3.454.000 kişi*) bu ilde yaşadığı göz önüne alınarak, yukarıda belirtilen dijital iletişim ve medya okur yazarlığı ile ilgili tedbirlerin bu ilde de uygulanmasına yönelik planlama yapılmasının, bu kapsamda; öncelikle, terör örgütüne katılımda ön plana çıkan propaganda yoluyla kandırılmanın önlenmesine yönelik, özellikle ilköğretim ve ortaokul seviyesinde öğrencilere dijital medya okur yazarlık eğitimleri verilmesinin (*Halihazırda MEB ders müfredatında ortaokullarda 5 ve 6'ncı sınıflarda haftada 2 saat olmak üzere Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Dersinin zorunlu ders kategorisinde verilmektedir (http-32). Bu derslerin etik bölümünde internet güvenliği ile ilgili şahsi korunma kuralları belirtilmektedir. Ancak ders içeriklerinde dijital ortamda propagandaya temel teşkil eden dez-enformasyon ve mal-enformasyon gibi bilgi kirliliğinden korunma, farkındalık kazanmaya yönelik içerik bulunmamaktadır. Ayrıca dijital platformları kullanma yaşının günümüzde okul öncesi döneme indirildiği düşünüldüğünde özellikle ilköğretim 1, 2, 3 ve 4'üncü sınıflarda bu eğitimden istifade edilmesi gereği ortaya çıkmaktadır.*), dijital medya okuryazarlık eğitimlerinde çevre ülkelerin farkındalık yaratmaya yönelik kendi genç kuşakları üzerinde denediği eğitim tekniklerinden istifade edilmesinin [*Çevre ülkelere bakıldığında, Avrupa genelinde dijital okur yazarlık eğitiminin Avrupa Birliği Konseyinin bu alandaki çalışmaları ve aldığı kararlar ile 7-10 yaş grubu çocuk kitlesinden başlayarak interaktif oyunlar ve okul eğitimleri üzerinden yapıldığı görülmektedir (http-33) . Avrupa Birliği Konseyi tarafından desteklenen çalışmalar kapsamında oluşturulan cep telefonu, tablet ve bilgisayar üzerinden indirilebilen “Wild Web Woods” isimli oyunun (Görsel 4.1)2009 yılından itibaren farkındalık kazandırmak kapsamında Avrupa kıtasındaki 7-10 yaş grubu öğrencilere oynattırılarak öğrencinin dijital platform üzerinde birebir etkileşime girmesi, verdiği doğru ve hatalı kararları ile dijital dünyada karşılaşacağı yanlış bilgi, kandırılmaya, kötü niyete karşı farkındalık kazanması amaçlanmaktadır.*] terör örgütünün hedefinde olan genç kitleler üzerinde bilinçlenme yaratabileceği değerlendirilmektedir.

Görsel 4.1

Wild Web Woods oyun Ekran Görüntüsü

Kaynak: (http-34)

Bunun yanında, araştırma esnasında özellikle TRC3 bölgesinde bulunan kız çocuklarının ve kadınların terör örgütüne katılımında ön plana çıkan aile içi şiddetin önlenmesine yönelik olarak; kamu kurum ve kuruluşları ile eğitim kurumlarınca kadın hakları ve şiddetin önlenmesi kapsamında bilgilendirici eğitimler verilmesinin, kamu spotları ile bu eğitimlerin desteklenmesinin, terörle mücadelede kullanılan sosyal politika araçlarının TRC3 bölgesi üzerinde beklenen olumlu etkiye ulaşmasında hedeflenen süreyi kısaltabileceği, ülkemizin terörle mücadelesine önemli seviyede katkı sağlayabileceği değerlendirilmektedir.

PKK/KCK TÖ'nün 12 Mayıs 2025 tarihinde kendini feshettiğini ilan etmesi, şüphesiz ülkemiz açısından yeni bir dönemin başlangıcı olacaktır. Ancak fesih kapsamının (örgütün Suriye, İran ve Avrupa yapılanmasını içerip-içermediği) henüz netleşmemiş olması sürecin tamamlanması için geniş bir zaman dilimine ihtiyaç olacağı şeklinde anlaşılmaktadır. Çalışmanın içeriğinde değinilen toplum temelli modelin uygulamaya konması ile İngiltere IRA örneğinde olduğu gibi toplumsal bir uzlaşının sağlanmasına ihtiyaç bulunacağı bir gerçektir. PKK'dan boşalacak vekalet güç olgusunu önümüzdeki dönemde yeni aktörlerin doldurup-doldurmayacağı ise henüz bir bilinmezdir. Devletimizin politikaları ile terör örgütünün silahlı çatışmadan vaz geçerek siyasi uzlaşmaya evrilmesi ülkemiz için büyük bir başarı olarak nitelendirilebilir. Ancak ülkemizin demografik yapı karakteri, sosyo-ekonomik sorunların devamlılığı, dezavantajlı kesimin fazlalığı göz önüne alındığında, bu zafiyet sahalarının başka terör

odaklarınca kendi lehlerine istismar edilebileceği gerçeğini göz ardı etmememiz gerekmektedir. Çalışma her ne kadar özelde PKK/KCK TÖ ile ilişkilendirilmiş olsa da, terör sorununun uluslararası bir güncel sorun olarak önemini koruyor olması sebebiyle elde edilen bulgular ve varılan sonuçların ülkemizin genel anlamda terörle mücadele sürecinin devamlılığında bir bilimsel araştırma katkısı olarak ele alınmasının müteakip dönemlerde yaşanabilecek benzer durumların önlenmesinde katkı sağlayabileceği kıymetlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, O., (2014), “Kuşakların değişen yüzü ve y kuşağı ile ortaya çıkan yeni çalışma tarzı: Mobil yakalılar”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (19), 165–182.
- Avcı, Ö., (2018), “Propaganda Çeşitleri”.
- Aydın, A., (1992), “Kürtler, PKK ve A. ÖCALAN”.
- Aytekin, M., (2019), “Radicalisation processes of the Kurdistan Workers Party (PKK): ideology and recruitment tactics”.
- Babatunde, O., (2018), *Managing Violent Religious Extremism in Fragile States*.
- Bahçeşehir Üniversitesi., “Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri SosyoEkonomik ve SosyoPolitik Yapı Araştırması ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinden En Fazla Göç Almış Olan İllerin SosyoEkonomik ve Sosyo Politik Yapı Araştırması: Sorunlar, Beklentiler ve Çözüm Önerileri Proje Raporu”, İstanbul, (2009).
- Bal, İ., (2010), “Türkiye’de Terörle Mücadele: PKK Örneği, Dünyadan Örneklerle Terörle Mücadele”, Ed: İhsan Bal ve Süleyman Özeren, USAK Yayınları, Ankara.
- Başbuğ, İ., (2014), “Terör Örgütlerinin Sonu”, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Berman, E., (2002), “*Hamas, Taliban And The Jewish Underground: An Economist’s View Of Radical Religious Militias*”.
- Blumer, H., (1971), “Sosyal Sorunlar”, Cilt 18, Sayı 3, Sayfalar 298–306, <https://doi.org/10.2307/799797>.
- Borum, R., (2004), “*Psychology of Terrorism*”, Tampa: University of South Florida, SS.24.
- Canan, S., (2019), “TRC3 Düzey 2 Bölgesinin Gelişmişlik Düzeyi ve Kamu Yatırım Harcamaları”.
- Chomsky, N., (2001), “11 Eylül”, (çev.) Körpe-Dost, İstanbul, Om Yayınevi.
- Cooper, H., (1977), “What is a Terrorist? A Psychological Perspective”, Legal Medical Quarterly, ss.1: 8-18.
- Crenshaw, M., (1985), “An Organizational Approach to The Analysis of Political Terrorism”, Orbis, ss.29 (3), 465-489.
- Crenshaw, M., (1988), “Theories of Terrorism: Instrumental and Organizational Approaches, Terrorist Organizations”, Ed: D. Rapoport, Columbia University Press, New York, ss. 13–32.
- Çakmak, H., (2008), “Tarihi Açıdan Terör”, Ankara, Barış Platin Kitap.
- Çelik, Ö., (2012), “Terrorism Overview”, A. DUYAN (Ed.), “Defence Against Terrorism: Different Dimensions and Trends of an Emerging Threat”, Amsterdam, IOS Press, 2012, ss.1-17.
- Çınarlı, A., (2004), “Döngü Uzmanları (Spin Doctors), Medyatik Yalan ve Kamu Manipülasyonu”, Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi.
- Çoban, M., (2022), “Sosyal/Toplumsal Sorunlar”, Sosyal Bilimler Anksiklopedisi.
- Della, P., (1992), “Political Socialization in Left-Wing Underground Organizations: Biographies of Italian and German Militants, Social Movements and Violence: Participation in Underground Organizations”, Ed: D. Della Porta, Connecticut: Jai Press, Greenwich, ss.120-138
- Demir, C., (2007), “Türkiye’nin İmzaladığı Terörle İlgili Uluslararası Sözleşmeler ve Bu Sözleşmelerin Temel Haklar Açısından İncelenmesi”. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demir, S., (2018), “PKK’nın İletişim Stratejisi”, SETA Yayınları.
- Demirel, E., (2001), “Terör”, IQ Kültür Sanat Yayınları, İstanbul.
- Eager, P., (2008), “From freedom fighters to terrorists: women and political violence”, Ashgate Publishing, Ltd., ss. sayfa 174.
- Ekici, S., (2011), “Factors Affecting Rates of Terrorism Incidents In Diverse Communities: Counter Terrorism in Diverse Communities”, Ed: Siddık Ekici, The Netherlands: Nato Ios Pres ss. 16-29.

- Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi, Ocak (2011).
- EU, (2005), “*The Strategy for Combating Radicalization and Recruitment to Terrorism*”.
- Fearon, D. ve Laitin, D., (2003), “*Ethnicity, Insurgency and Civil War*”, American Political Science Review, 97 (1), ss.75–90.
- Ferracuti, F. ve Bruno, F., (1981), “*Psychiatric Aspects Of Terrorism in Italy, The Mad, The Bad, And The Different: Essays in Honor of Simon Dinitz*”, Ed: Barak Glantz & C. R. Huffs, MA: Heath, Lexington, ss.199-213.
- Field, A., (1979), “*Child Terror Victims and Adult Terrorists*”, Journal of Psychohistory, 7(1), ss.71-75
- Freud, S., (1955), “*Group Psychology And The Analysis of The Ego*”, The Standard Edition of The Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Ed: James Strachey, Hogarth Press, London, ss. 63-143.
- Frida, L., (2012), “*Asymmetric warfare and challenges for international humanitarian law*”, master’s thesis, s. 30.
- Ghosh, R., (2016), “*Education & Security: A Global Literature Report on Countering Violent Religious Extremism (CVE)*”.
- Hammill, G., (2012), “*Mixing and managing four generations of employees*”. Fairleigh Dickinson University – FDU Magazine.
- Hudson, R., (1999), “*The Sociology and Psychology of Terrorism: Who Becomes A Terrorist And Why?*” Library of Congress, Federal Research Division, Washington DC.
- International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (2004):15604.
- İlhan, S., (2002), “*Terör: Neden Türkiye?*”, Ankara, ASAM Yayınları.
- İlhan, R. S., (2013), “*Psikopolitik bir bakış açısından yıkıcı liderler ve takipçileri: Yıkıcı bir ‘cult’ yapılanması olarak PKK*”, 21. Yüzyılda Sosyal Bilimler, (2): 95-117.
- İşeri, R., (2008), “*Türkiye’de Etnik Terör: Asala ve PKK Örneği*”, Yüksek Lisans Tezi. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Jefferson, P. ve Pryor, F., (1999), *On The Geography of Hate*, Economics Letters, 65(3), ss.389-395.
- Joshi, A., (2011), *Generations in Organizations. Research in Organizational Behavior*, 31, 177–205.
- Kahya, Y. ve Özerkmen, N., (2007), *Bir Gulyabani: Organize Suç Örgütleri (Mafya)*, Adalet Yayınevi, Ankara.
- Karaca, M. ve Çakı, C., (2018) *İletişim ve Propaganda* s.75-114
- Kılıç, Z., (2007), *Küreselleşme ile İvme Kazanan Uluslararası Terörizm ve Buna Karşı Alınan Tedbirler*. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Isparta.
- Kırpık, G., (2018), *Kuşak farklılıkları ile kurumsal itibar algısı ve örgütsel özdeşleşme ilişkisi*.
- Kim, E. ve Yun, M., (2008), *What Works? Countermeasures to Terrorism: A Case Study of PKK*. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 32 (1), 65-88. DOI: 10.1080/01924036.2008.9678778.
- Köseli, M., (2006), *Povert, Inequality And Terrorism Relationship in Turkey*, Virginia Commonwealth University.
- Land, K. ve Cohen, L., (1990), *Structural Covariates Of Homicide Rates; Are There Any Invariance Across Time and Social Space?*, American Journal Of Sociology, 95 (4), ss.922-963.
- Laqueur, W., (1987), *The Age of Terrorism*.
- Lichbach, M., (1989), *An Evaluation of Does Inequality Breed Political Conflict Studies*, World Politics, 41, ss.431–470.
- Manion, H., (2015), *International social problems: A systems perspective*, International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences, 542-549.

- McCulloch, J., (2003), 'Counter Terrorism', *Human Security and Globalisation – From Welfare to Warfare State?, Conference Report: „Though on Crime” Tough on Freedoms? From Community to Global Interventions*, Chester, England: Centre for Studies in Crime and Social Justice (Edge Hill).
- Mertol, H., (2012), *Aktif Öğrenme Yöntemlerinin Mukavemet Dersinde Uygulaması*. İnşaat Mühendisliğinde 100. Yıl Teknik Kongresi. Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Merton, R., (1938), "Social structure and anomie". *American Sociological Review* 3(5), (ss. 672-682).
- Messner, S., ve Tardiff, K., (1986), *Economic Inequality and Levels of Homicide: An Analysis of Urban Neighborhood*, *Criminology*, 24 (2), ss.297-314.
- Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, 1994/2 Toplantı Açıklama Raporu, s.15, 16.
- Mills, C. ve Wrigt, B., (1959), *The Sociological Imagination*.
- Moghaddam, F., (2005), *The Staircase to Terrorism: A Psychological Exploration*. *American Psychologist*, 60(2), 161–169.
- Moskalenko B. ve McCauley J., (2009), "Measuring Political Mobilization: The Distinction Between Activism and Radicalism," *Terrorism and Political Violence*, Cilt: 21, No. 2, 239-260.
- Nacos, B., (2019), *Terrorism and Counterterrorism*, Routledge.
- Natesan, A. ve Marathe, C., (2015), "Kamu politikası uygulamalarının literatür taraması", *Uluslararası Kamu Politikası Dergisi*, Inderscience Enterprises Ltd, cilt 11(4/5/6), sayfa 219-241.
- Oral, A. ve Şişman, Y., (2018), *Anadolu Üniversitesi Yayınları Sosyal Politika-I Ders Kitabı*.
- Ören, K., (2015), *Sosyal Politika*, Ankara, Nobel Yayıncılık.
- Örgün, F., (2001), *Küresel Terör*, İstanbul, Okumuş Adam Yayınları.
- Özeren, S., (2010), *Terör Örgütlerinde Militan Kimlik Profili: Türkiye’de Hizbullah Örneği, Terörün Sosyal Psikolojisi*, Ed: Murat Sever, Hüseyin Cinoğlu, Oğuzhan Başbüyük, Polis Akademisi Yayınları, Ankara.
- Özeren, S., (2011), *Türkiye’de Paradigma Değişimi ve Terörle Mücadele, Terörizm Paradoksu ve Türkiye*, Ed: Süleyman Özeren ve Murat Sever, Karınca Yayınları, Ankara, ss. 44-65.
- Parrillo, V., (2008), *Encyclopedia of social problems* (Vols. 1-2). Thousand Oaks, CA:SAGE Publications, Inc.
- Piazza, J., (2006), *Rooted in Poverty?: Terrorism, Poor Economic Development, and Social Cleavages*, *Terrorism And Political Violence*, 18, ss.159–177.
- Pinker, S., (2004), "The best American science and nature writing 2004" s:6.
- Polis Akademisi, *Radikalleşmenin Önlenmesi ve Terörle Mücadele Çalıştay Raporu*, (2019).
- Post, M., 2007, *The Mind of The Terrorist: The Psychology of Terrorism From The Ira To Al-Qaeda*.
- Prensky, M., 2001, *Digital Natives, Digital Immigrants*, On the Horizon. 2001;9(5):1-6.
- Reinares, F., (2004), *Who Are The Terrorists? Analyzing Changes in Sociological Profile Among Members of ETA*, *Studies in Conflict and Terrorism*, 27(6), ss.465–488.
- Ronczkowski, M., (2004), *Terrorism and Organized Crimes*, Florida, CRC Press.
- Schmid, A. ve Jongman, S., (1988), *Political Terrorism*. New Jersey, Transaction Publishers.
- Stern, J., (2000), *Pakistan’s Jihad Culture*, *Foreign Affairs*, 79, ss.115-133.
- Şenel, A., (1987), "Çılgınlıktan Sağduyuya:İtirafçılar Anlatıyor", ss.101-102.
- Tangör, B. ve Sevinç, S.,(2012), *Avrupa Birliği’nin Terörizmle Mücadele Stratejisi: Yeni Bir Bütünleşme Alanı mı?* *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi* Cilt:11 Sayı:1 85-118
- Tarhan, N., (2003), *Psikolojik Savaş, Gri Propaganda*, Timaş Yayınları, İstanbul, S.37-45.
- Töröcsik, M. ve Szücs, K., (2015), *How Generations Think: Research on Generation Z*. *Acta Universitatis Sapientiae, Communicatio*. 1:23-45

- Türk, A. T., (1982), *Social Dynamics of Terrorism*, Annals of The American Academy of Political and Social Science, 463, ss.119-128.
- Türk, A., (2013), *Kuşak kuşak teknoloji ve sosyal hayat*, İstanbul Fikir Araştırmaları Merkezi.
- Türkiye Barolar Birliği, (2007), *Türkiye ve Terörizm*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları.
- UTSAM, (2012), *“Terör Örgütlerinde Militan Kimlik İnşası ve Eleman Profili : PKK-KCK Örneği*.
- Vergani, M., (2018), *The Three Ps of Radicalization: Push, Pull and Personal. A Systematic Scoping Review of the Scientific Evidence about Radicalization Into Violent Extremism*.
- White, J., (1998), *Terrorism: An Introduction*, CA: Wadsworth, Belmont.
- White, P., (2016), *PKK: Dağlardan İnmek*, İletişim Yayınları (Mustafa Topal Çev.).
- Yavuz, C. ve Şahin, M., (2011), *Terör ve Terörizm ile Mücadele: PKK Özeli ve Çözüm Arayışları*, Ankara, Berikan Yayınevi.
- Zemke, R., Raines, C., & Filipczak, B., (2013), *Generations at work: Managing the clash of boomers, gen Xers, and gen Yers in the workplace* (2nd Ed. b.). Amacom.

İnternet Kaynakları

- http-1: <https://www.marketingturkiye.com.tr/haberler/turklerin-yuzde-67sine-gore-dunyanin-en-buyuk-sorunu-teror/>
- http-2: <https://duzensiz.org/sosyal-politika-nedir-ne-i-CC%87%C5%9Fe-yarar4cac97fe5060>
- http-3: <https://duzensiz.org/sosyal-politika-nedir-ne-i-CC%87%C5%9Fe-yarar4cac97fe5060/ars>
- http-4: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3713.pdf>.
- http-5: www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=873388&CategoryID=42, “Bomba felsefesinin dönüşü”
- http-6: <http://www.fbi.gov>
- http-7: <https://www.theguardian.com/politics/2003/jan/31/uk.terrorism>.
- http-8: <http://freerepublic.com/focus/news/626819/posts> "Ted Turner: 9/11 Attackers 'Brave, but Nuts'"
- http-9: <http://www.thehindu.com2001/09/23/stories/1323061c.htm>.
- http-10: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/counter-terrorism-strategy.html>.
- http-11: <https://polisdergisi.pa.edu.tr/teslim-olan-teroristlerin-profilini-cikarildi-1650>
- http-12: <https://www.memurlar.net/haber/728702/ypg-li-teroristten-itiraf-100-dolar-a-eleman-temin-ediliyor.html>
- http-13: <https://iletisim.gov.tr/dezenformasyonbulteni>
- http-14: [https://tr.wikipedia.org/wiki/Bakur_\(film\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Bakur_(film))
- http-15: <https://www.amazon.com.tr/This-Fire-Never-Dies-Year/dp/8195031048>
- http-16: <https://www.crisisgroup.org/content/turkeys-pkk-conflict-visual-explainer>
- http-17: <http://www.tepav.org.tr/tr/haberler/s/4201>
- http-18: https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/IcSite/strateji/deneme/YAYINLAR/%C4%B0%C3%87ER%C4%B0K/PKK_COCUK_almanca.pdf
- http-19: <https://www.sanayi.gov.tr/merkez-birimi/b94224510b7b/sege>
- http-20: <https://www.csgeb.gov.tr>
- http-21: <https://www.endeksa.com/tr/analiz/turkiye/sirnak/demografi>.
- http-22: <https://www.endeksa.com/tr/analiz/turkiye/mardin/demografi>
- http-23: <https://www.endeksa.com/tr/analiz/turkiye/siirt/demografi>.

- http-24: <https://www.endeksa.com/tr/analiz/turkiye/batman/demografi>.
- http-25: <https://data.tuik.gov.tr>.
- http-26: <http://visionofhumanity.org/app/uploads/2017/02/Global-Terrorism-Index-2016.pdf>.
- http-27: <http://www.tdk.gov.tr>
- http-28: <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=91612069>
- http-29: <https://www.marketingturkiye.com.tr/haberler/turkiyenin-en-kapsamli-z-kusagi-arastirmasi/>
- http-30: <https://www.verikaynagi.com/genel/y-ve-z-kusaklarini-en-cok-endiselendiren-ilk-5-konu-turkiye-vs-global>.
- http-31: https://www.rtuk.gov.tr/Media/FM/Kamuoyu/genclerinmedyakullanimivedijitalokuryazarlik_arastirmasi_.pdf
- http-32: <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/202312491032309-Bili%C5%9Fim%20Teknolojileri%20ve%20Yaz%C4%B1%C4%B1m.pdf>
- http-33: <https://edoc.coe.int/en/educational-tools/5781-through-the-wild-web-woods-an-online-internet-safety-game-for-children.html>
- http-34: <https://childhub.org/en/child-protection-online-library/online-game-children-through-wild-web-woods>
- http-35: <https://www.indyturk.com>

ÖZ GEÇMİŞ

Adı Soyadı : Armağan KUTLU

Yabancı Dili : İngilizce

Eğitim Bilgileri

2019-2025 Anadolu Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri ABD Doktora Eğitimi

2015-2017 Süleyman Demirel Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri ABD Yüksek Lisans Eğitimi

1998-2002 Kara Harp Okulu/Sistem Mühendisliği Lisans Eğitimi
